

İKİ ŐEHRİN HİKÂYESİ

CHARLES DICKENS

BİRİNCİ KİTAP

Yaşama döndürülen

BİRİNCİ BÖLÜM

Çağ

Tüm zamanların en iyisiydi, belki de en kötüsü de... Bilgeliliğin çağıydı. Aptallığın çağıydı, inançların dönemi idi, inançsızlığın da. Mevsim aydınlığın mevsimi idi, belki de karanlığın... Umut'un baharını, umutsuzluğun kışını yaşıyordu. Her şey geleceğindi. Gelecek hiçlikti aslında. Hepimiz cennete gidiyorduk; ya da tersine, cehenneme. Gün bugüne o denli benziyordu ki, gürültücü yetkililerden kimi, karşılaştırmaların yalnızca üstünlük açısından yapılmasında direnir oldular.

İngiltere tahtında koca çeneli bir Kral ile sıradan yüzlü bir Kraliçe vardı. Fransa tahtında ise geniş çeneli bir Kral ile güzel yüzlü bir Kraliçe oturuyordu. Her iki ülkenin soylu ve sorumlu beyleri her şeyin yolunda olduğundan, sonsuza dek de öyle kalacağından en ufak bir kuşku duymamaktaydılar.

Bugünlerde madde ötesi ile ilişkilerimiz ne denli sıkı ise, o günlerde de “öte”den gelen haberlerde benzer bir artış olmuştu. Ünlü gelecek habercisi Bayan Southcott, yirmi beşinci yaşını birkaç gün önce geride bırakmıştı. Koruma Kıtası'ndaki bir asker Londra ve Westminster'in yok olması için hazırlıklar yapıldığını bildirmişti. Cock Sokağı hayaleti ortadan çekileli şunun şurasında on iki yıl daha vardı.

Doğaüstünün özgürlüğünden pay almamış hayaletler söyleyeceklerini bitirip tüketmişlerdi. Amerika'daki İngiliz yurttaşlarının kurduğu meclis gibi önemsiz dünya haberleri Krala ve topluma daha yeni yeni ulaşıyordu. İşin tuhaf yanı da bu dünya kökenli bilgilerin, Cock Sokağı kuşlarınca iletilenlerden daha etkin çıkmasıydı.

Tan > katında kalkan ve üç çatallı mızrak taşıyan kız kardeşinden daha az destek bulan Fransa, inanılmaz bir yumuşaklıkla tepe taklak gitmekte. Hıristiyan öğretisi ışığında, bir gencin ellerinin koparılmasını dilinin kesilmesini, altmış metre öteden geçen kırtıpıl bir rahip yığına selam vermediği için diri diri yakılmasını buyurmak türünden gösterilerle kendini eğlendiriyor. O zavallı can verirken, Fransa ve Norveç'in ormanlarında Oduncu Yazgı'nın işaretlediği ağaçlar yetişmekte. Bir gün gelip kesilecekler, tahtaya dönüşecekler, içlerine yerleştirilen bıçak onları tarihte eşi benzeri bulunmayan korkunç bir nesneye çevirecek. Paris çevresindeki köylerde bal >kla sıvanmış, domuzların kokladığı, tavukların tünediği arabalar var. Ola ki Çiftçi Ölüm onları İhtilalin kurbanlarını yolcu etmek için ayırmıştır.

İngiltere'de ulusal gururu haklı kılacak ne düzen, ne güvenlik var. Geceleri silahlı kişiler başkentte bile soygun düzenliyorlar. Eşkiya yolları kesiyor. Kentten uzaklaşacak ailelere yetkililerin verdiği öğüt, eşyalarını depolamaları! Gece yol kesen haydut, gündüz esnaf oluyor. Esnaf arkadaşlar>, yollar>n> kesenin yüzünü tanıyorlar. Kendine “Kaptan” adını takmış. Kafas>ndan vuruluyor. Posta arabası yedi haydut tarafından durduruluyor. Arabacı üçünü öldürüyor, kalan dört kişi onu vuruyor. Cephanesi çıkmamış. Sonra da arabayı rahat rahat soyuyorlar. Turnham Green'de Londra Valisi her şeyini haydutlara vermek zorunda kalıyor ve herkesin önünde rezil oluyor. Londra hapishanelerinde tutuklular gardiyanlara karşı savaş vermekte. Adaletin yüceliği, üzerlerine ateş açıyor. Saray odalarındaki soylu beylerin boyunlarından elmaslı harçlar yürütülüyor. St. Giles'de kanunsuz malları araştıran silahşörlere serseriler ateş açıyor, silahşörlere de kalabalığa. Ve tüm bu olayları olağan saymayan kimse yok.

Bütün bu olup bitenin orta yerinde ise cellat var. Sürekli iş başında her zamankinden daha işe yaramaz ve her zamankinden çok aranan, o. Uzun kuyruklar çözüyor. Cumartesi günü ev soyan birini Salı günü yakalanıyor yakalanmaz asıyor, Newgate'de düzinelerle el yakıyor, Westminster'da ise düzinelerle bildiri. Bugün bir katilin, yarın çiftçinin oğlundan metelik çalan hırsızın canını alıyor.

Bunlar ve binlerce benzer olay, bin yedi yüz yetmiş beş yıl>n>da doldurup tamamladılar. Oduncu ve çiftçi umursamaksızın çalışırken, geniş çehrelilerle güzel ve sıradan suratlılar ayaklarını sıkı basıp, kutsal yetkilerini bol keseden kullanmaktaydılar. Bin yedi yüz yetmiş beş yılının önüne katıp sürüklediği haşmetliler ve öykümüze konu olacak milyonlarca ufak yaratık bunlardı işte.

İKİNCİ BÖLÜM

Posta Arabası >

Kaçam sonlarına doğru bir Cuma akşamı, bu öyküye konu olacak kişilerden ilkinin önünde uzanan yol, Dover yoluydu. Adam bu yolu Shooter Tepesi'ni tırmanan arabanın ötesinden görüyordu. O da diğer yolcular gibi arabanın yanı sıra yokuş yukarı yürümekteydi. Yürüyüş

yapmaktan hoşlandıkları için değil, zorunlu oldukları için yürüyorlardı. Çünkü yokuş çok dikti; koşumlar, çamur ve araba öylesine ağırlaşmıştı ki atlar şimdiden üç kez duraklamış, hatta geri dönmek için arabayı bir o yana bir bu yana çekmişlerdi. Ne var ki arabacı ve muhafız, dizgin ve kırbaç yardımıyla o yasaklayıcı savaş kuralını uyguladılar. Duruma gösterdikleri tepki hayvanların da mantıklı olabilecekleri düşüncesinin geçersizliğini kanıtlıyor gibiydi. Takım direnişe son verip, görevine döndü.

Şimdi hayvanlar başları önlerinde, kuyruklarını sallayarak çamurda yol almaya çabalıyorlardı. Sanki eklem yerlerinden dağılmışçasına tökezleniyor, yalpalıyorlardı. Arabacı onları durdurdukça başı çeken at kafasını deli gibi sallıyor, adeta arabanın tepeye varamayacağını vurgulamak istiyordu. At böyle debelendiğinde yolcumuz sığıyor, düşünceleri darmadağın oluyordu.

Çukurların üzerinde buharlaşan sisler vardı. Sis, tüm yalnızlığı içinde kötü bir ruh gibi tepeyi tırmanmış, dinlenecek yer aramış ama bulamamıştı. Islaktı, buz gibiydi. Huzursuz bir denizin birbirini kovalayan ve yutan dalgalar gibi havayı yarıyordu. O denli yoğundu ki arabanın lambalar yalnızca onu aydınlatıyordu. Atlardan yükselen buğu sise kavuşunca sisin nedeni gibi görünüyordu göze.

Posta arabasının yanı sıra yürüyen iki kişi daha vardı. Üç adam da gözlerine kadar sarınmışlar ve uzun çizmeler giyinmişlerdi. Hiçbiri bir ötekinin neye benzediğini bilemezdi. Kat kat giysiler onları hem aklın hem bedeninin gözlerinden gizliyordu. O günlerde kısa yolculuklarda içli dışlı olmaktan çekinilirdi, çünkü herkesin haydut ya da haydutlara yardımcılık etme olasılığı vardı. Posta'nın mola verdiği her durak, her birahane mal sahibinden ahır yamağına dek "Kaptan"ın paralı adamlarından birini çıkarabileceği için bu ihtimal çok da yüksekti. Kasım 1775'in o Cuma gecesi, muhafız da böyle düşündü. Shooter Tepesi'ni tırmanırken arabanın arkasındaki yerinde oturuyor, ayağını vuruyor, gözlerini ve ellerini tüfek sandığından ayırmıyordu. Sandıkta kılıçların üzerine yerleştirilmiş altı yedi dolu tabanca ile yine ateşe hazır bir alaybozan tüfeği vardı. Dover Postası her zamanki "güvenli" ortamındaydı. Muhafız yolculardan, yolcular birbirlerinden ve muhafızdan kuşkulanıyorlardı. Hep birlikte de başkalarından kuşkulanıyordu. Arabacı ise yalnızca atları na güvenebiliyordu. Hayvanların bu yolu çabalecek güçte olmadığına Kutsal Kitaba el basabilirdi.

"Voo!" dedi arabacı, "Haydi! Bir kez daha asırsak tepeye varırız. Lanet olasıcalar, canım çaktı ... Joe!"

"Hoop!" dedi muhafız.

"Saat kaç dersin, Joe?"

"On biri tam on geçiyor!"

"Kahretsin!" diye bağırdı arabacı, "Shooter Tepesi'ne bile varamadık. Yallah! Yürüsenize!"

Baştaki inatçı hayvan kırbaçla gelen buyruğu alınca atağa kalktı. Diğerleri onu izlediler. Posta arabası bir kez daha yola koyulmuştu. Araba durunca yolcular da durmuş, onu yalnız

bırakmamışlardı. Üçünden biri sislerin içinden, az önde gitmeyi önerecek olsa diğerlerince haydut sayılıp vurulması işten bile değildi. Son atılım postayı tepeye ulaştırdı. Atlar soluklanmak için durdular. Muhafız da tekerleği yokuş aşağı kaydırmak ve yolculara kapıyı açmak için yere atladı.

“Hişt, Joe!” diye seslendi arabacı. Sesinde bir tedirginlik, bir uyarı vardı ve aşağıya bir yere bakıyordu.

“Ne var Tom?”

Kulak kabartımlar.

“Bana kaçarsa gelen tırsta bir atlı, Joe.”

Muhaşız, “Bence dört nala geliyor, Tom,” dedi. Kapıyı bırakıp, çevik bir hareketle yerine tırmandı. “Baylar, Kral adında hepimiz!”

Bu acele yeminden sonra tüfeğinin horozunu kaldırıp, saldırı durumunu aldı. Olaydan etkilenen yolcumuz basamaktaydı. Yarış arabada, yarısı yerde, basamakta kalakalmıştı. Diğer iki yolcu ise yolun kenarında bekliyordu. Bir muhafızla, bir arabacıya bakıyorlardı. Sonra birbirlerine bakarak ortalığa kulak kabarttılar, inatçı at bile kulaklarını dikmiş, karşı çıkmaksızın onlara bakıyordu. Arabanın zorlanması ve çabalaması sonucu çıkan gürültünün son bulmasına gecenin ıssızlığı eklenince, çevre pek sessizleşmişti. Nefes nefese kalmış atların kesik soluğu, arabayı öyle bir titretiyordu ki, araba sanki sınırdan titriyor gibiydi.

Yolcuların kalp atışları duyulacaktı neredeyse. Sessizlik, nefes nefese beklerken nabızları yükselen kişilerin aynasıydı.

Dört nala gelen atın sesi tepeyi hışımla tırmandı.

At yakınlara gelince muhafız olanca sesiyle kükredi:

“Dur! Yoksa ateş ederim!”

Atın nın zı birdenbire kesiliverdi. Suların ve çamurun çıkardığı seslerin yanı sıra sis ötesinden başka bir ses duyuldu.

“Bu Dover Posta mı?”

“Sana ne!” dedi muhaşız sertçe. “Sen kimsin?”

“Dover Posta mı bu?”

“Öğrenip de ne yapacaksın?”

“Bir yolcuyu alıyorum.”

“Kimi?”

“Bay Jarvis Lorry’i.”

Yolcumuz atı geçenin kendisi olduğunu belirtti. Arabacı, muhafız ve öteki yolcular ona kuşkuyla

baktılar.

“Sana kim kımıldama!” diye bağırdı muhafız sislerin ardındaki sese. “Çünkü yanlış bir iş yaptırırsan bir daha hayatta düzeltilemez. Adı Lorry olan bay konuşsun.”

“Ne var?” diye seslendi yolcu. “Beni kim alıyor? Jerry, sen misin?”

Muhaşız kendi kendine homurdanıyordu: “Bu Jerry'nin sesinden hiç hoşlanmadım. Tabii Jerry ise. Bana kalırsa bu Jerry'nin sesi fazla kalın.”

“Evet Bay Lorry.”

“Ne var?”

“Size Tellson'dan bir mektup var.”

“Bu haberciyi taşıyorum, muhafız,” dedi Bay Lorry. Bu arada, arkasındaki yolcular hiç de kibar olmayan bir biçimde onu yola doğru ittiler. Ardından da arabaya binip kapı ve pencereyi kapadılar.

“Yakın gelsin... Korkacak bir şey yok.”

Muhaşız, “Umarım öyledir. Ama yine de emin olmayın,” dedi. “Hey, sen! Bak buraya!”

“Pekâlâ,” dedi Jerry. Sesi daha da çatlak kıymıştı.

“Aman adım yaklaş, duydun mu? O eğerin tüfekliği varsa elinin o tarafa gittiğini görmeyeyim. Elim çabuktur. Kolay hata yaparım Yaptıklarım da hep kurşunlu oluyor. Yaklaş da boyunu boşunu görelim hele.”

Girdaplanan sislerin arasından bir atlı belirdi, yaklaştı. Elindeki kağıdı verirken gözlerini muhafızdan ayırmadı. At doruydu. Her ikisi de tepeden tırnağa çamur içindeydiler.

“Muhaşız!” diye seslendi ad Jarvis Lorry olan yolcu. Sesi sakindi.

Muhaşızın sol eli namluda, sağ eli kabzada, gözü atlıdaydı :

“Buyrun!” diye sertçe yağıt verdi.

“Korkacak bir şey yok. Ben Tellson Bankası'nda çalışm. Londra'daki Tellson Bankası'nı bilmen gerek. İş nedeniyle Paris'e gidiyorum. İşte sana bir altın. Şunu okuyabilir miyim?”

“Peki, ama elinizi çabuk tutun bakalım.”

Yolcu, lambanın ışığında mektubu açtı ve okudu: “Dover'da küçükhanımı karşılayın. Gördün mü muhafız, uzun değilmiş işte. Jerry yanıtlımın şu olduğunu iletiver: “Hayata döndürülen.”

Jerry şaşkıymıştı. Kalın sesiyle, “Pek tuhaf bir yanıt,” dedi.

“Bu mesajı ilet. Mektubu aldığımı anlayacaklardır. Elinden geldiğince çabuk git. İyi geceler!”

Yolcu bu sözlerden sonra kağıdı açıp, içeri girdi. Öteki yolcular ona yardım etmediler, ikisi de saat ve cüzdanlarını çizmelerinin içine tıkmışlardı. Şimdi de uyurmuş gibi yapıyorlardı. Bu uykunun, başka türlü davranmayı göze alamamaları dışında hiçbir gerekçesi yoktu.

Posta yine yola koyuldu. Yokuşu inerken çevresindeki sis çemberi daralmaktaydı. Muhafız sandıktaki yedeklere, kemerindekilere, koltuğunun altındaki ıvır zıvır kutusuna baktıktan sonra tüfeğini yerine yerleştirdi. Lambalar fırtınadan ya da kendiliğinden sönecek olsalar, içeri girip anında yeniden ateş yakmayı becerebilecek biçimde donatılmıştı.

“Tom!” Ses şılt gibiydi.

“Ne var Joe!”

“Mesa duydu mu?”

“Duydum, Joe.”

“Ne demek sence?”

“Hiçbir şey anlamadım Joe.”

“Ne rastlanıyor,” dedi adam. “Bence de öyle.”

Karanlığın ve sisin orta yerinde kalan Jerry atından indi. Yalnızca atını dinlendirmek değildi amaç. Yüzünden çamuru silmek, şapkasının kenarında biriken suları akıtmak istiyordu. Posta arabasının tekerlekleri duyulmaz olup, gece sessizliğe bürününceye dek ıslak koluna dizginleri dolayıp durdu. Sonra da yokuştan aşağı inmeye koyuldu.

“Templo Bar'dan buraya yaptığın dört naldan sonra yokuştaki bacaklarına güvenim yok kızım,” diyordu kalın sesli haberci. “Yaşama döndürüldü. Amma tuhaf bir mesaj. Bak bu sana hiç gelmez Jerry! Jerry oğlum, yaşama dönmek moda olursa senin işler berbat oldu demektir!”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gecenin Gölgeleeri

insanların birbirleri için bir giz kaynağı, bir bilinmeyen olduklarını düşünmek olağanüstü bir şey. Kente gece girdiğimde, o üst üste yığılmış karanlık evlerin her birinin kendi gizini taşıdığını, yüz binlerce kalpte yanı başlarındaki kalplerin bilemeyeceği sırların saklı olduğunu düşünmek içimi karartıyor. Ölümün korkunçluğuna, hatta kendisine benzer bir şeyler var bu düşüncede. Şu sevgili kitabın sayfalarını çevirip, bir gün hepsini okuyacağımı ummak olanaksızlaşıyor. Şu dipsiz sulara bakıp, üzerlerine arada sırada ışık düştüğünde görebildiğim batık hazinelere bakamaz oluyorum. Ben bir yaprak okuduktan sonra kitabın kapanacağı kararlaştırılmış. Su ise sonsuza dek buz tutacakmış. Yüzeyinde ışıklar yansıtacak ama ben bilmeyeceğim. Arkadaşım öldü. Komşum öldü. Sevgilim, canım öldü. Yaşamımın sonuna dek taşıyacak olduğum şey, bu benlikte saklı olan, yılmaksızın güçlendirip sürdüreceğim bu giz. Dolaştığım bu kentin mezarlıklarında bu insanlar bana ve benim onlara olduğum denli gizli, “uykuda” kimse var mı ki? Bu açıdan bakıldığında haberci Jerry de Kral, Devlet Başkanı ya da Londra'nın en zengin tüccar kadar mal mülk

sahibiydi. Eski püskü bir posta arabasının içine tıklmış üç yolcu da öyleydi. Birbirleri için bilinmeyendi onlar. Aralarında arabalar, ülkeler vardı .

Haberci dönüş yolunu tır sta döndü. Yoldaki birahanelerde sık sık mola veriyor, ama kendi başına içiyor, şapkasını da gözlerini örtecek biçimde indiriyordu. Gözlerinin biçimine yakışanı buydu. Ne renkleri, ne biçimleri vardı çünkü. Birbirlerine çok yakın, kapkara yüzeyle gibiydiler. Sanki ayrı olsalar bir şeyler karıştırdıkları kuşkusuz uyandıracak gibiydi. Üç köşeli şapkasının altında karanlık bir anlam taşıyorlardı. Boğazında çenesini ve boynunu örten ve dizlerine kadar uzanan bir atkı vardı. İçki içmek için durduğunda atkıyı sol eliyle açıp, sağ elindeki bardağı yudumluyor, sonra yine sarın yordu.

“Yoo Jerry, Yoo!” diye sındandı kalkarken. “Böyle şeyler senin işine gelmez, Jerry. Seni gidi dürüst Tüccar Jerry... senin işine hiç gelmez! Dirilmek...! Bana kalırsa adam epey içmişti sanırm!”

Götüreceği haber kafasını öyle bulandırmıştı ki birkaç kez şapkasını çıkarıp kafasını kaşımak zorunda kaldı. Azıcık seyrelmiş tepesi dışında, fırça gibi, kara saçları vardı. Darmadağınık duruyor, neredeyse yassı burnunun üzerine dökülüyorlardı. Kafadan çok dikenli bir çal ya benziyordu. Ülkenin en iyi engelli koşucularının bile bu çalıdan ürkeceği apaçıktı.

Haberi Tellson Banka şubesindeki kulübede duran memura iletilecek, o da üst makamlara bildirecekti. Gecenin gölgeleri, haberin içeriğine uygun şekillere büründüler. At da kendi tedirginliğinin biçimlendiğini gördü onlarda. Sayıları çok olmalıydı ki sık sık ürkiyordu.

Bu arada posta, içerisindeki bilinmeyen üç yolcuyla birlikte, zıplıyor, sallanıyor, zıplıyor ve yol alıyordu. Gece, onlara da uykulu gözleri ve değişen düşünceleri doğrultusunda gölgeler sundu. Kısık gözlerle koltuğuna yapışan bankacı, pencereleri, lambaların cılız ışıklarını ve yolcuları banka yapıverdi. İyi iş yaptılar. Koşumların çıkardığı ses para sesine dönüştü. Beş dakikada bir sürü hesap çarld . Tellson bile bu kadar zamanda bu kadar çok iş çeviremezdi. Bankanın surlarla dolu yer altı odaları, onlar yakından tanıyan bu yolcunun önünde bir bir açıldı . Elinde bir tomar kocaman anahtar ve cılız mumla dolaştıkça, her şeyin yerli yerinde, son bıraktığı gibi durduğunu gördü.

Banka onunla beraber gibiydi. Araba da uyuşturucu altında duyulan acı gibi, karmaşık bir anlamda onunla beraberdi ama gece boyunca akıp giden başka izlenimler de vardı. Birini mezarından çıkartmaya gidiyordu. Gördüğü yüzler denizinde, hangi birinin gömülü kişinin gerçek yüzü olduğu belirsizdi. Yüzlerin tümü kırk, kırk beş yaşlarında bir erkeğe aitti. Farkları yüzlerdeki ve duygulardaki zavallı, harcanmış görünümdeydi. Gurur, kin, başkaldırma, inat, boyun eğme, üzüntü birbiri ardına dizildiler. Çukur yanaklar, cesetsiz renkler, kemik yığını eller ve gövdeler sıraya girdi. Ama yüz, aslında tek bir yüzdü. Saçlar ise erken ağarmıştı. Uykulayan yolcu bu hayalet yüzlerce kez sordu:

“Ne zaman gör gömülüsün?”

Ya t hep aynıydı: “Neredeyse 18 yıldır.”

“Dirilmekten umudunu kesmiş miydin?”

“Çok zaman önce.”

“Yaşama döndüğünü biliyorsun, değil mi?”

“Öyle söylüyorlar.”

“Yaşamak istiyorsundur umarım?”

“Bilemiyorum.”

“Seni onunla görüştüreyim mi? Gelip onu görmek ister misin?”

Bu soruya verilen yanıtlar değişken ve çelişkiliydi. Bazen yanıt “Dur! Onu bu kadar erken görmeye dayanmam, ölürüm!” oluyor; bazen de yanıt göz yaşlarına karışıyor, Beni ona götürün, oluyordu. Kimi zaman da yalnızca şaşkın şaşkın bakıyor ve “Onu tanımıyorum ki. Anlam yorum” diyordu.

Bu sanal konuşmadan sonra yolcu ya bir kürekle, ya da bir anahtarla, arada bir de elleriyle kazıyor, kazıyor ve kazıyordu. Zavallıyı çarmakla sonunda adam, yüzü gözü, saç toprak içinde çıktı, derken birdenbire unufak olup dağıldı. İşte o zaman yolcu sıçrayarak kendine geldi; sis ile yağmurun gerçeğini duymak için pencereyi açtı.

Gözleri lambaların gezgin ışığında seçebildiği sise ve yağmura takıldı; bir görüp bir yitirdiği yol kenarın bulabildiğinde dışarıdaki gölgeler içeri doluştu. Temple Bar'ın yanı başındaki gerçek Banka, günün gerçek işleri, bekleme salonları, peşinden koşturulan gerçek haber... Hepsi ortaya döküldü, içlerinden yine bir hayalet yükseliyordu.

“Ne zamandan beri gömülüsün?”

“Neredeyse 18 yıldan beri.”

“Yaşamak istiyorsun değil mi?”

“Bilemiyorum”

Kaz... kaz... kaz. Ta ki yolculardan biri sarsılmaz bir hareketle pencereyi kapatmasını istemesin, kolunu koltuğun kenarına yapıştırmasın, ta ki aklı hepsini unutana, banka ile mezara kayana dek...

“Ne kadar sür gömülüsün?”

“Neredeyse 18 yıldır.”

Bu sözcükler gerçekleşmişçesine gece boyunca çınlayıp durmuştu. Sonra gün ışığının bilincine vardı, gecenin gölgeleri yok olmuştu. Pencereyi indirip yükselen güneşe baktı. Sürülmüş bir toprakta, atları çözülmüş bir saban bırakılmıştı. Ötede alev kırmızısı ile altın sarı yaprakların dökmemiş bir koruluk vardı. Toprak ıslak ve soğuktu. Bulutsuz gökyüzünde yükselen güneş parlak, huzurlu ve güzeldi.

“18 yıl!” dedi yolcu güneşe bakarak, “Tanrım! 18 yıl diri diri gömülmek!”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Haşırık

Roya! George Oteli'nin kaşıcısı her sabah yaptığı gibi, sağ salim Dover'e varan posta arabasının kapısını açtı. Bu işi biraz abartarak yapıyordu ama kış kıyamette posta ile Londra'dan gelebilmek, her serüvenci yolcunun kutlanmasını gerektirecek bir olaydı .

Arabada kutlanacak tek bir yolcu kalmıştı. Diğerleri varacakları noktalarda indirilmişlerdi. Küflü, rutubetli ve kirli koltuklarıyla, berbat kokusu ve karanlığıyla, araba büyükçe bir köpek kulübesini anımsatıyordu. İçinden çıkan bacakları çamurlu yolcu saman çöpleriyle dolu, tüylü bir şala sarınmış büyük bir köpeğe benziyordu.

“Yaşın Calais'ye giden gemi var mı ?”

“Evet babaşım. Hava böyle kalır, rüzgâr da idare ederse olur. Öğleden sonra ikideki gelgit işe yarar efendim. Yatak ister miydiniz, babaşım?”

“Gece olana dek yatmayacağım ama bir oda ve bir berber istiyorum.”

“Sonra da kahvaltı? Evet efendim. Şuradan babaşım. Concord'u gösterin! Babaşım valizini ve sıcak suyunu Concord'a götürün! Babaşım çizmelerini çıkarın!.. Odanızda güzel bir ateş bulacaksınız babaşım... Concord'a berber çağırın... Kıpırdayın biraz!”

Concord dairesi hep postadan gelen konuklara ayrılmıştı. Postadan inenler hep örtülü, sarı p sarmalanmış oldukları için odaya hep benzer adamlar olarak girerler, ama çıkarken değişik değişik beyefendiler oluverirlerdi. Bu kez de bir uşak, iki hamal, birkaç hizmetçi, bir kâhya kadın kahve salonu ile Concord arasında mekik dokudular. Altmış yaşlarında, eski ama iyi saklanmış kahverengi takımı elbiseli beyefendi odadan çıktı, kahvaltıda indi.

O sabah salonda kahverenginin beyefendi dışında kimsecikler yoktu. Masasını şöminenin önüne çekmişlerdi. Yemeğini bekliyor, yüzüne vuran ateşin ışığında portresi için poz veren biri gibi kıpırdamaksızın duruyordu. Pek düzenli birine benziyordu. Elleri dizlerindeydi. Ceketinin altında gürültücü bir cep saati çalışmaktaydı. Ateşin hafifliğine ve uçarılığına karşı ağırbaşlılığını yarıştırıyor gibiydi. Bacakları düzgündü. Bundan azıcık gururlanıyor olmalıydı ki; kahverengi çorapları sağlam ve iyi kaliteydiler. Pabuçları ve tokaları, gösterişsiz olmakla birlikte düzgündü. Kafasına yapışmış gibi duran tuhaf bir peruk takıyordu. Saçtan olmalıydı ama ipekten ya da camdan yapılmış gibiydi sanki. Gömleği çorapları kadar iyi cins olmamakla birlikte kıyıda patlayan dalgalar, uzak denizlerde güneşin altında parlayan yelkenler kadar beyazdı . Bu son derece denetimli ve duygudan arındırılmış yüzünde ışıltılı parlayan bir çift göz vardı yinede.

Geçmişte Tellson Bankası'nın gerektirdiği tutucu ve katı anlamı edinene dek acılar görmüş olmalıydılar.

Yanaklarında sağlıklı bir renk vardı. Çizgilerle dolu yüzünde, üzüntü ve üst rap izlerine rastlanmıyordu pek. Belki de bankanın bu sır küpü bekâr görevlisi hiç dert çekmemiş, yalnızca başkalarının dertleriyle uğraşmıştı. Belki de bu yüzden ikinci el dertler, ikinci el elbiseler gibi kolayca giyilip çıkartabiliyorlardı. Portresinin yapılmasını bekleyen kişi görüntüyü tamamlamak istercesine uyuyakalıverdi. Kahvaltının gelmesi ile uyanan Bay Lorry uşağa; “Buraya her an gelmesi beklenen genç bir hanım için bir oda hazırlatmanızı istiyorum. Bay Jarvis Lorry ile görüşmek isteyebilir. Ya da Tellson'dan biri ile. Lütfen beni haberdar edin,” dedi.

“Peki efendim. Londra'daki banka mı bayım?”

“Evet.”

“Başüstüne efendim. ParisLondra arası gidip gelen arkadaşlarımızı sık sık ağırlarsınız bayım. Tellson ve Şirketi'nde çok yolculuk yapan oluyor.”

“İngiliz olduğu kadar Fransız bankası da sayılırız.”

“Evet efendim. Siz pek yolculuk yapıyorsunuz değil mi efendim?”

“Son yıllarda pek değil. Fransa'dan son geldiğimden bu yana on beş yıl geçti.”

“Öyle mi bayım? O benden önce. O bizimkilerden önce. Otel başka ellerdeymiş o zaman.”

“Öyle olmasın.”

“Ama eminim ki Tellson gibi bir kuruluş on beş, hatta elli yıl önce bile sapaşğlam ayaktaydı, değil mi efendim?”

“Üç kaşına çıkarabilirsin. Yüz elli yıl desen daha doğru olur.”

“Vay caşına bayım!”

Hem gözlerini, hem ağzını yuvarlatıp masadan bir adım geriye çekildi. Peçetesini sol kolundan sağına geçirdi ve yiyip içmekte olan konuğunu izledi. Her dönemde tüm garsonların yaptıkları yap yordu.

Bay Lorry kahvaltısını bitirince sahilde bir yürüyüşe çıktı. Küçük, eğri büğrü Dover kasabası kendini koyu ya gizlemiş, kafasını devekuşu gibi kireçli tepelere gömmüştü. Kıyı, deniz ve taşlardan oluşan bir yığının sağa sola yuvarlandığı bir çöle benziyordu. Deniz sevdiği işle meşguldü... Yok ediyordu. Kasabayı, yarıları dövüyor, kıyıyı yavaş yavaş aşağı, kendine çekiyordu. Evlerin çevresindeki hava öylesine balık kokuyordu ki hasta balıklar açık havaya çıkarıyor sanabilirdiniz. Hasta insanlar indirilip denize sokuluyorlardı çünkü. Limanda az da olsa balıkçılar yapıyordu. Geceleri yürüyen çok olurdu burada. Hele gelgit olup sular yükseldiğinde gözler hep denizde olurdu. İşsiz güçsüz tüccarlar nereden edinildiği belirsiz servetlere kavuşuyorlardı. Çevreden hiç kimsenin tek bir meşaleye bile hoşgörüsü yoktu. Gün öğle sonrasına kaydıkça Fransa sahillerini göstermek için dağılmış olan sis geri geldi. Bay

Lorry'nin düşünceleri de bulutlandı. Hava kararınca kahve salonunun şöminesinin karşısına yerleşti. Akıllı, korkuları kazıyor, kazıyor, kazıyordu.

Yemekten sonra içilecek bir bardak şarabın kor kazıcılarına zararı olmaz. Uzun süredir işsizdi. Yarında kalacak bir işi yoktu. Şişenin dibini getirmişti; yüzünden sağlık akan bir beyefendiden beklenen mutlulukla son bardağını doldurdu ve yoldan gelen tekerlek gıcırtilarına kulak kabarttı. Sesler avludan içeri taşıdı, içkisine dokunmaksızın bardağı masaya koydu. “Bu küçükhan m olsa gerek” dedi.

Birkaç dakika sonra uşak Londra'dan Bayan Manette'in geldiğini haber veriyordu. Tellson'dan gelen beyefendi ile görüşmekten mutlu olacaktı. “Hemen mi?”

Bayan Manette yolda bir şeyler yemişti ve şu anda pek bir şey istemiyordu. Zaman ve yer uygunsa Tellson'lu bayı görmek için sabırsızlanmaktaydı. Bay için tek seçenek umutsuz bir eda ile şarabını bitirmek ve peruğunu kulaklarının üzerine yerleştirip, Bayan Manette'in dairesine kadar uşağı izlemektir.

Büyük, karanlık bir odaydı bu. Cenaze odasına benziyordu. Atkılarından dokunmuş kumaşlar kullanılmış, ağır, kara masalarla donatılmıştı. Öyle cilalıydılar ki orta yerlerindeki şamdanların görüntüsü dört bir yana yansıyor. Tahtanın damarlarına gömülmüş gibiydiler. Oradan çıkarılmadan ışık vermeleri imkansızdı sanki. Eski bir Türk halısının üzerinde yürüten Bay Lorry için karanlığı delmek öylesine zordu ki, şamdanların ötesine geçene dek Bayan Manetti'i yan odada sandı ilkin. Masa ile ateşin arasında on yedi yaşlarında genç bir kız gördü Kızın üzerinde bir binici pelerini vardı ve hasır şapkasını kurdelesinden tutuyordu. Gözleri bu altın saçlı, ufak tefek, mavi mavi bakan kızı seçince, yıllar önce Manş'ı geçerken kucağında tuttuğu o çocuğu hatırlayıverdi. Canlanan anıda en iyi görebildiği şey şaşkınlık, korku, dikkat gibi anlamlar aktarabilen bir alandı. Lorry Bayan Manette'in önünde saygıyla eğildi.

“Lütfen oturun baba.” Genç kızın sesi berrak ve hoştu. Yabancı bir lehçe sezinlenebiliyordu.

“Kulunuzum küçükhanım” dedi Lorry. Yıllar öncesinin moda davranışlarını sürdürmekteydi.

“Dün Banka'dan bir mektup aldım bayım. Bir haber... Bir bilgiden söz ediyordu.”

“Sözcük önemsiz bayan... İkisi de olabilir.”

“Babamın bir arazisi konusunda... Öleli çok oluyor”

Bay Lorry iskemlesini yaklaştırdı, sıkıntılı bir bakış fırlattı.

“Bu iş Paris'e gitmemi gerektiriyormuş. Orada bu işle görevli biri ile görüşecektim...”

“Benimle.”

“Bunu bekliyordum.”

Dizlerarak selam verdi. O günlerde genç hanımlar diz kırarlardı. Onun ne kadar yaşlı ve deneyimli olduğunu anladığını belirtmek amacındaydı. Bay Lorry bir kez daha eğildi.

“Banka'ya haber verdim. Zorunlu ise gitmeliydim. Yalnız, kimsesiz olduğumu ve benimle

gelecek arkadaşım olmadığı için yolculukta saygıdeğer bir bayan koruyuculuğunu istedim. Bu bayan Londra'dan ayrılmıştı ama ardından bir haberci çıkarmışlar ve beni burada beklemesi istenmiş.”

“Haberi almak beni mutlu etti. Görevi üstlenmekten de mutluluk duyacağım.”

“Bay Lorry, size teşekkür ederim. Size minnet borçluyum. Banka'dan bana bu bayanın işini içyüzünü açıklayacağı söylendi. Kendimi buna hazırlamak için elimden geleni yaptım. Elbette ki çok merak ediyorum.”

“Elbette,” dedi Bay Lorry. “Evet... Ben...” Durakladı, kalıp gibi duran peruğunu düzeltti ve devam etti:

“Başlamak çok zor.”

Başlayamadı. Kararsızlığın içinde bocalayan bakışları buluştu. Genç alını yine kendine özgü biçimde kırışmıştı. Güzeldi ve ona özgüydü.

Geçen bir gölgeyi yakalamak istercesine elini kaldırdı genç kadın:

“Benim yabanım mı bayım?”

“Değil miyim?” Bay Lorry ellerini uzatmış, kışkırtıcı bir biçimde gülümsüyordu.

Genç kız yanı başında durduğu iskemleye otururken kaşlarının ortasındaki, o düzgün burnun üzerindeki çizgiler derinleşmişti. Bay Lorry bekledi. Gözlerini kaldırıncaya da konuşmaya başladı:

“İkinci vatanınızda size genç bir İngiliz bayanmış gibi davranabilir miyim Bayan Manette?”

“Nasıl isterseniz bayım.”

“Bayan Manette ben bir işadamıyım. Bana bir görev verildi. Bu görevi yaparken beni yalnızca konuşan bir makine olarak kabul edin. İzninizle, size müşterilerimizden birinin öyküsünü aktarmak istiyorum.”

“Öykü!”

Söylenen sözcüğü kasıtlı olarak yanlış anlamış gibi yaptı Bay Lorry. “Evet, bizim işimizde onlara müşteri deriz. Bu bayan Fransızdı. Yetenekli bir doktordu.”

“Beauvais'li olma mı?”

“Aa evet, Beauvais'li. Baba kız Bay Manette gibi o da Beauvais'li. Babanız gibi Paris'te ün yapmış biri. Onunla tanışma onuruna orada erdim. İşlerimiz iş ilişkisiydi... Ama gizliydim. O zamanlar Paris şubemizin...”

“O zaman dediğiniz... Sorabilir miyim ne zamandır bu?”

“Yirmi yıldan önce. Bir İngiliz hanımla evlendi. Nikâh şahitlerinden biri de bendim. Bir sürü Fransız bay ve ailenin yaptığı gibi, o da işlerini Tellson kanalıyla yürütüyordu. Birçok müşterimize tanıklık etmişimdir. Bütün bunlar iş gereği idi bayan; dostluk gereği değil. Duygu söz konusu değildir. Her gün bir müşteriden ötekine nasıl para aktarıyorsam bu tür

olayların da birinden ötekine geçiveririm. Kısacası benim duygularım rol oynamazlar. Ben bir araç'ım. Şimdi..."

"Sana bu babamın öyküsü bayım. Yedi yıl sonra annem ölüp, ben yetim kaldımca beni İngiltere'ye siz getirdiniz. Sizsiniz, eminim..."

Bay Lorry güvenle uzanan eli tutup dudaklarına götürdü ve genç kadını yeniden oturttu. Sol eliyle koltuğu tutup, sağ eliyle peruğunu düzeltti. Bakıştılar.

"Bendim Bayan Manette. Az önce yalnızca bir makine, bir araç olduğumu söylerken ne denli doğru konuştuğum ortada. O günden bu yana sizi hiç görmedim. Siz Tellson Bankasının kanatları altındaydınız. Ben de Tellson'un öteki işlerine koştum. Duygular! Onlara ayıracak zamanım yok. Tatma şansım da yok. Yaşamım koca bir para çarkını çevirmekle geçiyor."

Bu tuhaf benzetmeden sonra düzeltmeyi gerektirmeyecek kadar düzgün olan peruğunu iki eliyle kafasına yapıştırdı, eski pozunu aldı. "Buraya kadar, sizin de belirttiğiniz gibi, babamın öyküsü. Şimdi farklılaşıyor. Öldüğünde, ölmemiş olsaydı... Korkmayın! Nasıl da irkildiniz!"

Gerçekten de öyle olmuştu. Genç kız iki eliyle Bay Lorry'nin bileğine sarıldı. Bay Lorry'nin sesi yatıştırıcıydı. "Yalvarmam kendinize gelin. Bu bir iş. Dediğim gibi..." Kızın yüzündeki anlam o denli ürkütücü idi ki durup yeniden başladı:

"Diyordum ki Bay Manette ölmeseydi de sessizce ve birdenbire ortadan kaybolsaydı, ya da kaçmış olsaydı, gittiği korkunç yer bilinmeseydi, bulunamasaydı... Kendi yurdunda, herkesin fısıldaşmaya korktuğu bir dönemde önceliklerini kolayca kullanabilen düşmanları olsaydı, eşi krala, kraliçeye, soylulara, din adamlarına ondan haber alabilmek için boşu boşuna yalvarsaydı, babamın öyküsü bu zavallı beyefendinin, bu Beauvais'li doktorun öyküsü olabilirdi."

"Lütfen anlatın efendim."

"Anlatacağım. Dayanabilecek misiniz?"

"Şu anda yaşamakta olduğum kuşku dışarda her şeye dayanabilirim."

"Sana benim kendinizdesiniz. iyi!" Gerçek davranışları bu inancı yansıtmıyordu, ama yine de konuşmasını sürdürdü:

"İş... Bunu bir iş gibi değerlendirin. Yapılması gereken bir iş. Bu doktorun eşi, korkusuz ve güçlü olan bu kadın, bu olaydan böylesine acı çekmeseydi... Çocuğunu doğurmadan önce gelen bu olaylardan bu denli etkilenmeseydi..."

"Bu çocuk kimin bayım?"

"Babamın. Lütfen telaşlanmayın. İş bu... Zavallı çocuğunu da bir gün devralacağı bu üzüntü mirasından kurtarmak amacı ile babasının öldüğüne inandırmaya kalkışmasaydı... Hayır! Diz çökmeyin... Önümde neden diz çökeceksiniz ki?"

"Gerçeği anlatın. Benim iyi yürekli, insan dostum... Gerçeği anlatın;"

"Bu bir iş... İş! Aklımı karıştırıyorsunuz. Kafam karışınca işimi nasıl yaparım ben? Aklımızı

başımıza toplamamız gerek. Örneğin dokuz kere dokuz kaç eder, ya da yirmi gine kaç paund eder, söyleyebilir misiniz? Söyleyebilerseniz rahatlayacağım.”

Bayan Manette ya ıt vermedi ama yerden kaldır lmasına da karşı koymadı. Bileğindeki eller titremiyordu artık. Bu eller Bay Jarvis Lorry'ye güven verdiler.

“İşte... Tamam! Cesaret! İş bu! Önümüzde çok iş var, verimli bir iş. Bayan Manette, anneniz bu karar› ald . Baban›z› aramay› hep sürdürdü. Kalbi kır k ölüirken de mutlu yetişmeniz için üzerinizdeki kara bulutları yok etti. İki yaşındaydınız. Babanızın hapiste tükenip tükenmediğini, yıllar yılı çürüyüp çürümediğini düşünerek acı çekmeyecektiniz.”

Bu sözleri söylerken hayranlık ve acımayla o altın sarısı saçlara baktı. Şimdiden aralarına aklar düşmüş olduğunu gözünün önüne getirmeye çalıştı.

“Ailenizin fazla mal varlığı olmadığını biliyorsunuz. Çalanlar da annenize ve size kald . Bu alanda yeni bir şey bulunmuş değil ama...”

Bileklerinin ıkıldığını fark etti. O çok beğendiği yüzdeki anlam acıya ve korkuya dönüşmüştü.

“Ama... Onu bulduk. Yaş›yor. Çok değişmiş. Bu doğal tabii. Neredeyse bir ceset. Yine de yaşıyor, babanız Paris'te eski bir uşağının evine taşınmış durumda ve biz de onu size tanıtmak için oraya gidiyoruz. Yaşam'a, sevgiye, rahata kavuşturmak için.”

Bayan Manette'in vücudundaki ürperti Lorry'ye de geçti. ısk, net ama şaşkın bir sesle, düş görüyormuşçasına:

“Onun hayaletini göreceğim, onu değil... Hayaletini!” dedi.

Bay Lorry kolunu tutan elleri okşadı. “Yoo, yoo. bak n! Haydi... En kötüyü ve en iyiyi duydunuz. Bu zavallı , bu haksızlığa uğramış insana doğru yola çıkmış bulunuyorsunuz. Bir deniz, bir kara yolculuğundan sonra onun yanında olacaksınız z.”

z ayn› ses tonuyla, f›sl› gibi, “Özgürdüm. Mutluydum. Hayaleti beni rahat ›z etmedi,” diyordu.

“Bir şey daha var,” dedi Bay Lorry. “Başka bir isimle bulundu. Kendininki ya unutulmuş ya da saklanmış. Öğrenmek gereksiz. Üstelik tehlikeli de. Belki onu kas›tlı olarak hapsettiler, belki de zindanın bir köşesinde unutuldu gitti. Olabilir. Bu konuda kimseye bir şey sormadan onu Fransa'dan çıkarmak en iyisi. Bir İngiliz Fransa'da kredisi yüksek olan Tellson Bankası'nı bir mensubu olmamaya karşın bu konuyu konuşmamayı yeğliyorum. Üzerimde bu işle ilgili tek bir belge yok. Bu tamamen gizli bir görev. Tüm mektuplarımda konuyla ilgili başlıklar için tek bir ifade kullanıyorum: 'Yaşama döndürüldü'. Her anlama gelebilir. Ne oldu? Duymuyor beni! Bayan Manette?”

Orada öylece hareketsiz duruyordu. Kay›lmamıştı bile. Hiçbir şey duymuyor, hissetmiyordu. Yüzündeki ifade oraya damgalanmış ya da oyulmuş gibiydi. Bay Lorry'nin koluna öylesine yapışmıştı ki, adam çekersem canımı acıtırım korkusuyla ondan ayrılamıyordu. Bağırarak yardım istedi.

Hizmetçilerden önce, sa ğ başı darmadağın bir kadın daldı içeri. Bay Lorry tüm sıkıntısına karşın, kızı saçları ka ının kıpkırmızı kesildiğini ve üstünde bedenini sarmak için sarı k ırma z bir entari olduğunu fark etti. Başında pek acayip, kocaman bir şapka vardı. Kaşar tekerine benziyordu. Kocaman ellerini Bay Lorry'nin göğsüne dayayınca, Bay Lorry'nin Bayan Manette'i bırakıp b rakmama sorunu da kendiliğinden çözülmüş oldu.

“Bu bir erkek olma ıymış!” Bay Lorry'nin aklından geçenlerdi bu sözler.

Kadın, hizmetkârlara dönerek:

“Şunlara bakın!” dedi, “Orda öyle dikilip duracağımıza neden gidip bir şeyler bulmuyorsunuz? Seyredilecek bir şey yok! Haydi gidip bir şeyler getirin. Çabucak nane ruhu, soğuk su ve sirke bulmazsanız sizden sorar m!”

Hizmetkârlar çil yavrusu gibi dağıldılar. Kadın hastayı yavaşça kanepeye uzattı. Ona beceri ve sevgiyle bak yordu. “Yavrucuğum!”, “Kuşum!” diye çağırıyor, altın saçları büyük bir gurur ve sevecenlikle omuzlarına bırak yordu. “Sana gelince kahverengin,” dedi Bay Lorry'e, “Ona ne söyleyeceksen korkudan ödünü patlatmadan söyleyemez miydin? Şuna bak! Şu solgun güzel yüze, buz gibi ellere bak... Sen buna bankerlik mi diyorsun?”

Bu soruyu ya ıtlamak Bay Lorry'nin zoruna gitmişti. Kadını anlayış ve alçakgönüllülükle izledi. Herkesi “size sorarım” türünden ne soracağı sır olan bir tehditle dağıtan kadın, genç kızın başını kaldırıp, kendi omzuna koydu.

“Uma ım iyidir art k,” dedi Lorry.

“Olsa bile senin sayende değil kahverengin. Zavall güzelim!”

Bir kez daha anlayış ve alçakgönüllülük için sözlerine ara veren Bay Lorry, “Umar m,” dedi.

“Bayan Manette'in Paris'e dek ya ında olacak mı ın z?”

“Sanmam. Tuzlu sula ı aşacağı amaçlansaydı kader benim gibileri bir adaya bırak ır m ıyd san yorsun?”

Ya ıtlanmas zor bir soru daha. Bay Jarvis Lorry konuyu düşünmek için oradan ayrıldı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Şarapçı

Büyük bir şarap fıçısı yola devrilip kırılmıştı. Kaza fıçayı tam arabadan indirirlerken olmuş, fıçı yuvarlanmış ve kasnakları açılmıştı. Şarapçının önünde kırılmış ceviz gibi paramparça

duruyordu. Çevrede herkes işini ya da boş gezerliğini bırakıp, biraz şarap içebilmek için olay yerine koşmuştu. Düşenleri topal bırakmak için yapılmış görünümünü veren biçimsiz taşlar şarabı küçük göllerde biriktirmişti. Her gölün çevresinde büyüklüğü ile orantılı, itiş kakış, bir kalabalık vardı. Bazı adamlar eğilmiş, avuçlayarak içiyorlar, ya da omuzlarından aşağı sarkan kadınlara içirmeye çalışıyorlardı. Çoğu kez şarap parmaklarının arasından süzülüp gidiyordu. Diğerleri kap kaçak parçalarıyla şaraba saldırmaktaydılar. Kadınların başlarından çekilip alınan örtülerle de bu işi yapmaya çabalayanlar vardı. Bunlarla çocukların ağzına şarap sıkıyorlardı. Kimileri çamurdan setler oluşturuyor, kimileri pencerelerden gelen önerilerin ışığında yol bularak, akıp giden şarabı yakalamak için bir oraya bir buraya koşuyorlardı. Parçalanan fiçinin parçalarını yalayan, dahası; şarabın çürüttüğü parçaları çiğneyenler bile vardı. Şarabı alıp götüreceği bir lağım deliği yoktu. Bu nedenle de çoğu toplanabiliyordu. Şarapla birlikte öyle de çok çamur toplandı ki!

Bu şarap oyunu sürerken sokak kadın, erkek ve çocukların neşeli kahkahalarıyla çın çın öttü. Eğlenceye azıcık itiş kakış da karışıyordu ama çoğunlukla bir oyundu sanki. Ortada dostça bir hava vardı. Herkes bir başkasına katılmaya çabalıyordu. Bu da daha şanslı ve neşeliler arasında öpüşmelere, kaldırılan kadehlere, el sıkışmalara hatta bir düzine kişinin el ele tutuşup dans etmesine yol açtı. Şarap tükenip, yerler parmakların bıraktığı izlerle bezenince, bütün bu gösteri başladığı gibi ansızın bitiverdi. Testeresini, kestiği çıralların içine bırakan adam işine döndü. Kadın çocuğunun ve kendi ellerinin aç parmaklarını sırtlamak için kapının önüne kardığı mangalın başına gitti. Çıplak kollu, keçeleşmiş saçlı, kadavra yüzlü erkekler gün ışığından çıktıkları deliklerine girdiler. Olay yerine bir gölge düştü. Nedense bu gölge buraya gün ışığından daha çok yakışıyordu.

Şarap kırmızıydı ve Paris'in dış mahallelerinden St. Antoine'ın dar yollarını kırmızıya boyamıştı. Ve birçok eli, yüzü, çıplak ayağı ve tahta pabucu da kızıla boyamıştı. Tahta yontan adam odunların üzerinde kırmızı lekeler bırakmıştı. Çocuğunu emziren kadının başını sardığı örtü alını boyadığı parçalarıyla ağgözlülük edenlerin ağızları kedi gibi çizgi çizgi olmuştu. Başında gece takkesi olan uzun boylu bir soytarı, şaraba batırdığı elleriyle duvara "Kan" yazmıştı.

O tür şarabın da bu sokaklardaki taşlara akıp, oradaki herkesi kızıla boyayacağı günler de gelecekti.

St. Antoine'a gölgeler düştü. O kutsal yüzden bir anlaksız bir ışık gelip geçmişti. Karanlık ağırdı. Soğuk, pislik hastalık, bilgisizlik ve yoksulluk bu aziz varlığın peşinden gelen soylulardı. Korkunç bir değirmende öğütülen insan örnekleri her köşe başında titiyor, her kapıdan girip çıkıyor, her pencereden sarkıyor, rüzgârın titrettiği her paçavranın altından bakıyorlardı. Onlar öğüten değirmen, genci yaşlandıran değirmendi. Çocukların yüzleri yıpranmış sesleri ciddiye. Yılların kırıştırdığı yüzlerde, kazdığı oyuklarda bir tek şey okunuyordu: "açlık". Her yerde güçlüydü açlık. Yüksek binalardan atılan açlık, çamaşır iplerinde asılı paçavralara takılıp kalmıştı. Bunlara samanla, kumaş parçalarıyla, kâğıtla, tahtaıyla yamanmıştı. Adamın kestiği her çıra yığınının vardı. Açlık tütmeyen bacalara tünemiş, içeri bakıyordu. Çöpünde bir yiyecek kırıntısı bile olmayan kirli sokaktan bakıyordu açlık. İnsanların raflarında açlık yazıyordu. Kötü

ekmeklerin her birinde kazılıydı. Sucukçuda, ölü köpek etinden yapılıp da satışa sunulan her şeyde yazılıydı. Kızaran kestanelerin arasında kurumuş kemiklerini çatırdatıyordu. Birkaç damla yağda kızartılmış meteliksiz patates dilimlerinin arasına rendelenmişti açlık.

Bulunduğu çevre açlığa uymuştu. Paçavralarla, gecelik takkeleriyle donanmış, paçavra ve yatak kokulu insanlarla dolu, daracık, pis kokulu, dolambaçlı yollar ve onlara çakan öteki dolambaçlı yollar... Hastalık görünümü olan bir sürü insan. Havada bir değişim ihtimalinin hayvansı düşüncesi vardı. Karamsar ve eziktiler, ama aralarında alev alev yanan gözler az değildi. Söyleyemediği şeyler yüzünden bembeyaz kesilmiş kapalı dudaklar da vardı, kendi ya da başkalarının boğazına dolanan idam iplerinin düşüncesiyle ilmiğe dönen alınlar az değildi.

Dükkanların çoğunda tabelalar yoksulluğu görüntülüyordu. Kasapla domuzcunun tabelalarında en cılız parçalar resimlenmişti. Fırıncının tabelasında en kaba ekmeğin resmi vardı. Şaraphanelerde içerken görüntülenmiş kişiler küçücük bardaklarındaki inceltilmiş şaraplarını ve biralarını sır paylaşır gibi paylaşıp duruyorlardı.

Silahların dışında zengin ve bol olan hiçbir şey yoktu. Yalnız, bıçakçının bıçakları ve baltaları parlak, demircinin çekiçleri ağır, tüfekçinin ürettikleri öldürücüyüdü. İrili ufaklı çamur ve su birikintileri ile dolu olan yolun eğri büğrü taşları kapılara dayanıyordu. Eşik yoktu. Su yola aktı mı, yolun ortasından akıyor, yağış çok oldu mu çıldırmışçasına kapılardan içeri dalıyordu. Sokağın öte yanında bir lamba aralıklarıyla sallanıyordu. Fenerci onu akşamları indirip yaktığında zavallı bir ışık sokakta bir gemi varmışçasına dalgalanıyordu. Bir bakıma denizde sayılabilirlerdi. Gemiyi de, gemicileri de fırtına bekliyordu çünkü.

“Bir zaman gelecek, bu mahallenin insana korkulukları başıboşlukları ve açlıklarının arasından fenerciyi izleyecek, bu yöntemi geliştireceklerdi”. Aynı ipin ucundan insanları sallandırıp, yaşamlarının karanlığını ateşe vereceklerdi. Gün o gün değildi. Fransa'nın üzerinde esen bir rüzgâr korkularının paçavralarını boş yere dalgalandıyordu. Rengârenk tüylü ve güzel sesli kuşların onlara hiç aldındıkları yoktu.

Şarapçı dükkanı köşe başındaydı ve benzerlerinden az iyiydi. Şarapçı kapının önündeydi. Sarı ceketini ve yeşil pantolonunu ile yitirilen şarap için verilen savaşı izliyordu. “Benim sorunum değil,” dedi omuzlarını silkerek, “Pazarcıların işi. Bir tane daha getirsinler.” O sırada duvara yazmakta olan uzun boylu soytarıyı gördü:

“Hey, Gaspard! Ne yapıyorsun orada?”

Adam yazdığını gösterirken bunu çok önemsermiş gibi bir tavır takınmıştı. Onun geldiği düzeyin insanlar hep böyle davranırlardı. Yine o düzey insanın yazdığı sonucunu da bu anlam hedefini bulamadı.

“Vay canına! Çılgıncıydın mı sen be?” dedi şarapçı. Bir parça çamur alıp yazıyı yok etti.

“Neden yollara yapıyorsun? Bu tür sözleri karalayacak başka yer mi yok?” Bunları söylerken de temiz elini Gaspard'ın kalbinin üzerine koydu. Soytarının eli şarapçının elini örttü. Bir adım öne sıçradı dans edercesine. Pabucunun tekini fırlatıp, ayağını eliyle tuttu. Kişiliği her kalıba

girebilecek bir soytar ya benziyordu.

“Giy şunu, giy,” dedi öteki adam. “Şaraba şarap de, ötekine karışma.” Bu akl verdikten sonra da ellerini soytarın n giysisine sildi. Davranışı kasıtlıydı. Onun yüzünden kirlendiklerini belirtiyordu. Sonra da yolu geçip, dükkân na girdi.

Şarapçı kalın enseli, savaşçı kılıklı, otuz yaşlarında biriydi. Sağlıklı biri olsa gerekti, çünkü soğuk havaya karşın ceketini tek omzunda taşıyordu. Kolları sıvanmıştı ve bu yanık kollar dirseklerine kadar çıplaktılar. Başında ise kıvırcık kısa saçlarından başka bir şey yoktu. Esmer, güzel gözlü bir adamdı. İyi niyetli, kararlı bir adama benziyordu. Amacı belirlenmişti ve en son istenilecek şey onunla karşı karşıya gelmekti.

İçeri girdiğinde, karısı Bayan Defarge tezgâhın arkasında oturuyordu. Aynı yaşlarda sağlam görünüşlü bir kadındı bu Bayan Defarge. Hareketsiz bir yüzü, yüzüklerle dolu iri elleri, tetikte gözleri vardı. Hesaplaşmalarda hata yapmayacağını sezebiliyordunuz. Soğuğa hiç dayanamazdı. Bayan Defarge; bu yüzden kürklere bürünmüştü. Başına parlak renkli bir şal sarmıştı ama şal kocaman küpelerini kapamıyordu. Kucağında örgüsü vardı ama şu an dişini karıştırmakla meşguldü. Kocas gelince bir şey demedi, yalnızca öksürdü. Öksürmesi ve yukarı kalkan kaşları, kocas na yokluğunda gelen müşterileri gözden geçirmesi için yapılan bir uyarıydı. Şarapçı sağa sola baktı, sonunda köşede oturmakta olan yaşlı bir bey ile genç bir kıza takıldı gözleri. Başkalan da vardı. İki kişi domino, iki kişi kâğıt oynuyor, tezgâhın başındaki bir üçlü de azıcık şaraplarını bolca sohbetlerine katık etmeye çalışıyorlardı. Tezgâhın arkasına geçerken yaşlı adamın genç kadına, “işte adamımız,” dediğini duydu. “Ne işler çeviriyorsun?” dedi Defarge, kendi kendine. “Seni tanım yorum.”

Yabancılar görmezlikten geldi ve tezgâhtaki üçlü ile sohbe daldı .

“Nasıl Jacques?”O dedi biri. “Dökülen şaraplar yutuldu mu?”

“Her damla şarap, Jacques,” dedi Defarge.

Bu isim değişikliğini duyan Bayan Defarge bir kez daha öksürüp kaşlarını kaldırdı.

İkinci adam, “Bu zavallıkların şarap tattıkları pek enderdir. Genellikle ekmek ile ölümün tadını bilirler. Değil mi Jacques?”

“Öyle,” dedi Defarge.

Adlar bir kez daha değişince Bayan Defarge bir kez daha öksürüp kaşını kaldırdı. Bir yandan da kürdanla dişlerini karıştırıyordu, son derece sakindi.

Söz konusu üçüncü adamdaydı. Boş bardağı tezgâha koydu, dilini şaplattı ve, “Aaah, ne kötü! Bu öküzlere ağızlarındaki tat hep acıdır... Yaşamları da, Doğru mu söylüyorum Jacques?”

Defarge’in yanıtı, “Doğrusun,” oldu.

İsmin üçüncü kez el değiştirmesiyle Bayan Defarge kürdanını bıraktı. Kaşlarını kaldırarak doğrulttu. “Tamam. Haklısın,” diye mırıldandı kocası. “Baylar... Eşim.”

Üç müşteri Bayan Defarge'ı şapkalarını çıkararak selamladılar. O da eğilerek karşılık verdi. Sonra dükkâna rasgele bir bakış fırlattı. Örgüsünü eline alıp, işine daldı. Kocasını ondan gözünü ayırmadan, “Baylar” dedi, “görmek istediğiniz dayalı döşeli bekâr odası beşinci katta. Şu merdivenlerden soldaki avluya çıkılıyor. Dükkânın penceresine yakın olan. Belleğim beni yanıltmıyorsa biriniz oraya zaten görmüştü, o size yolu gösterirsin. İyi günler baylar.”

Müşteriler şarabın parasını ödeyip oradan ayrıldılar. Köşedeki yaşlı adam gelip konuşmak için izin istediğinde, Bay Defarge örgü ören karısını incelemekteydi.

“Tabii bayım.”

Karıya yöneldiler. Konuşmaları kısa ve özdü. Bay Defarge önce şaşırılmış göründü, sonra da dikkat kesildi. Bir dakika sonra başını sallayıp dışarı çıkmıştı bile. Yaşlı adam genç kıza işaret etti, onlar da Defarge'ın peşinden çıktılar. Bayan Defarge becerikli ellerle ve hareketsiz kaşlarla örgüsünü sürdürdü, hiçbir şeyin farkında değildi sanki.

Bay Jarvis Lorry ve Bayan Manette az önce müşterilerin gönderdiği kapının önünde Bay Defarge ile buluştular. Kapı leş gibi bir iç avluya açılıyordu. Buradan birçok kişinin yaşadığı bir yığın binaya geçiliyordu. Fayans kaplı bu kasvetli giriş, iç karartıcı fayans kaplı merdiven boşluğuna açılıyordu. Bay Defarge eski efendisinin önünde diz çöktü ve elini dudaklarına götürdü. Nazikçe bir davranıştı ama incelikle yapılmamıştı. Birkaç saniye içinde şaşırtıcı bir değişiklik geçirmişti sanki. Yüzündeki yumuşaklık, aydınlık yok olmuş, yerine giz dolu, kızgın, tehlikeli bir adamın yüzü gelmişti.

“Çok yüksekte... tırmanmak zor. İyisi mi yavaş çıkın.”

Merdivenleri tırmanmaya başlarken Bay Defarge'ın Bay Lorry'e sert bir tavırla söyledikleri bunlardı.

“Yalnız mı?” dedi Bay Lorry.

“Yalnız... Tanrı yardımcısı olsun! Kim onunla kalır ki?” dedi aynı sert, kısık ses.

“Hep yalnız mıydunuz?”

“Evet.”

“Kendisi mi böyle istedi?”

“Zorunlu olarak. Onu ilk gördüğümde, yanına almayacağımı sorduklarında, tehlikeyi göze alıp almadığımı sorduklarında da yapayalnızdınız. Şimdi de öyle.”

“Çok değişmiş mi?”

“Değişmek de laf mı?”

Şarapçı bir an durup duvara bir yumruk attı, bir yandan da küfür ediyordu. Doğrudan hiçbir yanıt bu denli etkili olamazdı. Merdivenleri tırmandıkça Bay Lorry'nin içi iyiden iyiye kararlı oldu.

Paris'in eski ve kalabalık kesimlerinde böyle bir merdiven bugün için yeterince kötü olabilir ama o günlerde bu tür şeylere alışık olmayan katılmamış kişiler için berbat sayılabilirdi. Odalarda

oturanlar çöplerini merdiven sahanlığına döküyorlardı. Pencerelelden sokağa attıkları da çabası! Denetlenemeyen, umutsuzca çürümüş çöp yığınları yoksulluğun ve yokluğun kirletmiş olduğu havayı daha da kirletmeye yeterdi. Bu iki kaynak birbirleriyle yarışınca sonuç dayanılmaz oluyordu. Yollar pis ve zehir gibi bir karanlığın içinden geçiyordu.

Genç arkadaşın her an artan sıkıntısıyla kendi üzüntüsüne yenik düşen Bay Jarvis Lorry dinlenmek için iki kez durdu. Bu molaların her biri içler acısı bir mazgalın önünde veriliyordu. Temiz havanın kaçıp gittiği, hastalıklı dumanlarınsa içeri sızdığı mazgallardı bunlar. Paslı demirlerin aralarından bu karman çorman mahallenin görüntüsünden çok tadın yakalayabiliyordunuz. Görüntüde Nortre Dame Kilisesi'nin iki yüksek kulesi dışında sağlıklı yaşam ya da sağlıklı amaç umudu taşıyan hiçbir şey yoktu. Sonunda merdivenin tepesine vardılar ve üçüncü kez durdular. En üst kata varmışlardı ama şimdi önlerinde daha dik ve daha dar bir merdiven vardı. Tavan arasına buradan çıkıyordu.

Genç kızın sorularından kaçmak istercesine Bay Lorry'nin hemen önünde tırmanan şarapçı şöyle bir döndü, omzundaki ceketin ceplerini yokladı, bir anahtar çıkardı.

Bay Lorry şaşkınlığıyla: “Demek kapı kilitli, bayım,” dedi. Yanıt, “evet,” oldu.

“Zavalı adam böyle kilitli tutmak çok mu gerekli sizce?”

Defarge surasını asıp, kulağına, “Yalnızca anahtarı çevirmek gerekli,” diye fısıldadı.

“Neden?”

“Neden mi? Kilitli alanda öyle uzun süre yaşamış, buna öyle alışmış ki, kapıyı açık bırakırsanız korkudan delirebilir. Üstünü başını parçalar. Kendine zarar verebilir. Hatta kendisini öldürebilir...”

“Böyle bir şey olabilir mi?” diye bağırdı Bay Lorry.

“Olabilir” diye yineledi Bay Defarge ayla. “Evet, olabilir. Bu dünyadan hep böyle güzel şeyler beklenir. Olabilir ne demek! Bal gibi olur! Şu gökyüzünün altında her gün neler oluyor neler! Şeytan kulağına kurşun! Gidelim.”

Bu konuşma öyle alçak sesle yapıldı ki genç bayanın kulaklarına hiç ulaşmadı. Yoğun duygular altında, öylesine titriyor, yüzü öylesine korku, isteksizlik ve dehşet yansıyordu ki Bay Lorry birkaç sözle onu yatıştırması gerektiğini hissetti.

Cesaret, sevgili bayağın cesaret! İş bu! Bir iki dakika içinde her şey sona erecek. Kapıdan girer girmez en zorlu anlar bitecek. Ondan sonra ona vereceğiniz iyilik, mutluluk ve rahatlık dönemi başlayacak. Durun da iyi yürekli dostumuz kolunuza girip size yardım etsin. Çok iyi Defarge, dostum. Haydi gelin. İş bu, iş!”

Yavaşça sessizce tırmandılar. Merdiven kısıyda ve tepeye ulaşmak çok az zaman almıştı. Bir dönemeç vardı, dönemeçi kıvrılınca üç adam gördüler. Üçü de kafa kafaya vermişti. Duvardaki çatlakların, yarıkların aralarından odaya gözetliyorlardı. Ayak seslerini duyunca döndüler. Bunlar az önce şarapçının dükkânında içki içen adamlardı.

“Ziyaretinizin verdiği şaşkınlıkla onlar› unuttum.” dedi Defarge. “Bizi yalnız bırakın çocuklar, işimiz var.”

Üçlü sessizce merdivenlerden aşağı süzüldü. O katta başka kapı yoktu. Bay Lorry kapıya giden şarapçıya sordu: “Bay Manette'imi gösteriyordun onlara?”

“Yalnızca birkaç seçilmiş kişiye...”

“Yaptığın doğru bir şey mi sence?”

“Bence doğru.”

“Biraz kişi dediğin kim? Onlar› nasıl seçiyorsun?”

“Önce görüşlerine bakıyorum... Sonra adları benimkiyle aynı olmasına dikkat ediyorum. Yani hepsinin adı Jacques... Bu kadar yetmez mi? Tabii siz İngilizsiniz. Size aynı kuralı uyguluyorum... Şimdi şurada durun bakalım...”

Geride durmak için bir el hareketi yaptıktan sonra eğilip duvardaki çatlaktan içeri baktı. Kafasını kaldırıp kapıya üç kez tıklattı. Amacı gürültü yapmaktı. Aynı amaçla anahtar kapının üzerinde bir sağa bir sola oynattı. Sonunda da beceriksizce deliğe sokup, usulca çevirdi.

Kapı içeriye doğru açılıyordu, Defarge bir şeyler söyledi. Cılız bir ses yanıt verdi. Her iki taraf da birer heceden fazla konuşmuş olamazdı. Defarge omzunun üzerinden bakıp girmeleri için elini salladı. Genç kızın bayımlık üzere olduğunu hisseden Bay Lorry beline sarılıp onu sıkıca tuttu.

“Bu bir iş... Yalnızca bir iş bu!” diye geveliyordu ama kendi yanaklarındaki ıslaklık iş gereği olamazdı.

“Girin, girin!”

“Ondan korkuyorum,” dedi kız, titreyerek.

“Ondan ne? Neden?”

“Ondan... Babamdan.”

Şarapçının çağırısı ile kızın korkaklığı arasında kalan Bay Lorry omzundaki eli boynuna geçirdi ve genç kızı kalın odaya taşıdı. Kapının dibinde ayakları üzerine bıraktı, bir yandan da hâlâ tutuyordu.

Defarge anahtarın kilitlediği kapıyı içerden kilitletti. Anahtar elindeydi. Bütün bunlar gayet düzenli bir biçimde ve olabildiğince gürültüyle yapılmıştı. Sonunda hesaplı adımlarla pencereye yürüdü. Durdu ve döndü.

Odun ve benzeri şeyleri depolamaya yarayan tavan arasını karanlıktı. Pencere denilen şey aslında tavana açılan bir kapıydı, tüm Fransız kapıları gibi o da iki kanatlıydı. Soğuk gelmesin diye bir kanadı sımsıkı kapatılmış, öteki kanadı da bir karışık aralık bırakılmıştı. Bu aralıktan o denli az ışık giriyordu ki ilk bakışta bir şey görmek imkansızdı. Bu karanlıkta ancak el yordamıyla iş görülebilirdi. Oysa o odada yapılan iş pek ince türdendi. Kapıya arkasını vermiş, yüzü şarapçının durduğu pencereye dönük beyaz saçlı bir adam alçak bir tabureye oturmuş, öne eğilmiş, pabuç

ya yordu.

ALTINCI BÖLÜM

Ayakka y

Ayakka y tezgâhının üzerine eğilmiş ak saçlı başa, “İyi günler,” dedi Bay Defarge.

Baş bir an için kalktı ve çok cılız bir ses yanıt verdi: “İyi günler.”

Ses uzaktan geliyordu sanki.

“Neyi çalışıyorsunuz bakıyorum?”

Uzun bir sessizlikten sonra baş kalktı ve ses, “Evet, çalışıyorum,” dedi. İki yorgun göz soruları soran adama baktı. Baş yine eğildi.

Sesteki güçsüzlük aklı ve korkunçtu. Gerçi tutsaklığın ve gıdasızlığın payı yadsınamazdı ama bu hiç de bedensel bir güçsüzlüğün yansıması değildi. Yalnızlığın ve ezikliğin zayıf sesiydi. Geçmişte, çok eskiden söylenen bir sözün son yankısı gibiydi. İnsan sesinin canlılığını ve titreşimini öylesine yitirmişti ki cansız bir lekeye dönüşen bir zamanların güzelim rengini anımsatıyordu. Yer altından geliyormuşçasına boğuk ve bastırılmıştı. Yitik ve umutsuz birinin sesiydi. Yaban ellerde yolunu yitirmiş bir yolcuya ölmezden önce evini ve dostlarını hatırlatabilirdi.

Böylece birkaç dakika geçti. Yorgun gözler yine bakıyorlar. Bakışlarda ilgi ya da merak yoktu. Bulanık ve mekanik bir biçimde bilincinde olduğu tek ziyaretçinin orada olup olmadığını anlamaya çalışıyordu yalnızca.

Gözlerini ayakka ydan ayırmayan Defarge: “Dayanabilerseniz buraya az daha ışık gelsin istiyorum,” dedi.

Ayakka ycı durdu, iki yanına baktı, sonra da şarapçıya:

“Ne dediniz?” diye sordu.

“Biraz daha ışığa dayanabilecek misiniz?”

“Siz öyle istiyorsa siz dayanırsınız.”

Dayanmak sözünde belli belirsiz bir vurgu vardı. Aralık kanat azıcık daha açıldı. Giren ışık odayı doldurdu, kucağında tamamlanmamış bir ayakkabı duran adamı aydınlattı. Yerdeki ayakkabıların yanlarında ve tezgâhın üstünde birkaç şaradan aletle deri parçaları vardı. Pek uzun olmayan, dü-

zensizce kırılmış beyaz bir sakalı vardı. Avurtları çökmüştü, iri gözleri pırıl pırıl yüzünün inceliğini daha da belirginleştiriyordu. Lime lime gömleğinin yakası açıktı ve kurumuş, harcanmış bir bedeni sergiliyordu. Teni, paramparça giysileri, bol çorapları, ışsızlık ve havasızlıktan sapsarı olmuşlardı. Bu renkte öylesine kaynaşmışlardı ki, hangisinin ne olduğu ayırt edilemiyordu neredeyse.

Elini gözlerine siper etti. Kemikleri saydam gibiydi. Öylece oturuyordu, işine ara vermişti, boş gözlerle bakıyordu. Önce bir sağa, bir sola bakıyor, neden sonra bakışlarını önünde duran Defarge'a yöneltiyordu. Sesle yön arasındaki ilişkiyi yitirmiş gibiydi. Konuşmuyordu. Öylece bakıyor, ne söyleyeceğini bilemiyordu.

“O çifti bugün bitirecek misiniz?” diye sordu Defarge.

Bir yandan da Bay Lorry'e öne çıkması için işaret ediyordu.

“Ne dediniz?”

“O çifti bugün bitirmeyi mi düşünüyorsunuz?”

“Düşünüp düşünmediğimi bilemem. Sanırım. Bilmiyorum.”

Soru ona işini hatırlattı. Yeniden işine eğildi. Bay Lorry yavaşça öne çıktı. Kızı kapının yanında bırakmıştı. Defarge'ın yanında birkaç dakika durduktan sonra ayakkabıcı kafasını kaldırdı. Görünüşe bakılırsa bu yeni konuk onu şaşırtmamıştı; titreyen parmaklarını dudaklarına götürdü. Dudaklar da tırnakları gibi solgun bir renkteydi. Eli işine döndü ve yine başını eğdi. Bu bakış ve hareket yalnızca bir anlık .

“Görüyorsunuz bir konuğunuz var.”

“Ne dediniz?”

“Bir konuk...”

Bak .

“Haydi,” dedi Defarge. “İşte... Ayakkabıdan anlayan bir bey var burada. O üzerinde çalıştığımız ayakkabıyı gösterin ona. Alın bayım.”

Bay Lorry ayakkağı eline aldı .

“Baya ne tür bir pabuç olduğunu söyleyin. Yapanın adı da...”

“Ne istediğinizi unuttum. Ne dediniz?”

“Ne tür bir pabuç olduğunu anlatırsanız dedim. Bu Bay öğrensin diye...”

“Bir kadın ayakkabısı. Bir hanım için yürüyüş ayakkabısı. Son model. Ben modayı görmedim. Elimde bir örnek vardı.” Ayakkabıya bakan gözlerde belli belirsiz bir gurur havası vardı .

“Ya yapının adı ?” dedi Defarge.

Yaşlı adam elinde iş olmadığından önce sağ, ardından da sol elini sıvazladı. Sakallı çenesini

karıştırdı. Bu hareketleri ara vermeksizin yineledi. Konuşunca düştüğü boşluktan onu çekip çökmek, zayıf birini ayıltmak ya da ölmekte olan birinin ruhunu tutmaya çabalamak gibi bir şeydi.

“Aynı mı sordunuz?”

“Evet.”

“Kuzey Kulesi yüz beş.”

“Hepsi bu mu?”

“Yüz beş, Kuzey Kulesi.”

Ne bir iç çekiş, ne de iniltiye benzeyen yorgun bir sesle işine döndü. Sessizliği bozan Bay Lorry oldu: “Asıl işiniz ayakkabıcılık değil, öyle değil mi?”

Yorgun gözleri, soruyu yaşıtlarını istercesine Defarge'a çevrildi ama aradığı anlayışı bulamadı. O da gözlerini yere indirdi.

“Değil miyim? Hayır değilim. Ben... Burada öğrendim. Kendi kendime öğrendim. İzin istedim şey için...”

Dağılmıştı. Dakikalarca ellerini ovuşturup, hareketlerini yineledi. Sonunda gözleri yine Lorry'yi buldu. Uyanık uyanmaz bir gece öncesinin konusuna dönen biri gibiydi.

“Kendimi eğitmek için izin istedim. Uzun bir süre sonra izin koparabildim ve o gün bugündür ayakkabı yapıyorum.”

Elinden aldığı ayakkabıya doğru elini uzatmıştı ki Bay Lorry yüzüne dikkatle bakarak:

“Bay Manette beni ayakkabı yapıyor musunuz?” diye sordu.

Ayakkağına yere düştü. Yapımcısı soru soran adama bakakaldı.

“Bay Manette,” dedi. Lorry; eli Defarge'nin kolundaydı, “bu bayı tanıyor musunuz? Bakın ona. Bana bakın! Belleğinizde eski bir bankacıya, eski bir işe, eski bir uşağa, eski günlere ait bir şeyler canlanıyor mu?”

İnsanların mahkûmu, donmuş bakışlarda bir Bay Lorry'ye bir Defarge'e baktı. Sonunda, canlı bir zekânın belirtileri, yüzüne çökmüş olan sisi delip geçti. Yüz anlam kazandı. Hemen ardından yine karar verdi, zayıfladı ve yok oldu... Ama bir anlık da olsa geri gelmişlerdi. Duvar dibinden çıkıp onu görebileceği bir yere kadar gelen kızın yüzündeki anlam da aynıydı. Az önce onu kendinden uzak tutmak ya da görünmez kılmak için uzanan titrek eller şimdi başını göğsüne yaslayabilmek, sevgiye, umut ve yaşama kavuşturmak için uzanmışlardı. Genç kızın ve yaşlı adamın yüzündeki anlam o denli benzeşiyordu ki tıpkı bir ışık gibi birinden ötekine yansıyor gibiydi. Adamın bakışlarında güç yoktu. Yere baktı ve her zamanki gibi çevresine göz gezdirdi. İçini çekti, bir ayakkabı aldı ve işine döndü.

“Onu tanıyor musunuz, Bay Manette? diye fısıldadı Defarge.

“Evet... Bir an için. Önce ta şnacak gibi değildi ama bir an için de olsa o çok iyi bildiğim yüzü yeniden gördüm. Kuşkum yok. Durun, biz biraz geri çekilelim. Susun.”

Genç şz adamın oturduğu taburenin çok yakınına sokulmuştu. Yaşlı adam kamburunu çıkarmış, çalışıp duruyordu. Uzansa omzunu tutacak kadar yakın olan bu elin bilincinde olmaması korkunçtu.

Tek sözcük konuşulmadı; çıt çıkmıyordu. Adam işini sürdürdü. Kız da bir hayaletmişçesine yanı başında öylece dikildi.

Bir süre sonra elindeki aleti şrakıp, falçata şnı alması gerekti. Tam eğilip doğrulmuştu ki, kızın eteği dikkatini çekti. Gözlerini kaldırıp, yüzüne baktı.

Ola şn izleyicileri telaşla öne fırladıysalar da kız onları eliyle durdurdu. Genç kız adamın falçatayla saldırmamasından korkmuyor, buna ihtimal bile vermiyordu.

Adam ona korkuyla bak ş. Dudakları bir şeyler söylemek ister gibi kıpırıyor ama ses çıkmıyordu. Soluk soluğa kalmıştı, neden sonra, “Nedir bu?” dediğini duyabildiler. Genç kız, yüzünden aşağı inen yaşların arasından iki elini dudaklar na götürüp ona bir öpücük gönderdi. Sonra da o zavallı başı göğsüne bastırıyormuşçasına kendi ellerini göğsüne bastırdı.

“Gardiya şn kşz şm ş ş z?”

“Ha şr.”

“Kimsiniz?”

zın sesi bitkinlesin işti. Yanıbaşındaki tabureye ilişiverdi. Ayakkabıcı ürkmüştu ama elini yine de onun koluna koydu. Genç kız adamın ürperdiğini fark etti. Ayakkabıcı falçatayı yavaşça bırakıp, yüzüne baktı.

zın uzun bukleler halindeki altın saçları aceleyle yana atılmış, ensesinden aşağı sarkıtılmıştı. Elini usulca uzatıp şzın saçları tuttu. Sonra durdu, içini çekip işine döndü. Uzun sürmedi. Kız kolunu bırakıp, başını adamın omzuna yasladı. Adam orada olup olmadığını anlamak istercesine birkaç kez baktı. Derken işini bıraktı, elini boynuna götürdü. Ucunda muskaya benzer bir kese sallanan pis bir ip çıkardı. Keseyi dizinin üzerine koyup özenle açtı. Kesenin içinde saç vardı ; geçmiş bir günde parmağına dolanan bir iki tel altın sarı saç...

Yeniden şzın saçları inceledi:

“Ay ş! Nasıl olur? Ne zamandı o? Nasıl olmuştu?..” Yüzü bir kez daha anlam kazanmıştı. Kızın yüzündeki anlamın da bilincinde gibiydi. Kızı ışığa çevirdi ve baktı.

“Çağrıldığım gece başını omzuma koymuştu. Ben değil, ama o götürüleceğimden çok korkuyordu. Beni kuzey Kulesi'ne getirdiklerinde bunlar omzumda buldular. Onları bana bırakırmısınız? Bu saçlar benim gövdemi değil ama ruhumu tutsaklıktan kurtarabilirler, demiştim. Dediğimi anıms yorum.”

Bu sözleri güçlkle, şrpınarak söylemişti. Önce dudakları oynuyor, kşkş kşkş kşkş şrdiyor,

sonunda o zayıf, titrek ses çıkıyordu. Konuşması yavaş ama düzgündü.

“Nasıl olur? Yoksa sen o musun?”

Birdenbire doğru döndü. İki adam yerlerinden fırladı. Ama kız hiç kımıldamadı bile. Alçak bir sesle, “Yalvarım baylar yanımıza gelmeyin... Kıpırdamayın... Konuşmayın da...” dedi.

“Dur diye bağırıyor adam. “Kimin sesiydi o?”

Kız bıraktı Ellerini başına götürdü. Kollarını başına doladı. Saçlarını yollar gibi yapıyordu. Bu nöbet de gelip geçti. Gelip geçmeyen tek şey işiydi. Küçük muskasını katlayıp göğsüne koymaya çalıştı. Bir yandan da kıza bakıp, başını sallıyordu.

“Hayır, hayır, hayır... Fazla gençsin! Fazla tazesin! Olamaz! Tutsağa bak... Onun bildiği eller bunlar değil... Bu yüz, bildiği yüz değil! Duyduğu bu ses, o ses değil. Hayır, hayır. O ve ben... Kuzey Kulesi yollarından önceydi. Adın ne meleğim?”

Ses ve davranışındaki yumuşaklık karşısında, kız diz çöktü. Elleri adamın göğsündeydi.

“Bir gün, annemi, babamı öğreneceksin. Onların acı dolu yaşam öykülerini yeni öğrendim. Ama şimdi bunların sırası değil. Söyleyebileceğim tek şey bana dokunmanı istemek... Beni kutsaman... Sarı bana! Canım...”

Kızın o parlak saçları adamın soğuk ak saçlarına karıştı, onları ısıtıp aydınlattı. Sanki özgürlük üzerlerine ışımış gibi olmuştu.

“Bir zamanlar kulağına tatlı bir müzik gibi gelen o sesle benimki arasında bir benzerlik buluyorsan ağla! Ağla! Genç ve özgürken göğsüne yaslanan genç bir başı anımsatıyorsam sana, ağla! Boşalt içini! Bizi bekleyen ve tüm bağlılığımla sana hizmet edeceğim bir yuvadan söz ederken, yüreğinin tükendiğini hissediyor, yitirdiğin yuvanı anımsıyorsan, ağla!”

Genç kız babasının boynuna sarılmış, onu küçük bir çocuk gibi sallıyordu.

“Çektiğin acılar son bulacak, seni almaya geldim, huzur ve barışı bulman için İngiltere'ye götüreceğim seni. Boşa geçen değerli yaşamını, sana bunca kötülük eden vatanın Fransa'yı düşün... Ağla! Bir gün sana adımları, ölmüş annemin kim olduğunu, yaşamakta olan babamın kim olduğunu söyleyeceğim. Babamın önünde diz çöküp yalvarmam, aff dilemem gerektiğini, gece gündüz babam için neden ağlayıp inlemediğimi de anlatacağım. Zavallı annemin sevgisinin bunu benden sakladığı için ağla! Onun için, benim için ağla! Baylar... Tanrım... Sana şükürler olsun! Gözyaşlarını yüzümde duyuyorum. Hıçkırıkların yüreğime ulaşıyor, işte! Tanrım şükürler olsun! Şükürler olsun!”

Kolları dayandı. Başını kızın göğsüne düşmüştü. Bu öyle dokunaklı bir sahneydi ki, geçmişin olayları öylesine acımasız haksızlıklar ve acılar taşıyordu ki, odadaki adamlar yüzlerini örttüler.

Bayan Manette sürekli burnunu çekiştiren Bay Lorry'ye, “Onu üzmeden Paris'i bir an önce terk etmemiz için gerekli her şeyin ayarlanması mümkünse...” diyordu ki, Bay Lorry, “Yolculuğa çıkacak durumda mı acaba?” diye sordu.

“İyi ama bu korkunç kentte kalacak durumda olmadığı kesin.”

Konuşulanlar duyabilmek için diz çöken Defarge: “Doğru,” dedi. “Dahası var. Bay Manette'in Fransa dışında olması daha uygun olur. Ne dersiniz? Bir arabayla at ayarlayayım mı?”

Bay Lorry her zamanki düzenli titiz işadamı tavrına bürünüvermişti. “Bu bir iş meselesi,” dedi. “İş meselelerini ben kendim hallederim.”

“Öyleyse bizi burada bırakın lütfen,” dedi. Bayan Manette; “Ne kadar sakın olduğunu görüyorsunuz. Beni onunla yalnız bırakmaktan korkuyor olamazsın z... Neden olduğunu z ki? Rahatsız edilmememiz için kapıyı kilitlerseniz döndüğünüzde onu yine böyle bulacağınızdan kuşku yok. Siz dönene kadar ona bakacağım. Onu hemen buradan çıkaracağız.”

Bay Lorry ile Defarge genç zı yaşlı adamla yalnız bırakmaya gönüllü görünmüyorlardı. Birinden birinin orada kalmasının uygun olacağını düşünüyorlardı. Araba ve atlar bulunmalıydı, yol için düzenlenecek evraklar vardı. Zaman kısıtlıydı, gün bitmek üzereydi. Sonunda işleri aralarında paylaşarak harekete geçtiler.

Karanlık bastırınca, kız da babası gibi başını taşa koydu. Karanlık koyulaştı. Baba kız çatlaklardan süzün parlıy görene dek sessizce yattılar.

Bay Lorry ile Defarge yol haklıklarını tamamlamışlardı. Pelerin ve giysilerden başka, ekmeke, et, şarap ve sıcak kahve getirmişlerdi. Defarge yiyecekleri ve elinde taşıdığı lambayı ayakkabıcının tezgâhına bıraktı. Tezgâhın dışında yalnızca bir yatak vardı. Bay Lorry ile birlikte mahkûmun ayağa kalkmasına yardımcı oldular. Yüzündeki ürkeklığe, şaşkınlığa bakıp da düşüncelerini kavrayabilmek olanaksızdı. Ne olup bittiğinden haberdar mıydı? Söylenenleri anlayabiliyor muydu? Özgür olduğunun bilincinde miydi? Kestirmek güçtü. Konuşmaya çalıştılar ama aklı öylesine karışmıştı ki, karşılık veremiyordu. Bu da onları korkuttu. Arada çılgın gibi oluyor, başını ellerinin arasına alıp çırpınıyordu. Olumlu tepki yaratabilen tek şey kızının sesiydi. Kızı ne zaman konuşsa ondan yana dönüyordu.

Uzun süredir zor kullanılarak buyruklara uymaya alıştırmış birinin davranışı ile verilenleri yiyip içti. Pelerine sarındı, verilenleri giydi. Kızının koluna girmesi onu sevindirmiş gibiydi. Elini iki elinin arasına aldı ve hep öyle tuttu. Merdivenleri inmeye başladılar. Defarge lambasıyla önden ilerliyordu. En arkada da Bay Lorry vardı. Birkaç basamak inmişlerdi ki adam durup tavanlara ve duvarlara baktı.

“Bura tanımsıyor musun baba? Buraya gelişini tanımsıyor musun?”

“Ne dedin?”

za sorusunu yinelemek fırsatını vermedi:

“A tanımsamak mı? Hayır. Çok önceydi.”

Zindandan eve getirilişini tanımsadığı apaçık ortadaydı. Yüz Beş Kuzey Kulesi dediğini duydular. Çevresine bakıyor, gördüğünü onu kapattıkları kalenin duvarları sanıyordu. Avluya vardıklarında adımları içgüdüsel olarak değışti. Kalenin çevresindeki su hendeğii üzerindeki köprünün

indirilmesini bekliyordu. Ama köprüyü göremeyip de arabayı fark edince kızın elini bıraktı, kollarını yine başına doladı. Kapıda kimsecikler yoktu. Pencerelelerden de hiç kimse bakmıyordu, sokak bile bomboştu. Ortalığa hiç de doğal olmayan bir ıssızlık ve sessizlik çökmüştü. Ortalıkta tek bir kişi vardı : Bayan Defarge. Kapının kenarına yaslanmış, örgü örüyor, hiçbir şeyi görmüyordu. Önce mahkûm, ardından da kızını bindi. Yaşlı adam bitmemiş ayakkabılarını ve aletlerini istedi. Bayan Defarge, istenilenleri getirmek için örgüsünü öre öre avluya girdi. Az sonra takımları getirip verdi, sonra yine kapı eşliğine döndü.

Defarge sürücünün yanına tırmanıp emir verdi: “Surlara!” Kırbaç sakladı ve sallanan lambaların cılız ışığı altında yola koyuldular.

Daha iyi sokaklarda daha güçlü yanan, daha kötü yollarda ise iyice sızlaşan lambaların altından, ışıklandırılmış dükkânların, neşeli kalabalıkların, parıldayan kahvehanelerin, tiyatroların yanından geçerek kentin kapılarından birine ulaştılar. Bekçi kulübesinde eli lambalı askerler bulunuyordu.

“Kâğıtların z yolcular!”

“İşte memur bey,” dedi Defarge. Arabadan inmişti, adamı yavaşça kenara çekiyordu. “Şunlar içerideki beyaz saçlı bayın kâğıtları. Onları bana vermişlerdi...” Sesini iyice alçaltmıştı. Askerlerin ışığı dalgalandı. Biri üniformalı bir kol tarafından içeri uzatıldı. Tuhaf bir bakışla beyaz başı süzdü. “İyi” dedi, “devam edin.” “Hoşçakalın,” dedi Defarge. Zayıflayan lambaların ışıkları altından yıldızların ışığına geçtiler.

Bilginlerin dediğine göre bize öylesine uzak yıldızlar vardı ki, ışıkları dünyaya ulaşmamıştı bile. Bu sonsuz ışıkların kubbesi altında gecenin gölgeleri derinleşip koyulaştı.

Jarvis Lorry'nin kulağında birtakım fısıltılar dolaşıyordu. Mezarından çıkarılan adam tam karşısındaydı işte. Hangi güçlerini onulmaksızın yitirmişti acaba? Neleri yeniden kazanabilirdi?

“Yaşama döndürülmekten memnunsunuzdur umarım?”

Ve eski yaktı aldı :

“Bilemiyorum.”

İKİNCİ KİTAP

Alın Bağ

BİRİNCİ BÖLÜM

Beş Yıl Sonra

Temple Kaş'ının yanı başındaki Tellson Bankası bin yedi yüz seksen yılında bile tutucu bir yerdi. Çok küçük, çok karanlık ve çok rahatsızdı. Bu basıklıktan, bu karanlıktan, bu çirkinlik ve rahatsızlıktan gurur duyan banka ortaklarının ahlâki yaklaşımlarında bile tutuculuk vardı. Bununla böbürlenecek kadar ileri giderler ve böyle olmasa bankanın bu denli saygınlık kazanamayacağını da savunurlardı. Yalnızca bir inanç değildi bu. İş gereği orada burada kullandıkları bir silahtı da. Tellson'un büyümeye gereksinimi yoktu... İşğe da, süse de. Noakes Şirketi ya da Snooks Biraderler böyle şeylere gereksinim duyabilirlerdi ama Tellson asla. Tanrıya şükürler olsun ki hayır! Tellson'da yenilik yapmayı öneren oğullarını bile evlatlıktan reddedebilirlerdi. Bu açıdan bakıldığında, banka ile ülke birbirlerine pek benziyorlardı. Bu ülke de yasa ve geleneklerinde değişiklik öneren oğullarını evlattan saymazdı. Böylece Tellson Bankası zorluğun aptalca zaferinin simgesi olageldi.

Size aptalca karşı koyan gacırtılı bir kapıyı açabildiğinizde, Tellson'un iki basamağından aşağı yuvarlanırsanız ve dengenizi iki bankosu bulunan küçücük, zavallı bir dükkânda bulurdunuz. Bankonun ötesindeki yaşlılıktan tiridi çıkmış adamlar rüzgâra tutulmuşçasına tir tir titreyerek çekinici alırlar, imzalarını incelerlerdi.

Pencerelere Fleet Sokağı'nın çamurları bulanmış olurdu. Üstüne üstlük demirlerle çevrili olmaları da karanlığı adamakıllı artırır, işiniz "Banker"i görmeyi gerektiriyorsa, arka tarafta, boşa giden yaşamınızı enine boyuna düşünebileceğiniz bir odaya alınırdınız. Sonunda "Banker" elleri cebinde çakelirdi, akşamın alacakaranlığında onu güçlkle seçebilirsiniz. Paranız kurt yeniği tahta çekmecelere girer ya da çökardı. Açılmıy kapandıklarında ise genzinize tahta parçacıklar dolardı. Paralarınız çürüyüp paçavraya döner, küf küf kokardı. Altın ve gümüş eşyanız yakındaki bir lağım çukuruyla kirli ilişkilere girer, iki üç günde parlaklıklarını yitirirlerdi. Tapu ve anlaşmalarınız mutfaktan ve kilerden bozma uzun odalara sokulur; parşömenlerindeki yağ bankanın havasına kaptırılırdı. Ailenize ait kâğıtlar, üzerinde hiçbir zaman yemek göremeyeceğiniz bir yemek masasına taşınırdı. Sevgilinizin ilk mektupları, çocuklarınızdan gelen mektuplar yakın zamana kadar halka ibret olsun diye sergilenen kellelerin gözleri önündeydi.

O günlerde ölümle cezalandırılmak her iş ve mesleğin moda uğraş ve çözüm reçetesiydi. Tellson Bankası için de böyleydi bu. Ölüm, doğanın getirdiği bir çözümdü bu kural yasalar için de neden geçerli olmasındaki? Sahte imza kullanan öldürülüyordu, geçersiz çek yazan öldürülüyordu. Mektupları yasal yetkisi olmadan açanlar öldürülüyordu. Kırk şilin altı pens yürüten de, Tellson Kapısı'ndan at yürüten de, beceriksizce kalp para basanlar da öldürülüyordu. Ölümün caydırıcılığı pek yoktu. Tersine işlediği bile söylenebilirdi, ama bu çözüm dünyaya olaylarla tek tek uğraşma zahmetinden kurtarıyordu. Diğer işyerlerinin yanı sıra Tellson'da birçok kişiyi

öldürmüştü.

Kuytu, izbe bölmelere ›kışmış bir yığın yaşlı pinpon işlerini ciddiyetle sürdürüyordu. Tellson'un Londra Şubesi genç birini işe aldı mı yaşlanana kadar adamcağızı bir yerlere gizlerdi. Peynirmişçesine karanlıkta tutulur. Tellson'un kokusu ve mavi küfü üzerine sinene dek bekletilir, ancak ondan sonra ortalığa salıverilirdi. İşte o zaman o da karanlık, tozlu bir bölmeye tıkları, kocaman defterlere gömülürdü.

İçeri çağrılmadığı sürece Tellson'un hemen dışında duran, getir götür işleri yapan bir kapıcı, kimi zaman habercilik yapan biri vardı ki işletmenin canlı tabelası olma görevini de üstlenmişti, iş saatlerinde hep oradaydı. Bir yere gönderilmişse yerine korkunç bir velet olan, on iki yaşındaki oğlu bakardı. Müşteriler, Tellson'un bu ayakçıya nasıl katlandığını anlayamıyordu. Tellson bu işte çalışan herkese şöyle ya da böyle katlanmak zorunda kalmıştı. Adamı bu göreve zaman ve olaylar getirmişti. Soyadı Cruncher'di ve karanlık işlerden elini eteğini çekmeye söz verdiği Houndsditch Kilisesi'nde Jerry adını almıştı.

Bulduğumuz yer Bay Cruncher'ın evi. Hangingsword Sokağı, Whitefriars'dayız. Rüzgârlı bir mart sabahı ve saat yedi otuz. Yıl 1780. Bay Cruncher'ın evi hiç de saygın bir mahallede değil, hırsızların, katillerin ve serserilerin oturduğu bir semt.. Yalnızca iki göz odası var, ama her ikisi de temiz pak. Penceresi olan, dolap büyüklüğünde bir bölme de odadan sayılıyor. Saat erken olmasına rağmen yatak odasının yerleri silinmiş bile. Bardakların altında da beyaz bir masa örtüsü duruyor.

Bay Cruncher soyta ›ların giysisine benzeyen yamalı bir battaniyeyi başına çekmiş, horul horul uyuyordu. Derken sağına soluna dönmeye, kıpırdanmaya başladı. Birden doğruluverdi. Çarşafı lime lime edecekmiş gibi duran fırça gibi saçları vardı. Bağırды:

“Yine başlamadıysa ben adam değilim!”

Temiz giyimli, hamarat birine benzeyen bir kadın köşede diz çökmüş olduğu yerden öyle bir telaşla fırladı.

“Ne o?” dedi Bay Cruncher; bir yandan da çizmesini alıyordu. “Yine başladın, değil mi?”

Saba › böylece karşıladıktan sonra çizmeyi kaptığı gibi kadına fırlattı. Çamurlu bir çizmeyi bu. Öyle oluşu da Bay Cruncher'm ev geçindirmek için yaptığı işin niteliği ile bağlantılıydı. Bankadan eve tertemiz dönerde ama her sabah kalkıldığında çizmeleri çamurlu olurdu.

“Ne işler çeviriyorsun başımın belas ?”

“Yalnızca dua ediyordum.”

“Yalnızca dua ediyormuş! Diz çöküp başıma bela gelmesi için dua etmekle ne demek istiyorsun sen!”

“Hiç de değil... Ben senin iyiliğin için dua ediyorum.”

“Yok canım! Öyle de olsa izin vermem. Bak Jerry oğlum! Bak da şu ananın ne iyi bir kadın olduğunu gör. Babanın iyiliğine karşı dua ediyor. Sadık bir annen var oğul. Dindar da. Tek

oğlunun ağzından lokması alınsın diye diz çökmüş yalvarıyor!”

Pijama › genç Cruncher'm tepkisi kötüydü. Annesine döndü ve kursağına giren lokmaların dualarla yok olmasını onaylamadığını belirtti.

Cruncher, uyku sersemliğiyle, “Şu duaların ne işe yarıyor sence, ha kendini beğenmiş kadın?” diye sordu. “Ne değeri var bu duaların, söyle bakalım?”

“Yüreğimden geliyorlar Jerry. Ondan fazla değerleri yok.”

“Öyleyse beş para etmezler demektir. Ne olursa olsun dua etmeni istemiyorum. Bunun bedelini ödeyemem. Senin bu kaçamaklar›n uğursuzluk getirecek bana. İlle de kendini yerden yere atacaksan, oğlunla kocan için at, onlara karşı değil! Tuhaf bir karım olmasa, ettiği dualarla işime çomak sokmasa, geçen hafta çok para kazanabilirdim. Anan k smetimi bağılıyor oğul!”

Bir yandan da giyiniyordu. “İmanla, üflenip mırıldanan bir yığın dua ile şansını döndürülen tek namuslu işçi ben değilsem, adam da değilim! Giyin oğul. Ben çizmelerimi temizlerken annene göz kulak ol da kendisi yine duaya başlamas n. Başlarsa bana haber ver. Yetti artık be!” Karısına söylüyordu. “Bu kap›dan bir daha böyle ç kamam. Her taraflar›m araba gibi zang›rd yor. Afyon yutmuş gibiyim. Her yanım öyle tutuldu ki var mıyım yok muyum belli değil. Bütün bunlar yetmezmiş gibi cebim de bomboş! Sabahtan akşama cebime metelik girmesin diye dua ediyorsun. Buna katlanamam! Yeter!”

Söylene söylene çizmesini temizliyordu: “Dindar ›n demek... Ailene nasıl da bağlısın... Aferin sana!” türünden alaycı sözler söylüyordu. Bu arada daha yumuşak bir fırçayı andıran başı ile oğlu da babas›n n sözünü dinleyip, annesine göz kulak oluyordu. Arada bir uyuduğu bölmeye giriyor, sonra ansızın çıkıp sırtıyor, “Gördüm işte! Çömeliyorsun!” diye bağırıp, yalancı çobanı oynuyordu. Baba Cruncher kahvalt ya geldiğinde yüzünden düşen bin parçaydı. Bayan Cruncher'in şükran duasına da kızdı:

“Yine mi, bozguncu! Yine mi dua etmeye kal ›yorsun?”

Ka ›n yalnızca kutsanmak isteğini söyledi.

“Yapma!” diye bağırd› kocas›. Kar›s n n dualar yüzünden masadaki somunun yok olmas›n bekler gibiydi.

“Evden giderken kutsanmak istemiyorum! Yediğimin içtiğimin kutsanmasını istemiyorum. Kes sesini!”

Gözleri kan çanağına dönmüştü, sanki bütün gece uyuyamamış gibi yorgundu. Homurdana homurdana kahval ›s›n bitirdi. Dokuza doğru yüzünü azıcık düzeltmeyi becerebilmişti, işinin gerektirdiği saygın ifadeyi takındı ve işinin yolunu tuttu.

Jerry Cruncher, kendine “namuslu işçi” derdi ama yaptığına pek “iş denemezdi, iskemleden bozma bir taburesi vardı. Bunu her gün bankaya taşımak küçük Jerry'nin göreviydi. Temple Kapısı tarafındaki penceresinin önüne yerleştirirdi. İlk geçen arabadan edinilen bir avuç saman, Cruncher'ı soğuktan ve ıslaklıktan korumak için ayağının altına yayıldı mı, gün başlardı. Bu

görevde Bay Cruncher'ın şöhreti Temple Kapısı'nınkine eşdeğeri. Herkesçe tanınıyor, kötü biliniyordu. Dokuza çeyrek kala yerini almıştı, Tellson'dan içeri giren en yaşlı beylere şapka ç>karmaya hazır dı. Küçük Jerry, Temple'a dadanır, dişine göre bulduğu çocuklara türlü eziyetler yapar, geri kalan zamanda da babasının yanında dururdu. Gözlerinin şaşılığına dek birbirlerine benzeyen bu babaoğul Fleet Sokağı'ndan gelip geçenlere bakarken bir çift maymuna benziyorlardı. Baba Jerry'nin rastlantı sonucu bir saman çöpünü çiğneyip tükürüyor olması; oğul Jerry'nin de aynı şeyi yapması bu benzerliği daha da pekiştiriyordu.

Tellson'daki oda ırlardan birinin kafası dışarı uzandı ve “Seni istiyorlar!” diye haber verdi.

“Yaşasın baba! İşte siftah ediyoruz.”

Baba ın yolcu eden Jerry tabureye yerleşti. Babasının çiğnediği samana bakıp düşündü: “Hep pas içinde! Elleri hep paslı! Babam bu pası nereden buluyor ki? Buralarda hiç paslı bir şey yok!”

İKİNCİ BÖLÜM

Görülecek Şey

Banka ın eski görevlilerinden biri ayakç Jerry'e: “Old Bailey'i biliyorsundur sanır m?” dedi. “Evet efendim,” dedi Jerry. Donuk bir sesle, “Old Bailey'i biliyorum,” diye ekledi.

“Bay Lorry'i de ta ıyorsun elbet.” “İyi bilirim. Old Bailey'den çok daha iyi bilirim. Zaten benim gibi namuslu biri hapishaneyi ne kadar tan yabilir ki...”

“Pekâlâ. Ta ıkların girdiği kapıyı bul ve mübaşire bu notu göster. Seni içeri alacaktır.”

“Duruşma salonuna m efendim?” “Duruşma salonuna.”

Cruncher ın gözlen öyle şaşıştı ki birbirlerine ne düşündüklerini sorar gibi oldu.

“Salonda bekleyecek miyim ba ım?” “Dinle. Mübaşir notunu Bay Lorry'e götürecektir. Dikkatini çekecek bir şeyler yap. Nerede olduğunu bilsin. Ondan sonra da o seni çağırana dek bekle.”

“Hepsi bu mu efendim?”

“Hepsi bu. Ya ında habercilik yapacak biri olsun istiyor.”

Yaşlı kâtip notu katlayıp üzerine bir şeyler yazdı. Sıra kurutma kâğıdına gelene kadar Bay Cruncher'dan ses çıkmadı.

“Sarımlar bu sabah sahtekârları yargılayacaklar, değil mi?”

“Vatan hainlerini...”

“Bunun da ceza dört parçaya ayrılmak,” dedi Jerry.

“Vahşet ama bu... Savurganlık!”

“Yaa, böyle” dedi yaşlı kâtip. Gözlüklerini şaşkınlıkla Jerry'e çevirmişti; “Yasa böyle.”

“Bana karşın yasalar insana işkence etmemeli. Öldürmesi bile kötü, ama işkence daha da beter.”

Kâtip, “Hiç de değil” dedi. “Yasalardan söz ederken saygılı davran! Boşuna nefes tüketme. Yasalar ne derse o olur. Kulağına küpe olsun!”

“Nefesimi de, ciğerimi de bu nemli hava berbat ediyor efendim. Yaptığının yaşamımı kazanmak için ne nemli bir yöntem olduğunu takdir etmek size kalmış.”

“Yaa, yaa,” dedi adam; “Hepimiz yaşamımızı şu ya da bu yolla kazanıyoruz. Kimimiz nemli, kimimiz kuru yollardan kazanıyor. İşte mektup. Git artık.”

Jerry mektubu aldığı, yaşlı kâtipi selamlarken, “Sen ne hinoğlu hinsin!” diye düşünüyordu. Oğluna gittiği yeri bildirdi ve yola koyuldu.

O günlerde idamlar Tyburn'de yapıldı. Newgate bu günkü ününe sahip değildi. Yine de hapishane berbattı; her türlü kötülüğün ve rezilliğin cirit attığı bir yerdi Newgate.

İçinde mahkemenin de bulunduğu Bailey Hapishanesi tam bir hastalık yuvasıydı. Hastalık, kimi zaman tutuklularla duruşma salonuna taşınıyor, sanık iskemlesinden yargıca bulaşıyor, yargıcın ölüm fermanını imzaladığı tutukludan önce öldüğü bile oluyordu. Sağ kalanlar için Old Bailey dehşet verici bir hanın avlusu gibiydi. Arabalar dolusu yolcu, öteki dünyaya doğru şiddetle bezenmiş bir yolculuğa buradan çıkıyorlardı. Ders alımlar diye iki kilometre kadar halkın arasından gidiyorlar, bir iki iyi vatandaş utandırıyorlardı. Old Bailey suçluların kütüklere bağlanıp ibret olsun diye gösterilmesi ile de ünlüydü. Bu kütüklerin ne denli korkunç bir cezaya alet olduklarını düşleyemezsiniz. Kamçılama yeri de pek ünlüydü. Onu iş başında görmek insancıl duyguları pekiştirir, insanı yumuşatır. Akılcı törelerin kalıntılarından başka bir şey olmayan kan bedeli uygulaması ise para için işlenmiş en korkunç cinayetleri birbirine ekliyordu. Old Bailey, o gün için, “Var olan doğru olandır” düsturunun canlı örneğini oluşturuyordu. Tembel olduğu kadar her şeyi kestirip atan bir deyişti. Doğal olarak çağrıştırdığını da kapsamına almıyordu: “Bu güne dek var olmuş olanlar yanlış olanlardır.” Bu düstur geçerli değildi.

Jerry olup biten korkunç olayla izlemek için toplanmış, çürümüş kalabalığı vardı. Buna alışık biri gibiydi. Aradığı kapıyı buldu ve notu uzattı. O günlerde insanlar Old Bailey'de sergilenen “oyunları” görebilmek için Bedlam Tımarhanesindekilerde olduğu gibi, para öderlerdi. Old Bailey'deki gösteri daha pahalıydı. Kapılar bu yüzden pek sık denetleniyordu. Açık kapılar yalnızca suçluların içeri alındığı kapılardı.

Kaçıp, epeyce gecikme ve nazdan sonra Jerry Cruncher'ın duruşma salonuna süzülebilmesini elverecek kadar açıldı. Jerry Cruncher, bekleyenlerden birine: “Neler oluyor?” diye sordu. “Henüz hiçbir şey.” “Sırada kim var?” “Bir vatan haini.”

“İşin sonunda parçalanmak var desene?” “Aah,” dedi adam. Ağzını şapırdatıyordu. “Az buçuk

asarlar. Sonra da indirir dilim dilim ederler. Hem de kendi gözlerinin önünde! Sonra da içini, boşaltıp yakarlar. Kafasın uçururlar, en sonunda da dörde bölerler. Cezas bu!" "Suçlu bulunacak olursa," dedi Jerry. "Oho, suçlu bulunacak. Hiç kuşkun olmasın." Cruncher'ın gözü mübahire takıldı. Elinde not ile Bay Lorry'e ilerliyordu. Peruklu bayları arasında bir masada oturuyordu Bay Lorry. Savunma avukatı olan diğer bir peruklu baydan da pek uzak değildi. Avukatın önünde bir yığın kâğıt vardı. Tam karşısında tüm dikkatini tavana vermiş başka bir bey oturuyordu. Jerry öksürük, çene sıvazlamaları ve el işaretlerinden sonra Bay Lorry'i varlığından haberdar edebildi. Haberciyi görebilmek için ayağa kalkmış olan yaşlı bankacı oturdu.

Konuştuğu adam Jerry'e: "Onun bu dava ile ne ilgisi var?" diye sordu. "Bilmiyorum," dedi Jerry. "Sorabilir miyim, senin ilgin ne?" "Onu da bilmiyorum," dedi Jerry. Yargıç'ın gelişi, kalkıp oturmalar, konuşmalarını böldü. Sanık sandalyesi ilginin odağı haline gelmişti. Orada durmakta olan iki görevli tutukluyu getirdiler: Tavana bakan peruklu bayın dışında, salondaki herkesin gözü ondaydı. Nefesler demir gibi, yel gibi ya da alev gibi ona aktı. Onu bir kez de olsa görebilmek için meraklı yüzler, sütunların köşelerinin ardından uzandılar. Arka koltuklardakiler saçının telini kaçırmamak istercesine ayağa kalktılar. Aşağıdakiler önlerindeki omuzlarına abanıp yükseldiler. Parmak ucuna kalktılar, basamaklara tırmandılar, ne pahasına olursa olsun her santimetre karesiyle gözlerine ziyafet çektiler. Newgate duvarlarının canlı bir parçası gibi duran Jerry'nin biral nefesi de öteki bira, cin, çay ve kahve kokan nefeslere karıştı. Tutukluya akan bu nefesler arkadaki camı buğulandırmıştı bile. Bütün bu bakışların yöneldiği kişi, yirmi beş yazlarında yakışıklı, yapılı, yanık tenli ve siyah gözlü genç bir adamdı. Bir beyefendiye benziyordu. Siyah ya da koyu gri renkte bir elbise giymişti. Uzun siyah saçları süs olsundan çok, yüzüne düşmesin diye arkaya bir kurdele ile toplanmıştı. İnsan n bedenini örten ne olursa olsun, duygular onu deler geçer. Durumunun neden olduğu solgunluk, yanık tenin ötesinden fark ediliyordu. Ruh, güneşten daha güçlüydü kuşkusuz. Bu adama yönelen bakışların ve ilginin yücelmiş insanlık duyguları ile hiçbir alıp vereceği yoktu. Daha az hüküm giyeceğine ilişkin bir şeyler sezinleseler, o korkunç ayrıntılardan kurtulma umudu ufukta belirsin... Tüm çekiciliğini yitiriverirdi. Gördükleri utanç verici bir sona mahkûm edilen bu bedendi. Büyünün kaynağı katledilip, paramparça edilecek olan bu ölümsüz kişiydi. Kendilerini ustaca kandırıp bu ilgiye ne cila sürerlerse sürsünler, ilginin temeli kana susamışlıktı. "Susalım!"

Charles Darnay önceki gün 'Hain' olduğu suçlamasını reddetmişti. Bir sürü süslü püslü lafın arasında Fransa Kralı Levvis'e değişik zaman ve biçimlerde "hizmet ettiği, ulu prensimiz, haşmetli ve yüce kralımıza ihanet ettiği" söyleniyordu. Yüce, haşmetli kralımızın ülkesi ile Fransa Kralının ülkeleri arasında gidip gelerek, sözü edilen Fransız Lewis'e ulu, yüce, haşmetli kralımızın birliklerinin Kanada ve Kuzey Amerika'ya gitme hazırlığı içinde olduklarını söylemişti. Hukuksal terimler araya girdikçe kafasını iyice bulan Jerry bu kadarı kavrayabilmişti. Sözü geçen ve defalarca sözü geçen Charles Darnay'in, önünde duran şu adam olduğunu da çıkarabilirdi. Jüri ant içmekteydi.

Orada bulunan herkesin düşüncelerinde asılan, kafas kesilen, paramparça edilen Darnay, bunun bilincinde gibiydi. Korkmuş görünmüyordu. Sessiz ve dikkatliydi. Açılışı ciddiyetle izledi.

Önündeki parmaklığı öylesine kavramıştı ki etrafına serpilmiş onların tek bir yaprağı bile kırılmamıştı. Duruşma salonu bu kokulu otlarla donatılmış, çevreye sirke serpilmişti. Bunlar hapishane hummasına karşı önlem sayılıyorlardı .

Tutuklunun başının üzerinde, ışığın yansımaları sağlayan bir ayna yerleştirilmişti. Geçmişte yüzleri o aynadan yansıyan yığınla kötü ve aşağılık insan dünyadan göçüp gitmişlerdi bile. Okyanusların ölümlerini geri vermesi gibi o ayna da o güne değin yuttuklarını kussa, bu iğrenç yer alabildiğine korkunç olurdu. Tutuklu da buranın her türlü alçaklığın ve rezilliğin sergilendiği bir yer olduğunu aklından geçirmiş olmalıydı ki aynaya baktı. Bakar bakmaz da kıpkırmızı kesildi. Sağ eli otları itti. Bunu yaparken salonun soluna dönmüştü. Bakışlar, yargıçların solunda oturan iki kişiyi buldu. Bu öylesine birdenbire olmuştu ki ona bakan tüm gözler aynaya çevrildi. Gördükleri yirmi yaşlarında genç bir hanımla, babası olduğu belli olan bir beyefendi idi. Bembeyaz saçları ve yüzündeki duyguların yoğunluğu ile, pek ilginç bir beyefendiydi bu. İçeride dönüktü; kendisi ile hesaplaşır gibiydi. Yaşlı görünüyordu. Oysa kızıyla konuştuğu anlarda canlanıyor, yakışıklı ve genç bir adam oluyordu.

Ötekini adamın koluna girmişti. Öteki elini de babasının kolunun üzerine koymuştu. Gördüklerinden etkilenmiş, tutukluya acımış da babasına sokulmuş gibi bir hali vardı. Yüzü suçlanan kişinin içinde bulunduğu tehlikenin uyandırdığı acımayış ve korkuyu yansıtmıyordu. Bu o denli belirgin ve güçlüydü ki Darnay'e acımayan birçok kişi etkilendi. Bir fısıltı dolaştı: “Kim bunlar?” Haberci Jerry parmağındaki pasları emerken, kendi kendine bir sonuç çıkardı. Kim olduklarını duymak için kafasını uzattı. Çevresindeki kalabalık soruyu en yakınındaki görevliye ulaştırmış, yanıtı da arkaya geçirmekle meşguldü.

“Bunlar taştırmış...”

“Kimin taştırmışlar?”

“Karşın n...”

“Kime karşı?”

“Suçluya...”

Herkes gibi bakışları sola kaymış olan yargıç, onları geri çağırırdı. Arkasına yaslandı ve yaşamı ellerinde olan adama dik dik baktı. Savcı ipi yağlamak, çivileri tahtaya geçirmek, baltayı bilemek için ayağa kalktı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düş kırıklığı

Bay savcı jüriye, yaşı genç olan tutuklunun hainlik mesleğinde oldukça deneyimli, “yaşlı” olduğunu belirtmek zorunda kaldı. Düşmanla olan ilişkileri, bugünün, dünün ya da geçen yılın işi değildi. Bundan çok daha uzun bir süredir, Fransa ile İngiltere arasında mekik dokuduğu biliniyordu. Kaldı ki, bu gidiş gelişlere dişe dokunur bir neden de gösteremiyordu. Bu tür hainliklerin doğasında açığa çıkıp, adaletin yerini bulma özelliği olmasa, yaptıklarının korkunçluğu ve suçunun gerçeği hiç ortaya çıkmayabilirdi. Tanrı korkusuz ve lekesiz bir kuluna tutuklunun düzenbazlıklarını açığa çıkartma görevini vermişti. Bu kul Majestelerinin Dışişleri Bakanı'na ve saygıdeğer Meclis'e bildiklerini aktarmıştı. Bu yurtsever kişi az sonra kendilerine tanrı lacaktı.

Tanrının toplumdaki saygınlığı ve davranışları su götürmez cinstendi. Tutuklunun eski arkadaşıydı ama bir an gelmiş, onun ikiyüzlülüğünü kavramış, artık bağırına basamayacağı dostunu ülkesinin kutsal tapınağında kurban etmeyi kararlaştırmıştı. Eski Roma ve Yunan'da olduğu gibi topluma yararlı olmuş kişilerin heykellerini dikme geleneği olsaydı, bu parlak yurttaşınki hemen dikilirdi. Ne yazık ki bu gelenek yoktu... Demek ki heykeli de olmayacaktı. Ozanlar da gözlemedikleri gibi “Erdem” bulaşıcı idi. Özellikle de söz konusu olan erdem yurt sevgisi ise! Bütün bunlar jüri üyelerinin de ezbere bildikleri birtakım sözcüklerle, deyişlerle, benzetmelerle anlatıyordu. Ne var ki jüri üyelerinin yüzünde bunları ilk kez duyuyormuşçasına bir hava vardı. Kral adına tanrıkları yapacak olan bu kusursuz ve sözüne güvenilir kişi tutuklunun uşağı ile ilişki kurmuş, uşağı efendisinin yazı masasını, mektuplarını ve ceplerini karıştırma yönünde kutsal bir kararlılığa yöneltmişti. Bu saygın uşak konusunda küçük düşürücü sözler edilecekti kuşkusuz. Genelde (Bay Savcı) onu kardeşlerinden (Bay Savcının) bile üstün tutuyordu ve ona annesi ile babasından duyduğundan (Bay Savcıninkilere) daha fazla saygı duyuyordu. Bu nedenle jüriden içtenlikle ayrılmaları yapmaktan istiyordu. Tanrıkların ifadeleri bulunan belgelerle karşılaştırıldığında, tutuklunun majestelerinin birlikleri konusunda bilgilerle donatılmış olduğu kanıtlanacaktı. Durumları, hazırlıkları konusunda elinde tuttuğu bilgiler bunları düşmana verdiğinin kanıtıydı. Listeler tutuklunun el yazısı ile yazılmamıştı ama bu savcılık açısından çok daha iyiydi. Tutuklunun ne denli kurnaz olduğunu kanıtlıyordu. Söz konusu bilgi alışverişinin beş yıl önce Amerikalılarla İngiliz birlikleri arasındaki çatışma öncesine dayanması da ilginçti. Bu nedenlerden dolayı; yurtsever (öyle olduklarını biliyordu) ve sorumluluk taşıyan (öyle olduklarını biliyorlardı) jüri üyeleri onu “suçlu” bulmayı diler. Sonu gelmeliydi. Suçlunun başı koparılmadıkça kimseye rahat uyku yoktu. Eşleri, çocuklar ve yakınları gönül rahatlığı ile yastığa baş koyamayacaklardı. Bay Savcı, onlardan istediği kellenin nereden bakılırsa bakılsın çoktan yitik olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirdi.

Bay Savcı susunca, salonda bir uğultu başladı. Tutuklunun çevresinde bir mavi sinek bulutu üşüyordu sanki. Yakında olacakların beklentisiyle şimdiden tutuklunun başına üşüşmüş gibiydiler. Sessizlik sağlanınca yurtsever tanık yerini almıştı.

Bay Savcı soruların yöneltti:

John Barsad bir beyefendi idi. Bu temiz yüreğin öyküsü Bay Savcı'nın anlattığı gibiydi. Kusur aranacaksa kusursuzluğunda olmalıydı. O soylu göğsünün taşıdığı yükü indirdikten sonra alçakgönüllü bir biçimde oturacaktı ki, Bay Lorry'den az ötede oturan peruklu bay ona birkaç soru sormak için izin istedi. Karşıda oturan öteki peruklu hâlâ tavana bakıyordu. Kendisi hiç casusluk yapmış mıydı?

Hayır... Ne demeye getiriyorlardı ki?

Yaşamı nasıl sağlıyordu? Topraktan. Neredeydi bu topraklar? Pek anımsamıyordu. Ne tür bir toprak? Kimseyi ilgilendirmezdi bu. Ona miras mı kalmıştı? Evet. Kimden? Uzak bir akrabadan. Çok mu uzak? Oldukça. Hiç tutuklanmış mıydı? Kesinlikle hayır. Borçlular Hapishanesi'nde yatmamış mıydı? Bu işle onun ne ilgisi vardı ki? Borçlular Hapishanesi'ne girmemiş miydi? Haydi. Bir kez daha. Hiç mi? Evet. Kaç kez? İki ya da üç kez. Beş ya da altı? Belki. Mesleğiniz? Bir beyefendiyim. Hiç dayak yediniz mi? Belki. Sık sık? Hayır. Tekmeyle merdivenden aşağı yuvarlandınız mı? Hayır. Merdiven başında vurmuşlardı ama kendiliğinden düşmüştü. Hileli zar kullandığınız için mi? Saldıran ayyaş yalancı öyle demişti ama doğru değildi bu. Yemin eder misiniz? Kesinlikle. Kumarda hile yaparak para kazandınız mı? Başka beyefendiler kadar. Tutukludan borç aldınız mı? Evet. Ödediniz mi? Hayır. Tutuklu ile olan yakınlığınız yalnızca hanlarda, arabalarda ya da gemilerde sizin baskınızla gelişen bir tanışıklıktan ibaret değil mi? Hayır. Tutukluyu bu listelerde gördüğünüzden emin misiniz? Emindi. Siz derlemiş olamaz mısınız? Hayır. Bu tanıklığı ile para edinme umudunuz var mı? Hayır. Tuzaklar için tutulmuş paralı tanık değil miydi? Yoo... Hayır. Ya da herhangi bir iş için? Yoo... Hayır. Söylediklerinin doğruluğuna yemin eder miydi? Defalarca. Yurtseverliğin dışında amaçlar yok muydu? Hiç yoktu.

Dürüst uşak Roger Ciy ise tanıklığını çabucak bitiriverdi. Dört yıl önce tutuklunun hizmetine girerken, ona olan inancı tamdı. Calais postasında bir uşağa gereksinimi olup olmadığını sormuş. Darnay de onu işe almıştı. Sadaka istememişti. Tutukludan kuşkulandırmaya başlamış, sonra da onu izlemişti. Yolculukları sırasında giysilerini düzeltirken bunlara benzer listeleri ceplerinde görmüştü. Bunları yazı masasından almıştı. Bunları hem Calais'de hem Boulogne'da Fransızlara gösterirken oradaydı. Vatanını seviyordu. Göz yummamış, bilgi vermişti. Hiç kuşkusuz gümüş bir çaydanlık çalmamıştı. Gerçi bir hardal çanağı söz konusu olmuştu ama o da kaplama çıkmıştı. Bir önceki tanığı yedi sekiz yıldır tanırdı ama bu bütünüyle bir rastlantıydı. Tuhaf denemezdi buna. Çoğu rastlantılar tuhaf zaten. Onun da amacı vatana hizmet oluşuna da tuhaf bir rastlantı denemezdi. Gerçek bir İngiliz'di. Kendisi gibilerin de çoğunlukta olmasını diliyordu. Sinekler yine uçuştular. Savcı Bay Jarvis Lorry'yi çağırdı.

“Bay Lorry; siz Tellson Bankası'nda görevlisiniz değil mi?”

“Öyleyim.”

“1775'in Kasım ayında bir Cuma akşamı, iş nedeni ile Londra ile Dover arasında yolculuk yaptınız mı?”

“Evet.”

“Posta araba ında başka yolcu var mıydı?”

“İki kişi.”

“Gece, yoldan bindiler?”

“Öyle.”

“Bay Lorry... Tutukluya ba ın. Yolculardan biri miydi?”

“Öyleydi diyemeyeceğim.”

“O iki yolcudan birine benziyor mu?”

“İkisi de örtünmüş, pelerinlerine sarılmışlardı. Gece çok karanlıktı. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Benziyor bile diyemeyeceğim.”

“Bay Lorry... bir kez daha ba ın. O iki yolcu gibi sar nmış olduğunu varsaysak, yapısı ve duruşunda onlardan biri olamayacağını belirleyecek bir şey var mı?”

“Ha ır.”

“Onlardan biri olmadığına yemin edebilir misiniz Bay Lorry?”

“Ha ır.”

“Hiç değilse olabilirdi diyorsunuz.”

“Evet. Yal ızca ikisinin de haydutlardan korkan kişilerden oldukları nı an ıms ıyorum. T ıpık benim gibi. Oysa tutuklu, korkacak birine benzemiyor.”

“Sahte korkak ık nedir bilir misiniz Bay Lorry?” “Hem de çok iyi.”

“Bay Lorry, bir kez daha tutukluya ba ın. Onu hiç gördünüz mü?” “Evet.” “Ne zaman?”

“Birkaç gün sonra, Fransa'dan dönerken ay ı gemi ile geldik ve birlikte yolculuk yaptık.”

“Gemiye geldiğinde saat kaçtı?”

“Gece ya ın az geçiyordu.”

“Gece ya ın m ? Bu tuhaf saatte gelen tek yolcu o muydu?”

“Rastlan ı olarak öyle.”

“Rastlan ıyı boş verin Bay Lorry. Oydu, değil mi?”

“Öyle.”

“Yal ız mıydınız yoksa yol arkadaşınız var mıydı?”

“İki kişi; bir bay, bir de genç hanım, ikisi de buradalar.”

“Tutuklu ile konuştunuz mu?”

“Pek az. Hava ırt›nal›y ›. Yol uzun ve tats›zd›. Ben hep yatt m.”

“Bayan Manette!”

Az önce gözlerin çevrildiği genç kadın oturduğu yerde ayağa kalktı. Babası da onunla birlikte kalkmıştı ve kolunu bırakmıyordu.

“Bayan Manette; tutukluya ba ›n!”

Tutuklu için bu içten, bu genç yüzle, güzellikle ve a ›ma duyguları ile yüzleşmek, bütün o kalabalıkla yüzleşmekten daha zordu. Kız mezarının başındaymış gibi geliyordu ona. Meraklı bakışlar bile sakinleşmesini sağlayamadı. Sağ eli otları tarhlara ayırıyormuşçasına dağıttı. Nefesini düzenleyemiyordu. Yüreği kan ağlıyordu. Sinek vızıltılar yeniden yoğunlaştı.

“Bayan Manette, tutukluyu önceden gördünüz mü?”

“Evet efendim.”

“Nerede?”

“Sözü geçen gemide efendim. O yolculukta.”

“Sözü geçen genç ha ›m siz misiniz?”

“Ne ya ›k ki efendim. O mutsuz kişi benim.”

Sözlerdeki a ›, Yargıç'ın kulağa hiç de hoş gelmeyen sesine karıştı. Sertçe, “Yalnızca size sorulan sorular› yan tlay n!” dedi.

“Bayan Manette, Manş'› geçerken tutuklu ile konuştunuz mu?”

“Evet efendim.”

“Anla ›n.”

t ç›k ›yordu, anlatmaya başladı.

“Bu bey gemiye bi...”

“Tutukludan › söz ediyorsunuz?” diye kesti yarg ç.

Kaşlar› çatılmıştı.

“Evet efendim.”

“Öyleyse tutuklu deyin.”

“Tutuklu gemiye bindiğinde babamın ne denli yorgun ve sağlık açısından ne denli kötü olduğunu far ketti. Öyle zay›ft› ki onu aç ›k havaya ç karmaya korkuyordum. Güvertede, kamaraya giden merdivenlerin başında bir yatak hazırlamıştım ona. Yanındaydım. O gece dördümüzden başka yolcu yoktu. Tutuklu, babamı rüzgârdan ve soğuktan daha iyi koruyabilmem için yardım etmeyi önermek inceliğini gösterdi. Limandan çıkınca rüzgârın ne yönden eseceğini bilemediğimden bu işi pek becerememişim. Babamı yerleştirdi. Çok anlayışlıydı. İçtenliğine inanıyorum. Konuşmamız böyle başladı.”

“Sözünüzü keseceğim. Gemiye yalnız mı binmiştiniz?”

“Haır.”

“Yahonda kaç kişi vardı?”

“İki Fransız bay”

“Konuştular mı?”

“Son dakikaya kadar konuştular. Fransız bayların sandallarına geçmeleri gerekene kadar.”

“Arahonda kâğıt alışverişi oldu mu? Şu kâğıtlar gibi?”

“Evet. Ne tür kâğıtlar olduğunu bilmiyorum.”

“Biçimleri ve büyüklükleri benziyor mu?”

“Olabilir. Bilmiyorum. Yahonımda fısıldaşıyorlardı ama ben hem merdivenlerin üst tarafındaydım, hem de lambaların ışığı pek azdı. İyice görüp duyamadım. Alçak sesle konuşuyorlardı. Yalnızca kâğıtlara baktıklarını gördüm.”

“Konuşmaya dönelim Bayan Manette.”

“Benimle alakasız sözlüydü. Yardım muhtaçtım. Kibardış, iyi davranış ve babama yardımcı oldu. Dilerim...” Hıçkırıklara boğulmuştu, “Yaptıklarının karşılığı olarak ona bugün kötülüğüm dokunmamıştır.”

Mavi sinekler zıldadılar.

“Bayan Manette, şayet tutuklu yaptığınız tanıklığı, göreviniz olan tanıklığı, yapmaktan kaçınamayacağınız tanıklığı anlayışla karşılayamıyorsa bu onun sorunudur. Lütfen devam edin.”

“Zor ve incelik isteyen bir iş nedeniyle yolculuk yaptığını söyledi. İnsanların başını derde sokabilirdi. Bu nedenle de takma bir adla geziyordu. Bu iş Fransa'ya gitmesini gerektirmişti ve daha birçok kereler Fransa ile İngiltere arasında mekik dokuyacaktı.”

“Amerika'dan söz etti mi Bayan Manette? Aynıntı olarak anlatın lütfen.”

“O dava nasıl başladığını bana açıklamaya çalıştı. Görebildiği kadarıyla İngiltere'nin tutumunun yanlış ve aptalca olduğunu belirtti. Şaka yollu da George Washington'un 3. George kadar ünlü olabileceğini de söyledi. Bunda bir kötülük yoktu. Şaka yapıyordu. Zaman öldürmeye çabalıyorduk.”

Çok yoğun ilginin odağı olan bir sahnede, seyirciler başoyuncunun yüzündeki anlamı bilinçsizce yansıttılar. Tanıklığı sırasında Bayan Manette'in alnı acı duyuyormuşçasına karışmıştı. Yargıç'ın sözlerini yazmasını beklerken, savcının ve savunma avukatının yüzlerine baktığında, salonun dört bir yanındaki, izleyicilerin yüzünde aynı acı vardı. Yargıç notlardan kafasını kaldırdıkça George Washington ile ilgili akıl almayacak benzetmeye kükrediğinde salondakilerin çoğu tanığa tutulmuş aynalara benzediler.

Bay Avukat, hem usul açısından, hem de bir önlem olarak genç hanımın babası olan Dr.

Manette'in çağrılmasını gerekli gördüğünü belirtti. Çağırıldılar.

“Bay Manette, tutukluya baktın. Onu tanıyor musunuz?”

“Bir kez gördüm. Londra'daki evime geldi. Üç ya da üç buçuk yıl önce.”

“Gemideki adamlardan biri ve sizinle konuşan adam olarak tanımıyor musunuz?”

“Hayır. Tanımıyorum.”

“Tanıyamamanız için belli ve özel bir neden var mı?”

Dr. alçak sesle, “Evet, var,” dedi.

“Kendi yurdunda yaralanmadan, suçlanmadan uzunca bir tutukluluk dönemi yaşamaya şanssızlığına uğradınız mı Doktor?”

“Çok uzun bir tutukluluk dönemi.” Bu yarıta yürekleri yakan bir şeyler vardı.

“Söz konusu olaydan az önce mi serbest bırakılmıştınız?”

“Bana öyle olduğunu söylediler.”

“Hiçbir şey anımsamıyor musunuz?”

“Hiçbir şey. Belleğimde bir boşluk var. Zindanda ayakkabı yaparak kendimi oyaladığım günlerden kendimi Londra'da, sevgili kızımın yanında bulduğum güne değin bir boşluk var. Yüce Tanrı aklımı bana geri verdiğinde onu tanıdım ve yakın buldum. Nasıl yakınlaştığımızı bilemiyorum, anımsamıyorum.”

Bay Avukat oturdu. Babayla beraber de oturdular. İşte bu noktada çok ilginç bir olay gelişti. Amaç tutukluyu beş yıl önce Dover Postası'nda başka bir hainle birlikteyken postadan inmiş göstermekti. Orada inmesi de aslında şaşırtmacaydı. On kilometre kadar geriye dönmüş, garnizona gelip bilgi toplamıştı. Tam o saatte bu garnizon ve tersane kasabasındaki otelin çay salonunda olduğuna tanıklık edecek biri çağrıldı. Tutuklunun avukatı bir sonuca ulaştıramadığı sorgulama hakkını kullandı. Tanık tutukluyu başka kez hiç görmemişti. İşte tam bu anda, tavanı izlemekte olan peruklu bay kâğıda bir şeyler karaladı, kâğıdı katladı ve savunma avukatına fırlattı. Avukat kâğıdı inceledikten sonra dikkat ve merakla tutukluyu süzdü.

“Yine de tutuklu olduğundan eminsin... Öyle mi?” Tanık emindi.

“Tanığa çok benzeyen birini hiç gördünüz mü?”

Karıştıracak kadar benzeyenini görmemişti. “Şu baya, şu bilge dostumuza iyi bakın,” dedi avukat. Kâğıdı atan adamı gösteriyordu. “Sonra da tutukluya bakın. Birbirlerine benzemiyorlar mı? Ne dersiniz? Tanık benzemiyorlar mı?”

Bilge dostumuzun görüntüsünün pek derbederce olduğu gerçeği bir kenara bırakılırsa şaşılacak derecede benziyorlardı. Tanık kadar herkes karşılaştırma yapmaya çağrıldığında bunu fark etti. Yargıç peruğu çıkarmasını isteyince benzerlik daha da şaşırtıcı olmuştu. Yargıç, tutuklunun avukatı Bay Stryver'den tutuklu sandalyesinde Bay Carton'un mu vatan haini olarak yargılanacağını

sordu. Bay Stryver'in Yargıç'a yanıtı “Hayır”dı. Yalnızca tanığın bir kez daha düşünmesini istiyordu. Varsayımları güç mü kazanmıştı, yoksa sarsıntıya mı uğramıştı? Önemli olan tanığı ezip pestilini çökmek, davanın bu yönünü etkisiz hale getirmektir.

Bay Cruncher ifadeleri dinlerken parmaklarındaki paslarla karnını doyummuştu bile. Bay Stryver'in taşı gediğine oturtan savunmasını jüriye yöneltmesini, yurtsever Barsad'ın gerçekte para karşılığı casusluk yapan bir hain olduğunu, yaşamını kan ticareti ile kazandığını, lanetli Judas'tan bu yana gelmiş geçmiş en büyük sahtekâr olduğunu anlatmasını izledi. Benziyordu da! O namuslu uşak Cly'in Barsad'ın arkadaşı ve ortağı olduğunu, buna da layık olduğunu, bu sahtekâr ve yalancılardan ailesel birtakım nedenlerle tutukluyu hedef seçtiklerini de dinledi. Tutuklu bir Fransız olduğu için yolculuk yapmak zorundaydı. Yaşamı pahasına da olursa olsun, bu yolculukların asıl nedeninin sevdiklerini korumak olduğunu açıklayamıyordu. Genç kızın ağzından zorla aldıkları ve ne denli acıyla verildiği herkesçe gözlemlenen ifadenin anlam taşımadığı ortadaydı. Bir araya gelmiş genç bir adamla bir hanımın arasında geçebilecek sıradan bir söyleşiydi o. George Washington'la ilgili sözler o denli abartılıydı ki; onu kötü bir şaka olarak değerlendirmekten başka yapılacak şey yoktu. Ulusal nefret ve korkuları aşağılık davalarına alet etmelerine ve karşı tarafı etkileme çabalarına, devletin kayıtsız kalması hoş görülemezdi. Daha sağlam temellere dayanmıyordu. Kanıtların temelsizliği davaları yozlaştırmaktaydı. Bu ülkenin mahkeme kapılarında yüzlerce benzer dava vardı... Yargıç Stryver'ın sözünü kesti: divan'da oturup yapılan suçlamaları dinleyemeyeceğini açıkladı. Yüzündeki anlam öylesine katıydı ki söylenenler gerçek değildi sanki. Bunun üzerine Bay Stryver kendi tanıklarını çağırdı, savcı jüriye giydirdiği giysileri tersyüz ederken, nasıl Barsad ve Cly'ı umduğundan da yüz kez iyi; tutukluyu da yüz kez kötü bulduğunu anlatırken, Bay Cruncher beklemek zorunda kaldı. Sonunda yargıç giysiyi tersyüz etti. Bu işi de yaparken de hepsini tutukluya uygun bir kefeneye dönüştürdü.

Ve şimdi de jüri karar verecekti. Büyük mavi sinekler gene vızıldamaya başladılar. Bilge dostu Bay Stryver, önündeki kâğıtları düzeltip, yanındakilerle fısıldaşıyor, bir yandan da jüriyi gözlüyordu. Peruklu genç adam arkasına yaslanmıştı. Cüppesi yırtıktı. Biçimsiz peruğu çıkartıldığı gibi taranmadan kafasına yerleştirilmişti. Elleri ceplerinde, gözleri gene tavandaydı. Davranışlarında bir acımasızlık vardı. Hiç de saygıdeğer bir görünümü yoktu. Bu benzerliği de azaltmaktaydı. Şimdi ona bakanlar, “birbirlerine hiç de benzemiyor” diyorlardı. Bay Cruncher en yakınında duran adama, “Kalbimden basam ki bu adam hiç dava alamıyordur,” dedi. “Müşteri bulacak birine benzemiyor, değil mi?”

Oysa Bay Carton görünüşteki tüm ilgisizliğine karşın olup bitenleri hiç kaçırmıyordu. Bayan Manette'in başı babasının göğsüne düşünce ilk fark eden o olmuştu. Yüksek sesle, “Mübaşir! Genç hanıma yardım edin. Bayın onu dışarı çıkarmasına yardımcı olun. Düşecek, görmüyor musunuz!” diye bağırıyordu.

Dışarı çıkartılırken kıza çok acıyan oldu. Babasına da acımışlardı. Tutukluluk günlerinin anımsatılmasını onu çok rahatsız etmiş olmalıydı. Sorulduğunda tedirginliğini belli etmiş, onu yaşlı gösteren dalgın bakışları bir bulut gibi üzerine sinmişti. Tam çıkarılarken jüri sözcüsü konuştu. Fikir birliği yoktu. Oturum istiyorlardı. Kafasını George Washington'a takan Yargıç buna çok

şışardı. Jüri üyelerinin muhafızların gözetimi altında oturum yapmalarına izin verdi. Duruşma bütün bir gün sürmüştü. Salondaki lambaları yakıyorlardı artık. Jürinin içerde uzun kalacağı söylentisi dolaşmaya başlamıştı. İzleyiciler içecek bir şeyler almaya çıktılar. Tutuklu, sandalyesinde öylece oturuyordu. Genç kızla babası çıktıklarında peşlerinden giden Bay Lorry tekrar geldi ve Jerry'i çağırdı. Tenhalaşan salonu kolayca geçebildi Jerry. Bay Lorry bir şilin uzatarak:

“Bir şeyler atıştırmak istiyorsan gidebilirsin,” dedi. “Ama fazla uzaklaşma. Jüri, kararı okurken burada ol. Kararı Banka'ya iletmeni istiyorum. Bildiğim en ayağına tez haberci sensin, benden çok önce Temple'a varırsın.”

Jerry'nin dışırtacak alını pek yoktu ama bu haber ve bir şilin alını kırıştırmaya yetti. Bay Carton gelmiş, Bay Lorry'nin koluna dokunuyordu.

“Genç hanım nasılsın?”

“Çok üzöldü ama baba şonu rahatlatmak için elinden geleni yapıyor. Salondan çıktığı için de biraz daha iyice.”

“Tutukluya bu haberi ileticeğim. Sizin gibi saygın bir bankacının onunla konuşması yakışık almaz, bilirsiniz.”

Bay Lorry bu noktadan önce tartmışçasına kızardı. Carton aşağı indi. Çıkış o taraftaydı. Kulaklarını ve gözlerini dört açan Jerry de fırça gibi saçlarıyla peşinden seğırtti.

“Bay Darnay!”

Tutuklu öne çıktı.

“Kuşkusuz, Bayan Manette'nin durumunu merak ediyorsunuzdur. Şimdi çok iyi.”

“Rahat şızlanmasına neden olduğum için gerçekten üzgünüm. Bunu ona iletir misiniz? Saygılarım da...”

“Evet, İletebilirim. İsterseniz iletirim.”

Carton'un davranışları küstah denebilecek kadar densizceydi. Tutukluya yan dönmüş, parmaklığına dirseğini dayamış, öylece duruyordu.

“İstiyorum. Teşekkürlerimi de kabul buyurun lütfen.”

“Sizce ne olacak,” dedi Carton. “Nasıl bir karar bekliyorsunuz?”

“En kötüsünü.”

“En a şıllıcsın ve en gerçekçisini. Yine de oturum istemeleri lehinize sayılabilir.”

Jerry şıkış koridorunda daha fazla oyalanmasına izin verilmeyeceğı için, konuşmanın gerisini dinleyemedi. Birbirlerine ne denli benziyorlarsa davranışları da o denli farklıydı. Etilmek ve hamur yardımcı olduysa, yankesicilerin ve ahlâksızların cirit attığı alt koridorlarda bir buçuk saat pek yavaş geçti.

Bizim kaba saba haberci yemeğini yedikten sonra bir sıraya oturup uykuya dalmıştı. Bir gürültü ile fırladı ve insan seline kapılarak salona döndü.

“Jerry! Jerry!” Bay Lorry kâğıda durmuş, sesleniyordu.

“Burada benim efendim!” Geri dönmek için savaşı vermek gerekiyordu. “Buradayım efendim!”

Bay Lorry kalabalığın arasından bir kâğıt uzattı. “Çabuk! Aldın mı?”

“Evet efendim!”

Kâğıda aceleyle 'Suçsuz bulundu' yazılmıştı.

“Mesaj yine 'yaşama döndürüldü' olsaydı, ne demek istediğini anlardım bu kez!” diye mırıldandı Jerry.

Old Bailey'den çıkana dek bir şey söylemeye ya da düşünmeye fırsat bulamadı. Kalabalık öyle bir boşaldı ki ayakları neredeyse yerden kesilecekti. Sokağı korkunç bir uğultu kapladı. Şaşkın mavi sinekler başka leşler bulmak için dört bir yana dağıldılar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kutlama

Adliye'nin loş koridorlarından gün boyu orada kaynamış kazanın son damlaları da boşalırken, Dr. Manette, kızı, Bay Lorry, Avukat Bay Stryver, yeni özgürlüğüne kavuşan Bay Charles Darnay'ın çevresini sarmış kutluyorlardı. Ölümünden kıl payıyla kurtulmuştu. Bu zeki yüzlü, dimdik Dr. Manette ile Paris'in bir tavan arasındaki ayakkabıcı arasında bir ilişki kurmak daha aydınlık bir ortamda bile zor olabilirdi. Yine de yüzüne bir kez bakıp geçmek olanaksızdı. İnsan kısık sesindeki boğukluğu duyamasa, onu saran dalgınlığı göremese bile, bir kez daha bakmaktan gözünü alamıyordu. Zaman zaman yüreğinin derinliklerindeki acının yüzeye çıktığı oluyordu. Yüzünün karardığını fark ediyordunuz. Öyküsünü bilmeyenler için bu karanlığı anlamak zordu. Sanki yaz güneşi altında bile Bastille'in gölgesi düşüyordu üzerine. Oysa Bastille 300 kilometre ötedeydi. Onu bu karanlıklardan çekip çıkarmak yalnızca kızının becerebildiği bir şeydi. Onu acıların ötesindeki bir geçmişe bağlayan, acısının berisindeki bugüne bağlayan bir altın bağıdı o. Sesiyle, yüzündeki aydınlığı ile, dokunuşu ile babasının üzerinde iyileştirici bir etkisi vardı. Genç kızın tümüyle başarılı olduğu söylenemezdi. Gücünün yetmediği durumları anımsayabiliyordu. Neyse ki böyle durumlar çok azdı. Her şey geçmişte kalmıştı.

Bay Darnay genç kızın elini şükranla öptü. Sonra da Bay Stryver'a dönüp, en sıcak duygularla teşekkürlerini belirtti. Otuzunu az geçmiş olup da elli gibi gösteren, tıknaz, gürültücü ve tüm

inceliklerden yoksun Bay Stryver' n kendini her çevre ve sohbetin ortasına omuzlaya omuzlaya sokma huyu vardı. Bu huyu yaşamda nasıl yükseldiğini açıklıyordu aslında. Zavallı Lorry'yi iterek ortaya daldığında cübbesi ile peruğu üzerindeydi.

“Size saygınızı geri verebildiğim için mutluyum. Alçakça bir suçlamaydım bu. Alçakça olmas paçay kurtarman za yetmezdi ya.”

“Beni kendinize ömür boyu borçlu bildiniz. İki anlamda da...” dedi müvekkili, ellerine sarılarak.

“Elimden gelenin en iyisini yapalım, Bay Darnay. Bu kadarını bir başka avukat da yapabiliirdi.”

Birilerinin “fazla yapmış z,” türünden sözler söylemesi gerekiyordu. Bay Lorry bu görevi üstlendi. Amacı, hem Stryver'in hakkını vermek, hem de topluluğa yeniden katılmakt.

“Öyle mi?” diye sordu Stryver. “Bütün gün buradaymış z, bilmeniz gerek. Siz de bir işadamısınız.”

Jarvis Lorry: “Dr. Manette'e çağda bulunuyor, hepimizi evlerimize göndermesini istiyorum,” dedi. “Bayan Lucie hasta görünüyor. Bay Darnay berbat bir gün geçirdi ve hepimiz yorgunuz.”

“Kendiniz aynaya konuşun Bay Lorry,” dedi Stryver. “Benim geceleyin de işim var. Ama siz kendi adınıza konuşun.”

“Kendini aynaya konuşuyorum. Bayan Darnay'in ve Bayan Lucie'nin ad na... Bayan Lucie hepimizin adına konuşabilir miyim?” Soruyu babasına bakarak sormuştu.

Doktor'un bakışları Darnay'in yüzünde donmuştu. Dikkatle bakıyordu. Güven ve sevgi yansıtmıyordu. Korku bile var denilebilirdi. Uzaklara dalıp gitmişti sanki.

“Baba,” dedi Lucie yavaşça. Doktor yavaş yavaş kendine geldi ve kızı na döndü.

“Eve gidelim mi baba?”

Baba başı iç geçirerek, “Evet,” dedi.

Özgür bırakılan tutuklunun arkadaşları nasılsa bu gece salıverilmez düşüncesiyle dağılmışlardı. Tutuklu öyle düşünmelerini sağlamıştı. Koridorlardaki tüm ışıklar sönmek üzereydi. Demir kapılar gürültüyle kapatılıyordu. Bu iç karartıcı yer ertesi gün iplere, kamçılara, dağlama demirlerine olan ilginin getireceği insan yığınlarına dek boş kalacaktı. Babası ile Bay Darnay'in ortasında yürüyen Lucie Manette açık havaya çıktı. Bir araba çağrıldı ve baba kız ayrıldılar. Bay Stryver onları koridorda bırakmış, kalabalığı omuzlarıyla yararak soyunma odasına gitmişti. Konuşanlara katılmayan, gölgelerin karanlığında duvara dayanıp onları izlemiş olan biri de yavaşça peşlerinden gitti. Bay Lorry ve Bay Darnay'in kaldırımında durdukları yere geldi.

“Evet Bay Lorry! Arkadaşlarımız Bay Darnay ile çekinmeden konuşabiliyor, ha!”

Hiç kimse günün gelişmeleri arasında Bay Carton'un oynadığı rolün hakkını vermemişti. Şimdi cüppesini çıkarmıştı, bu haldeyken bile derli toplu görünmüyordu:

“Bir işadamının kafasından geçenleri bilemezsiniz, iyi niyetli davranışlarla iş meseleleri çatıştı mı neler olur bilemezsiniz Bay Darnay.”

Bay Lorry şok olmuş oldu. “Bunu daha önce de söylemişsiniz bayım,” dedi. “Bir Banka'ya hizmet eden bizler davranışlarımızda özgür değilizdir. Kendimizden çok Banka'yı düşünmemiz gerekiyor.”

“Biliyorum, biliyorum,” dedi Carton. “Kılmayın Bay Lorry. Siz de diğerleri gibi iyisiniz... Hatta onlardan daha iyi olduğunuza kuşku yok...”

Bay Lorry onu dinlemiyordu bile: “Üstelik sizin bu işle ne ilginiz olduğunu anlam yorum,” diyordu. “Büyüğünüzüm; alınmayın ama göreviniz ne bilemiyorum.”

“İş mi? Aman Tanrım. Benim işim yok. Olmadığına üzgünüm bayım.”

“Ben de. Olsaydı onunla ilgilenirdiniz belki.” “Tanrı korusun sizi... İlgilenmezdim.” Bu küstahlığa sinirlenen Bay Lorry, “Bayım,” dedi, “iş çok iyi bir şeydir. Saygıdeğerdir de. İş bazı kısıtlamalar, engelleri ve sessizliği gerektiriyorsa anlayışlı bir genç beyefendi olan Bay Darnay bunu takdir edecektir. İyi geceler Bay Darnay. Tanrı sizi kutsasın efendim. Dilerim yaşamınız size mutlu ve varlık dolu bir gelecek için bağışlanmış olsun. Hey arabacı!”

Carton'a olduğu kadar kendine de azıcık kızgın olan Bay Lorry arabaya yerleşti ve Tellson'un yolunu tuttu. Pek ayık görünmeyen ve şarap kokan Carton güldü. Darnay'e döndü.

“Sizinle beni yan yana getiren ilginç bir rastlantı. Sokak ortasında “İkinizde duruyorsunuz. Sizin için tuhaf bir gece bu, değil mi?”

“Bu dünyaya yeniden döndüğüme inanam yorum.”

“Şaşmam. Az önce bir ötekine yolcuydunuz. Bayılacakmış gibiydiniz.”

“Sana şükran bayılabilirim.”

“Neden bir şeyler yemiyorsunuz. Şu uyuşuk beyinliler hangi dünyaya ait olduğunuzu tartışırken ben yedim, iyi bir yemek yiyebileceğiniz en yakın yeri göstereyim.”

Darnay'in koluna girip Ludgate Tepesi'nden Fleet Sokağı'na geçirdi. Üstü kapalı bir geçitten geçip bir lokantaya girdiler. Küçük bir odaya alındılar. Çok geçmemiştir ki Darnay iyi bir yemek ve iyi bir şarapla gücünü yeniden kazanmaya başladı.

“Arşık bu dünyaya ait olduğunuza inandınız mı Bay Darnay?”

“Zaman ve yer arşından kafam iyice bulanık. Ama bunun bilincinde olacak kadar kendime geldim!”

“Müthiş bir mutluluk olmalı.”

Sesi arşı doluydu. Kocaman bardağını yine doldurdu.

“Benim ama arşın bu dünyaya ait olduğumu unutulabilir. Bana verebileceği güzellikler yok. Şarabın dışında tabii... Benim de ona verebileceklerim yok. Aslında birbirimize pek benzemiyoruz.”

Günün duygularıyla kafası karışmış Darnay, bu kaba Kaba “İkiz”i ile otururken düşte gibiydi.

Söyleyecek bir şey bulamadı. Sonunda da hiçbir şey demedi.

“Yemeğin bittiğine göre neden şerefe içmiyoruz?”

“Neyin şerefine içeyim ki?”

“Haydi ca ım! Dilinin ucunda. Öyle olmalı. Olduğuna yemin edebilirim.”

“Bayan Manette'e öyleyse!”

Carton arkadaşına bakarak kadehi omzunun üzerinden duvara attı. Bardak paramparça olmuştu. Zili çalıp bir başkasını istedi. Kadehi doldururken, “Gece yarısı arabaya bindirilecek çok güzel bir bayan, Bay Darnay,” diyordu.

Ya ıt k sa ve özdü: “Evet.”

“Öyle güzel bir kadın size acıması, sizin için gözyaşı dökmesi... Nasıl bir duygu veriyor bu? Böyle bir sevgi ve acımanın yöneldiği kişi olmaya değdi mi bunca acı?”

Darnay sesini ıkarmad .

“Sözlerinizi ilettiğimde sizden haber almak onu çok sevindirmişti. Belli etmedi ama ben biliyorum.”

Bu sözler Bay Darnay'e bu sevimsiz masa arkadaşının o günün darboğazlarında çok yararlı olmuş olduğunu an msattı. Üstelik bunu kendi isteğiyle yapmıştı. Darnay konuşmayı o yöne çekti ve teşekkür etti. Karşılık, “Teşekkürlerinizi ne istiyorum, ne de hak ettim” oldu. “Önemli değildi. Neden yaptığımı da bilmiyorum. Bay Darnay size bir soru sormama izin verin.”

“İyiliklerinizin ufak bir karşılığı olsun.”

“Sizden hoşlandığımı m san yorsunuz?”

“Bay Carton,” dedi öteki. Kafa ı karışmıştı. “Kendime bu soruyu hiç sormadım.” “Şimdi sorun öyleyse.”

“Öyle davran yorsunuz, ama hoşlandığınızı sanmıyorum.”

“Ben de,” dedi Carton. “Anlayış gücünüze sayg m art yor.”

“Yine de,” dedi Darnay. “Sa ırım hesabı ödemenin ve kötü duygulardan uzak bir vedalaşma yapmanız engellemez.”

“Engellemez” Darnay zili çal ı. “Bütün hesab siz mi ödeyeceksiniz?” diye sordu Carton. Darnay'den olumlu yanıt alınca, “Öyleyse bu şaraptan bir şişe daha getirsinler,” dedi. “Garson beni on'da uyandırs n!”

Hesap ödenmişti. Darnay ayağa kalktı ve ona iyi geceler diledi. Carton meydan okur gibiydi:

“Son bir söz Darnay... Sizce sarhoş muyum?”

“İçkili olduğunuzu sanırım, Bay Carton,”

“Sanmak ı? İçtiğimi biliyorsunuz.”

“Söylemem gerekiyorsa... Biliyorum.”

“Öyleyse nedenini de öğreneceksiniz. Umutsuz biriyim. Şu dünyada sevdiğim kimse yok. Beni seven de.”

“Üzücü bir durum. Yeteneklerinizi başka yönde kullanabilirdiniz.”

“Belki Bay Darnay. Belki de değil. Ayıklığınızla bana tepeden bakmayın! Gün olur sizin başınıza neler gelir bilemezsiniz. İyi geceler!”

Yalnız kaldığında Carton, bu garip adam eline bir mum alıp aynaya gitti ve yüzünü dikkatle inceledi.

“Şu adamı beğeniyor musun?” dedi görüntüye. “Sana, benzeyen bir adamı neden beğenesin ki? Sende beğenilecek bir şey yok. Biliyorsun. Tanrı cezanı versin! Kendini ne hale soktun sen! Nedenli değiştiğini anımsatan bir adamdan hoşlanmak için iyi bir neden! Düşüğünü, neler olabileceğini gösteren biri o. Onun yerinde olsaydın o mavi gözler seninkine bakacaktı. O üzüntülü yüzdeki acı ma sana duyulacaktı. Haydi, kabul et... Heriften nefret ediyorsun!”

Avuntuyu şarapta aradı. Birkaç dakika da hepsini bitir, misti. Saçları masaya dağılmış, başı kolların üzerinde, öylece uyuyakaldı. Erimiş mum başına damlıyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çakal

O günler içki günleriydi. Herkes çok içti. Zaman bu tür alışkanlıklarda öyle değişiklikler yaptı ki, o günlerde bir beyefendinin adına duyulan saygıyı yitirmeden bir gecede içtiği miktarı söyleyecek olsak gülünç bir abartma gibi görünebilir. Hukuk mesleğinin de bu Baküs şenlikleri ile olan ilişkisi diğerlerinden az değildi, iyiye ve kazançlıya doğru sürekli ilerleyen bay Stryver da hukuksal yarışın daha “kuru” konularında olduğu kadar, bu konuda da arkadaşlarından geri kalmıyordu. Old Bailey’in gözbebeklerindendi. Oturumlarda bir dahiydi o. Çıkmakta olduğu merdivenin basamaklarını üçer beşer tırmanıyordu. Duruşma salonlarından Adalet Bakanlığı koltuğuna doğru sağı solu omuzlaya omuzlaya ilerleyen Bay Stryver’in kırmızı yüzünü her gün görebilirdiniz. Peruk tarlasından başını çıkardığında güneşe uzanmaya çalışan ayçiçeği gibiydi. Çenebaz, korkusuz, hazırcı cevap bilinmekle birlikte, bir avukat için en gerekli beceriden, bir yığın laftan işin özünü çekip çıkarma becerisinden yoksundu. Baro’da bundan söz ediliyordu. Ama bu konuda da şaşırtıcı gelişme gösterdi. Dava aldıkça ilçe kemiğe inme yeteneğini geliştirdi. Sydney Carton’la ne kadar geç saatlere dek içerse içsin, ertesi gün aklını hep elinin altında .

Gelecek vaat etmekten uzak ve en tembel Sydney Carton'da Stryver'in en iyi dostuydu. Hilary Term ile Michaelmas yortusu arasında ikisinin içtiği içki Kral'ın donanmasında bir gemiyi yüzdürebilirdi. Stryver'in hiçbir davası yoktu ki Carton orada olmasın ve tavana bakmasın. Benzer çevrelerin adamıydılar, içki alemlerini gece yarılara kadar uzatıyorlardı. Gün ortasında Carton'un bir kedi gibi eve yalpalana yalpalana gittiği söyleniyordu. Bu konuyla ilgilenenler arasında söylenen şuydu: Sydney Carton bir aslan olamazdı ama tam bir çakaldı ve Bay Stryver'a bu anlamda yardımcı oluyordu. Alçak gönülle hizmet veriyordu.

Uyanmasını tembih ettiği uşak "Saat 10 efendim," diyordu.

"Ne var?"

"On efendim."

"Ne demek on... Gecenin onu mu?"

"Evet efendim. Sizi uyanırmamı söylemişsiniz."

"Ah, evet. Peki... Peki!"

Yeniden uyumak için çabaladı. Adamın beş dakika boyunca ateşi karıştırması çabalarını boşa çıkarmıştı. Şapkasını geçirip çıktı Baroya döndü, Diran'ın gazete binaları önünde bir iki tur attı. Sonra da Stryver'in ofisine girdi.

Bu görüşmelerde hiç bulunmayan sekreter evine gitmişti. Stryver'in kendisiydi kapıyı açan. Ayağında terlikleri vardı ve bol bir gecelik entari giymişti. Yaka bağı açtı. Sınıfının tüm özgürce yaşayanlarında bulunan çılgınlık, o gerginlik belirten albeni çizgileri onda da vardı. Bu çizgileri tüm içki düşkünlüğü dönemlerinde yapılan portrelerde görebilirsiniz.

"Geciktin Bay Beyin" dedi Stryver.

"Her zamanki saat. Bir çeyrek geç kalmış olabilirim."

Dört bir yarı kitaplarla dolu, yerlere kâğıtlar saçılmış sevimsiz bir odaya girdiler. Şömine yanlıyordu. Çaydanlık kaynıyordu. Kâğıt yığınlarının arasından parıldayan masanın üzerinde bol miktarda şarap, konyak, rom, şeker ve limon vardı.

"Görüyorum bu gece şişeleri devirmişsin Sydney..."

"İki şişe. Günün adamı ile yemek yiyordum. Daha doğrusu onun yemek yemesini izliyordum. İkisi de aynı kapıya çıkar!"

"Aradaki benzerlik konusunda getirdiğin görüş çok ilginçti. Nereden aklına geldi ki? Birden mi farkettiler?"

"Onun pek yakışıklı olduğunu düşündüm. Azıcık daha şanssız olsaydı tıpkı bana benzeyecekti dedim."

Bay Stryver erken büyüttüğü göbeğini hoptata hoptata güldü: "Sen ve senin şansın Sydney! Haydi bakalım iş başına!"

'Çakal' ceketinin düğmelerini gevşetip yan odaya geçti. Soğuk su dolu bir ibrik, bir leğen ve bir iki havluyla geri geldi. Havluları ıslattı, sıktı ve başına koydu. Görünümü pek korkunçtu. Masaya oturdu ve "Hazır mı?" dedi.

"Bu gece anlatacağın pek bir şey yok Beyim," dedi. Stryver; kâğıtlarına bakıyordu.

"Ne kadar var?"

"İki tane."

"Önce kötüsünü göreyim."

"İşte şuradalar Sydney. Başla bakalım!"

Aslan kendini içki masa yanındaki kanapeye yerleştirdi. Çakal da kâğıtlarla dolu masaya geçti. Bardaklar ile şişeler elinin altındaydı. Her iki adam da içki masasına başvuruyorlardı ama yöntemleri farklıydı. Aslan'ın elleri kemerindeydi; ateşi seyrediyor, ara sıra da bir belgeyle flört ediyordu. Çakal'ın gözleri ve alınışmış, yaptığı işe bütünüyle kendini vermişti. Eli bardağa uzanırken gözleri bunu izlemiyordu. Elleri bir iki dakika boşluğu yakalıyor, sonunda bardağı bulup dudaklarına götürüyordu. Akli bir şeye takılınca kalkıp havluları değiştiriyordu, ibrik ve leğene yaptığı hac'dan dönerken başını anlatılamayacak derecede komik havlularla sarmış oluyordu. Yüzündeki ciddiyet bu görüntüyü daha da gülünçleştiriyordu.

Sonunda Çakal, Aslan için dişe dokunur bir "yemek" hazırladı. Aslan dikkatle seçimini yaptı, düşüncelerini belirtti. Her ikisini yaparken Çakal ona yardımcı oluyordu. Yemek enine boyuna tartışıldıktan sonra Aslan ellerini yeniden kemerine geçirdi ve düşünceye daldı. Çakal bir bardak daha yuvarladı, havlularını yeniledi. İkinci bir yemeğin malzemelerinin toparlanması işine girişti. İkinci yemek Aslan'a sunulduğunda sabahın üçü olmuştu.

"Bu işi de becerdik Sydney... Bir kadeh punç al," dedi Stryver.

Çakal buharlı tütten havluların başından çıkardı. Esnedi, gerindi, titredi ve Stryver'in görüşünü paylaştı.

"Savunma taktikler konusunda haklıydın Sydney. Her soru bunu kanıtladı."

"Ben hep haklıyım... Değil mi?"

"Yad yamam. Seni sinirlendiren ne kuzum? Bir şey iç de geçsin."

Çakal hoşnutsuz bir homurtuyla denileni yaptı.

"Eski Shrewsburg okulunun eski Sydney Carton'u... Tahtravalli gibi Sydney... Bir bakmışsın yukarıda, bir bakmışsın aşağıda. Bir an neşe içinde; bir an perişan..." Stryver Çakal'ın dününü ve bugününü anlatırken başını salladı.

"Ah!" dedi öteki; içini çekiyordu. "Öyle! Hep o Sydney ve hep o şans... O günlerde bile başkaları'nın ödevlerini yapardım. Kendiminkileri değil."

"Ama neden?"

“Tan ı bilir! Bu da bana özgü bir şey sanırım.”

Ellerini cebine sokmuş, bacaklarını uzatmış ateşe bakıyordu.

“Carton,” dedi burnu büyük arkadaş. Suskunlaştırılmış çabaya biçim veren bir ocaktı sanki. Sesinde dostuna akıl verebilirmişçesine bir bilgiçlik seziliyordu. Demire biçim veren ocak bu önünde durdukları ateşi sanki. Shrevvsbury okulunun Sydney Carton'u için yapılacak tek şey onu içine itmektir.

“Sana 'özgü' dediğin nesne pek sakat. Ne enerjin var, ne de bir amaç güdüyorsun. Bak bana.”

“Hadisene,” dedi Sydney. Gülüşü daha canlı ve neşeliydi. “Bari sen ahlâk hocalığı yapmaya kalkışma!”

“Peki... ben bulunduğum bu yere nasıl geldim sanıyorsun? Yaptıklarım nasıl beceriyorum?”

“Bana para vererek sağla. Yine de bana akıl vermen zaman kaybıdır. Ne istersen onu yaparsın. Sen hep öndeydin. Ben de hep gerilerde.”

“Öne geçmek zorundayım. Oralarda doğmadım, değil mi? O törende yoktum ama bana kalırsa orada doğdun,” dedi Carton. Güldü. İkisi de güldüler.

“Shrewsbury'den önce, orada ve sonrasında sen layık olduğun yere, ben de layık olduğum yere geldik. Paris'in öğrenci mahallesinde Fransız hukuku ve Fransızca öğrenmeye çalışırken tadına pek varamadığımız Fransız kırıntılarını toplamaya çalışırken de sen hep bir yerlerdesin. Ben ise hiçbir yerdeydim. Bunun suçu kimde?”

“Senden değil demeye dilim varmıyor. Sen itiyordun, kakıyordun, omuzluyordun, bastırıyordun. Öyle karardı ki bana yaşam alanı olarak yalnızca gölgeler kalıyordu. Gün doğarken geçmişten söz etmek üzücü oluyor. Gitmeden önce aklımı başka bir yere çel.”

“Pekâlâ. Şu güzel tanığa içelim mi?” Stryver kadeh kaldırıyordu. Akılını güzelliklere çelindi mi bari?”

Pek başarılı olamamıştı. Carton'un yüzü üzüntüyle kaplanıvermişti bir anda.

Bardağın içine bakarak:

“Güzel tanıktır” diye mırıldandı. “Gün ve gece boyunca tanıklarla uğraştım, kimmiş bu güzel tanıktır?”

“Doktorunuz, Bayan Manette.”

“O mu güzel?”

“Değil mi?”

“Değil.”

“Tanıktır aşkına! Salonda herkes ona hayran oldu.”

“Hayranlıkların can cehenneme! Ne zamandır Old Bailey'de güzellik yargılanıyor oldu? Altın

saçlı bir kutu bebeği o.”

“Biliyor musun” dedi Stryver ona dik dik bakiyordu. “Biliyor musun o kızdan hoşlandın, o altın saçlı kutu bebeğine neler olduğunu hemen farkettiğini sanmıştım.”

“Hemen mi? Bebek ya da değil... Kadın teki burnunun ucunda bayırsa dürbün gerekmiyor. Sen kadehini kaldıradur, ama güzelliğini kabul etmiyorum. Gidip yatacağım ben.”

Ev sahibi merdivenleri aydınlatmak için mumla ona eşlik ederken, gün kirli camlardan içeri buz gibi bakıyordu. Sydney Carton dışarı çıktığında havayı soğuk ve hüzünlü buldu. Gökyüzü bulutluydu. Nehir karanlık ve sisliydi. Görünümümüz bir çölü andırıyordu.

Sabah rüzgâr, toz bulutlarını önüne katmış savurup duruyordu. Sanki çölün kumları uzaklardan kalkmış, yavaş yavaş kenti istila etmeye başlamıştı.

İçinde onu tüketen güçlerle, çevresinde bu çöl olan adam, durduğu taraçanın sessizliğinde bir an saygı amaçlar ve özverinin düşünüyordu. Düşündeki kentte sevginin ve inceliğin gözettiği aydınlık yollar vardı. Yaşamın meyveleri olgundu. Umudun suları parlıyordu. Bir anlık bir düştü bu. Geçip gitti. Bir evler kuyusunun üst katına tırmandı. Darmadağın bir yatağın üzerine öylece bıraktı kendini. Yastığı boşa dökülen yaşlarla ıslandı. Güneş acı ile yükseldi.

Üstün yeteneklerini ve iyi duyguları yönelteceği yol bulamayan, kendine ve mutluluğa yardımcı olamayan bu adama acıyordu sanki. Adam hastalığının bilincindeydi ve bu hastalığın kendisini yiyip bitirmesine göz yumuyordu.

ALTINCI BÖLÜM

Yüzlerce İnsan

Dr. Manette'in sessiz evi Soho meydanından pek de uzakta olmayan sessiz bir sokaktaydı. Güzel bir pazar günü, Bay Jarvis Lorry oturduğu Clerkevell'in güneşli sokaklarından geçerek doktora yemeğe gidiyordu. Doktorla dost olmuşlardı ve bu sessiz köşe başı Bay Lorry'nin yaşamının tek güneşi olagelmişti. Havanın iyi olduğu pazar günleri, yemek öncesinde birlikte yürüyüşe çıkarlardı. Hava sıcak kapalı olduğu günlerde ise bir aile dostu olarak Manette'lerin kapısına ona açıktı. Konuşurlar, okurlar, pencereden dışarısını gözlerlerdi.

Doktorun oturduğu tuhaf köşenin benzerini Londra'da bulabilmek olanaksızdı. Kestirmesi yoktu. Evin pencereleri tatlı bir huzuru yansıtan sokağa açılıyordu. O günlerde Oxford yolunun kuzeyinde yalnızca birkaç bina vardı. Yaban ağaçları ile yaban çiçekleri yetiştirirdi buralarda. Şimdilerde var olmayan tarlalarda akdikenler çiçek açarlardı. Temiz hava yersiz yurtsuz

dilenciler gibi gelip de kilisede bayılm yordu. Olanca gücü ve özgürlüğü ile dört bir yanda dolanabiliyordu. Güney duvarları vardı ki üzerlerinde olgunlaşan şeftaliler bulabiliyordunuz. Yazın ışıklar günün erken saatlerinde köşeye ulaşmış oluyordu. Sokak iyice ısınca köşe, gölgede kalıyordu ama, görünümü engellemiyordu. Serince bir yerd, neşeliydi; yankıları olağanüstü elverişli bir konumu vardı, kalabalık sokaklardan uzak, sakin bir limandı adeta.

Böyle bir limanda şırdamayan bir gemi olmalıyd ve var da. Büyük ve sesiz evin iki kat doktor tarafından kullanılıyordu. Gündüzleri evin birkaç ziyaretçisi olurdu ama bunların sesi duyulmazdı. Gece ise ne ziyaretçi, ne de ses oluyordu. Bir çınarın yapraklarını hışırdattığı avludan geçerek ulaşabileceğiniz bir binada kilise orglarının yapıldığı söyleniyordu. Gümüş eğilip bükülüyor, altın kollu bir dev de altın dövüyordu. Devlin altın kolunu koridorun ucundan dışarı sarkan tabelada görebilirdiniz. Olup bittiği söylenen bu işlerin pek azını gören ya da duyan olmuştu. Üst katta oturduğu söylenen kiracıyı da, aşağıda oturduğu söylenen tüccarı da, gören olmamıştı. Kimi zaman bir işçi koridorda ceketini giymeye çalışırken görülürdü. Bir yabancınnın baktığı olurdu. Arada bir şangırtılar duyulurdu. Ama bunlar pek enderdi. Çoğunlukla çınar ağacındaki serçelerle köşenin yankıları, pazar sabahından cumartesi akşamına dek bildiklerini okurlardı.

Dr. Manette, geçmişteki ününün ve bu ünün öyküsünün kulaktan kulağa yayılması sonucu gelen hastaların burada kabul ediyordu. Bilgisi, ilginç deneyler yapmadaki ustalığı, onu aranılır kılıyordu. Gönölünce para kazanıyordu. O güzel pazar öğle sonrasında Bay Jarvis Lorry'nin aklından geçenler bunlardı işte. Kapıyı çaldı.

“Dr. Manette evde mi?”

“Birazdan gelir.”

“Bayan Lucie evde mi?”

“O da neredeyse gelir.”

“Bayan Pross evde mi?”

“Sarım evde. Bayan Pross hizmetçidir, ne yaptığı belli olmaz, bakarsınız o da dışarı çıkmıştır.”

“Ama ben burada m,” dedi Bay Lorry. “Yukarı ç kacağım.”

Doktorun şızı doğduğu ülkeyi doğru dürüst tanım yordu, ama kısıtlı olanaklar ve malzeme ile yine de güzel şeyler yapabilme becerisini bu ülkeden almıştı. Bu beceri de söz konusu ülkenin en işe yarar ve hoş özelliklerindendi. Eşyalar sadeydi. Ev ucuz ama zevkli bir biçimde döşenmişti. İnce ellerin, görüş gücünün ve akılcılığın yarattığı bu odalarda eşyaların yerleştiriliş biçimi, renklerdeki uyum, biblo ve benzeri eşyanın azlığından kaynaklanan karşıtlık, hem güzel bir görünüm veriyor, hem de sahibini yansıtıyordu. Bay Lorry orada durmuş çevresine bakırken masalar ve iskemleler o tanıdık ifadeyle beğenip beğenmediğini sorar gibiydiler.

Her katta üç oda vardı ve hava dolaşımını sağlamak amacıyla kapıları açık bırakılmıştı. Bay Lorry hepsinin aralarındaki benzerliğin bilinciyle gülümseyerek dolaştı. En güzeli ilk odaydı ;

Lucie'nin kuşları, çiçekleri, kitapları, yazı masası ve yeni suluboya kutusu buradaydı. İkinci oda doktorun muayene odasıydı. Burayı yemek odası olarak da kullanıyorlardı. Üçüncü oda doktorun yatak odasıydı. Bahçedeki çınarın sürekli hareket etmesiyle dans eden ışıklarla dolu olurdu. Köşede artık kullanılmayan ayakkabı tezgâhı ile öteberiler duruyordu. Şarapçının St. Antoine'daki dükkânının beş kat üstündeki odada duruyor gibiydiler.

“Neden?” dedi Bay Lorry. “Neden aştıkları an msatacak şeyleri çevresinde bulunduruyor ki?”

Yaştıkça sızdırdı!

“Bunda şaşılacak ne var ki?”

Bayan Pross'du. Dover'daki Royal George Oteli'nde tanıştığı kızıl saçlı çılgın kadındı bu. Ta kendisi. Enikonu dost olmuşlardı.

“Bana öyle geliyor ki...”

“Haydi canım... Öyle geliyormuş!” dedi Bayan Pross. Bay Lorry de üstelemedi.

Kaçın, “Nasıl sızdırıyor?” diye sordu.

Sesi sertti ama üzgün olmadığını belirtmek ister gibi bir hali vardı.

“Çok iyiyim, teşekkür ederim,” dedi Bay Lorry kibarca, “Siz nasıl sızdırıyor?”

“İyiyim diyemeyeceğim.”

“Öyle mi?”

“Öyle. Küçükhanıma üzülüyorum.”

“Öyle mi?”

“Tanıştıkça, öyle mi dışında söyleyecek sözünüz yok mu sizin! Öldüreceksiniz beni.”

Bayan Pross'un boyu uzundu ama lafları hep kısaca kullanırdı.

Bay Lorry düzeltme yapmadı:

“Gerçekten mi?”

“Gerçekten' de berbat ama yine de 'öyle mi'den iyidir. Evet, üzgünüm.”

“Nedenini sorabilir miyim?”

“Ona hiç de laşak olmayan düzinelerle adam peşine düşsün istemiyorum.”

“Düzinelerle adam bu amaçla geliyorlar?” diye sordu Bay Lorry.

“Yüzlercesi” dedi Bayan Pross.

O gün ve bugün çoğu kişinin yaptığı gibi Bayan Pross'da da bir söylediğini ikinci kez söylerken abartma huyu vardı.

“Vay canına!” Bay Lorry'nin aklına gelen en tehlikesiz cevap buydu.

“Ben bir tanemle ya da bir tanem benimle on d r birlikleyiz. Bunun için de bana para ödüyor. Becerebilsem beş kuruşunu bile almam. Çok zor.”

Zor ola n ne olduğunu Bay Lorry pek kestirememişti ama başını salladı. Her anlama gelebilecek bir kılıfı yaptığı. “Güzel kızına hiç layık olmayan bir dolu adam çıkıyor. Siz bu işleri başlattığınızda...” “Ben mi Bayan Pross?”

“Başlatmadınız mı? Babasını yaşama kim döndürdü?” “Ah, evet! Başlangıçtan kastınız o ise, elbette!” “Sonuç denemez sanırım, değil mi? Başlattığınızda işler zordu. Bunda Bay Manette’in kusuru yok. Böyle bir evlat sahibi olmay hak etmiyor aslında. Bu da onu töhmet altında bırakmaz. O koşullar altında kimsenin suçlu olması beklenemez. Ama korkunç olan, bir sürü insanın onun peşine düşüp sevgisini benden çalmalar . Bu böyle olmasa onu bağışlayabilirim.”

Bay Lorry, Bayan Pross'un çok şkanç olduğunu biliyordu. Ama bu çlg n görünümün altında bencillikten uzak bir kişiliğin yattığını da öğrenmişti. Böyleleri çıksa çıksa kadınların arasından çkard . Salt sevgi ve hayranlık nedeniyle, kendilerini yitirdikleri güzelliğe, kısmet olmadığı için edinemedikleri yeteneklere, kendi yaşamlarını aydınlatmayan parlak umutlara gönüllü kölelik ederlerdi. Yürekten gelen bağlılıktan daha iyi bir şey olmadığını bilecek kadar görmüş geçirmiş bir adamdı Lorry. Karşılık gözetmeyen bu bağlılığa saygısı sonsuzdu. Kafasında yaptığı birtakım ayarlamaların sonucunda Bayan Pross'u Tellson Bankas'nda hesab olan birçok hanımdan daha yükseğe koymuştu. Kaldı ki bu hanımların Doğadan da Sanattan aldıkları pay, da bu kadıncağıza düşenden kat kat fazlaydı. Bayan Pross, Lorry'nin gözünde alt kademe meleklerle neredeyse yakınd .

“Bir taneme la k tek bir erkek vard ve olacakt ,” diyordu Bayan Pross. “O da benim kardeşim Solomon. Bir hata yapmasaydı tabii.”

Bay Lorry'nin Pross'un geçmişi ile ilgili sorular sonucunda Solomon'un kalpsiz bir serseri olduğu, Bayan Pross'u varından yoğundan ettiği, bunlarla iş çevirmeye kalktığı ve onu sonsuza dek meteliksiz bıraktığı ve bütün bunlardan sonra da hiç mi hiç vicdan azabı duymadığı ortaya çıktı . Bayan Pross'un Solomon'a duyduğu inanca bağlılık Bay Lorry için çok büyük önem taşıyordu. Bayan Pross gözünde bir kat daha yücelmişti. Oturma odasına dönüp koltuklara dostça yerleştiler. Bay Lorry sordu:

“Yalnız olduğumuz, ikimiz de iş sahibi insanlar olduğumuz için sormama izin verin... Doktor. Lucie ile konuşurken ayakkabı yaptığı günlerden söz ediyor mu?”

“Ağzına bile almıyor.”

“Ama kutuyu ve aletleri yandan ayırmıyor, öyle değil mi?”

“Yoo,” dedi Bayan Pross, “düşünmüyor demedim ki!”

“Sizce çok mu düşünüyor?”

“Evet.”

“Düşleyebiliyor musunuz?”

“Ben hiçbir şeyi düşlemem.”

“Pekâlâ. Biliyor musunuz... bildikleriniz var mı değil mi?”

“Arada mı rada,” dedi Bayan Pross. “Biliyor musunuz, Dr. Manette'in yıllarca acı çekmesinin nedeni konusunda bir bilgisi var. Belki de ona çektirenin adı biliyordur.”

“Bu konuda güzel yazımın söylediklerinin dışında bir şey bilmiyorum.

“Ne söylüyor?”

“Bildiğini.”

“Bu sorularla sormama kızımayın. Ben yalnızca can sıkıcı bir insanıyım. Siz de öyle.”

“Can sıkıcı mı?” Bayan Pross'un sesi sakindi.

Bay Lorry bu alçakgönüllü yaklaşımı kullanmamış olmayı yeğlerdi. “Yo, yo, yoo... Konumuza dönelim. Suçsuz olduğundan kuşku olmayan Dr. Manette'in bu konu üzerinde konuşmaması ilginç değil mi? Yıllar önce iş ilişkimiz olduğu bugün için çok yakın dost olduğumuz halde benimle konuşmaması olağan. Bu denli bağlı olduğu kızına, kendisine çok bağlı olan söz etmemesi ilginç. Bayan Pross, inanın bana bu konuyu sizinle konuşmak istememin nedeni basit bir merak değil, gerçek bir ilgi.”

“Anladığım kadarıyla bu konu onu korkutuyor.” Bay Lorry'nin Özür dilemesi kadın yumuşatmıştı. “Korkutuyor mu?”

“Korkmanın nedeni apaçık ortada. Hatırlatmak korkutuyor olmalı. Üstelik belleğini yitirmesi de bunun sonucu olmuş. Bilincini nasıl yitirdiğini bilmiyor. Nasıl iyileştiğini de. Bilincini yeniden yitirmeyeceği konusunda güvencesi de yok. Bu da konuyu yeterince sevimsiz kılıyor.”

Bay Lorry'nin beklediğinden de akıllıca sözlerdi bunlar. “Doğru,” dedi, “düşüncesi bile korkutucu. Yine de Bayan Pross, bence Dr. Manette'in bu sırrı saklaması kendisi için zararlı. Zaman zaman duyduğu kuşku ve huzursuzluk bugün size açılmama neden oldu.” Bayan Pross başını sallayarak:

“Pek bir şey yapamaz,” diyordu. “Geçmişini anımsatan en ufak bir söz edin, kötüleşiyor. En iyisi hiç söz etmemek, istesek de istemesek de bu böyle. Bazen gecenin köründe kalkıyor, beş aşağı beş yukarı dolaşiyor. Onu duyabiliyoruz. Kızı, eski hücrelerini arşınlamakta olduğunu öğrendi artık. Yanına koşuyor ve birlikte yürüyorlar. Bir aşağı bir yukarı... Sakinleşene dek. Huzursuzluğunun nedeni konusunda tek söz etmiyor. Kızı da susuyor. Sevgisi ve arkadaşlığı onu kendine getirene dek sessizliğin içinde yürüyorlar... Bir aşağı, bir yukarı ...”

Bayan Pross hayal gücü olmadığını söylemişti. Oysa huzurlu bir düşüncenin sonu gelmez bir biçimde aklın oyalanmasının verdiği acı, o aşağı yukarı deyiminin yinelenmesinde öylesine güzel yansıtıyordu ki! Pekâlâ da vardı hayal gücü!

Bu köşe başının yankılar için uygunluğundan söz edilmişti. Birden yaklaşmakta olan atın nal sesleriyle yankılar başladı. Sanki bunu Bayan Pross'un sözleri başlatmıştı.

“İşte geldiler!” dedi Bayan Pross. Ayağa kalkmış, sohbeti bitirmişti. Birazdan da yüzlerce insan gelir.”

Köşedeki seslerin yankısı çok ilginçti. Bay Lorry açık pencerenin önünde durmuş, ayak seslerini çok iyi duyduğu baba kızını görmeye çalışıyor ama göremiyordu. Bir an hiç göremeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı. Sanki yankılar hiç dinmeyecekti de başka adımların yankıları na karışacaklardı. O yankıya neden olan ayaklar da görünmeyecek, yankılar ölüp gidecekti. Sonunda baba kız göründüler. Kapıda ise onları karşılamaya çıkmış olan Bayan Pross vardı.

Pek hoş bir görünümü vardı Bayan Pross'un. Çılgıncı, kırmızıydı, suratsızdı ama güzel kızın şapkasını çıkarırken, mendili ile kenarların düzeltirken, pelerini katlarken çok sevimliydi. Güzel ve kendini beğenmiş bir kadın, saçlarıyla nasıl gurur duyarsa Bayan Pross da güzel kızın saçlarını öyle gururla düzeltiyordu. Güzel kız da pek hoştu. Ona sarılıyor, teşekkür ediyor, kendini böyle yormasına engel olmak istiyordu, sonuncuyu şaka yollu yapabiliyordu, yoksa Bayan Pross çok kırılır, odasına çekilip ağlardı. Doktoru seyretmek de keyifliydi. İki hanımı izliyor, Bayan Pross'la Lucie'yi çok şımarttığını söylüyorsa da, kendi bakışlarında ve sözlerinde benzer istekler gözlenebiliyordu. Elinden gelse daha da fazlasını yapardı. Bay Lorry de pek hoştu. Bu sahneyi küçük perüğünün altından büyük bir mutlulukla izliyordu. Yıldızlar na, bu ileri yaşında gerçek bir aileye kavuştuğu için şükrediyordu. Ne var ki görünürlerde o yüzlerce kişi yoktu. Bay Lorry. Pross'un sözlerinin doğrulanmasını bekledi durdu.

Yemek zamanı gelmişti ama görünürlerde yüzlerce kişi hâlâ yoktu. Evde aşağı katların yönetimini Bayan Pross üstlenmişti ve bunu da başarı ile yürütüyordu. İddiasız yemekleri hep lezzetli olur ve kusursuz bir biçimde sunulurdu. Yarı İngiliz yarı Fransız'dılar. Bir araya getirilişleri öyle akılcıydı ki daha iyisi düşünülemezdi. Bayan Pross'un dostlukları hep bir amaca yönelikti. Soho'yu ve çevredeki mahalleleri dolaşmış, yoksul Fransızlar bulmuştu. Bunlardan birkaç şilini ya da yarım metelik karşılığında mutfak sıraları satın alırdı. Fransa'nın bu perişan olmuş oğulları ve kızlarından öyle olağanüstü beceriler öğrenmişti ki, hizmetçi onu bir cins büyücü ya da Külkedisi'nin iyilik perisi gibi görüyordu. Peri, bir av, bir tavşan ya da bahçeden birkaç sebze istiyor, sonra da bunları istediği biçime sokuyordu.

Pazar günleri Bayan Pross Doktor'un masasında yemek yerdı. Diğer günler bilinmeyen saatlerde yemek yemekte direnirdi. Ya aşağıda yerdı, ya da odasında. Güzel kız dışında kimsenin giremediği mavi bir odaydı bu. Bugün, Lucie'nin güzel yüzüne ve onu mutlu kılma çabalarına kayıtsız kalamayan Bayan Pross pek uysal davrandı. Yemek de böylelikle pek zevkli geçmiş oldu.

Sadece bir gündü, Lucie yemekten sonra şarabın çınar ağacının altında içilmesini istedi. Açık havada oturacaklardı.

Her şey onun isteğine göre düzenlendiği için çınar ağacının altına taşınıldı. Sohbet sürerken Lucie şarabı tazelerdi. Böyle zamanlarda birçok evin gizemli yüzü onlara bakardı. Başlarının üzerindeki çınar ağacı da kendince bir şeyler fısıldayıp dururdu.

Bayan Pross'un sözünü ettiği yüzlerce kişi hâlâ ortada yoktu. Çınar ağacının altında otururken

Bay Darnay geldi, tek başınaydı. Lucie de, Doktor da onu nazik bir biçimde karşıladılar. Oysa Bayan Pross'a bir şeyler oluvermişti. Başını ve gövdesini sıtma tutmuş gibi titretmeye başladı ve eve girdi. Bu hastalığa sık sık yakalanıyordu. Teşhisi “sinirlerim boşanıyor” oluyordu. Doktorun keyfi yerindeydi, çok da genç gösteriyordu. Lucie ile aralarındaki benzerlik zaman zaman daha da belirginleşiyordu. Yan yana oturduklarında, Lucie başını onun omzuna yasladığında, Doktor kollarının omzuna kolunu attığı anlarda, bu benzerliği izlemek çok hoştu. Doktor Manette gün boyu, bir yığın değişik konu üzerinde büyük bir canlılıkla konuştu.

“Dr. Manette,” dedi Bay Darnay, “Londra Kulesi'ni gördünüz mü?” Sohbet konusu Londra'nın tarihi binalarıydı ve soru iyi niyetle ve safça sorulmuştu.

“Lucie ile oraya gittik. Şöyle bir gezdik. Çok ilginç olduğunu anlayacak kadar gördük, bütünüyle değil.”

Darnay:

“Hakkında ne söylersanız ben oradayım,” dedi. Gülerek söylemişti ama yüzü de kızgın ve karanlık olmuştu. “Başka bir anlamda olsa da adamakıllı gördüm. Oradayken çok tuhaf bir şey anlatıldı bana.”

“Yaa?” diye sordu Lucie. “Neydi anlatılan?”

“Değişiklikler yapılırken işçiler eski bir zindana rastlamışlar. Çok eski zamanlarda yapılmış ve unutulmuş. İç duvarlarının tüm taşlarının üzerinde mahkûmların adları, tarihleri, yakınlıkları ve yakarışları kazılmış. Köşedeki bir taşta da idamlık bir mahkûmun son eseri olan üç harf varmış. Aceleyle, kötü bir aletle ve titrek bir elle kazılmış. İlk bunları K, A, S diye görmüşler. Daha dikkatle bakınca da son harfin Z olduğu ortaya çıkmış. Adı bu harflerle başlayan bir tutukluya ait ne bir kayıt, ne de bir öykü varmış. Sonunda biri bunların adın ilk harfleri değil de bir sözcük olabileceğini söylemiş: Kaz! Yazının altındaki zemin incelenmiş ve taşların ya da çinilerin altında bir kâğıdın ve küçük bir deri çantanın küllerini bulmuşlar. Bilinmeyen mahkûmun yazdıkları hiç okunamamış ama bir şey yazdığı ve bunu gardiyandan gizlediği açılmış.”

“Babacığım!” diye bağırdı Lucie; “Fenalaştın!”

Doktor yerinden doğrulmuştu, eli alnındaydı. Davranışlar ve görünümü herkesi korkuttu.

“Hakkında sevgili kızım, fenalaşmadım. Düşmeye başlayan yağmur damlaları beni ürküttü. İçeri girsek iyi olur.”

Hemen kendine gelmişti. Yağmur iri damlalarla yağıyordu, doktor elinin tersini gösterdi ama kulede bulunanlar konusunda tek söz etmedi. Bay Lorry'nin deneyimli gözleri Bay Darnay'e çevrilen bakışlarda Adliye koridorlarında görmüş olduğu ya da gördüğünü sandığı anlamı yakaladı. Ama yaşlı adam kendini öyle çabuk toparladı ki, Bay Lorry yanıldığı kuşkusuna kapılmadı.

Yağmurun kendisini birdenbire şaşırttığını söylerken, koridordaki altın kollu dev kadar kâğıt sızdı.

Çay zama ę gelmişti. Bayan Pross'un çayı hazırda bile. Yüzü hâlâ seyiriyordu ama yüzlerce kişi hâlâ görünürde yoktu. Biri daha gelmişti: Sydney Carton. Yalnızca iki etmiştiler. Gece çok sıcaaktı. Kapılar ve pencereler açık olduğu halde, hava bunaltıcıydı. Çay sofrasının işi bitince pencerelerden birinin önüne geçtiler ve alacakaranlığı izlemeye oturdular. Lucie babasının yanında oturuyordu. Darnay onun yanındaydı. Carton ise pencereye dayanmıştı. Perdeler uzun ve beyazdı. Köşeye sıkışan rüzgârlar onları tavana doğru kabartıyor, ak kanatlar gibi dalgalandır yordu.

“Hâlâ yağmur yağıyor,” dedi Dr. Manette. “Ağır, iri ve seyrek damlalar halinde yağıyor. Fırtına ağır ağır geliyor.”

“Ama geldiği kesin,” dedi Carton.

Alık sesle konuşuyor ve bekliyorlardı. Karanlık bir odada şimşeğin çakmasın bekleyen herkesin yaptığı gibi bakıyor ve bekliyorlardı.

Yollarda ise bir koşuşturmadır gidiyordu, insanlar fırtına patlamadan kendilerini güvenliğe almak istiyorlardı. Yankılar köşesi giden gelen yüzlerce ayağın sesini yankılıyordu.

“Binlerce kişi ama ortalık yine de sakin.” dedi Darnay.

“Ne etkileyici, değil mi Bay Darnay? Çoğu geceler düş görene dek burada oturmuşumdur. Oysa bu gece en aptalca hayal bile beni tir tir titretebiliyor. Böyle karanlık ve hüznü olunca hep şeyi hayal ederim...” Lucie susuverdi.

“Anla n da biz de tir tir titreyelim. Belki ne olduğunu anlayabiliriz.”

“Sizin için anlamla ę olmaz. Bu tür hayallerin etkisi onları ürettiğimiz an için geçerli. Anlatmak olmaz. Bazı geceler burada oturup yaşamımızın bir parçası olan bu ayak seslerinin yankıların duyana dek oturduğumu bilirim.”

Sydney Carton:

“Öyleyse yaşamınza bir gün bir kalabalık girecek” dedi.

Ayak seslerinin sonu gelmeyecek gibiydi. Seslerdeki telaş artıyordu. Köşe yankılanıyordu. Kimileri pencerelerin altından geliyor gibiydi. Kimileri odanın içindeydi sanki. Kimisi gidiyor, kimisi geliyordu. Kimisi durup kalıyor, kimisi mola veriyordu. Hepsi uzak sokaklardaydılar çünkü, görünürlerde kimsecikler yoktu.

“Tüm bu sesler hepimize birden mi geliyor? Yoksa onları aramızda mı paylaşacağız Bayan Manette?”

“Bilmiyorum Bay Darnay. Aptalca bir düş olduğunu söylemiştim ama öğrenmeyi siz istediniz. Yalnız olup, kendimi kaptırduğmda bunların benim ve babamın yaşantımıza karışacak ayak sesleri olduklarını düşünürüm.”

“Ben pa ma düşenleri kabul ediyorum,” dedi Carton. “Soru sormuyorum, düş kurmuyorum Bayan Manette, ben onları görüyorum! şimşeğin onları aydınlatıyor!” Bu son cümleyi onu

oturduğu yerde ışığa boğan bir şimşeğin ardından söylemişti. Gök gürlemesinin ardından:

“Ve onla > duyuyorum da!” diye ekledi, “işte geliyorlar... Hızla, kızgın ve güçlü.”

Ta >mladığı yağmurun saldırısı ve çıkardığı gürültüydü. Bu gürültü kendisinin de sesini bastırmıştı. Boşanan yağmurla birlikte unutulmayacak bir fırtına patladı. Bir an geçmiyordu ki ışık, ateş ve yağmur birbirine karışmasın. Fırtına, gece yarısından sonra ayın yükselmesine dek sürdü.

Bu temiz havada St. Paul Katedrali'nin saati biri vuruyordu. Jerry Cruncher, Bay Lorry'yi Cienkenwell'e götürmek üzere elinde lamba >, ayağında çizmeleri ile ç kageldi. Çünkü Soho ile Clerkenwell arasında ıssız yerler vardı. Bay Lorry, Jerry'e hizmeti karşılığında para veriyordu. Genellikle bu denli geç kalınmaz, on bir sular nda dönülürdü.

“Ne gece!” dedi Bay Lorry, “Neredeyse ölüleri mezarla >ndan ç karacak bir gece!”

“Ben daha öyle bir gece görmedim efendim. Görmek de istemem.”

“İyi geceler Bay Carton” dedi bankacı. “İyi geceler Bay Darnay. Dilerim böyle bir geceyi bir daha yaşamayız.”

Kim bilir? Kim bilir, belki de bu gecenin bir benzerini daha yaşayacaklardı. Kaynaşan, çılgına dönmüş bir insan kalabalığının karşısında hem de...

YEDİNCİ BÖLÜM

Senyör Kentte

Saray çevresinin güçlü beylerinden Monsenyör, on beş günde bir verdiği davetlerden birini Paris'in büyük otellerinden birinde düzenlemişti. Kendisi en dipteki odadaydı. Tapınakların tapınağındaydı ve çevre odalardaki yüzlerce inananın gözünde kutsalların en kutsal oydusu. Sabah kakaosunu içmeye hazırlanıyordu. Birçok şeyi kolayca yutabilme yeteneğine sahipti. Bazı kendini bilmezlere göre Fransa'yı da lokma lokma edip yutmaktaydı. Yine de sabah kakaosunu içebilmek için üç uşağın varlığına gerek duyuyordu. Aşçı bu hesaba dahil değildi.

Evet. Senyör'ün dudakla >na mutlu kakaoyu götürmek için dördü de süslü püslü üç uşakla görevini zaman nda yapabilmek için en az çift saat bulundurması gerektiğini savunan bir de aşçı gerekiyordu. Aşçının giyimi bütünüyle Senyör'ün soylu moda anlayışını yansıtıyordu. Uşaklardan biri kakao kâsesini odaya taşır, ikincisi kakaoyu bu iş için yapılmış bir kaşıkla karıştırıyor, üçüncüsü peçete sunuyor ve çift saatli dördüncü de kakaoyu fincana boşaltıyordu. Senyör'ün bunlardan birinden vazgeçip kendisine hayranlıkla bakan Gök kubbenin alt nda kalabilmesi

imkansızdı. Bu işi üç kişi ile götürse onuru lekelenir. İki kişiye kalsa ölürdü.

Senyör dün gece “ufak” çapta bir yemek davetine katılmıştı. Davetlilere pek hoş bir komedi, bir de opera gösterisi sergilenmişti. Çoğu geceler Senyör pek ilginç dostlar yla birlikte olurdu. O denli kibar ve ulaşılmaz bir kişiliği vardı ki komedi ve opera bile onu sıkıcı devlet işleri ve sırları konusunda tüm Fransa'dan daha çok etkileyebiliyordu.

Fransa'ya ve Fransa gibi şanslı ülkelere ne mutlu! Ülkeyi satan şu şen Stuart'ın döneminde İngiltere de benzer mutluluğa erişmişti. Başkalarını ilgilendiren sıradan işler için gerçekten soylu bir kuralı vardı: Hiçbir şeyi kendi haline bırakma! Özel işleri için de bir kuralı vardı: Her şey onun istediği biçimde yürüyecektir. Her şey, Senyör'ün gücüne ve kesesine hizmet etmelidir. Eğlence ve zevk konusuna gelince Senyör'ün soylu düşüncelerine bir tanesi daha ekleniyordu: Yaşam onlar içindi. Armasında yazılı olan sözler İncil'deki asıllarından farksızdı. Yalnızca son sözcükte değişiklik yapılmıştı: Dünya nimetleri benimdir dedi Yüce Senyör(!)...

Gün gelmiş, Senyör utanç verici pisliklerin hem özel hem toplumsal işlerine bulaştığını fark na varmıştı. İstemeyerek de olsa bir Vergi Kesenekçisi ile işbirliğine gitmesi gerekmişti. Parasal işlerini yürütemediği için bunları başkasına devretmek zorunda kalmış ama vergi kesenekçisi zenginleştikçe, Senyör yoksullaşmaya başlamıştı. Kız kardeşini manastırdan çekip almıştı. Rahibelik yeminine henüz zaman vardı ve orada bulunma nedeni rahibelik giysisinin çok ucuza çıkmasıydı. Kızı çok varlıklı ama az soylu olan vergi kesenekçisine vermişti. Bu bey de şu anda dış salonlardan birinde bulunmaktaydı. Elinde üzerinde altından bir elma olan bastonunu tutuyordu. İnsanlık önünde boynu büküktü ve Senyör'ün kanındaki insanlığın üstünlüğünü her zaman kabul etmişti. Karısı da, Senyör de ona tepeden ve nefretle bakarlardı.

Pek masraf çabiriydi adam. Ahırlarında otuz iki at vardı. Evinde yirmi dört uşak barınırdı. Altı oda hizmetçisi de katına hizmet ederdi. İmkan bulduğunda yağma ve soygun dışında hiçbir şey yapmayan bu adam Senyör'ün otelinde bekleyen insanlar çn arasındaki en büyük gerçektir.

Zamanın dekorasyon anlayışının, zevkinin ve becerilerinin yansıdığı bu odalar, paçavralar ve yamalı entarilerle gezen korkuluklar düşünülecek olursa, pek akıllıca yatırımlar değillerdi. Kaldı ki bu korkuluklar öyle uzaklarda da sayılmazlardı. Nötre Dame'ın kulelerinden bakıldığında bakışların kesiştiği yerdeydiler. Senyör'ün evinde olsalar çok rahatsız edici olabilirdi. Bu da kimsenin umurunda mıydı, bilinmez. Askeri bilgiden yoksun askerler, gemi görmemiş deniz subayları, işlerini bilmeyen memurlar, aç gözleriyle, bir karış filleriyle, beş para etmez ciğerleriyle dünya işine dalmış pişkin din adamları... Tümü işlerine uygunsuz, kendilerine ait olanlar konusunda yalancı ama tümü şöyle ya da böyle Senyör'ün sınıfındandı. Senyör hepsi balı alabilecek mevkilere getirilmiş bu yığınları beşer onar başından savıyordu. Senyör ya da devletle ilgisi olmayıp yaşamların düz yollardan geçerek, dünya amaçlarına doğru yönelen kişiler de vardı, ama onlar da gerçeklerden aynı derecede kopuktular. Varolmamış, düşürünü hastalıklara güzel ilaçlar yaparak bol paralar kazanmış doktorlar, Senyör'ün odalarındaki soylu hastalar çna gülümsüyorlardı. Alın teri ile tek bir günahın kökünü kazmak yerine, devleti saran küçük kötülükler çn karşı her türlü çözüm getiren araştırmacılar, bulabildikleri kulaklara akla karıştırmacı safsatılar boşaltıyorlardı, Senyör'ün davetinde dünyayı sözlerle yeniden kuran, oyun

kâğıtları ile Babil Kulesi'ni göğe erdiren Tanrısız filozoflar, gözlerini metallere değişimine dikmiş Tanrısız simyacılarla tartışıyorlardı. O gündür bu gündür, insanların ilgi duyduğu her şeyi kayıtsız kalmalar ile ünlü iyi yetişmiş, soylu beyler bitkin düşmüşlerdi. Paris'in güzel ortamında çeşitli saygıdeğerlerin arkalarında bıraktıkları evler bunun gibiydiler. Salondaki kibar topluluğun yarısını oluşturan casusların anne oldukları kabul edecek tek bir kadın bulmakta güçlük çektikleri belli oluyordu. Bu dünyaya can sıkıcı bir yaratık getirme olayı dışında moda da 'anne' diye bir sözcük yoktu. Doğurmak annelik sıfatı kazandırmak için yeterli sayılmaz. Köylü kadınlar moda aykırı bebelerini yanlarından ayırıyorlar ve onları büyütüyorlardı. Altmışlık nineler ise yirmilik kızmışçasına giyinip dolanıyorlardı.

Senyör'ü bekleyenleri sakat eden şey gerçek dışılığın çüzamıydı. En dış odada yarım düzine adam vardı ki, bunlar, son yıllarda işlerin hiç de iyi gitmediğini belli belirsiz anlamaya başlamışlardı, işlerini düzeltmek için akıllara durgunluk veren Convulsionist'ler mezhebinin üyeleri olmuşlardı. Senyör'ü doğru yola yöneltebilmek için köpürmek, kükremek ya da taş kesmek arasında seçim yapmada bocalıyorlardı. Bu dervişlerin dışında üç adam vardı ki bunlar da başka bir mezhebe koşmuşlar, "doğrunun odağı" türünden laflarla işleri düzeltiyorlardı. İnsan doğrunun odağından çıkmıştı ama bütünüyle çemberin dışına çıkmamıştı. Ruhlarla ilişki kurarak, oruç tutarak çemberin içinde tutulabilir, hatta ve hatta odağa döndürülebilirdi. Ruhlarla olan sohbetler koyulaştı ve çok da yararlı oldu ama bu yarar pek somutlaşmadı.

Ferahla tek şey Senyör'ün Büyük Oteli'ndeki herkesin iyi giyimli olmasıydı. Kiyamet günü maskeli balo olsaydı orada bulunan herkes sonsuza dek uyumlu kalabilirdi. Abartılmış, pudralanmış nice saçlar, doğal olmayan yöntemlerle korunmuş, onarılmış nice ciltler, gözlere ziyafet kılıçlar, koku alma duyusuna gösterilen saygı sonsuzla kavuşurdu. İyi yetişmiş eşsiz beyefendiler küçük pandantifler takmışlardı. Kimildadıkça bunlar şingir mıngır sesler çıkarıyorlardı. Altından yapılmış kıvrır zıvır çanlara benziyordu, sesleri ipeğin, iyi cins ketenin ve brokarın hışırtısına karışıyor, St. Antoine'daki ezici açlığın sesini bastıran bir esinti oluşturuluyordu. Giyim her şeyi yerli yerinde tutmak için kullanılan şaşmaz bir uğur ve çekicilik unsuruydu. Korkuluklar dışında herkes sanki bitmeyecek bir kıyafet balosundaymış gibi giyinmişti. Tuilleries Sarayı'ndan, Senyör'e; tüm saray erkânından Bakanlıklara; duruşma salonlarından cellata kadar herkes bu baloya davetliydi. Çekici olabilmesi için cellattan saçın kıvrılmış, sırma işlemeli ceket giymiş, topuklu ayakkabı ve beyaz ipekli çorapla donanmış olması istenmekteydi. Darağacında ve tekerlekte şık Mösyö Paris'i ve kardeşi, şık Mösyö Orleans'ı töreni yönetirken görmek olasıydı. 1780 yılında hangi davetli bu kıvrık saçlı sırma ceketli, beyaz ipek çoraplı cellada dayalı bir sistemin gökteki yıldızlar bile karartacağını akla getirebilirdi ki?

Dört uşağını yüklerinden kurtaran ve kakaosunu bitiren Senyör, oda kapısını açtırtıp dışarı çıktı. Gelsin sıvazlanan eller, aşağıdan almalar, kul köle olmalar! Gövde ve ruhun gerçek anlamda eğilmesine gelince Cennet yoluna yapılanlar arasında bunlar yoktu. Belki de Senyör'e tapanlar n bu işle ilgilenmemeleri bu yüzden. Bir kaç umut verici söz, bir gülücük mutlu bir köleye fısıldananlar, bir diğerine sallanan elden sonra Senyör salonlardan geçerek "Doğruluk Çemberini" köşelerinden birine gitti. Oraya varınca da geriye döndü. Kakao perileri onu bir kez daha

tapınağa kapadılar; Senyör bir daha ortalarda görünmedi. Gösteri bitmişti. Kıpırt küçük bir fırtınaya dönüşmüştü: alt katta ufak çanlar çalınıyordu. Kalabalıkta geriye yalnızca bir kişi kaldı. Koltuğunun altında şapkası elinde enfiye kutusu ile aynaların arasından geçerken tapınağın kapısına baktı ve, “şeytan götürsün seni!” Parmakların arasındaki enfiyeyi toz silkeleyip sessizce aşağı indi.

Alt yaşlarında, iyi giyimli, azıcık burnu havada bir adamdı. Yüzü saydam ve solgun bir maske gibiydi. Her çizgi belirgindi. İfade tekdüze idi. Çok düzgün olan burnu, deliklerin üzerinden azıcık ezilmiş gibi görünüyordu. Yüzü değiştiren de bu çukurluklardı. Arada renk değiştirmekte sarsıyorlar, nabız gibi inip kalkıyorlar, yüze zorba ve acımasız bir anlam kazandıyorlardı. Dikkatle bakıldığında ince ağzın duruşunda da, gözlerdeki çizgilerde de bu anlamı pekiştiren bir şeyler bulmak ihtimali vardı. Yine de etki açısından çok yakışıklı bir yüzdü.

Yüzün sahibi avluya çıktı, arabasına bindi ve gitti Toplantıda onunla konuşan pek çıkmamıştı. Herkesten uzak durmuştu. Senyör daha sıcak davranabilirdi, ama davranmamıştı. Anlaşılan atların önünde sarsılan insanların kaçıştığını görmek, çiğnenmekten kıl payı kurtuluşlarını izlemek sürücüye zevk veriyordu. Arabasını düşmana saldırırcasına sürüyor ve adamın bu amaçsız çüreti efendisinin ne yüzünden, ne de dudaklarından tepki görmüyordu. Böyle sağır bir kentte, böyle dilsiz çağda bile yakınmalar duyulabiliyordu. Yaya kaldırımları olmayan dar sokaklarda, soyluların çalgıncı arabası sürme alışkanlığı zavallıları barbarca bir tehlikeye atıyordu, konuya ikinci kez değinen azdı ve her şeyde olduğu gibi de zavallı sefillerden de kendi paçaların kurtarmaları bekleniyordu.

Bugün için anlaşılabilir bir düşünce yoksunluğu içindeki arabalar çalgıncı bir patlama ve gürültü ile sokaklardan koşar, köşelerden çıkıverirdi. Kadınlar çığlığı basar, adamlar birbirlerine sarılırlardı. Çocuklar kenara çekmeye çabalarlardı. Sonunda bu araba da bu çeşmenin olduğu köşeyi döndü ve tekerlekleri iç bulandırdı. Bir çatlamayla durdular. Bağırtilar duyuldu. Atlar huysuzlaştı. Böyle bir dert için araba duramazdı. Arabaların yaraları geride bırakıp, yollarına gitmeleri de olağandı. Neden olmasın ki? Ama bu kez korkmuş olan uşak aşağı inmişti ve atın dizginlerine yapışmış bir el vardı. Marki dışarı baktı ve “Ne oldu?” diye sordu.

Başına gecelik takkesini geçirmiş iriyarı bir adam atın ayaklarının altından bir yığın çıkarmış ve onu çeşmenin taşına bırakmıştı. Çamura batmış yaban hayvanları gibi böğürüyordu:

“Affedin Markim!” dedi bir adam, “Bir çocuk bu.” “Şu iğrenç herif neden bağırıyor? Çocuk onun mu?” “Özür dilerim Sayın Marki. Acıacak bir durum... Evet, onun.”

Çeşmenin çevresindeki meydanda yol genişliyordu. İri yaralı adam yerden kalkıp da arabaya koşunca, Marki'nin eli kılıcına gitti.

“Öldürüldü!” diye bağırıldı adam. Deli gibiydi. Ellerini başının üzerine uzatmış ona bakıyordu. “Öldü!”

Marki'yi izleyen insan çemberi daraldı. Dikkatle bakan yüzler, duygular ele vermiyordu. Ne kötülük, ne de kızgınlık vardı yüzlerde. Kimse bir şey söylemedi. İlk çığlıktan sonra çıt çıkmamıştı. Konuşan zavallının sesi ezik, uysal ve tekdüze idi. Marki deliklerinden çıkmış

farelermiş gibi baktı onlara. Cüzdan›n› ç kardı .

“Sizin gibilerin kendinizi ve çocukla ›n› kollamamanızı benim aklım almıyor. Bir bakmışsın, biri fırlayıvermiş önüne! Atlarıma zarar verip vermediğınızı nereden bilebilirim? Haydi! Ver şu parayı ona!”

Uşağın eğilip alabilmesi için bir altın çıkarıp fırlattı. Yere düşen parayı görebilmek için bütün kafalar ileri uzandı. İriyarı adam hayalet gibi bir sesle yine bağırdı:

“Öldü!”

Kalaba ›k, yeni gelen birine yol açtı ; adam bir an sustu. Zavall›c k bu geleni görünce omzuna dayanıp ağlamaya, hıçkırmaya başladı. Bir yandan da eliyle çeşmeyi gösteriyordu.

“Biliyorum... biliyorum,” dedi son gelen. “Cesur ol Gaspard! Ölümü, yaşamas›ndan daha iyi. Ac duymadan bir anda gitti. O mutluluğu yaşamında bir saatliğine de olsa tadabilir miydi ki?”

Marki gülerek. “Sen tam bir filozofsun!” dedi. “A ›n ne senin?”

“Defarge.”

“Ne iş yapars›n?”

“Şarap satar›m, Marki.”

Marki ona bir al ›n fırlattı ve, “Al bakayım filozof şarapç ” dedi. “Gönlünce harca. Atlar iyi mi?”

Toplanan kalabalığa bir kez daha bakmaya bile gerek görmedi. Arkasına yaslandı. Değersiz bir şeyi kırıp da zararını ödemiş... Ödeyebilmiş bir beyefendinin gönül rahatlığı ile uzaklaşıyordu, ama tam bu sırada arabaya atılan bir altın bu rahatlığı darmadağın etti.

“Dur!” dedi Marki. “Atla › tut! Kim att onu?”

Şarap satıcısı Defarge'ın az önce durduğu yerde suratını toprağa süren baba vardı. Yanında duran kişi ise örgü ören, esmer, yapılı bir kadındı.

“Köpekler!” dedi Marki. Burun deliklerinin dışında değişen bir şey yoktu. “Hepinizi çiğner geçerim, dünya da temizlenmiş olur. Bu işi hangi alçağın yaptığını bilseydim şu anda tekerleklerin altına al›rd m onu!”

Öylesine ›lg›nd›lar ki! Böyle bir adam n yasalar çerçevesinde ve de ötesinde kendilerine neler yapabileceğini öyle iyi biliyorlardı ki, ne bir ses, ne bir el, ne bir kaş kalktı. Yalnız, örgü ören kadının Marki'ye yönelen bakışları dimdikti. Marki bu bakışa karşılık vermeyi gururuna yediremedi. Nefret dolu gözleri onu ve öteki fareleri süzdü. Yine arkas›na yaslandı ve “Gidelim!” buyruğunu verdi.

Araba uzaklaştı. Ard›ndan ayn› h zla arabalar geldiler. Bakan, dalavereci vergi kesenekçisi, Doktor, Avukat, Din adam , Opera, Komedi ve Maskeli balonun tüm davetlileri rengarenk bir akış içinde geçip gittiler. Fareler görebilmek için deliklerinden ç›kıp, saatlerce bak ›n p durdular. Gösteri ile aralar›na bir asker ya da polis giriyor, arkas›nda kald›klar ama öteyi görebildikleri bir barikat oluşturuluyordu. Baba yığını almış ve saklanmıştı. Çevresindeki kadınlar çeşmenin

suyunu ve geçit törenini izlediler. Örgü ren kadn Yazg'ya özgü bir kararlılıkla örmeyi sürdürüyordu. Çeşmenin suyu aktı, dere aktı, gün geceye aktı, kentteki bir dolu yaşam ölüme akt ; ne zaman, ne de gelgit kimseyi beklemedi. Fareler deliklerinde kucak kucağa uyuyorlardı. Akşam yemeğinde maskeli balo aydınlandı. Her şey kendi yoluna gitti.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Marki Taşrada

Güzel bir manzaraydı. Tek tük görülen msrların püskülleri parlıyordu. Msr olmasđ gereken yerlerde cl z avdarlar vardı. Fasulye ve bezelye ekili tarlalar, zavallı, sıradan sebzeler buğdayın yerine geçiyordu. Doğada da onu ekip biçen insanlarda görülen isteksizlik vardı. Onlar da yaşamlarından vazgeçmiş, onlar da kuruyup gitmek istiyordu sanki.

Marki dört ağn çektiği iki arabacının sürdüğü arabasında dik bir yokuşu tırmanıyordu. Marki'nin yüzü kızarmıştı. Bu kızarıklık içerden değil, dışardan kaynaklanıyordu. Batmakta olan güneşin rengiydi bu.

Araba tepeye vardığında günbatımı onu o denli ışığa boğdu ki, Marki kıpkırmızı kesildi. “şimdi batacak” dedi ellerine bakarak, “şimdi.”

Gerçekten de güneş öylesine alalmıştı ki kayıp yok oluverdi ansınız. Arabanın tekerleğine köstek bağlandı, bayır aşağı inmeye başladılar. Toz bulutu ve toz kokuları arasından ilerliyorlardı. Kızılılık yok olmuştu. Güneş ve Marki birlikte battılar.

Geriye engebeli, bomboş, korkusuz bir toprak; yokuşun dibinde küçük bir köy; ardında yükselen bir tepe; bir kilise kulesi; bir yel değirmeni; av için bir kuru; kayaların üzerinde de hapishane olarak kullanılan bir kale kalmıştı. Marki, akşam bastırdıka kararan bu siluetlere bakıyor, evine yaklaşmakta olan birine benziyordu.

Köyün zavalı bir sokağı vardı. Zavallı bir bira imalathanesi, zavallı bir deri tabakhanesi, posta atlar için zavallı bir ahır, zavallı bir eşme ve buna benzer zavallı ne olmasđ gerekiyorsa onlar da vardı. Zavallı insanlar da vardı tabii. Tümü yoksuldu. Çoğu kapılarının önünde oturuyor, akşam yemeği için yedek soğan ve benzeri sebzeleri doğruluyorlardı. Kimi eşmedeydi. Yaprak ve ot, kısacası toprakta yenilebilir sayılacak ne bulmuşlarsa onu yıkıyorlardı.

Onları yoksul bırakanın ne olduğunu duvarlara bakıp anlayabilirdiniz. Devlete giden vergi, kiliseye giden vergi, soylu beyefendilere giden vergi ve genel vergi toplama yerleri tabelalarla gösterilmişti. Bunca verginin altından bu köy nasıl kalkabiliyor, nasıl yok olmuyordu, insan şaşıyordu doğrusu! Grnrlerde ocuk azdı, köpek ise hiç yoktu. Erkeklere ve kadınlara gelince,

onlar n yeryüzündeki seçenekleri iki ile sınırlandırılmıştı: köyde, yaşamı sürdürebilecek kadar yar> aç yar> tok sürünmek ya da kayal klardaki hapisanede tutsaklık ve ölüm.

Önden giden bir haberci Marki'nin gelişini duyurdu. Araba han>n kap>s>nda durdu. Buras çeşmeye yakındı, köylüler Marki'yi izleyebilmek için işlerine ara verdiler. Sefalet, yüzlerini ve bedenlerini acımasızca törpülemişti. Yüz yıl boyunca Fransız inceliğini İngiltere'de neredeyse batıl inanca dönüştürecek olan görüntü buydu işte.

Marki, saray > Senyör'ün önünde başını nasıl eğmişse, kendi önünde de benzer biçimde eğilen bu yüzlere baktı. Aradaki tek fark bu başların acı çektirmek için değil de çekmek için eğiliyor olmalarındaydı. Bir yol işçisi eğilen kalabalığa katıldı.

“Şu adam> getirin bana,” dedi Marki, haberciye. Adam getirildi. Şapkası elindeydi. Paris'te olduğu gibi insan çemberi daralıvermişti. Bakıp görmek, duymak istiyorlardı.

“Seni yolda geçtim mi?”

“Evet ba >m. Geçilme şansına eriştim.”

“Hem tepeye >rmanırken, hem de inerken... Değil mi?”

“Evet efendim.”

“Nereye ba >yordun öyle dik dik?”

“O adama efendim.”

Eğildi ve eski, mavi şapkasıyla arabanın altını gösterdi. Köylüler de eğilip baktılar.

“Ne ada > be domuz! Neden bak yorsun oraya?”

“Özür dilerim ba >m. Ayakkabısının zincirinden oraya asılmıştı da...”

“Kim?”

“O adam efendim.”

“Şu aptallar> şeytan götürsün! Adamın adı ne? Buradakileri tan>rs>n z. Kimdi as l giden?”

“Buralardan değildi. Şimdiye kadar onu hiç görmedim.”

“Zincirden mi salla >yordu? Boğulsun diye mi?”

“İzin verirseniz bayım... işin ilginç yanı bu ya! Kafası şöyle sarkıyordu... şöyle...”

Arabaya döndü, eğildi, yüzünü göğe uzattı. Kafası aşağı sallanıyordu. Sonrada toparlanıp, selam verdi.

“Neye benziyordu?”

“Değirmenden daha beyaz> bay m. Toza dumana bulanmıştı. Hayalet gibi de uzundu!”

Bu benzetme kalabalığın üzerinde büyük bir etki yaptı. Gözlerin tümü Marki'deydi. Vicdan nda hayalet olup olma >ğini görmek istiyorlardı belki de.

“Aferin doğrusu!” dedi Marki. Bu s>çanlar n çileden karamayacakları kadar akli başında olduğuna seviniyordu. “Arabama bir hırsız dadanıyor ve sen ağzını bile açmıyorsun ha! Ne âlâ! Şunu çekin kenara Bay Gabelle!”

Bay Gabelle hem postane müdürüydü, hem de vergi işlerine bakard>. Sorgulamaya yard>mc olmak amac ile dalkavukça koşup gelmişti. Sorguya çekilenin koluna yapıştı; “Çekil kenara!” dedi Bay Gabelle.

“Köyünüzde kalmaya kalkarsa yaka nna yapışın ve yaptığı işlerin yasal olup olmadığına bir bak verin Gabelle!”

“Markim, buyruğunuzu yerine getirmek benim için şeref olacaktır r.”

“Kaç m o adam? Nerede bu lanet olasca?” “Lanet olasca” yar m düzine adamla birlikte arabanın altına girmişti. Elinde şapkası, kopuk zinciri gösteriyordu. Birileri onu çekip çıkardı. Marki'nin karşısına getirildiğinde nefes nefeseydi.

“Köstek için durduğumuzda adam kaçt> m ?” “Bir nehre dalarcasına bayır aşağı koyuverdi kendini Markim.”

“Bu işin peşini bırakma Gabelle. Gidelim!” Zincirini inceleyen yar m düzine adam hâlâ tekerleklerin aras>ndayd>. Araba ans> n hareket edince canlar n kurtarabilmeleri büyük bir şanstı. Kurtarılacak pek başka şeyleri de yoktu zaten. Olsaydı bu denli şanslı olmayabilirdi.

Araba n köyden ayrılırken çıkardığı gürültüyü, bayırın dikliği susturdu. Kaplumbağa hızıyla, yaz gecesinin güzel kokuları arasından ağır ağır ilerlediler. Uşak arabanın yanı s ra yürümeye başladı. Önden giden haberciyi güçlkle seçebiliyordu, ama tırıs gidişini duyabiliyordu. Yolun dikleştiği noktada küçük bir mezarlık belirdi. Bir de haç vardı. Kurtar>c> m n yeni ve kocaman bir heykeliyle süslenmişti. Tahta heykelin acemi bir köylü tarafından yontulduğu belliydi ama heykel köylünün gerçeklerine dayanıyordu. Kendine bile benzetmiş olabilirdi. İsa efendimiz pek zayıf ve yoksul görünüyordu. Gittikçe kötüleşen ama en kötüsü henüz görülmemiş büyük acıları simgeleştiren bu haç' n önünde diz çökmüş bir kadın vardı. Araba yaklaşınca kadın kalktı, kapıya koştu; “Sizsiniz demek efendim. Bir dileğim var.”

Marki'nin yüzündeki anlam hiç değişmemişti ama yine de sabırsızlığını belirten bir hareket yaptı.

“Ne var? Ne oldu? Hep bir şeyler dilerler zaten.” “Tanr> aşkına efendim. Kocam orman bekçisidir.” “Ne olmuş orman bekçisi kocana? Hepinizin derdi aynı . Borcu mu var?”

“Ödeyeceklerinin tümünü ödedi efendim... Öldü.”

“İyi ya! Artık huzura kavuşmuş işte! Onu sana geri veremem ya!”

“Yoo, ha r bayım. Şurada cılız, yeşil bir tümseğin altında yat yor.”

“Pekâlâ, nedir?”

“Öyle çok yeşil tümsek var ki!”

“Eee?”

Ka'n yaşlı gibi duruyordu ama gençti. Davranışları derin acı'nı yansıttı. Kâh damarlı ve düğümlemiş ellerini delicesine bir inatla ovuşturuyor, kâh duygularını anlamayan adamın göğsüne dayanırmışçasına bir yumuşaklıkla arabanın kapısına yaslı yordu.

“Markim, beni dinleyin! Ne olur, kulak verin isteğime! Kocam yokluktan öldü. Çoğu açlıktan, yoksulluktan ölüyor. Birçoğu da ölecek.”

“Eee, ne olmuş? Onları doyuramam ki!”

“Tanıyabilir efendim. Ben sizden bunu istemiyorum. İsteğim kocamın yerini belli edecek bir parça taş ya da tahta. Yoksa unutulup gidecek. Ben de aynı illetten ölüp gidince başka bir tümseğin altına gömüleceğim. Öyle çok tümsek var ki bayım! Öyle çok çoğalıyorlar ki! Öyle çok yoksulluk var ki! Bayım, bayım...”

Uşak onu uzaklaştırmıştı. Araba yoluna koyuldu. Sürücüler hızı artırdılar. Marki şatosuna kalan iki millik yolu eritirken kadın çok gerilerde kalmıştı. Çevresini gecenin güzel kokular kapladı. Kokular, çeşme başındaki tozlu, paçavralı, yorgun insanların üzerine yağın yağmur gibi sindi. Yol işçisi onsuz olamadığı mavi şapkasının da yardımıyla, hortlağı anlatmay sürdürüyordu. Kalabalık can kulağıyla bu öyküyü dinliyordu. Sonunda herkes birer ikişer evinin yolunu tuttu. Pencerelerde ışıklar yanıp sönüyordu. Evler kararır, yıldızlar göründükçe göğe yükselmiş gibi oldular.

Marki yüksek tavanlı bir evin ve yüce ağaçların gölgesine çoktan girmişti bile. Araba durduğunda gölgenin yerini bir meşale aldı. Şatonun büyük kapıları açıldı.

İngiltere'den beklediğim Bay Charles geldi mi?”

“Hayır efendim. Henüz gelmedi.”

DOKUZUNCU BÖLÜM

Gorgon'un Baş

Marki'nin şatosu, önünde geniş bir taş meydan olan, çok büyük bir yapıydı. İki taş merdiven bu meydandan yükselip, ana girişte buluşuyorlardı. Fazlasıyla taş vardı. Kalın taş korkuluklar, taş küpler, taştan çiçekler, insan ve aslan başları... Sanki iki yüzyıl önce yapıldığında Gorgon buraya şöyle bir göz atmış ve her yer taş kesilivermişti!

Marki arabadan inip, meşalenin ardından yürüdü. Ağaçların arasındaki ahırın damında tüneyen baykuş ürktü ve kesik kesik öttü. O denli sessizdi ki hem basamakları tırmanan uşağın elindeki meşale, hem de kapıda duran öteki meşale, sanki açık havada değil de bir odanın içinde yanıyor

gibiydiler. Baykuşun ötüşü ve havuzun sularının taşa damlamasının çıkardığı sesin dışında çıt çıkmıyordu. Saat başlarında herkesin derinden iç çekip nefesini tuttuğu gecelerden biriydi.

Kapılar kapandı ve Marki yabandomuzu avcı mızraklar, kılıçlar, av bıçakları ile dolu kasvetli bir holden geçti. Binici kamçılar ve sopalar odaya daha da iç karartıcı bir hava veriyordu. Birçok köylü, efendilerinin kızgın bir anda bu silahların ağırlığını sırtlarında duymuşlar ve koruyucuları ölümün yanına gitmişlerdi.

Gece için kitlenmiş kapılar ve karanlık odalar görmezlikten gelen Marki, merdivenlerden çıkıp koridorlardaki odalardan birinin önüne vardı. Bu kapı onun iç üç odadan oluşan özel dairesine açıktı. Yüksek, kemerli, halisiz ve serin odalardı bunlar. Kışın odun yakmak için yapılan şöminelerin önlerinde kocaman köpekler vardı. Tümü görkemli bir çağın ve görkemli bir ülkenin Markisine yaraşır biçimdeydi. Sonu gelmeyecekmiş gibi görünen Luis soyunun sonndan bir öncekinin zevki, zengin eşyalarda gözlenebiliyordu. Şuraya buraya Fransa tarihinin geçmiş sayfalarından anılar serpiştirilmişti. Kalenin kulelerinden birinin içine denk gelen yuvarlak odada bir sofra kuruluydu. Pencere açıktı ve ufak bir odaydı bu. Panjurlar indirilmiş olduğundan, dışarıdaki gece yatay çizgiler halinde görünüyordu.

“Yeğenim gelmedi mi?” dedi Marki sofraya bakarak.

“Gelmedi” dediler.

Gelmemişti. Onu Marki'yle birlikte gelecek sanıyorlardı.

“Bu gece gelmesi pek muhtemel değil ama sofra dursun. On beş dakika sonra hazır olurum.”

On beş dakika sonra hazırıldı. Özenli ve zengin sofrasına tek başına oturdu. Sandalyesi tam pencerenin karşısındaydı. Çorbasını içmiş, Bordo şarabını dudaklarına götürmeye hazırlanırken bardağı masaya bırak verdi.

“Neydi o?” diye sordu soğukkanlı kula. Gecenin çizgili görüntüsünü dikkatle izliyordu.

“Efendimiz? Şu mu?”

“Panjurları açın!”

Açılar.

“Eee?”

“Bir şey yok efendim. Yalnızca gece ve ağaçlar var.”

Konuşan uşak panjurlar ardına kadar açmış ve boş karanlığa bakmıştı, ardındaki karanlığa sırt vermiş, efendisinin buyruğunu bekliyordu.

“İyi” dedi soğukkanlı efendi. “Kapatın!”

Kapılar. Marki yemeğine döndü.

Tekerleklerin sesini duyup duraksadığında kadehini yarılammıştı bile. Gelen her kimse hızla yaklaştı ve şatonun önünde durdu.

“Kimin geldiğini sorun.”

Marki'nin yeğeniydi bu. Öğle sonrasında amcasının yalnızca birkaç mil gerisinden yol açmıştı. Mola verdiği yerlerde önde gittiğini öğrenmişti.

“Yemeğin onu beklediğini ve lütfen sofraya gelmesini söyleyin”

Az sonra odaya giren kişi İngiltere'de Charles Darnay olarak biliniyordu. Masaya yerleşirken, “Paris'ten dün mü ayrıldın efendim?” diye sordu.

“Dün. Ya sen?”

“Ben doğru geldim.”

“Londra'dan mı?”

“Evet.”

“Gelmeniz uzun sürdü,” dedi Marki. Gülümsüyordu. “Tam tersine kısa sürdü.”

“Özür dilerim! Yolculuğunu değil, gelme kararını vermen uzun sürdü demek istemiştım.”

“Başka işler...” Duraskamıştı, “gelmemi engelledi.”

“Kuşkusuz,” dedi görgülü amca. Odada uşak bulunduğu sürece başka bir şey konuşmadılar. Kahve servisi yapıldı da yalnız kaldıklarında, yeğen amcanın maske yüzüne bakarak konuya girdi:

“Sizin de bildiğiniz gibi beni uzaklaştıran amacın peşinden koşmak için geri dönmüş bulunuyorum. Bu kutsal amaç beni büyük ve beklenmeyen tehlikelere soktu ama ucunda ölüm de olsaydı yılmıyordum.”

“Ölüme değil. O kadar uzun boylu olacağını sanmam.”

“Ölümün eşliğine gelmiş olsaydım benim için parmağınla bile oynatmazdın.”

Marki'nin burun delikleri ve yüz çizgileri bu sözlerin doğruluğunu göstermekteydi.

Amca zarif bir biçimde elini salladı. Davranışı iyi yetmişmiş olduğunu kanıtliyordu ama rahatlatıcı bir yan yoktu.

“Bana yardım etmek şöyle dursun, hakkımdaki kuşku­ların daha da artması için elinizden geleni yapacağınızı biliyorum.”

“Yok canım. Hayır, hayır” dedi amca. Yeğen ona derin bir güvensizlikle bakıyordu.

“Ne olursa olsun” diye devam etti yeğen, “Şöyle ya da böyle beni durdurmaya kalkışacağınızı biliyorum.”

“Dostum, sana söyledim.” Sözcüklerin üzerine basa basa konuşuyordu. “Bana bir iyilik yap da sana çok önceden söylediğim şeyi anımsa.”

“Anımsıyorum.”

“Teşekkür ederim,” dedi Marki. Pek tatlıydı gerçekten. Sesi havada asılı kaldı. Bir müzik aletinden çıkan son nota gibiydi.

Yeğeni, “Aslında,” diyordu, “Sizin için şanssızlık sayılabilir ama henüz Fransa’da bir hapisaneyeye düşmemem büyük bir şans.”

Kahvesini yudumlamakta olan Amca, “Pek anlamam,” dedi. “Açıklaman istesem?”

“Saray çevresi ile aranız şeker renk olmasa, ilişkileriniz gölgelenmese, ufacık bir mektup benim işimi bitirebilirdi. Zindan boylandı.”

Amca kuru bir sesle, “Olabilir,” dedi. “Aile şerefini kurtarmak için belki seni böyle bir sıkıntıya sokmayacağına güvenirdim. Beni başla lütfen!”

“Şans varmış ki önceki gün verilen davette Senyör size pek soğuk davrandı.”

Amca ince bir kibarlıkla, “Senin yerinde olsam bundan pek emin olmazdım,” dedi. “Düşünme imkanı ve sessizlik geleceğini kendi becerebildiğinden daha iyi etkileyebilirler. Bu konuyu tartışmak yersiz. Dediğim gibi kozlar benim elimde değil. Ailelerin güç ve şereflerini artıran ufak tefek katkılar, işleri düzelden bir iki ayrıcalık, seni sıkıntıya sokacak küçük ricalar, şimdi artık yalnızca sabır ve ısrarla elde ediliyor. Bu ayrıcalıkların peşinde olan pek çok kimse var ama bunlar ancak birkaç kişiye veriliyor ki! Eskiden böyle değildi. Fransa’da bu konuda çok geriledi. Çevredeki ayaktakımın üzerinde atalarımızın büyük hakları vardı; isterlerse öldürür, isterlerse yaşatırlardı. Nice köpekler şu bulunduğumuz odadan asılmaya götürüldüler. Yan odada yatak odamda köpek konusunda küstahça suçlamalar yaptığı için adamın biri hançerlendi. Kızmış! Ayrıcalıklarımızın çoğunu yitirdik. Dünya görüşü değişti. Toplumdaki yerimizi belirtmek başımızı belaya sokabilir. Sokar demiyorum ama sokabilir. Her şey çok kötü, çok!”

Marki bir parça enfiye alıp, başını salladı. Yeniden doğuş gücünü barındıran ülkesi konusunda olabildiğince zarif bir biçimde umutsuzdu.

Darnay’in sesi üzüntülüydü.

“Hem eski günlerde, hem yeni dönemde yerimizi öyle koruduk ki Fransa’da bizimkinden daha çok nefret edilen bir ad olabileceğine inanmam yorum.”

“Ayaktakımı, soylulardan hep nefret etmiştir zaten” dedi amcası. “Dileyelim de bu nefret saygıya dönüşsün.”

Yeğenin ses tonu değişmemişti. “Tüm bu ülkede bir tek yüz yok ki bana saygıyla baksın. Yüzlerde saygı gibi görünen şey aslında korku ve köleliğin yansıması.”

“Ailemizin büyüklüğüne yapılmış bir iltifat bu. Kullandığımız yöntemler sayesinde hak edilmiş bir güç!” Biraz daha enfiye çekip, ayak ayak üstüne attı.

Yeğen elleriyle yüzünü kapayınca maske onu inceledi. İçinde, ilgi, yakınlık ve nefretin karışımı duygular olduğu halde yüzü anlamsızdı.

“Basın, tek kalıcı felsefedir.” dedi. “Korku ve köleliğin getirdiği kara saygı köpek sürüsüne

kamç>n n sözünü dinlettirir.” Yukarı baktı: “Bu tavan göğü kapattığı sürece,” diye ekledi.

Bu süre Marki'nin sandığı kadar uzun bir süre olmayabilirdi! Önüne bu ve benzeri şatoların birkaç yıl sonraki durumlarını gösteren resimler konya, bu yıkılmış, yağmalanmış korkunç yıkıntıların arasından şatosunu tanımakta güçlük çekerek. Övündüğü bu kurşun kaplı tavana gelince; göğü başka türlü kapatıyordu artık. Eritilen kurşunları girdikleri gövdelerdeki gözleri kör etmişti.

“Neyse, sen korumasan da ben aile şeref ve güvenliğini koruyacağım. Ama yorgun olmalısın. Bu geceki konuşmam za son verelim mi?”

“Bir dakika.”

“İstersen bir saat olsun.”

“Efendim” dedi yeğen, “Yanlış yaptık ve ettiğimiz yanlışları biçiyoruz.”

“Biz mi yanlış yaptık?” diye sordu Marki. Eliyle hem kendini, hem Darnay'i gösteriyordu.

“Ailemiz. Şerefli ailemiz. Farklı anlamlarda olsa da şerefi ikimiz için de önem taşıyan ailemiz. Babam zamanında bile çok yanlışlar yaptık. Zevklerimizle aramıza giren herkesi yok ettik. Anlatmama ne gerek var... Bunlar siz de biliyorsunuz. Babam n ikinizi, ortak mirasç>s>n ve yerine geçecek kişiyi ondan ayıramam ki!”

“O işi ölüm yaptık bile,” dedi Marki.

“Beni de korkunç bir yönetim biçiminden sorumlu oldu. Gücüm yok ki değiştireyim. Annemin dudaklarından dökülen son isteği, gözlerinizin iletlediği tek isteği yerine getirmek. Benden vicdan sahibi olmamı ve yanlışları düzeltmemi istemişti. Boş yere yardım ve güç dileniyorum.”

“Benden dileniyorsan yeğenim, karşılıksız olmaz. Kuşkun olmasın.”

Şöminenin yanındaydılar. Orada öylece sessiz dururken yüzünün berrak beyazlığındaki her çizgi derinleşmiş gibiydi. Parmağını bir kez daha keskin bir kılıcın ucuymuşçasına yeğenin göğsüne değırdi.

“Bak dostum; ben bugüne kadar alışageldiğim yaşamı sürdüreceğim.” Sözünü son bir kez enfiye çekerek noktaland ve kutuyu cebine koydu. Masadaki ufak zili çaldıktan sonra, “Aklım z kullanıp doğal sonumuzu kabullenmeliyiz,” dedi. “Ama sen Bay Charles aklını kaçırmışsın.”

“Bu toprakla ve Fransa'yı yitirdim,” dedi yeğen. “Onlar reddediyorum.”

“Reddetmen için önce senin olmalı ve gerek. Fransa belki öyledir ama topraktan kastın burasın mı ? Sormama gerek yok ama şimdiden senin mi?”

“Şimdiden benim demek istemedim. Yarın bana geçecek olursa...”

“Böyle bir şey olacağını sanmıyorum.”

“Ya da yirmi yıl sonra...”

“Ne kadar cömertsin! Yine de varsa benim kabul ediyorum.”

“... raktır başka yerde, başka biçimde yaşarım. Pek zor bir şey değil. Acı ve yıkıntıdan başka ne kalacak ki?”

“Hah!” dedi Marki, odaya göz gezdirerek. Bu oda göze güzel görünüyordu. Gündüz gözüyle baktığında israfın, borcun, zorbalığın, beceriksizliğin, açlığın ve acının anıtıydı bu oda.

Marki bir kez daha:

“Hah!” dedi. Tatmin olmuş görünüyordu.

“Gün gelir de benim olursa, onu taşıdığı bu yükten kurtaracak ellere verilecek. Ondan ayrılmayan ve dayanma güçlerinin son kertesine gelmiş olan zavallılar daha az acı çekecekler. Bana göre bir yer değil burası. Bütün bu topraklar lanetli.”

“Peki ya sen?” diye sordu amca. “Merasımı hoş gör ama sen bu yeni felsefenle mi yaşamayı düşünüyorsun?”

“Birçok yurttaşımın bir gün yapmak zorunda kalacakları biçimde yaşayacağım; çalışacağım! Soylu olsak da bu kaçınılmaz.”

“Örneğin İngiltere’de mi?”

“Evet. Aile şerefının o ülkede benden korkacağı bir şey yok efendim. Başka bir isim altında ailemizin ad lekelenemez.”

Zilin çalmıştı yandaki yatak odasının aydınlatılmasını sağlamıştı. Aradaki kapıdan ışıldayışı görülebiliyordu. Marki o yana bakıp, uşağın ayak seslerinin uzaklaşmasını bekledi. Sonra da anlamdan yoksun yüzünü yeğenine çevirdi ve gülümseyerek, “İngiltere sana yaramış! İşlerinin iyi gittiği belli” dedi.

“Bu konuda size borçlu olduğumu biliyorum. Orası bana sığınak oldu.”

“O pek kibirli İngilizler sığınak olmakla, ona buna kucak açmakla pek övünürler. Oraya sığınan başka bir yurttaşımın tanıyor musun doktoru?”

“Evet”

“Bir de nasıl olacak?”

“Evet.”

“Evet,” dedi Marki. “Yorgunsun. İyi geceler.”

“Başını soyluca eğerken yüzündeki gülümsemede bir şeytanlık vardı. Sözlerinde karanlık anlamlar yüklüydü. Yeğen ondaki gizli gücün bilincine yeni yeni varıyordu. Yüzünün çizgileri, ince dudakları, burundaki çukurluklar kıvrılıp bükülüyor, alaya dönüşüyordu. Yakışıklı sayılırdı.

“Evet” diye yineledi Marki. “Nasıl olan bir doktor... Yaşam felsefenin başlangıç noktası bu olmalı. Yorgunsun, iyi geceler!”

Maskenin neleri gizlediğini çözmek şatonun taşlarını anlamaya benziyordu. Yeğen ardından bakakalmıştı.

“İyi geceler” dedi giderken. “Dört gözle sabah bekleyeceğim. İyi uyu. Yeğenim Mösyö'ye ışık verin!”

Zilini ça p, uşağını yatak odasına çağırırken de kendi kendine söylendi: “Becerebilirseniz Mösyö'yü yatağında yakıverin!”

Uşak gelip gitmişti. Marki gecelik entarisinin içinde, hâlâ sıcak olan gecede uykuya hazırlanabilmek için beş aşağı beş yukarı dolaşıyordu. Panter gibi sessizdi. Öykülere konu olan, sürekli biçim değiştiren korkunç soylulara benziyordu. O günün yolculuğundan aklına rasgele gelenleri gözden geçirerek, odasını arşınladı. Günbatımında tırmandıkları tepe, vadideki köy, çeşme başındaki köylüler, arabanın altını gösteren mavi şapkalı yol işçisi... Çeşme Paris'teki çeşmeyi, merdivenlerdeki top gibi yığını, üzerine eğilen kadınları, ellerini kaldıran “öldü!” diye bağırarak iriyarı adamı çağırıyorlardı. “Artık serinledim,” diye aklından geçirdi, “yatabilirim.” Kocaman şöminenin ortasında yanan tek bir kütük bıraktı ve cebinliğini indirdi. Ahırdaki atlar üç saat boyunca tepiştiler. Köpekler boyuna havladı, baykuşlar öttü. Üç karanlık saat boyunca şatonun taştan aslanları ve taştan insanları geceye kör gözlerle baktılar. Her yere ölü bir karanlık çökmüştü, sessizlik yollardaki toz bulutunun sessizliğine karışıyordu. Mezarlıktaki tepecikler görülmez olmuştu. Birileri haçı bile indirmiş olabiliyordu, görünmüyordu çünkü. Köydeki vergiciler de, vergi verenler de uykudaydılar. Çoğu aç insanlar gibi onlar da şölenlerin düşünüyörlerdi belki. Köleler ya da koşulu öküzler gibi rahatı ve dinlenebilmeyi düşlüyorlardı. Ansızın bir deri bir kemik köylüler özgürlüklerine kavuştular, karınları doyuverdi.

Köydeki ve şatodaki çeşmeler, kimse görmeden, kimse duymadan, hababam akıyorlardı. Zamanın pınarında akıp giden dakikalar gibi saatlerce aktılar. Sular loş ışıkta kurşun gibi parıldıyordu. Şatonun yüzündeki gözler açıldı. Ortalık ışıldı, aydınlandı. Sonunda güneş ağaçların tepelerine dokundu ve parıltılarını tepeden aşırı. Kızılılığı çeşmenin suyunu kan rengine dönüştürmüştü. Taş yüzler kıpkırmızı kesildi. Kuş sesleri yüksek ve çığlık çığlığaydı. Marki'nin yattığı odanın önünde küçük bir kuş, var gücü ile en tatlı şarkısını söylüyordu. Yakınındaki taş yüz bu işe şaşırmış gibiydi. Çenesini indirmiş, hayranlıkla kuşu izliyordu. Güneş yükseldi ve köy kırırdanmaya başladı. Kepenkler açıldı, kapıların sürgüleri kaldırıldı, sabahın serin havasına çıkan insanlar üşüdüler. Ardından köylünün o hiç hafiflemeyen günlük çilesi başladı. Kimi çeşmeye koştu, kimi tarlanın yolunu tuttu. Kadınlar ve erkekler şuraya; kazmaya ve sürmeye... Erkekler ve kadınlar öteye; sıksa davara bakmaya, kemik yığını inekleri yol boyunca uzanan yeşil otlaklara ç karmaya... Kilisede diz çökmüş birkaç kişi vardı. Duaların gerçekleşmesini bekleyen inek de ayağına dolanan otların arasında kendisine kahvaltılık ar yordu.

Şato yüceliğine yaraşır bir biçimde geç, yavaş yavaş ama kesinlikle uyandı. Domuz ve av bıçaklar eski günlerdeki gibi kırılmı z oldular. Az sonra güneş onları da pırıl pırıl parlattı. Kapılar, pencereler açıldı. Atlar kapılardan içeri akan ışığa ve taze havaya baktılar. Demir kapılarda yapraklar parıldadı, kırıldı. Sal verilmek için sabırsızlanan köpekler zincirlerini zorladılar. Bu ufak tefek olayların tümü gündelik yaşamın parçaları ve sabahın belirtileriydi. Öyle de, şatodaki çanın çalınışı, merdivenlerdeki koşuşmalar, terastaki telaşlı insanlar, şuradaki buradaki ayak sesleri ve alelacele eyerlenip sürülen atlar da mı gündelik yaşamın parçaları

oluyordu? Bu telaşı, köyün ardındaki tepede, kargaların bile didiklemeye tenezzül etmediği yemeğini bir taşın üzerine koyup işbaşı yapmış olan yol işçisine hangi rüzgâr taşıdı ki? Kuşlar telaşın kırıntısı üzerine mi düşürmüşlerdi? Öyle ya da böyle, bilinen tek şeyin adamın canını kurtarmak istercesine diz boyu tozlara bulanarak koştuğuydu. Koştı ve çeşmeye varana dek de durmadı. Köylülerin tümü oradaydı. Bezgin yüzleri ile fısıldaşmaktaydılar. Merak ve şaşkınlığın dışındaki duygularla alışverişleri yoktu. İnekler getirilmiş, bağlanabilecekleri herhangi bir şeye bağlanmışlardı. Hayvanlar bön bön bakıyor, geviş getiriyorlardı, ama ağızlarda bu çabaya degecek pek bir şey yoktu.

Şatodan birileri, handakiler ve tüm vergi memurları az çok silahlanmış, dar sokağın karşı tarafında amaçsızca birikmişlerdi. Hava gergindi. Yol işçisi kırk elli kişilik bir kalabalığın içine daldı. Mavi şapkası ile göğsünü dövüyordu. Bütün bunlar ne demek oluyordu? Bay Gabelle'in at > bir uşağın ardından dörtnala gidivermesi ne anlama geliyordu? Anlamı şuydu: Şatonun taş yüzlerinde bir fazlalık olmuştu! Gece yarısı olduğunda yapıya bir kez daha göz atmış ve bir yüzün eksik olduğuna karar vermişti. İki yüzyıldır beklediği bu yüz Marki'nin yastığında yatıyordu. Maske gibiydi. Şaşırmış, kızmış ve taşlaşmıştı! Taş kalbine saplanmış bir bıçak vardı. Bıçağın ucuna bir kâğıt bağlanmış, üzerine de şunlar yazı verilmişti: “Onu bir an önce mezarına götürün. Benden söylemesi!.. Jacques”

ONUNCU BÖLÜM

İki Söz

Aradan on iki ay geçmiş, Bay Charles Darnay İngiltere'de Fransızca dili ve edebiyatı öğretmeni olmuş, bu ülkeye yerleşmişti. Yaşına göre Profesör de olabilirdi ama yalnızca öğretmenlikle yetiniyordu. Dünyanın dört bir yanında yaşayan dilini, onu öğrenmeye zaman ayırabilen genç beylere öğretiyordu. Dağarcığındaki bilgi ve yetenek Fransız kültürüne karşı ilgi uyandırmasına neden oluyordu. Bu konuda İngilizce yazılar yazabiliyor, Fransızca eserleri İngilizce'ye çevirebiliyordu. O günlerde böyle öğretmenler bulmak çok güçtü. Geçmişin prensleri ve geleceğin kralları henüz öğretmen sınıfına geçmemişlerdi. Tellson'un hesaplarını kapattığı iflas etmiş soylular, henüz aşçı ya da marangoz olmamışlardı. Öğrenmeyi zevke dönüştüren eğitimciliği ve salt sözcük bilgisinin ötesine geçerek eserlerine kendinden bir şeyler katabilen çevirmenliği ile Bay Darnay, kısa sürede tanınmış ve tutulmuştu. Ülkesinin durumu konusunda bilgi sahibiydi, bu konu çok güncel hale gelmişti. Kararlılığı ve dur durak tanımayan çalışkanlığı sayesinde varlık sahibi oldu. Londra'nın taşını toprağını altın olarak düşünmemişti. Gül yaprağın- dan yataklarda yatacağını düşlememişti. böyle beklentileri olsaydı işlerini yoluna hiç koyamazdı. Alın teri dökeceğini biliyordu; döktü ve kazandı. Varlığının temelini bunlar oluşturuyordu.

Zamanın bir bölümünde Cambridge'de oluyordu. Öğrencilerle birlikte çalışıyor, Avrupa dillerinin ticaretini yapan bir kaçakçı gibi davranıyor, gümrükten Latince ya da Yunanca geçirmiyordu. Cambridge'de olmadığı zamanlarda Londra'daydı.

Cennet bahçelerinin yaz günlerinden günah çağlarının kışlarına dek tüm erkeklerin yolu hep aynı olmuştur. Bu yol bir kadının sevgisine ulaşır. Charles Darnay için de bu böyleydi. Tehlikede olduğu günlerden bu yana Lucie Manette'i sevmiştir. Onun o sevecen sesi kadar tatlı ve güzel bir ses duymamıştır. Mezarının başında karşılaştıklarında gördüğü yüz kadar güzeli görmemiştir.

Kabaran denizlerin, uzak tozlu yolların ötesindeki boş şatoda yaşanan suikastın üzerinden tam bir yıl geçmişti ve Darnay yüreğinden geçenleri henüz Lucie'ye açmamıştır. Bunun nedenleri vardı ve bu nedenlerin bilincindeydi. Cambridge'den Londra'ya geldiği bu yaz gününde amacı Doktor Manette'le görüşüp konuyu ona açmaktır. Lucie'nin Bayan Pross'la birlikte dışarıda olduklarını biliyordu.

Doktoru pencerenin yanındaki koltuğunda kitap okurken buldu. Zor günlerinde onu ayakta tutan, acılarını keskinleştiren yaşam gücünü yavaş da olsa yeniden kazanmıştı. Şimdi sapasağlamdı. Yaptığını bilen, kararlı ve canlı biriydi. Yeniden kazandığı bu güç ilk günlerde bir gidip bir geliyordu. Ama zamanla süreklilik kazandı. Çok çalışıp az uyuyor ve yorgunluğa kolay dayanabiliyordu. Neşesi yerindeydi. Charles Darnay odaya girince kitabını kenara bırakıp ellerini uzattı. "Charles Darnay! Sizi görmek ne güzel! Üç dört gündür dönmenizi bekliyorduk. Dün bay Stryver'la Sydney Carton buradaydılar, sizin çok geciktiğinizi söylediler."

"İlgilerine teşekkür borçluyum." Bu soğuk bir tavırla söylenmişti ama bu soğukluk doktora değil de o baylara yönelikti. "Bayan Manette..."

"İyi" dedi doktor kısaca. "Dönüşünüz hepimiz için çok sevindirici. Ev işleri nedeniyle çıktı ama birazdan döner."

"Dr. Manette, evden uzakta olduğunu biliyorum. Sizinle konuşabilmek için evde olmadığı zaman seçtim."

Sessizlik oldu.

"Evet?" dedi doktor. Kendini öykülediği belliydi, "İskemlenizi şöyle çekin ve anlatın."

Charles Darnay iskemlesini çekmesine çekti de anlatmaya zorlandı.

"Şu son bir yılda bu eve çok yakın olma mutluluğuna eriştim, umarım açacağım konuyu..."

Doktor elini uzattı ve onu susturdu. Eli bir an öyle kaldı, geri çekince sordu:

"Konu Lucie mi?"

"Evet"

"O konuda konuşmak benim için çok zor. O ses tonuyla Lucie'den söz edilmesini duymak benim için çok zor, Charles Darnay."

"Sesimde yalnızca en içten hayranlık, gerçek saygı ve derin sevgi var Doktor Manette," dedi genç

adam.

Bir sessizlik daha oldu.

“Size inanıyorum. Hakkınızı vermeliyim... Size inanıyorum.”

Doktorun konuya girme konusundaki isteksizliği apaçık ortadaydı. Bunun onu ne denli sıkıntıya soktuğu öylesine belirgindi ki, Darnay duraladı.

“Devam edeyim mi efendim?”

Bir sessizlik daha.

“Evet. Edin.”

“Ne söyleyeceğimi tahmin edebiliyorsunuz sanırım, ama içtenliğimi tahmin edemezsiniz. Yüreğimdakilere bilmeden duygularımın ne umutlarla, ne korku ve kuşkuyla yüklü olduğunu bilemezsiniz. Sevgili Doktor Manette, çok seviyorum. Bu dünyada sevgi denecek bir duygu varsa benim hissettiklerimin başka bir tanımı olamaz. Siz de sevmişsiniz. Bırakın sevginiz benim adıma konuşsun.”

Doktorun yüzü öteye dönüktü. Gözlerini yere eğmişti. Darnay'ın son sözlerine tepkisi dokunaklıydı :

“O konuyu açmayın efendim! Ne olur o konuyu açmayın. Yalvarırsanız anımsatmayacağım bana!”

Çığılındaki acı, bedensel bir acının sesi gibiydi. Darnay'ın kulaklarında uzun süre çınladığı durdu. Uzattığı eller Darnay'e susmasını istediğini belirtiyordu. Genç adam sessizce bekledi. Birkaç dakika geçmişti ki doktor sakın bir sesle; “Bağışlayın” dedi. “Lucie'yi sevdiğinizden kuşku yok, bunu bilmenizi isterim.” İskemlesini genç adama çevirdi ama gözlerini kaldırmadı. Çenesi eline düştü, beyaz saç yüzünü gölgeledi.

“Lucie ile konuştunuz mu?”

“Hayır.”

“Ona yazdınız mı?”

“Hiç yazmadım.”

“Babasına duyduğunuz saygı nedeniyle duygularınıza gem vurduğunuz gerçeğini bilmezlikten gelecek değilim. Babası size teşekkür borçlu.”

Ellerini uzatmadı ama gözlerini hâlâ kaçırıyor.

“Biliyorum,” dedi Darnay kibarca. “Sizi birlikte izlemiş biri olarak, aranızdaki sevginin ne denli özel, onu besleyen koşullara ne denli bağlı ve benzersiz olduğunu çok iyi biliyorum. Artık genç bir kadın ama size karşı duyduğu bağlılık ve görev duygularına küçük bir çocuğun hayranlığı karışıyor. Size sığınmak, dayanmak istiyor. Size geçmiş günlerin tutkusu ile bağlı. Yanında olmadığınız günlerin acısını çıkarıyor! Size sarıldığında bir bebeğin, küçük bir kızın ve bir kadının kolları boynunuza dolanıyor, sizi severken annesinin kendi yaşındaki halini de seviyor,

sizi benim yaşımdaki halinizle seviyor, annesini kırık bir kalple, sizi zor günlerinizde ve yaşama dönüşünüzde seviyor. Bunu gözlerimle görebiliyorum.”

Baba'nın başı hâlâ eğikti. Sessizce oturuyordu. Nefes alıp verişini sıklaştırmıştı ama huzursuz olduğunu belli etmiyordu. Damay konuşmasını sürdürdü:

“Sevgili Dr. Manette, çevrenizde dolanan bu ışığı izledikçe kendimi tuttum. Tutabildiğimce tuttum. Anladım ki sevgimi aranızda sokmam pek yakışık almayacak. Ama onu seviyorum. Tanrının tanıdığıdır ki, onu seviyorum!”

“Biliyorum” dedi baba. Sesi üzüntülüydü. “Size inanıyorum.”

“Bir gün eşim olma mutluluğunu bana tattırmasın ki kimse olursa, sizleri ayıracağımla aklınızın ucundan bile geçmesin. Bunu düşünüyor olsam şu anda konuşmam bile! Böyle bir düşünce yıllar ötesi için bile kafamda gizli, yüreğimde gömülü olsa olabilse şu saygıdeğer ele dokunamazdım.”

Elini Dr. Manette'in elinin üzerine koydu:

“Sizin gibi Fransa'dan gönüllü sürgün olmuş olan ben çabalarımızın ürünleri ile yaşamaya çalışıyor ve mutlu bir geleceğe bakıyorum. Sizin geleceğinizi, evinizi ve yaşamınızı paylaşmak, size ölüncüye dek bağlı kalmak istiyorum. Lutfe'nin arkadaş, dost, evlat olarak sahip olduğu ayrıcalıklardan pay almak istemiyorum. Tam tersi yardımcı olmak ve sizleri yakınlaştırmak istiyorum. Bu olabilirse tabii...”

Eli doktorun elinin üzerindeydi. Doktor buna karşılık verdi ama hemen ardından da elini çekip koltuğun kenarına, koydu. Konuşmanın başından beri ilk kez gözlerini kaldırmıştı. Yüzünde gerçek bir iç çatışmanın izleri görülebiliyordu. Yüzünde kuşku ve isteksizlik okunuyordu.”

Öyle açık sözlü ve mertçe konuşuyorsunuz ki size yürekten teşekkür borçluyum. Ben de açık yürekli davranacağım. Lucie'nin sizi sevdiği konusunda kanıtınız var mı?”

“Yok. Şu ana kadar yok.”

“Bu konuşmamızın amacı bildiklerimi öğrenmek isteği mi?”

“O bile değil. Buna ceraset edebilmem haftalar almam gerekir.”

“Benden yol göstermemi mi istiyorsunuz?”

“Hayır efendim. Siz göstermek isteyebilirsiniz diye düşünmüştüm.”

“Söz istiyor musunuz?”

“Evet, onu istiyorum.”

“Nedir öyleyse?”

“Siz beni desteklemezseniz hiç umudum olamayacağımın bilincindeyim. Lucie, saf yüreğinde bana karşı bir sevgi barındırsa bile, bu sevgiyi babasına duyduğu sevgiye rağmen barındıramaz.”

“Bunun ne demek olacağını görebiliyor musunuz?”

“Görebildiğim şu: Ağzınızdan çıkacak tek bir söz her şeyden daha çok ağırlık taşıyacaktır. İşte bu nedenle de doktor Manette, o sözü istemiyorum. Herhangi bir adayın lehine söz söylemenizi istemiyorum.” Ses tonu alçakgönüllü ama kararlıydı .

“Kuşkunuz olmasın. Birbirlerine çok yakın olanların bile kendilerine göre saklılar ve gizleri vardır. Bu nedenle de anlaşılabilirliği güçleşir. Bu açıdan bakarsak Lucie benim için kapalı kutudan farksız. Gönlünde ne olduğunu tahmin bile edemiyorum.”

“Sorabilir miyim acaba...” Duraksamca, cümleyi Doktor tamamladı :

“Başka isteyen var mı?”

“Onu soracak mı.”

Cevap zamanı geldi .

“Bay Carton'u gördünüz. Araya Bay Stryver da uğrar. Var ise onlardan biri olması gerekir.”

“Ya da ikisi birden” dedi Darnay.

“İkisini düşünmemiştim. Sanmam. Benden bir söz istiyordunuz. Ne olduğunu söyleyin.”

“Bayan Manette bir gün şimdi benim yaptığım gibi yüreğini size açarsa dediklerimi anımsayacaksınız. Dilerim hakkımda, aleyhime söz etmeyecek kadar iyi düşünüyorsunuzdur. Tek isteğim bu. Buna karşılık bir koşulunuz varsa, kabul etmeye hazırım.”

“Söz veriyorum,” dedi Doktor. “Hiçbir koşul da ön sürmüyorum. Belirttiğiniz gibi saf ve temiz bir amaçınız olduğuna inanıyorum. Benim ve sevgili kızımın arasındaki bağları koparmayı değil de, güçlendirmeyi amaçladığınıza da inanıyorum. Mutluluğu için size gereksinimi olduğunu söylediği an onu size vereceğim.”

Genç adam minnetle onun ellerine sarıldı . Doktor:

“Sevdiği erkek konusunda eski ya da yeni kuşkuvarım, karşı nedenlerim, korkularım olsaydı bile onun için bunların tümünü söküp atardım. Sorumlusu erkek olmazdı. O benim her şeyim. Üzüntüden de fazla, yanlıştan da fazla... Her neyse! Bunların hepsi saçma sapan sözler!”

Birdenbire sessizliğe gömülü ve yüzünü kaplayan ifade öylesine tuhaftı ki! Darnay avuçlarındaki elin buz kestiğini fark etti.

“Bana bir şey dediniz” dedi Manette. Gülümseyivermişti anımsamca. “Ne dediniz bana?”

“Bana duyduğunuz güveninizin karşılığını vermem gerek. Adımın annemin kızlık soyadı olmakla birlikte gerçek adım olmadığını biliyorsunuz. Ne olduğunu ve neden İngiltere'de bulunduğumu açıklamak istiyorum.”

“Durun!” dedi Beauvais'li doktor.

Ellerini önce kulaklarına, sonra da dudaklarına götürdü. “Size ne zaman sorarsam o zaman söyleyin, şimdi değil. Amacınıza ulaşırsanız, Lucie sizi severse düğün gününüzün sabahında anlatırsınız. Söz mü?”

“Söz!”

“Elinizi verin bana. Birazdan gelir. Bizi bu gece birlikte görmemesi daha iyi olur. Gidin. Tan sizi korusun.”

Hava kararmıştı. Bir saat geçmiş ve Lucie evine dönmüştü. Bayan Pross yukarı çıkınca o da babasının oturduğu yere geldi ama koltuğunun boş olduğunu gördü. “Baba,” diye seslendi, “Babacığım!” cevap alamad . Ne var ki odadan boğuk çekiç sesleri geliyordu. Lucie içeri baktığında kanının donduğunu hissetti. Öyle korkmuştu ki “Ne yapacağım şimdi! Ben ne yaparım!” diye ağlamaya başladı. Şaşkınlığı geçer geçmez geri çekildi ve olup biteni görmemişçesine kapı bir kez daha çald . Çekiç sesleri kesiliverdi. Doktor odadan çıktı . Baba kız bir aşağı bir yukarı dolanıyorlardı artık.

Lucie o gece birkaç kez kalıp, babasını yokladı . Neyse ki Doktor derin bir uykudaydı . Aletleri ve yarım kalmış işi, her zamanki gibi bir kenarda durmaktaydı .

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Arkadaşlık

Stryver, Çakal'a “Sydney!” diye seslendi. “Bir içki daha hazırlay ver, sana söyleyeceklerim var.”

Sydney Carton gecelerdir Stryver’in dosyalarını ayıklamakla meşguldü. Aslan uzun bir tatile gitmeye niyetleniyordu ve bu nedenle de döküntülerin toplanması gerekmekteydi. Ekim ayı adaletiyle geri dönene, değirmene yeni buğday getirene dek yapılacak iş bırakmamıştı Çakal.

Bütün bu çabalarına karşın Sydney ne daha dinç ne de daha ayıktı. Geceyi geçirmesi için fazladan ıslak havlu bulunmuştu. Ardından da şarap gerekiyordu tabii. Kafasındaki türbanı çıkarıp su dolu leğene fırlattığında, berbat görünüyordu.

“Şu içkiyi hazırlıyor musun?” dedi patron.

Stryver’in elleri kemerindeydi. Sırt üstü yatmakta olduğu divandan bakıyordu.

“Evet.”

“Baksana buraya... Seni şaşırtacak bir şey söyleyeceğim. Sandığım kadar akıllı olmadığımı ortaya çıkaracak bir şey de olabilir bu. Evlenmeyi düşünüyorum.

“Sen mi?”

“Evet. Üstelik para evliliği de olmayacak. Ne dersin bu işe bakalım?”

“Bir şey diyecek durumda değilim. Kim?”

“Sen tahmin et.”

“Onu taşıyor muyum?”

“Bil bakalım.”

“Sabahın beşi, kafam allak bullak. Bu tür soruları yemekten sonra sormalısın.”

“Öyleyse söyleyeyim,” dedi Stryver. Yavaşça doğruldu. “Sana derdimi anlatamamaktan çekmiyorum. Pek duygusuz bir adamsın, Sydney.”

“Sen de,” dedi Sydney. “Duygulu ve şair ruhlu birisin.”

Stryver böbürlenircesine güldü.

“Hadisene bakalım,” dedi. “Romantik ruhlu olduğumu iddia ettiğim yok. Aklım başımda ama yine de senden daha duyarlı biriyim.”

“Daha şanslıym demek istiyorsun.”

“Hayır. Daha bir... Daha bir...”

“Daha çapkın biriyim de bari!”

“Pekâlâ! Ben kâh kendini beğendirmek isteyen, beğendirmek için uğraş veren ve nasıl beğendirebileceğini bilen bir erkeğim.”

“Devam et,” dedi Sydney Carton.

“Bir dakika... Önce şu işi bir aydınlatalım. Sen de benim kadar, hatta daha çok Dr. Manette'in evinde bulundun. Senin o suratsızlığından hep utanç duymuşumdur. Davranışlarınla asık suratlı bir köpeği andır yorsun. Gerçekten çok utanç vericisin Sydney!”

“Baro'daki bir avukat için utanç duygusu çok yararlı olacaktır. Bana teşekkür borçlusun.”

“Paçam kolay kolay kurtaramayacak sın. Hayır Sydney! Sana bunları söylemeyi görev sayıyorum. Dost acı söylemiş. Toplum içinde ne yapılacağını hiç bilemiyorsun ve çok sevimsiz oluyorsun.”

Sydney haşırıldığı içkiden bir yudum alıp, güldü.

“Baksana bana! Kendimi sevdirmek için uğraşmama gerek yok. Ama yine de uğraşıyorum. Sen neden yapmıyorsun?”

“Senin yaptığına hiç ta'kid olmadım!” diye mırıldandı Carton.

“Politika gereği yapıyorum, prensip gereği yapıyorum. Bak bana! Pekâlâ da işi kıvırıyorum işte.”

Carton umursamaz bir sesle:

“Evlence planla'n konusunda söyleyeceklerini bitirmedin,” dedi. “Bence onu anlatsan daha iyi olur. Benim adam olmayacağımı bilmen gerek.”

Sesi nefret doluydu.

“Adam olmamak için inat etme.”

“Yaşamama bile gerek yok aslında! Kim bu hanım!”

“Ağabey söyleyince sakın üzülme Sydney.”

Onu hatırlamak için dostça bir yaklaşımı benimsemişti. “Dediklerinin yarısını aslında demek istemediğini biliyorum. Demek istesen de önemi yok. Bu açıklamayı yaptım çünkü genç hanımdan birkaç kez aşağılayıcı bir biçimde söz ettiğini biliyorum.”

“Ettim mi?”

“Kesinlikle. Hem de bu odada.”

Sydney Carton önce içkisine sonra da arkadaşına baktı. Bir yudum aldı.

“Bu hanıma altın saçlı süs bebeği dedin! Bayan Manette'den söz ediyorum. Duyarlı ya da incelik sahibi bir adam olsaydın Sydney, bu sözlerine alınabilirdim. Bu tür duygulardan payına düşeni alamamış birisin sen. Sanattan anlamayan birinin resimlerimi, ya da müzik kulağı olmayan birinin bestemi eleştirmesi gibi bir şey. O yüzden de anlamı yok.”

Sydney Carton içkisinden birbiri aralarına yudumlar alıyor, arkadaşları atıp tutarken bardaklar deviriyordu.

“İşte hepsini öğrendin, Sydney, dedi Bay Stryver. “Para vız geliyor. Çok hoş bir kız ve ben de gönlüme göre olanı almaya karar verdim. Bunu yapabilecek kadar maddi imkanım var. Zengin ve yükselmekte olan bir kocam olacak. Tanınmış biri. Bu onun için büyük bir şans. O da buna layık. Şaşırdın mı?”

Carton içkisini içiyordu.

“Neden şaşırıyor musun?”

“Onaylıyor musun?”

“Neden onaylamaya razı mısın?”

“İyi,” dedi Stryver. “Sandığımdan da daha anlayışla karşıladın. Benim çıkarlarımı kolladığını söyleyemem. Hoş bu zamana kadar eski dostunun çok iradeli biri olduğunu bilmen gerekir. Evet Sydney, bu yaşam biçiminden bıktım. Bir adamın canı istediğinde gidebileceği bir evi olması gerek. İstemezse gitmez tabii. Kaldı ki Bayan Manette ne olursa olsun hanımefendi kalacak biri ve bana hep onur kazandıracaktır. Kararımı verdim. Ve şimdi de Sydney, sana senin geleceğin konusunda bir çift söz etmek istiyorum. Kötü yoldasın. Hem de çok kötü! Paranın değerini bilmiyorsun, kendini yıpratıyorsun. Günlerden bir gün hastalanıp kalacaksın. Beş parasız kaldığında bir bakıncıya gereksinimin olacak.”

Zengin ve hır sahibi patron tavrıyla söyledikleri onu olduğundan iki kat büyük ve dört kat sevimsiz kılıyordu.

“Önerim şu,” diyordu Stryver, “Gelecekle yüzleş! Ben yüzleştim. Kendi yöntemlerimi kullandım. Sen de seninkileri kullan. Evlen! Sana bakacak birini bul! Kadınlar sevmiyorum, onlar

anlamıyorum türünden sözleri bir kenara bırak! Birini bul. Az buçuk varlığı olan, Saygın bir karın olsun. Ev sahibi ya da pansiyon işleten biri ideal olur. Yağmurlu günler için evlen. Bunlar iyi düşün Sydney.”

Sydney, “Düşünürüm” dedi.

ONİKİNCİ BÖLÜM

İnce Bir Adam

Doktorun ına böylesi cömert bir iyilikte bulunmaya karar vermiş olan Bay Stryver, tatile çıkmadan önce bu mutluluktan onu da haberdar etmeyi uygun gördü. Konuyu yargıladktan sonra, ilk girişimin ertesi gün yapılmasının gerekliliği sonucuna varmıştı. Bol zamanları vardı törenin Michaelmas yortusu öncesinde mi yoksa Noel ile Hilary arasındaki tatilde mi yapılacağına karar verebilirlerdi. Davasının gücünden kuşkusu yoktu. Karara giden yolu görebiliyordu. Son derece akılc ve nesnel temellere dayanan savunma jüriye sunulmuştu. Bunların dışında kalan dayanakların önemi olamazdı. Kusursuza yakındı ve hiç açığı yoktu. Kanunlar ı çürütmek imkansızdı. Savunma avukat ı çantay ı fırlattı. Jüri karar için gizli oturuma bile gerek görmedi. Avukat Stryver, bundan basit bir davayı hiç savunmamıştı. Bu doğrultuda büyük tatilde ilk yapacağı iş Bayan Manette’i Vauxhall bahçelerine ya da Ranelagh’a davet etmek, olmazsa Soho’ya gidip soylu düşüncelerini ortaya dökmektir.

Yüzünde tatilin ilk günlerinin parlaklığı ile, Soho’ya giden yolda kalabalığı omuzlaya omuzlaya yürümeye başladı. Onun yollardaki zavallıların ite kaka ilerleyişini görenler, ne denli güvenilir ve sağlam biri olduğunu hemen anlardı.

Yolu Tellson Bankası ’ndan geçiyordu. Tellson’un müşterisi, Bay Lorry’nin yakın dostuydu; içeri girip Bay Lorry’e Soho ufuklarında doğacak güneşten söz etmek geldi aklına. Kapılar itirken boğazı düğümlenmişti. Merdivenlerde ise ayağı takıldı. Tarih öncesi çağlardan kalan kâtiplerin önlerinden geçti ve Bay Lorry’nin rakamlarla dolu kocaman bir deftere gömüldüğü dipteki nemli bir odaya ulaştı.

“Merhaba,” dedi Bay Stryver. “Nasırsınız? İyisinizdir umarım.”

Stryver’in her yere göre fazla iri olmak gibi bir özelliği vardı. Tellson Bankası için de öyleydi. Uzak köşelerdeki kâtipler duvara sıkıştırılıyorlarmış gibi bir duyguya kapıldılar. Gazetesini okuyan Bay Banker okuduğu gazeteyi indirip, sitemle baktı. O sorumluluklarla dolu ceketinin cebine Stryver’in kafası sokulmuş gibi olmuştu.

Güvenilir Bay Lorry karşısındakine de önereceği ses tonu ile, “Nasırsınız Bay Stryver?” diye

sordu. El sıkıştılar. Bu tokalaşmada Tellson çalışanlar-na özgü bir anlam vardı . Ne zaman bir müşteri ile el sıkışsalar, Tellson ve ortakları adına elinizi sıkarak gibi oluyordular. İş sesiyle:

“Sizin için ne yapabilirim, Bay Stryver?” diye sordu Bay Lorry.

“Sağ olun, ama gelişimin nedeni iş değil. Sizinle özel olarak konuşmaya geldim.”

Uzakta oturan Bay Banker'e göz atan Bay Lorry avukata kulak verdi.

“Öyle mi?”

Kollarını sıraya vermeye hazırlanmışçasına masaya yaslayan Stryver'a masa yetmiyor gibiydi.

“Küçük ve sevimli dostumuz Bayan Manette'e evlenmemizi önermeye gidiyorum.”

“Aman Tanrım!” diye bağırdı Bay Lorry. Kuşkuyla bakıyor bir yandan da çenesini sıvazlıyordu.

“Aman Tanrım mı? Aman Tanrım mı dediniz efendim? Ne demek istiyorsunuz siz kuzum?”

“Demek istediğim şey dostça... Size karşı olan saygımı dile getiriyor. Yani... Kesacasına aklından kötülük geçmedi ama... Bay Stryver!”

Duralamıştı. Kafasını garip bir biçimde sallıyordu. Sanki cümleyi 'pek irisiniz!' diye tamamlamıştı.

“İyi” dedi Stryver. Elini masaya hırsla vurdu, gözleri irileşti. Derin bir nefes aldı ve “Sizi anlıyorsam ne olur Bay Lorry” dedi.

Lorry peruğunu amaca giden araçmışçasına hababam çekiyordu. Kalemin ucunu ısırırdı Stryver:

“Lanet olsun bana! Evlenilecek biri değil miyim ben?” dedi.

“Oh... Evet, evet! Öylesiniz. Ben öyle diyorsam öylesinizdir.”

“Zengin değil miyim?”

“Ah... O konuda evet, evet. Tabii ki zenginsiniz.”

“Başarılı değil miyim?”

Bay Lorry bir konuda daha ona sunabilmenin mutluluğuyla, “Hele başarılı olduğunuz konusu tartışılmaz.”

Stryver'in düş kırıklığı yüzünden okunuyordu.

“Öyleyse ne demek istiyorsunuz kuzum?”

“Şey! Ben... Şimdi oraya mı gidiyorsunuz?”

“Dosdoğru!” Stryver'in tombul yumruğu masaya iniverdi.

“Sizin yerinizde olsam gitmezdim.”

“Neden?” dedi Stryver. “Sizi köşeye sıkıştıracağım. Siz bir işadamsınız. Geçerli nedenleriniz olmalı. Neden gitmezsiniz? Söyleyin.” Parmağını hesap sorarmışçasına sallıyordu.

“Çünkü,” dedi Bay Lorry, “başarılı olacağım konusunda herhangi bir kanıt bulmadan böyle bir işe girişmezdim.”

“Lanet olsun!” dedi Stryver. “Akşam almıyor!”

Lorry, Bir Bay Banker'e sonra da Bay Stryver'a baktı.

Stryver kendi kendine konuşuyordu:

“İşte bir işadamı dedim. Yılların deneyimine sahip dedim. Bir Banka'da çalışıyor! Başarıya yönelik üç tane kanıt öne sürüyorsun, o da yeterli neden olmadığını söylüyor!” Kaldı ki aklın yerinde!”

Aklın yerinde olmasaydı, bu denli şaşırırdım demek istiyor gibiydi.

“Başarıdan kastım genç hanımın yüreğinde elde edilecek başarıydı. Başarıyı sağlayacak nedenlerden söz ederken de, olaya genç hanımın aklından bakıyorum. O genç hanım bay m...” Stryver'in koluna yavaşça vurdu. “O genç hanım her şeyden önde gelir.”

“Yani şimdi söz konusu genç bayanın aptalın biri olduğunu mu söylemeye çalışıyorsunuz?”

“Haır... Genç hanımdan saygısızca söz edilmesine izin veremem. Eğer duyguları ve kabalığı ile onun hakkında çirkin sözler edebilecek birini görsem, Tellson bile ona karşı çıkmamı engelleyemez. Umarım böyle biri çıkmaz karşıma.”

Öfkesini yüksek sesle belirtmek zorunda kalışı, Bay Stryver'in damarlarını tehlikeye sokmuştu. Lorry'nin damarları da düzenli çalışmakla birlikte, daha iyi durumda değillerdi.

“Söylemek istediklerim bunlar mı bay m” diye ekledi.

“Dediklerimden hiç kuşkunuz olmasın.”

Bay Stryver bir süre cetvelin ucunu kemirdi. Bir süre bu ucu dişlerine vurarak tempo tuttu. Dişi ağrımış olmalıydı ki, sonunda bu gergin sessizliği bozdu:

“Bu benim için çok şaşırtıcı Bay Lorry. Siz açkça bana gidip evlenme teklifinde bulunmaktan vazgeçmemi öneriyorsunuz. Hem de kime Bay Lorry? Kraliyet Adalet Divanı'ndan Stryver'a!”

“Benim ne düşündüğümü gerçekten öğrenmek istiyor musunuz Bay Stryver?”

“Evet, istiyorum.”

“iyi öyleyse, söyledim ve siz de sözcüğü sözcüğüne yinelediniz!”

“Allah, allah!” diye güldü Stryver, “Bu... bu... ha!.. Duyup duyacağım en tuhaf şey bu!”

“Lütfen beni anmayın. Bir işadamı olarak bu konuda söyleyecek sözüm yok. İşadamı olarak bu konulardan anlamam. Ama yaşlı biri, Bayan Manette'i kucağında taşımış biri, onun ve Doktor Manette'in sadık bir dostu, onlar çok seven biri olarak konuştum. Anlatmamıza izin verin; bu sırrı sizinle paylaşmaya talip olan ben değilim. Haklı olabileceğimi anlamıyor musunuz?”

“Haır!” dedi Stryver. Sesi ıslık gibiydi. “Sağlıklı düşünceleri üçüncü şahıslarda arayamam.

Onlar kendimde bulmal›y›m. Benim aklları başlarında varsayd›đım kişilerin öyle olmadıklarını öngörüyorsunuz. Bu benim için yeni bir düşünce Ama korkar›m haklı› ç kabilirsiniz.”

Bay Lorry, a› al moru mor kesilmişti:

“Neyi öngördüğüme bırak n da ben karar vereyim Bay Stryver” dedi. “Kimsenin böyle bir şey yapmas na göz yumamam... Tellson'da bile!”

“Pekâlâ. Özür dilerim.”

“Kabul ediyorum. Teşekkür ederim. Şunu söyleyecektim; yan›lmış olmanız sizi, açık yürekli olma zorunluluğu ise doktoru ve Bayan Manette'i üzecektir. Aile dostları olma onuruna ve mutluluğuna eriştiğimi biliyorsunuz. Yapacağım yeni gözlemler doğrutusunda önerimi düzeltme fırsat›n verin bana. Bu sizi bağlamaz, Araştırmamı sizin adınıza yapacak da değilim. Girişiminin sorumluluğu bana ait. Sonuç sizi tatmin etmezse kendiniz deneyebilirsiniz. Ama tatmin ederse herkesi bir tats›zlıktan kurtaracaktır. Ne dersiniz?”

“Bu beni kentte ne kadar tutar?”

“Yal›zca birkaç saat. Akşam Hoso'ya gider, oradan da evinize gelebilirim.”

“Öyle olsun,” dedi Stryver. “Ben şimdi gitmiyorum, kendimi o denli kapt›rmış değilim. Bu gece sizi bekleyeceğim. İyi günler.”

Bay Stryver topukla ›n›n üzerinde döndü ve bankadan ayrıldı. Yaratt›đı hava akımı o denli güçlüydü ki bankolar›n arkalarında selam duran kâtipler y›kl›p gitmemek için çaba harcamak zorunda kaldılar. Bu saygın ve zayıf kişiler halk tarafından hep eğilip selam verirken görülürlerdi. Dediklerine göre banka boş olduğunda bile eğilip kalkmayı sürdürürlerdi.

Avukat biliyordu ki banka ›, kişisel ve sağlam bir dayanağı olmadan görüşünü belli edecek türden bir adam değildi. Yutmak zorunda kald›đı taş büyüktü ama yutmayı becermişti. Bir yandan parmağını Baro binasına doğru sallıyor, bir yandan da. “Ve şimdi,” diyordu, “Bu işten sıyrılmamın tek yolu haklı olduğumu kanıtlamak olsa gerek.”

Old Bailey usulü kurnaz ›k sanat› onu rahatlat›yordu. Yüzümü kara ç›karmayacaksn küçük han m” diye söylendi.

“›karmaman için elimden geleni yapacağım!”

Bay Lorry'i görünce şaş›rdı bile. Aklı başka bir yerdeydi, dalg n görünüyordu. Konuya girmek için yar m saati boşuna harcadıktan sonra, “Evet, dedi iyi yürekli haberci. Soho'ya gittim.”

“Soho'ya ›? Ah evet! Ne dalg›n m!”

“Ve sabah söylediklerimin doğruluğu konusunda hiç kuşkum kalmadı. Görüşüm doğrulandı ve önerimde hiçbir değişiklik yapmıyorum.”

Bay Stryver dostça, “Sizin a›n›za üzüldüm. Zavall baba ad na da,” dedi “Konunun aile için üzücü olduğunun da bilincindeyim. Bu nedenle konuyu kapayalım.”

“Dediklerinizden hiçbir şey anlamad›m,” dedi Bay Lorry.

“Olabilir” dedi Stryver. Başını yavaşça ama konuyu bağlarcasına sallıyordu. “Önemi yok. Önemi yok” diyordu.

“Pekâlâ da önemi var!” diye üsteledi Bay Stryver.

“Evet yok. Sizi temin ederim ki yok.”

“Manık bulacağını varsaydığım yerde mantık bulamacım, yükselme isteği bulacağımı varsaydığım yerde onu da bulamadım. Yanlışımı düzeltmiş bulunuyorum. Yitirilen bir şey yok. Genç kadınlar böyle aptallıkları hep yapmışlar, sonra da pişmanlık duymuşlardır. Bencillikten uzak bir bakış açısıyla olaya baktığında gerçekleşmediğine üzülüyorum. Onlar kazançlı çıkacaktır. Kendi açımdan bakınca, böyle olduğuna seviniyorum. Bu işten hiçbir kazancım yoktu. Yitirilen bir şey yok. Genç hanıma evlenme önerisinde bulunmadım. Kaldı ki aramızda kalsın işi oraya vırdıracağımdan da kuşkuluyum. Bay Lorry, dostum, boş kafalı genç kızların afra tafralarını denetleyemezsiniz. Yapmaya özenmeyin, düş kırıklığına uğrarsınız sonra. Lütfen bu konuyu kapayalım. Başkaları adına üzülüyorum ama kendi açımdan böyle sonuçlandığına memnunum. Size açılma imkan verdiğiniz ve önerilerimi ilettiğiniz için teşekkür borçluyum. Genç hanımı benden iyi tanıyorunuz. Haklısınız, hiç uygun olmaz.”

Bay Lorry öylesine şaşkınlıkla ki onu cömertlik, dayanıklılık ve iyi niyet gösterileri eşliğinde kapıya yönelten Bay Stryver'a aptal aptal bakakaldı.

“Her şeyde hayır vardır” dedi Stryver.

“Başka söz etmeyin. Size açılmama izin verdiğiniz için tekrar teşekkür ederim. İyi geceler!”

Bay Lorry ne olduğunu anlamadan kendini gecenin karanlığında buldu. Stryver ise çoktan divanına uzanmış, tavana göz kırpyordu.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İncelikten Yoksun Bir Adam

Sydney Carton başka ortamlarda parlıyorduyorsa bile, Doktor Manette'in evinde hiç parlamamıştı. Bütün bir yıl boyunca eve sık sık gelmiş ama hep o asık suratıyla kös kös oturmuştu. Konuşmak istediğinde pek güzel konuşurdu, ama içindeki ışık boşvermişliğinin ölümcül karanlığını delip geçemiyordu çoğu kez. Yine de o evi çevreleyen sokakları, kaldırımlarını oluşturan duygudan yoksun taşları seviyordu. Şarabın, geçici mutluluğunu sunmadığı gecelerde bu sokaklarda kırılgan ve dalgın, dolaştı durdu. Günün ilk cılız ışıkları yalnız adamı defalarca aydınlattılar. Güneşin ışıkları çan kulelerini, görkemli yapıların mimari güzelliklerini ortaya sererken oralarda olurdu.

Bu sakin saatler ona unutulmuş ve erişilmez güzelliklerin varlığını anımsatır gibiydiler sanki. Son günlerde Temple yolundaki yatak onu pek görmez olmuştu. Kendini birkaç dakikalığına üzerine bıraksa bile, az sonra hemen kalkıp Soho'ya gidiyordu. Stryver Çakal'a akşanlığını ve evlenme konusunu rafa kaldırdığını söylemiş, ardından da o ince kişiliğini Devoshrie'a taşımıştı.

Bir ağustos günüydü. Kent sokaklarındaki çiçeklerin hem görüntüsünde hem de kokusunda kötüye iyilik, hastaya sağlık, yaşlıya gençlik verecek bir şeyler vardı. Sydney ise yine kaldırımlarda sürtüyordu. Kararsızlık ve amaçsızlık yerini bir niyete, bir canlılığa bırakmıştı. Doktorun kapısına vardı ve yukarı alındı. Yalnız ve çalışmakta olan Lucie, eskiden beri Carton'un varlığından rahatsız olurdu. Konuğunu masanın yanına oturttuğu halde, sıkılganlığı hissedilebiliyordu. Birkaç havadan sudan sözcükten sonra, Carton'un yüzüne bakan Lucie değişikliğin farkına vardı.

“Korkam pek iyi değilsiniz Bay Carton!”

“Değilim. Yaşama biçimim de iyi olmamı sağlayacak türden değil. Böylesi bir savurganlıkta ne beklenir ki!”

“Beni bağışlayın ama yaşantınızın daha iyi olamaması üzücü bir durum değil mi?”

“Hiç kuşku yok.”

“Öyleyse neden yaşam biçiminizi değiştirmiyorsunuz?”

Sydney'in gözlerinden akan yaşlar, genç kız hem şaşırttı, hem üzdü. Sesi titriyordu.

“Benim için çok geç. Olduğumdan daha iyi olamam. Daha da alçalıp, kötüleşeceğim.”

Dirseğini masaya dayayıp, eliyle gözlerini kapadı. Masa, sessizlikte sarsılıyordu. Lucie onu böyle çaresiz görmemişti, ne yapacağını bilemiyordu. Carton genç kızın tedirginliğini fark edince:

“Bağışlayın Bayan Manette” dedi. “Size söylemek istediklerim beni böyle perişan ediyor. Beni dinleyecek misiniz?”

“Size yaramaz dokunacaksa Bay Carton, dinlerim. Sizi mutlu kılacaksa, beni de kılacaktır.”

Elini yüzünden çekti ve konuştu:

“Bu güzel duygular için Tanrı sizi kutsasın! Beni dinlemekten korkmayın. Söyleyeceğim şeylerden de korkmayın. Erken yaşta ölmüş biri gibiyim. Tüm yaşantım başka türlü olabileceklerle geçiyor.”

“Hakkında Bay Carton. Başka türlü olabileceğine inanıyorum. Kişiliğinizle daha iyi bir yaşam sürdürebileceğiniz kanısındayım.”

“Size laf olabileceğimi söyleyin Bayan Manette. Şu zavallı yüreğim bunun gerçek olmadığını biliyor ama söyleyin. Bunu asla unutmam!”

Genç kız sararmıştı titriyordu. Carton'un kendi kişiliğine duyduğu umutsuzluğu dile getiren sözleri konuşmaya çok farklı bir anlam kazandı ve genç kızın imdadına yetişti.

“Karşınızda duran bu kendini kapıp koyvermiş, harcanmış, alkolik, zavallı adam, sevgisine karşılık verecek olsanız bile, o a ın mutluluğuna karşın size yalnızca acı, üzüntü ve pişmanlık getireceğini biliyor. Sizi lekeleyeceğini, kendisi şle birlikte batağa sürükleyeceğinin bilincinde. Bana karşı sevdi duyamayacağınızı biliyorum... Bunu istemiyorum da. Böyle bir sevgi duymadığınız için de şükrediyorum.”

“Yine de sizi kurtaramaz ıyım Bay Carton? Cüretimi bağışlayın ama, daha iyi bir yaşantıya yöneltebilir miyim sizi? Bu yakınlığınızın karşılığını vermenin bir yolu yok mu?”

Carton afallamıştı. Lucie çekingence ve gözyaşları arasında. “Bunların sır kalacağını biliyorum” dedi. “Başkalarına söyleyemeyeceğinizi de. Sizin için ne yapabilirim Bay Carton?”

Carton başını iki yana salladı: “Hiçbir şey. Hayır, Bayan Manette hiçbir şey. Beni biraz daha dinlerseniz yapabileceğiniz her şeyi yapmış olursunuz. Bilmenizi istiyorum ki yaşamım boyunca gördüğüm düş sizsiniz. Siz ve babanız, yaptığınız bu yuva, bana ne denli alçalmış olduğumu bir kez daha gösterdi. Çoktan öldüğünü sandığım eski duygularımı canlandırdınız. Sizi tanıdım tanıyalı artık yaka ı bıraktığını sandığım pişmanlıkla boğuşuyorum. Seslerini çoktan yitirdiklerini sandığım dürtüler kulağıma fısıldıyor, beni yeniden yüceltmeye çabalyorlar. Her şeye yeniden başlamak gibi, tembellikten ve sefillikten arınmak, bırakıp gittiğim savaş alanına geri dönmek gibilerinden düşünceler kafamın içinde dolandır oldu. Bunların hepsi düş... Yalnızca düş. Sonuçsuz... Düş görüyor ve kıvrıldığım yerde uyanıyorum. Yine de bu düşlerin kaynağında siz varsınız, bunu bilirsiniz istedim...”

“Geriye kalan bir şeyler yok mu? Oh Bay Carton, ne olur iyi düşünün! Hatır m için... Deneyin!”

“Ha ır Bayan Manette. Layık olmadığımı biliyorum. Kül yığına dönen yüreğimde bir ateş yaktınız. Ne var ki bu ateş hiçbir yeri aydınlatmıyor, hiçbir şeyi canlandırmıyor, hiçbir işe yaramıyor. Boş yere yanıyor. Bunu bilmenizi istemem aslında benim zayıflığım.”

“Beni ta ı mazdan öncesine kıyasla sizi daha mutsuz an kişi olma şanssızlığı...”

“Böyle konuşmayın Bayan Manette! Beni olsa olsa iyileştirebilirsiniz. Daha kötüleştirme imkanınız yok!”

“Düşüncelerinizi etkileyebileceğime göre, sizin yararınıza bir etki yapmaz mıyım? Şunu demek istiyorum: Sizi iyiye ve doğruya yöneltecek gücüm var mı?”

“ ı rakın bu zavallı , ömrünün geri kalan günlerini bugünün anısıyla yaşasın. Yaptığım en doğru şey yüreğimde nefret ve acıma uyandırabilecek bir şeylerin kaldığı bir zamanda duygularımı size açmış olmam.”

“Yalva ırım o yüreğe inancınız olsun Bay Carton! Tüm kalbimle söylüyorum ki o yürek çok büyük şeyler başarabilecek güçte.”

“Ben kendimi ka ı tladım ve gerçeği sizden daha iyi görebiliyorum. Sizi üzdüğümün farkındayım. Onun için de kısa keseceğim. Yaşantımın son sırrının o temiz yüreğinizde kalacağına, kimse ile paylaşmayacağınıza söz verir misiniz?”

“Sizin için bir anlağ olacaksa evet.”

“Seveceğiniz kişiye bile söylemeyeceksiniz.”

kıntı bir sessizlikten sonra, “Bay Carton” dedi Lucie. “Sır sizin. Bana ait değil. Ben de ona saygı duyacağıma söz veriyorum.”

“Teşekkür ederim. Tanrı sizi kutsas n.”

Genç zın elini dudaklarına götürdü ve kap ya yöneldi.

“Bu konuya bir daha değinmeyeceğimden kuşkunuz olmasın. Tek bir söz dahi edecek değilim. Ölürken de bu tek güzel anımı kutsal bileceğim. Sevgimi, adımı, kusurlarımı ve acılarımı yüreğinizde taşıdığınızın bilincini de. Dilerim o yürek başka yük taşımas n, hep mutlu olsun!”

Göründüğünden o denli farklıydı ki! Neleri harcadığını, her gün neleri bastırıp çarpıtığını düşünmek insana o denli acı veriyordu ki, Bayan Manette gözyaşlarını tutamadı.

“Ne olur üzölmeyin,” dedi Carton. “Ben buna değmem. Bir sokak serserisi için üzölmeye değmez. Bir iki saat geçsin, o nefret edip de bir türlü karşı koyamadığım alışkanlıklarım ve sefil arkadaşlarım beni o serseriden farksız yapacaklar. Ama size olan duygularım şu anki gibi kalacak. Görünen de bugüne dek gördüklerinizden farklı olmayacak. Buna inanmanız isterim.”

“Size inandığyorum Bay Carton”

“Son dileğimi de söyleyip sizi bu hiçbir ortak yönünüzü ve bağlarınız bulunmayan konuğunuzdan kurtaracağım. Söyleyeceklerimin anlamsız olduğunu biliyorum ama yüreктen geliyorlar. Siz ve kutsal bildiğiniz her şey için ne olursa yaparım. Feda edebileceğim neyim varsa sizin ve sevdiklerinizdir. Bu konudaki içtenliğimi aklınızdan çıkarmayın. Yeni ilişkiler oluşturacaksınız. Süslediğiniz bu eve sevgiyle bağlayacak, sizi mutlu edecek, size yakışacak ilişkiler kuracağınız günler uzak değil. Sizin için canını verecek birinin varlığını unutmayın! Allahaşmarladık. Tanrı sizi korusun.”

k p gitti.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Namuslu Bir Tüccar

Pasak oğlu yanı başında gününü Fleet Sokağı'ndaki taburesinde geçiren Bay Jeremiah Cruncher'ın gözlerinin önünden neler geçirdi, neler! Kim o koşuşturması bol saatlerde öylece oturur da günün iki büyük geçit töreninden etkilenmezdi ki? Geçit törenlerinden biri bat ya ilerlerken, öteki güneşe karşı, doğuya yöneliyordu. Güneşin battığı yerin ardındaki karmazık, morlu ovalara varmaya çabalar gibiydiler, insanı hep şaşkına çeviriyor, hep sağırlaştırıyorlardı.

Cruncher oturmuş, ağzında bir saman çöpü, akan ırmağı izlemekteydi. Yüzyıllar boyunca tek bir ırmağı izlemiş dinsiz köylüler gibiydi ama bu ırmakların kuruyacağına ilişkin beklentileri yoktu. Kurursa bu hiç işine gelmezdi. Gelirim ufak bir bölümünü çekingen ve orta yaşlı geçkin kadının sağlıyordu. Karşıdan karşıya geçirirdi onları. Bu arkadaşlıklar kısa süreli olmakla birlikte Bay Cruncher'da hanımın sağlığına içme isteğini uyandırır. Bunu belirtmesi de birkaç kuruş kazanmasınaya yetiyordu. Bu denli yararlı bir isteğin gerçekleşmesi doğrultusunda verilen paralarla da cebini dolduruyordu.

Geçmiş günlerde bir ozan, halkın arasına bir tabure koyup, gelen geçeni seyrederek izlenimlerini biriktirebilirdi. Bay Cruncher'ın taburesi halkın arasındaydı ama bir ozan olmadığı için, az düşünüyor, gözleri çevreyi sürekli tarıyordu. Ne var ki insan selinin seyrettiği bir mevsimdi. Yaşlı kadınlar ortalarda yoktular. İşler o denli kesat gidiyordu ki Bay Cruncher hem kendinden, hem de yöntemlerinden kuşku duymaya başlamıştı, işte tam o sırada Batıya akan bir kalabalık dikkatini çekti. Bir cenaze olayından yana gelmekteydi. Anlaşılan cenazeye karşı çıkanlar vardı ve gürültü de bundan kopmaktaydı.

“Jerry oğlum!” dedi oğluna. “Bir cenaze var.” “Yaşsa baba!” diye bağırdı genç Jerry. Seste öyle gizli bir anlam vardı ki, Cruncher bu bağırtıyı kötüye yordu. Fırsatını bulur bulmaz oğlanın kulak tozuna bir şamar indirdi.

“Ne demeye getiriyorsun sen? Ne demekmiş o yaşsa? Babana ne demeye çalışıyorsun sen, bacaksız! Çok olmaya başladın artık! Yaşsa'yımış! Bir daha o sözü duymayacağım, yoksa canına okurum. Duydun mu?”

“Kötü bir ama şım yoktu,” diye diretti çocuk. Yanağını ovuşturuyordu.

Cruncher, “Sus!” dedi. “Bu lafla şı duymayacağım. Yerine geç de, kalabalığı izle.”

Oğlu söz dinledi. Kalabalık yaklaşmıştı; cenaze arabasını ve ardından giden ikinci bir arabayuhalıyorlardı. İkinci arabada yalnızca iki kişi vardı ve duruma uygun görünüm gösterişsiz giysilere bürünmüşlerdi. Arabaları çevreleyen ayaktakımı, “Casuslar! Casuslar!” diye bağıırıp inledikçe sayıca ve anlamca yinelenmesi pek güçlü sözler atıldıkça hoşnutsuzlukları da artıyordu. Cenazeler Cruncher'ın ilgisini çekmişti. Tellson'dan ne zaman bir cenaze geçse tüm duyuları alarma geçerdı. Hele bu tür bir kalabalığın ortasından geçen bir cenaze onu daha da heyecanlandırır. Karşısına çıkkan ilk adama sordu:

“Ne oluyor kardeşim? Nedir bu olup bitenler?”

“Bilmiyorum,” dedi adam. “Casuslar! Yuuh! Casuslar!”

Başka birine sordu.

“Kim bu?”

“Adam, “Bilmiyorum,” dediyse de, o da elini ağzına götürdü ve ciğerlerini paralarcasına, “Casuslar! Casus!”

Casus!” diye bağırmaya başladı.

Sonunda olup bitenler konusunda daha bilgili birini buldu ve ölen adamın Roger Cly olduğunu öğrendi.

“Casus muymuş?” diye sordu Cruncher.

“Old Bailey casusu,” dedi haberim kaynağı. “Casus! Casus!”

“Aaa, öyle ya! diye bağırdı Jerry. Davayı anımsamıştı. Onu görmüştüm. Öldü ha?”

“Hem de na>! Bundan daha ölü olunamaz! Casus! Çekip dışarı çıkarın şunu! Casus!”

Düşünce yokluğunda, bu tür bir düşünce hemen kabul görmüştü. Kalabalık canla başla bu çekip çıkarma işine giriştiler. İlk arabaları durdurdular. Kapıları açtıklarında içerden çok kan adam bir an için ellerine düştüyse de, zamanı iyi kullanıp yan sokaklardan birine dalıp sıvıştı. Bir yandan koşuyor, bir yandan da bant, pelerin, şapka, beyaz mendil ve benzeri gözyaşı simgelerini yere atıyordu. Kalabalık, atılanları toplayıp büyük bir neşeye parça parça etti, dört bir yana dağıttı. Tüccarlar aceleyle kepenklerini indirdi. Böyle bir kalabalığı hiçbir şey durduramazdı, her şeyi ezer geçerlerdi.

Cenaze arabasının kapı tabutu çıkarmaya uğraşıyorlardı ki, parlak bir deha, onu gideceği yere kadar eğlene oynaya götürmeyi önerdi. Önerilere muhtaçtı. Sekiz kişi arabaya bindi. Bir o kadar insan dışına asıldı. Bir o kadar da tavana tırmandı. Bu işe gönüllü olanların başında Jerry Cruncher geliyordu. Sivri kafasındaki Tellson'dakilerden gizlemek için de arabanın öte tarafında bulunmaya özen gösteriyordu.

Cenaze düzenleyiciler törende yaşanan bu değişikliklere karşı çıktılar ama ırmak öyle ürkütücü bir biçimde akıyordu ki tepkileri cılız kaldı ve kısa sürdü. Üstelik birtakım çatlak sesler, karşı çıkanların akıllarını başlarına getirmek için soğuk bir banyo yaptırmanın çok etkili olacağı tehdidini savuruyorlardı.

Akış yönü değişen ırmak akmaya devam etti. Cenaze arabasını bir baca temizleyicisi sürmekteydi. Özel olarak yanına oturtulmuş arabacı da ona nasıl süreceğini öğretiyordu. Bir börekçi ile çırağı ikinci arabadaydılar. Strend'e vardıklarında o günlerin en gözde sokak tiplerinden biri olan ayı oynatıcısı da bu geçit törenine katılmıştı. Kara ve uyuz ayısı, başını çektiği kalabalığa tam bir cenaze havası vermekteydi. Pipolar tütürüldü, şarkılar söylendi, yas taklitleri yapıldı ve bu düzensiz kalabalık yolunu tamamladı. Adım başı dükkânların kepenklerini iniyordu. Kent dışındaki St. Pancras Kilisesi'ne vardılar. Hepsi mezarlığa doluştu ve Roger Cly'yi bildikleri, istedikleri biçimde gömmeyi başardılar. Ölünden kurtulmuşlardı ama kalabalık kendine yeni bir eğlence bulmak istegindeydi. Bir grup sivri akıllı, yoldan gelip geçeni casus diye yakalayıp dövmelerini önerdi. Ömürlerinde bir kez bile Old Bailey'in yakınından geçmemiş zavallı adamların birkaçını yakalayıp dövdüler. Pencerelemlerle meyhanelerin yağmalanmasına geçiş daha kolay oldu. Aradan birkaç saat geçip de yazlık evler yıkıldıktan, çitler paralandıktan sonra askerlerin geldiğine ilişkin bir söylenti çıktı. Bunu duyan kalabalık çil yavrusu gibi dağıldı. Askerler belki geldiler, belki gelmediler, ama bu tür kalabalıklar eninde sonunda dağılırdı.

Bay Cruncher kapanış eğlentilerine katılmamış, mezarlıkta kalmıştı. Levazımatçılarla konuşup üzüntülerini sunmak istiyordu besbelli. Mezarlıkların onun üzerindeki etkisi çok rahatlatıcı olurdu. Çevredeki birinden bir pipo buldu ve çitlere dayanıp olgunlukla çevreyi izledi. “Jerry...” Kendi kendine konuşmaya alışkındı Cruncher. “Bu Cly’ı kendi gözlerimle gördüm. Sağlıklı ve dinçti.

Düşündü ve bu arada da piposunu bitirdi. Kapanış saatinde Tellson'da olmak için yola koyuldu. Yaşam ve ölüm konusundaki düşünceler karaciğerini etkilemiş olmalıydı ki dönüş yolunda tıbbi danışmanı olan tanınmış doktora uğradı .

Genç Jerry baba'nın yerine bakmıştı, iş çıkmadı diyerek raporunu verdi. Banka kapandı . Yüzyıllık memurlar çöktüler. Saatler kuruldu ve baba oğul Cruncher'lar eve çaya gittiler.

Cruncher kapıdan içeri girer girmez, karısına: “Bak buraya!” dedi. “Namuslu bir işçi olarak, bu geceki işlerim ters giderse senden bilirim. Bana karşı dua ederken gözümle görmüş gibi döverim seni!”

Bayan Cruncher başını iki yana salladı .

“Şuna bak şuna! Yüzüme karşı ne yapıyor,” dedi öfkeyle Cruncher.

“Ağzuma bile açmadım, Jerry.”

“Akının ucundan da geçmesin. Ha dizlerinin üzerine çöküp dua etmişsin, ha aklından geçirmişsin! Hepsinden vazgeç!”

“Peki Jerry.”

“Peki Jerry'yymiş! Evet Jerry. Hepsi bu. Evet diyebilirsiniz!”

Bu kontolsüz sözlerin hiçbir anlamı yoktu. Alaylı bir biçimde hoşnutsuzluk belirtmek için herkes böyle konuşurdu. Bay Cruncher tereyağlı ekmeğinden bir parça ısırırken, “Sen ve senin Peki Jerry'lerin!” diyordu. “İnanıyorum diyelim.”

Dürüst karısına bir parça daha sorduktan sonra, “Bu gece kaçacak mısın?” diye sordu kocasına.

“Evet.”

“Seninle gelebilir miyim baba?”

“Hayır gelemezsin! Annenin de bildiği gibi şeye... Balığa gidiyorum. Evet ya... Balığa çıkıyorum, balığa”

“Oltan pasla yapıyor, değil mi baba?”

“Seni ilgilendirmez!”

“Eve bak getirecek misin baba?”

“Getirmezsem ya da aç kalırsanız,” dedi Cruncher.

“Yeterince soru sordun. Sen yatana dekinmeyeceğim.”

Gecenin geri kala n> Bayan Cruncher'> göz alt nda tutmakla geçiren Jerry, dua edip de onun işini engelleyecek dileklerde bulunmasın, düşünemesin diye karısını sürekli lafa tutuyordu. Oğlunu da yardıma çağırırdı. Aklına gelebilecek her türlü yakınma ile kadını canından bezdirdi. Onu kendi düşünceleriyle bir an bile yaln>z b>rakm>yordu. Ona güveni yoktu. En dindar insan n bile duan n etkinliğine bu denli inanması beklenemezdi. Hayaletlere inanmayan birinin hayalet öykülerinden korkması gibi bir şeydi bu.

“Ve unutma,” dedi Cruncher. “Bu numarala > yar n da istemiyorum. Ben alnımın teri ile çalışıp bir lokma et getireyim, sen kuru ekmek ye! Ben namusumla bira bulay m, sen su iç! Yok öyle yağma! Roma'da Romalılar gibi davranacaksın. Yoksa Roma sana kötü davran r. Senin Roma'n da benim, unutma!”

Yine söylenmeye başlamış .

“Sen >zkına karşı çık! Şu senin dualarınla, nankörlüğünle, rızkının bereketini yok edeceksin. Şu oğluna bak...

Senin oğlun değil mi? Değnek gibi! Ana dediğin çocuğunu doğru dürüst besler... sen kendine ana m diyorsun yani?”

Bu sözler genç Jerry'e dokunmuştu. Annesini hemen görevini yapmaya çağırırdı. Diğerlerine olanlar onu ilgilendirmezdi ama babas> taraf ndan etkileyici ve ince bir biçimde ortaya konan bu sorumluluğun uygulamaya konmasını istiyordu.

Cruncher ailesi akşam> böyle geçirdi. Genç Jerry yatağa gönderildi. Annesi de. Cruncher gecenin ilk saatlerini pipo tüttürerek tek başına geçirdi ve saat biri vurmadan önce olağan gezintisine ç>kmad . Bu ürkünç saat gelince koltuğundan kalktı, cebinden bir anahtar çıkardı. Kilitli bir dolab aç>p bir torba, bir kald>raç ve bir zincir ile, benzeri “bal k” tutmaya yarayan malzemeleri çıkardı. Bu eşyaları sırtlayınca Bayan Cruncher'a bir kez daha baktı, ışığı söndürdü ve çıktı.

Yatarken soyunmamış olan genç Jerry, babas>n n ardına düşmekte gecikmedi. Karanlıkta onu evden sokağa izledi. Eve döndüğünde içeri nasıl girerim diye bir sorunu yoktu. Binada kirac lar vard> ve kap> hep açık dururdu. Baba nın namuslu işinin inceliklerini ve gizlerini öğrenmek ateşle yanan Jerry, duvarlara ve kap lara sine sine gidiyor, babas>n> gözden kaç rmmaya çalışıyordu. Bir süre sonra Izaak Walton öğrencilerinden biri saygın Cruncher'a katıldı ve yola iki kişi olarak devam ettiler.

Yola >kmalar>ndan yarım saat sonra göz k rpan lambalar>, göz k rpa dönemini aşmış bekçileri geçip >ss>z bir yola saptılar. Bir bal kç >daha onlara kat ld >Bu kat lma o denli sessiz oldu ki genç Jerry batıl inançlar> olan biri olsayd ikinci balıkçının ikiye bölündüğünü sanabilirdi.

Yolun üzerine uzanan bir sete varana dek ilerlediler. Genç Jerry de ilerledi. Setin tepesinde alçak bir tuğla duvar vard> ve üzerinde demir parmaklıklar yükseliyordu, üçlü, setin gölgesine var nca yoldan çıkıp, kör bir patikaya daldı. Üç ya da dört metre yüksekliğindeki duvar yol boyunca uzanıyordu. Bir köşeye sinen genç Jerry bulutlu bir ayışığına karşı duran babasının karaltısını demir kap>y çevik bir hareketle aşarken gördü. Kısa sürede öte yana geçmişti. Ardından ötekiler

geldiler. Gürültüsüzce öteki tarafa düşüverdiler. Bir bekleme oldu. çevreye kulak kabartıyor gibiydiler. Derken, emeklemeye başladılar. Kapıya ulaşma sırası genç Jerry'deydi. Nefesini tuta tuta kapıya yaklaştı. Yine bir köşeye sinip, üç adamın çimenleri ve mezar taşlarını geçtiklerini gördü. Kocaman bir mezarlıkta bu. Kilisenin çan kulesi korkunç bir hayalete benziyordu. Kısa süre emekledikten sonra doğruluverdiler. Ve balık tutmaya başladılar.

Önce kürekle tuttular. Kocaman bir burguyu döndürüyormuşçasına uğraşıyorlardı. Kilisenin çanları ürkünç bir biçimde çalınca Jerry'nin kafasındaki saçlar diken diken oldu. Tabana kuvvet kaçmaya başlamış, evinin yolunu tutmuştu ki olup bitenleri öğrenme isteğiyle durdu ve gizlendiği gölgeye geri döndü. İkinci kez gözetlemeye oturduğunda, adamlar hâlâ inatla balık tutuyorlardı. Sonunda oltaya bir şeyler takılmıştı galiba. Dipten gacırtılar, ahlamlar ve oflamalar geliyordu. Eğilmiş bedenleri aşağı doğru zorlayan ağırlık vardı. Ağır cismin üzerindeki toprak yavaşça silkelenerek düştü ve yüzeye çıktı. Genç Jerry bunun ne olabileceğini çok iyi biliyordu, ama saygın babasının onu bir levye ile açmaya çalıştığını görünce ödü koptu! Bu işlere alışık değildi ve bu kez kaçmaya başladığında birkaç mil gitmeden durmadı.

Nefes almak dışında hiçbir şey onu durduramıyordu. Deliler gibi koşuyordu ve tek isteği bir an önce eve varmaktı. Az önce gördüğü tabut ardından geliyordu sanki! Tabut ayağa kalkmış, atlaya zıplaya onu kovalıyor, kâh ayağının dibine kadar geliyor, kâh yanı sıra koşuyor, koluna yapışıyordu. Ne yapacağı bilinmez, yeri belirsiz bir şeytandı bu. Ardındaki geceyi korkunçlaştırdığı için patikalardan ana yola çıkmıştı, ama bu kez de patikaların birinden kuyruksuz kanatsız yaratıkların fırlayacağından korkuyordu. Şeytan, kapı diplerine sınıyor, korkunç omuzlarını kapılara sürüyor, ağzı kulaklarına varıncaya kadar sırtını kabartıyor, yoldaki gölgelere karışıyordu. Arada bir kumazca sırtüstü yatıyor, Jerry'nin tökezlemesine yol açıyor. Aralarındaki uzaklık hep kısalıyordu. Eve vardığında, ölmüş olmak için yeterli nedeni vardı. Şeytan peşini bırakmıyordu ve üst kata kadar da bırakmadı. Her basamakta zıplıyordu. Yatağa birlikte girdiler ve uyuyakaldığında olanca ağırlığı ile çocuğun göğsüne yığıldı.

Bu şikâyetli uykudan babasının haykırılarıyla uyandı. Gün ağarmaktaydı. Bir şeyler ters gitmişti anlaşılana. Babası, annesini kulaklarından yakalamış, kafasını yatağın başucuna vurup duruyordu.

“Yapacağım demedim mi sana!” diye bağıyordu Bay Cruncher. “Yapıyorum işte!”

“Jerry! Jerry! Jerry!” diye yalvaşıyordu karısı.

“Sen bu kazanca karşılığında çalışıyorsun. Hem ben, hem ortaklarımız zarar ediyoruz. Evlenirken beni sayacağına, sözümü dinleyeceğine söz verdin... Neden öyle yapmıyorsun?”

“İyi bir eş olmaya çalışıyorum, Jerry,” diye ağlıyordu kadın.

“Kocanın işine karşı çıkmak mı iyi eş olmak? İşine saygı duymamak, ona saygı duymak mı oluyor? İş konusunda ona karşı çıkmak söz dinlemek mi sayılıyor?”

“O zamanlar bu pis işe bulaşmamıştın, Jerry.”

“Namuslu bir işadamına eş ol, kafanı başka şeyler için yorma, yeter! Sayan, söz dinleyen kadın kocasının işine burnunu sokmaz. Sen kendine dindar mı diyorsun Allah aşkına. Sen dindarsan

bana bir dinsiz bul! Şu Thames Nehri, dibindeki kazıklardan ne kadar sorumluysa, senin doğal sorumluluk duygun da o kadar işte. Bu yüzden de sana döve döve öğretmek gerekiyor bunu!”

Tartışma alçak sesle sürdürüldü ve Jerry'nin çamurlu çizmelerini atıp, yere uzanmasıyla son buldu. Pashı ellerini başının altına yastık yapan babasına kaçamak bir bakış fırlatan genç Jerry de yatıp, yeniden uyuyakaldı.

Sabah kahvaltı sırasında ne balık ne de alışılmışın dışında bir şeyler vardı. Bay Cruncher keyifsiz ve kırgındı. Dua ederken yakalarsa karısını yola getirmek için gerekebilecek bir tencere kapağını yanında tutuyordu. Her günkü saatte giyinip taranmıştı. Oğlunu alıp göstermelik işinin başına gitti. Koltuğunun altına sıkıştırdığı tabure ile güneşli ve kalabalık Fleet Sokağı'nda ilerleyen genç Jerry bir gece öncesinin karanlıklarından kaçan Jerry'sinden çok farklıydı. Aklını yeni gün ile tazelenmişti. Korkuları geceyle birlikte yok olmuşlardı.

“Baba,” dedi yürürken. “Mezar soyucu nedir?” Tabureyi aralığında tutmaya özen gösteriyordu. Cruncher duraladı.

“Ben nereden bileyim!”

“Sen her şeyi bilirsin sanırdım,” dedi çocuk içtenlikle. Cruncher şapkasını kaldırıp, dikene benzeyen saçlarını serbest bıraktı. “Ehm... şey...” dedi, “namuslu tüccardır.”

“Ne aştı ne satarlar ki?” diye sordu genç Jerry. Cruncher soruyu şöyle bir düşünüp tarttı.

“Bilimsel bir şeyler türünden nesnelere.”

“Ceset, değil mi baba?” dedi oğlan.

“Sarımsı o türden bir şey,” dedi babası.

“Baba, ben büyüyünce mezar soyucu olmağa çok istiyorum!”

Cruncher gevşemişti ama yine de yasaklayıcı bir biçimde kafasını yavaşça salladı. “Becerilerini geliştirmene bağlı. Kimseye gerekenden fazla bir şey anlatmayacaksın. Ne olacağını şimdiden kestiremeyiz.”

Çocuk önden gidip tabureyi yerleştiriyordu ki Cruncher, “Jerry, seni namuslu tüccar seni,” diyordu kendi kendine, “gün gelecek şu çocuk sana anasının yaptıklarını unutturacak. Öyle görünüyor ki bu çocuk sana gurur bayrağı olacak.”

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Örgü

Bay Defarge'nın meyhanesinde, iş her zamankinden daha erken başlamıştı bugün. Demir parmaklıklı pencerelerden içeri bakan soluk yüzler, sabahın altısında bile şarap bardaklarının başına çökmüş başka yüzleri gördüler. Bay Defarge hep sulandırılmış şarap satardı ama bu kez sattığı şaraptan çok suya benziyordu. Eskimiş bir şaraptı, mide ekşitiyordu, içenler üzerinde yaptığı etki onları daha da mutsuz kılmaktı. Defarge'ın sıkılmış üzümünün üzerinde yükselenler Baküs şenliklerinin neşe alevleri değildi. Tortularda gizli, karanlıklarda için için yanan türden bir ateşti bu.

Meyhaneci üç gündür böyle erken işbaşı yapıyordu. Pazartesi başlamıştı ve işte Çarşamba oluvermişti. Meyhaneyi dolduranlar içmekten çok düşünüyorlardı. Fısıldaşan insanların çoğu canlar pahasına da olsa, o tezgâha bir metelik bile koyamayacak kadar yoksul kişilerdi. Oysa fiçiler dolusu şarabı satın alabilirlermiş gibi meyhaneye dolmuşlardı. İskemleden iskemleye, köşeden köşeye geçiyor, aç gözlerle içki yerine laf yudumluyorlardı. Müşteri bolluğuna karşın, meyhaneci ortalarda yoktu. Yokluğu da sorun çıkarmıyordu; eşikten geçen kimsenin onu aradığı yoktu. Bayan Defarge'ın onun yerine geçip, şarap dağıtımını ile ilgilenmesini kimse yadırgamamıştı. Kadının önündeki çanakta duran paralar, içinden çıktıkları pırtık ceplerin sahipleri gibi yıpranmış ve buruş buruş olmuştu.

Kra'nın sarayından hapishaneye kadar her yeri gözetleyen casuslar, meyhaneden içeri bakacak olsalar cansızlık ve geçici bir akılsızlık görebilirlerdi. Masalardaki kâğıt oyunları tavsadı, domino oynayanlar kuleler yapmaya başladılar, masalara dökülmüş içki damlaları yayılarak resim oldu. Bayan Defarge kolundaki örgünün örneğini kürdanla çözdü ve uzaklardan duyulmaz görünen bir şeylere kulak kabarttı.

St. Antoine'da öğlen olmuştu. Güneş iyice yükselmişti ki toz toprak içinde iki adam sallanan lambaların altındaki yoldan geçtiler. Biri Bay Defarge'dı, öteki de mavi şapkalı yol işçisi. Toz içinde, susamış ikili şarap dükkânına daldılar. Gelişleri St. Antoine'ın bağına kıvılcım gibi düştü. Kaplardaki ve pencerelerdeki yüzleri tutuşturdu. Yine de peşlerine düşen yoktu, içeri girdiklerinde de bakışlar üzerlerinde toplandıysa da çit çıkmadı.

"İyi günler baylar," dedi Defarge. Bu dillerin çözülmesi için bir işaret olabilirdi.

Koro ses verdi: "İyi günler!"

Defarge başını sallayarak, "Hava kötü baylar," dedi.

Bu söz üzerine herkes ya şırdakine baktı. Sonunda gözlerini yere indirip, sustular. Yalnızca tek bir adam ayağa kalkıp meyhaneden çıktı.

"Jacques adında bir işçiyle uzun yola gittim. Ona Paris'ten bir buçuk gün uzaklıktaki bir yerde rastladım. İyi bir genç bu işçi. Adı Jacques. Ona bir içki koy hanım!"

İkinci bir adam daha kalkıp dışarı gitti. Bayan Defarge, Jacques adlı işçinin önüne bir bardak şarap koydu, işçi, şapkası ile çevreyi selamladıktan sonra içkisini içti. Gömleğinin içinde siyah bir köy ekmeği vardı. Bir ekmekten ısırıyor, bir şaraptan yudum alıyordu. Üçüncü bir adam kalkıp çıktı. Defarge da biraz şarap içerek kendine gelmeye çalışıyordu. Bardağındaki şarap

müşterilere de verileden azdı ama o her zaman bulabiliyordu nasılsa. Köylünün kahvaltayı bitirmesini bekledi. Orada bulunanlara bakm yordu. Ona bakan kimse de yoktu. Bayan Defarge bile örgüsüne dönmüştü.

“Kahval ›nı bitirdin mi?” “Evet. Sağ olasin.”

“Gel haydi! Kalabileceğin daireyi göstereyim. Göreceksin, tam sana göre.”

Meyhaneden sokağa, sokaktan avluya, avludan da bir merdivene, merdivenden tavan arasına... Şu beyaz saçlı adam n alçak bir tabureye oturup da pabuç yaptığı odaya çıktılar. Odada beyaz saçlı adam yoktu şimdi. Meyhaneden ayrı ayrı çıkan üç adam vardı artık. Beyaz saçlı adamla aralarındaki tek küçük bağı bir zamanlar onu duvardaki çatlaklardan izlemiş olmalarıydı. Defarge kap yı dikkatle kapadı ve alçak sesle konuştu:

“Jacques bir, Jacques iki ve Jacques üç; Bu arkadaş, Ben ve Jacques dört taraf›ndan bulunup getirilen tanık. Size anlatacakları var. Konuş Jacques beş!”

Mavi şapkal› yol işçisi ter içindeki alnını elindeki şapkaıyla sildi. “Nereden başlayayım bayım?” diye sordu.

Defarge ›n cevabı hiç de akılsızca değildi.

“Baş›ndan başla!”

“Onu geçen yaz gördüm Baylar, Marki'nin araba ›nın altındaydı. Zincirlere asılmıştı. Gözünüzün önüne getirmeye çalışın: Ben işimi bırakmışım... güneş uykuya gidiyor Marki'nin arabası yavaşça tepeyi tırmanıyor... O ise zincirlere asılı... şöyle!”

Yol işçisi gösterisini bir kez daha yineledi. Bu gösteri bütün bir yıl boyu köyünün tek ve vazgeçilmez eğlencesi olduğuna göre, bu zamana dek iyice pişirmiş olmalıydı.

Jacques Bir söze karıştı: “Adam daha önce hiç görmüş müydün?”

“Hiç görmemiştim.”

Bu kez soru sorma ›ras Jacques Üç'teydi:

“Onu sonra na ›l tan›d n?”

“Boyunun uzunluğundan, dedi işçi. “O akşam Marki neye benzediğini sorduğunda 'hayalet gibi sipsivri' demiştim.

“Cüce kadar ›saydı demeliydin,” dedi Jacques İki.

“Nereden bilebilirdim ki? Ne işimi görmüştü, ne de bana bir şey söylemişti. Bak›n sormasayd bir şey söylemezdim. Bay Marki küçük çeşmenin yanında beni gösterdi ve 'getirin bana şu şaklabanı' diyor, inan n baylar ben kendiliğimden hiçbir şey söylemedim.”

Defarge öyküyü kesip, “Doğru söylüyor Jacques,” dedi.

“Sen devam et!”

“Tamam!” dedi işçi. “Uzun boylu kayboluyor. Arıyorlar, kaç ay m ? Dokuz, on, on bir mi?”

Defarge: “sa ının önemi yok,” diye araya girdi. “İyi saklanıyor ama şanssızlık şu ki yakalan yor. Sonra?”

“Ben yine yamaçta çalışıyorum. Güneş yine uykuya gidiyor. Köydeki evime gitmek için aletlerimi topluyorum. Köy çoktan kararmış. Bir bakıyorum ki tepeden aşağı altı asker inmekte. Aralarında da eli kolu bağlı uzun bir adam. Kollarını yanlarına bağlamışlar... Böyle!”

O vazgeçilmez şapkasın da yardım yla elleri arkas nda iplerle bağlanmış bir adamı canlandırmaya çalıştı.

“Yol veriyorum baylar. Yol veriyorum ki askerler ile tutsak geçsinler. Pek ıssız bir yol... Başta altı asker ve uzun bir adamdan başka bir şey görmüyorum. Kara gölgelerden oluşmuşlar. Batmakta olan güneş adamları kızıl bir çizgi ile çevreliyor. Uzamış gölgelerin yolun öte tarafından çukura uzandıklarını görüyorum. Art arda tepeye ulaşan devlerin gölgeleri gibiler. Öyle toza toprağa bulanmışlar ki, onlar yürüdükçe tozlar da yürüyor. Rap! Rap! Rap! Ama yak na geldiklerinde uzun adam tan yorum. O da beni tan yor, ilk karşılaşmamızda yaptığı gibi kendini tepeden aşağı bırakıp, kurtulabilse çok iyi olacak.”

Sanki oradaymış gibi anlatıyordu ve olayı yaşadığı açıkt .

“Ben uzun ada ı tanıdığımı belli etmiyorum. O da beni tanıdığını çaktırmıyor. Ama birbirimize belli ediyoruz... Bakışlarımızla! 'Yürü' diyor çavuş, köyü göstererek. 'Şunu mezar na götürelim.' Hızlı hızlı yürütüyorlar. Ben de peşlerinden gidiyorum. Öyle ıkı bağlamışlar ki kolları şişmiş. Tahta ayakkabıları kocaman, biçimsiz. Topal da. Topal olduğu için yavaş yürüyor. Onlar da tüfekleri ile itekliyorlar. Şöyle...”

Dipçiklerle iteklenen birinin yürüyüşünü taklit etti.

“Yarışa çıkmış deliler gibi tepeyi inerlerken adam düşüyor. Gülp kaldır yorlar. Yüzü toz ve kan içinde, ama dokunam yor. Yine gülüşüyorlar. Köye varıyoruz. Bütün köy onu görmeye koşuyor. Değirmenin ötesindeki, yukarıdaki hapishaneye götürülüyor. Köylü gece karanlığında kapıların aç ldığını, sonra da adamı yuttuğunu görüyor... işte böyle!”

Ağzını alabildiğince açtı ve dişlerini kırarmışçasına kapadı. Yarattığı etkiyi konuşarak bölmek istemediğini gören Defarge, “Devam et Jacques!” diye seslendi.

Yol işçisi parmak uçlarında yükseldi. “Köylü geri dönüyor ve çeşme başına birikip fısıldaşiyor. Sonra da uyuyorlar. Tüm köy düşünde o zavallı adam , kayalardaki hapishanenin demir parmaklıkları ardında görüyor. Çıkamayacağını, yok olacağını görüyor. Sabah olunca aletlerimi omzuma vuruyorum. Ekmeğimi yiye yiye giderken, kaya tarafından dolan yorum. Onu görüyorum. Taa yukarda. Demir bir kafesin parmaklıklar ard nda. Bir gün önceki kadar kanlı ve tozlu bakıyor. Bana sallayacak eli yok. Ona sesleniyorum. O da ölü gibi bak yor.”

Defarge ve ötekiler bakıştılar. Karanlık bakışları bastırılmış duygularla doluydu. Öç almak istiyorlard . Köylünün öyküsünü dinlerken takındıklar tav rı sertti. Bir davay yönetir gibiydiler.

Jacques Bir ve İki ot döşeğe oturmuşlar, elleri çenelerinde dinliyorlardı. Gözleri hep köylünün yüzündeydi. Jacques Üç bir adım gerideydi. Eli, ağız ve burun çevresindeki ince damar ağzını sıvazlıyordu. Defarge onlarla ışığın altına koyduğu köylünün arasına girmiş, bir onlara, bir adama bak yordu. “Devam et Jacques,” dedi.

“Kafesinde birkaç gün kaşıyor. Köydekiler ona bakıyorlar ama korkuyorlar da. Hep uzaktan bakıyorlar. Günün işleri bitirilip, çeşme başında toplanıldı mı, gözler kayadan yana çevriliyor. Eskiden yüzleri hep ahırdan yana olurdu... Şimdi hapishaneye dönük. Fısıltılar ölüme çarptırıldığı halde kararın infaz edilmeyeceğini söylüyor. Bağışlanması için Paris'e dilekçe verilmiş deniliyor. Çocuğu ölünce aklını yitirmişmiş. Dilekçe Kralın kendine iletilmiş. Ben de bilirim ki? Olabilir. Belki öyledir, belki de değildir.

“Dinle öyleyse Jacques!” Konuşan Jacques bir'di. “Kral ile Kraliçe'ye bir dilekçe verildiğini sen de öğren. Senin dışında herkes bu dilekçenin ellerine geçtiğini biliyor. Şu gördüğün Defarge kellesini koltuğuna alarak kendini atların önüne fırlattı ve dilekçeyi verdi.”

Bir nolu Jacques diz çökmüştü. “Dinle Jacques,” dedi. Elleri ağzındaydı, parmaklarını kemiriyordu. Sanki açlık çekiyor gibiydi. Oysa ne açtı, ne de susuz. “Duyuyor musun? Atlar askerler ve piyadeler çeviriverdiler etrafın. Duyuyor musun?”

“Duyuyorum babaşım.”

“Devam et öyleyse,” dedi Defarge.

Yol işçisi, “Çeşmedeki söylentilere,” diyordu, “bakılrsa cezasını suçu işlediği yerde vermek için getirmişler. Kurtuluşu yok. Hatta diyorlar ki Marki'yi öldürdüğüne, Marki de kölelerin babası olduğuna göre baba katili olarak ceza görecek. Çeşme başındaki yaşlılardan biri, bıçağı tutan sağ elinin, gözleri önünde yakılacağını; yaralarına kızgın yağ, erimiş kurşun, mum ve sülfür döküleceğini; sonra da dört güçlü ata çektirilerek vücudunun dört parçaya bölüneceğini söylüyor “Dediğine göre bütün bunlar Kral XV. Luis'yi öldürmeye kalkan birine yapılmış bile. Yalan söyleyip söylemediğini bilemem. Cahil biriyim ben.”

“Öyleyse bir kez daha kulak ver,” dedi eli durmayan aç adam. “O tutsağın adı Damiens'di ve bütün o anlatılanlar Paris'in orta yerinde güpegündüz olup bitti. İzlemeye gelenler arasında en çok dikkat çekenler, yüksek tabakanın süslü püslü hanımlarıydı. Sonuna kadar kolları kırılmadık. Sonuna kadar dediysem, gece olmuştu bile. İki bacağını, bir kolunu yitirmişti ama hâlâ nefes alıyordu. Anlatılanlar doğru. Kaç yaşındasın sen?”

Altmış beşinde görünen yol işçisi, “Otuz beş,” dedi.

“Demek ki sen o zamanlar on yaşındaymışsın. Yetişe-bilirmişsin.”

“Yeter!” dedi Defarge, “Şeytan götürsün!” Sen devam et!”

“Peki. Varsa yoksa bu konu konuşuluyor köyde. Başka bir şeyden söz ettikleri yok. Hatta çeşme bile neredeyse aynı öyküyü mırıldanıp duruyor. En sonunda, bir pazar gecesi, tüm köyün uyuduğu sırada, askerler geliyor... Tüfekleri küçük sokağın taşlarında şıkırıyor. İşçiler

kazıyorlar, tahtaları çiviliyorlar; Askerlerse gülüp eğleniyorlar. Sabah olduğu zaman çeşme başında beş altı metre yüksekliğinde bir darağacı yükseliyor... Suyu da zehirleyecekler.”

Yol işçisinin bakışları tavana takılmaktan çok, onu delip geçiyordu. Darağacı gösterdiği yerdeydi sanki.

“Köyde tüm işler yüzüstü bırakılıyor, herkes çeşmenin önünde toplandı. İnekleri otlatmaya çıkaran yok, inekler de kalabalığın arasında. Öğle üzeri davullar çalınıyor. Gece askerler mahkûmu çıkarıp getirmişler. Eskisi gibi bağlı. Ağzını da bağlamışlar. Öyle sıkı bağlamışlar ki gülüyormuş gibi duruyor.”

Başparmaklarıyla ağzının kenarlarını yukarı çekti. “Darağacının üzerinde bir bıçak var. Keskin tarafı yukarı baskılıyor. Ucu ise havada. Adamı askıyorlar. Aslan kalıyor ve suyu zehirliyor.”

Görüntüyü almışadıkça, işçiyi ter basmıştı. Adam şapkasıyla yüzünü silerken, ötekiler birbirlerine baktılar.

Çok korkunçtu baylar! Kadınlar ve çocuklar çeşmeden nasıl su alırlardı ki artık! O cesedin gölgesi altında kim buluşur da sohbet edebilirdi! Pazartesi akşamı köyden ayrılırken, tepeden geriye baktım. Cesedin gölgesi kiliseye vurmuştu. Değirmen boyunca, hapisane boyunca, uzanıyordu. Göz alabildiğine dünyayı bölmüştü sanki.

Aç adam ötekilere bakarken parmaklaştığını yaladı, parmağı açlıktan titriyordu.

“Hepsi bu baylar! Bana bildirildiği gibi güneş batar köyden ayrıldım. Bir gün bir gece, şu yurttışa rastlayana dek yürüdüm. Onunla birlikte kâh yürüdük, kâh at sürdük ilerledik. Ve işte buradayım!”

Tatlı bir sessizlikten sonra Jacques Bir, “iyi!” “Davranışların da söylediklerin de bize bağlılığımı göster Bizi dışarıda bekler misin biraz.”

“Hay hay,” dedi yol işçisi. Defarge ona merdivenin başına dek eşlik etti. Sonra da geri döndü. Üçü de kafa kafaya vermişlerdi.

“Ne dersin Jacques?” dedi.

“Listeye alın! Yok edilecek,” dedi Defarge. “Alalın Aç adam bağırdı: “Harika!”

“Şato ve içindekilerin hepsi mi?”

“Şato ve içindekiler. Hepsi.”

Aç adamın sesi kargaya benziyordu. “Harika!” Öteki parmağını emmeye girişti.

Jacques İki, Defarge'a, “tuttuğumuz bu listenin başımızı belaya sokmayacağından emin misin?” diye sordu ve ekledi: “Şu an için güvencede olduğu kesin çünkü bizlerde başka kimse şifresini çözemez. Ne var ki hep çözebilecek miyiz? Daha doğrusu karın çözebilecek mi?”

Kadın listeyi aklında tutacağını söylemişse bundan hiç kuşkun olmasın... Tek kelimesini bile unutmayacaktır... Tek hecesini bile. Kendi örgüsü ve motifleri onun için anlamların koruyacaklardır. Zavallı bir korkak ortadan yok olabilir ama Madam'ın örgüsünde kayıtlı

isimlerin ve suçların tek bir harfi silinemez.”

Güven yanından olumlu mesajlar yükseldi. Açık adam sordu:

“Bu köylü geri yollanacak mı? Umarım öyle olur. O kadar basit biri ki tehlikeli olabilir. Ne diyorsunuz?”

“Pek bir şey bilmiyorum,” dedi Defarge. “Hiç değilse kendisini benzer yükseklikteki darağacına çıkaracak bir şeylerden fazlasını bilmiyor. Bırakın benimle kalsın, onunla ilgilenir, sonra da yollarım. Güzel dünyayı görmek istiyor; Kraliçeyi, sarayı. Bırakın Pazar günü onları görsün.”

“Nee?” diye bağırdı açık adam. “Soylular ve taht sahiplerini görmek istemesi iyiye mi işaret yani?”

Defarge'nin yanıtı, “Bir gün susmasını istiyorsan, kediye sütü göstereceksin, köpek avını bilecek ki iz sürüp sana getirebilsin,” oldu.

Başka bir şey konuşulmadı. Yol işçisini merdiven başında uyurken buldular. Saman yatağa uzanıp dinlenmesi önerildi. Fazla ısrara gerek yoktu. İşçi kısa sürede uyuyup kaldı.

Taşralı basit bir köle için Defarge'nin meyhanesinden daha kötü yerler bulunabilirdi. Madam'a karşı duyduğu çekingenliğin dışında, yeni yaşamı pek hoşuna gitmişti. Neyse ki Madam gün boyu tezgâhın arkasında oturuyordu ve onun farkında bile değildi. Varlığını görmezlikten gelmeye öylesine kararlıydı ki köylü, kadınınla göz göze geldiklerinde tir tir titiyordu. Köylüye sorarsanız o kadının bir saniye sonra ne yapacağını kestirmek olanaksızdı. O süslü kafasından, birini cinayetle suçlamak geçse, adam aslanlara dek gözünü kırpmazdı herhalde.

Versailles'a gidecekleri Pazar günü Defarge, madamın da kendileriyle birlikte geleceğini söylediğinde hiç sevinmedi. Ama sevindiğini söyledi. Madam'ın yol boyunca arabada bile örgü örmeyi sürdürmesi doğrusu ya pek sinir bozucuydu.

Kral ve Kraliçe'nin araba önüne bekleyen kalabalığın arasında bile örgü ördüğünü görmek daha da beterdii. “Çok çalışıyorsunuz Madam,” dedi yanındaki bir adam.

“Evet,” dedi kadın. “Yapılacak işim çok.”

“Ne yapıyorsunuz Madam?”

“Bir sürü şey.”

“Örneğin?”

“Örneğin,” dedi Bayan Defarge, “kefenler.”

Adam gidebildiğince öteye gitti. Yol işçisi şapkası ile yelpazeleniyordu. Kalabalık onu sıkışmış, bunaltmıştı. Onu kendine getirmek için bir Kral ile bir Kraliçe'ye gerek varsa, bugün şanslı günüydü; görünmüşlerdi işte! Ablak suratlı Kralla, güzel yüzlü Kraliçe altın arabalarına binmiş, önlerinden geçiyorlardı. Sarayın gözbebeği soylular da peşlerindeydiler. Mücevherlerle bezenmiş, ipeklerle donanmış pudralı, parlak parlak gülen hanımlar ve beyler! Nefret dolu bir zerafet ve gururlu bir güzellik okunan bu yüzler yol işçisini öylesine sarhoş ettiler ki;

“Kralımız çok yaşa! Kraliçemiz çok yaşa! Herkes çok yaşa! Her şey çok yaşa!” diye bağırılmaya başlandı. Dört bir yanındaki, “Jacques'lardan hiç haberi yoktu sanki. Bahçeler vardı, avlular, teraslar, fiskiyeli havuzlar, yeşil alanlar, Kral ve Kraliçe, gözbebekleri beyler, hanımlar, 'çok yaşa'ların hepsi vardı çevrede. Duyguları onu ağılattı bile. Üç saat süren bu gösteri sırasında bol bol ağladı, güldü ve bağırdı. Defarge'ın onu dizginleyebilmesi için yakasına yapışması gerekiyordu. Sonunda, “Bravo!” dedi Defarge. Sırtına da bir şaplak attı. “Sen çok iyi bir adamsın.”

Yol işçisi kendine gelmeye başlamış ve yaptıklarının doğruluğundan kuşku duymaya başlıyordu, ama tam o sırada Defarge kulağına eğildi, “Tam istediğimiz adamsın,” dedi. “Sen ve senin gibiler bu aptallara sonsuza dek hep böyle olacaksınız inancını aşıyorsunuz. Bu onları daha da küstahlaştırıyor. Sonlan da yaklaşmış oluyor böylece.” “Heey!” dedi düşünen işçi. “Doğru ya!”

“Bu aptalla hiç bir şeyden haberi yok. Senin nefesinden nefret ediyorlar. Seni sonsuza dek susturmak istiyorlar Ama tek bildikleri de sen ve senin gibilerin nefeslerinin onlara söyledikleri. Bırak bir süre daha inansınlar, nasıl olsa uzun sürmeyecek bu durum!”

Bayan Defarge gurur dolu bir ifade ile adama bakıyor ve başıyla onayladı.

“Sana gelince,” dedi kadın, “sen gösterişli olan her şey için bağırır ağlarsın. Öyle değil mi?”

“Öyle bayan. Sana doğru.”

“O an için sana bir yığın bebek verseler ve keyfin için parçalamanı isteseler en süslüsünü seçerdin değil mi? Seçmez miydin?”

“Evet bayan.”

“Uçamayan bir kuş sürüsü gösterecekler ve tüylerini yolman isteseler en güzel tüylüsünden başlamaz mıydın,”

“Doğru efendim?”

Bayan Defarge eliyle meydana gösterdi:

“Bugün bebekleri de, kuşları da gördün,” dedi. “Şimdi evine dön!”

ONALTINCI BÖLÜM

Örgüye Devam

Bayan Defarge ve koca St. Antoine'a dönerken, mavi şapkalı bir nokta da tozlu ve yorucu yollara düşmüştü. Mezarında yatan Marki'nin ağaçların uğultusunu dinleyen şatosuna doğru ilerlemekteydi. Taş suratların ağaçları ve fiskiyeyi dinleyecek zamanları boldu artık. Aç kalmış

düş güçleri, yemeklik ot toplamaya, yakacak odun parçalar bulmaya gelen köy korkuluklar na oyun etmekteydi. Taş avluda ve terasta dolandıkça taş yüzlerde farklı anlamlar görmeye başlamışlardı. Köyde, bir söylenti dolanıyordu. Bıçak Marki'nin kalbini bulunca, taş yüzlerin gururlu bakışları acıya ve kızgınlığa dönmüştü. Bunu yapan adam, çeşme başındaki darağacında sallandırılınca bir kez daha değişmişler, öçleri alınmışçasına katılmış, acımasızlaşmışlardı. Bugünden sonra da hep böyle bakacaklardı. Yatak odasının penceresi üstündeki yüzde iki yeni çizgi vardı. Oysa bu çizgileri daha önce fark eden olmamıştı. Birkaç yoksul köylü kalabalıktan sıyrılıp, bu taşlaşmış Marki'ye bakmaya gelseler bile kimse onu eliyle göstermeye cesaret edemiyordu.

Şato ve kulübe, taş yüz ve sallanan gövde, taştaki kan lekesi ve köy kuyusundaki temiz su, dönümlerce toprak, bütün bir eyalet ve Fransa'nın tümü ince bir çizgi olmuş, karanlık gökyüzünün altında uzanıyordu. Dünya tüm günahlar ve sevaplar ile parıldayan bir yıldız dönmüş, dönüp duruyordu.

Bilim ışığı nasıl onu parçalayıp, nelerden oluştuğunu inceleyebiliyorsa, bilge kişiler de bu yıldız bakıp her düşünce ve her olayı, her iyiliği ve her kötülüğü, her sorumlu kişiyi ayırt edebilirdi.

Kaç koca Defarge'lar yıldızların ışığında Paris'in giriş kapılarından birine vardılar. Nöbetçi kulübesinde de durdular. Fenerler her zamanki gibi arama ve soruşturma için yaklaştırıldı. Defarge indi. Oradaki birkaç askeri ve polislerden birini tanıyordu.

Sonuncusu ile pek samimiydi, kucaklaştılar. St. antoine, Defarge'lar yine koynuna aldı. Sokaklarındaki çamur ve çöplere batacakları için ilerlerken Bayan Defarge kocasına:

“Söyle dostum,” dedi; “Polis Jacques sana ne dedi?”

“Pek az şey, ama bildiği de o kadardı zaten. Bizim bölgeye bir casus yerleştirmişler. Birden fazla da olabilirmiş ama o yalnızca birini biliyormuş.”

“İyi,” dedi kadın. Kaşları çatılmıştı. “Onu listeye almamız gerek. Adı ne?”

“İngiliz.”

“Daha da iyi. Adı ne?”

“Barsad.” Fransızca gibi söylemişti. Doğru kayıt yapılabilmesi için harfleri tek tek saydı.

“Barsad,” diye yineledi kadın. “İyi. İlk adı?”

“John.”

“John Barsad. Nasıl biri olduğu biliniyor mu?”

“Orta yaşlarında. Boyu 1.70. Siyah saçlı, esmer, yakışıklı sayılabilir, koyu renk gözlü, ince uzun yüzlü, kemersiz bir burnu var ama ucu azıcık sola kaymış; bu yüzden de şeytansı bir görünümü var.”

“Aman tanrım! Ne tanımlama!” diye güldü Bayan Defarge. “Yarın listeye alalım.”

Gece yarısı olduğunda kapalı olan meyhaneye gittiler. Bayan Defarge hemen yerine geçip

yokluklarında biriken paralar› sayd›. Stoklar kontrol etti. Deftere bir şeyler geçirdi, tezgâhtarını adamakıllı denetledikten sonra yatağa gönderdi. Sonra da para çanağının içindekileri bir dizi düğümler halinde mendiline bağladı. Bütün bunlar olurken Defarge da piposu ağzında, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Kar›s›n gözleriyle izliyor, işine karışmıyordu. İşinde de, özel yaşantısında da yaşamını bir aşağı bir yukarı yürüyerek geçiriyor sanılabildi.

cak bir geceydi. Berbat bir çevrede bulunan kapal meyhane çok kötü kokuyordu. Bay Defarge' n koku alma duyusu pek keskin sayılmazdı ama şarapların kokusu, rom, konyak ve anasonlu rak dan çok daha keskin gibiydi. Sönmüş piposunu kaldırırken bu koku karışımını içine çekti. “Yorgunsun,” dedi karısı. Paraları düğümlüyordu.

“Her zamanki kokular bunlar.”

“Biraz yorgunum,” dedi Defarge. “A ›c k da moralim bozuk.”

Gözleri hesaplarda olmakla birlikte koca ›na da bir iki bakış fırlatacak zamanı bulmuştu.

“Ah bu adamlar... bu adamlar!”

“Ama sevgilim...” diye başladı Defarge. Kar›s› sözünü kesti:

“Ne ›lg›nl k bu!”

“Çok uzun sürüyor.” Bu sözleri güç bela söylemişti. Bağırından kopup çıkmıştı sanki.

“Uzun sürer. Ne zaman sürmedi ki? İntikam ve hesaplaşma hep uzun sürer... Kuraldır bu.”

“Bir insa › y›ld›r mla çarpmak uzun sürmüyor ama.”

“Söyle bana,” dedi ka ›s›, “ ›ld›r›mlar üretip, biriktirmek ne kadar sürüyor? Onu söyle!”

Defarge kafa ›nı kaldırdı. Söylenenlerde akla yatkın bir şeyler bulmuşçasına düşünceliydi.

“Bir depremin bir kenti yutma › uzun sürmez. Doğru. Depremin hazırlanması ne kadar sürer, sen ona bak!”

“Uzun sürse gerek,” dedi Defarge.

“Ama bir kez ha ›r oldu mu da önüne gelen her şeyi un ufak eder. O an gelene dek duyulmasa da, görülme de hazırlanıyordu. Bu düşünce seni rahatlatırım. Sakın aklından çıkarma bunu.”

Düşman boğazı sıkarmışçasına mendiline bir düğüm daha ekledi. Sözlerini vurgulamak istercesine elini uzat p:

“Sana söylüyorum,” dedi. “Belki uzun sürer ama eninde sonunda gerçekleşecek! Bundan hiç kuşkun olmas›n. Ne geriliyor, ne mola veriyor. Hep ilerliyor. Bildiğin dünyaya bir bak! Yüzleri gözünün önüne getir. Jacques'ların hoşnutsuzluklarını, kızgınlıklarını düşün. Her geçen saat gelişini daha da kesinleştiriyor. Bu işler böyle sürebilir mi? Haydi canım sen de!”

Defarge ellerini arka ›na kavuşturmuş, öğretmenin önünde söz dinleyen ak›ll bir çocuk gibi durmuş, başını eğmişti.

“Benim yürekli kaşım!” dedi. “Bundan kuşku yok ama çok uzadı. Belki de biz gelişini göremeyeceğiz.” “Nasıl yani?”

Kaşın bir düğüm daha atmıştı. Bir düşman daha boğazlanmıştı işte.

Defarge yaşın r, yarın özür dilercesine konuştu:

“Biz zaferi göremeyeceğiz.”

“Ama ona yarın etmiş olacağız. Yaptıklarımızın hiçbiri boşuna değil. Ben göreceğimize tüm benliğimle inanıyorum. Ama göremeyeceksem, kesin göremeyeceksem bana bir zorbanın bir soylunun boğazını göster ki, onu...”

Kaşın bu kez dişlerini sıkarak bir düğüm daha yaptı.

“Al benden de o kadar,” dedi Defarge. Kendini korkaklıkla suçlanmış gibi hissetmişti. “Benden ne isterlerse, yaparım.”

“Evet! Ama kararlılığını sürdürebilmek için kurbanını ve fırsatı kaçırılmaman gerekiyor! Zaman gelince aslan kesil, şeytan ol; ama o zaman gelene kadar da aslanla şeytan zincirli dursunlar.”

Önerisini düğümlü mendili tezgâha vurarak pekiştirdi. Birinin beynini patlatıyormuşçasına öfkeyle yapmıştı bunu. Sonra alabildiğine sakın bir hava ile ağırlaşmış mendilini koltuğunun altına sıkıştırdı ve yatma saatinin geldiğini bildirdi.

Ertesi gün öğlende, kadın yine her zamanki yerine oturmuş, örgüsünü sürdürüyordu. Yanında bir gül vardı. Arada bir güle bakıyor, örgüsünden de geri kalmıyordu. Birkaç müşteri vardı. Kimisi ayakta duruyor, kimisi oturuyordu. Her biri başka bir köşedeydi. Sıcak bir gündü. Merak ve serüven tutkuların Madam'ın yakınındaki bardaklarda gidermeye çabalayan sinek sürüleri, şarap artıklarında boğuluyorlardı. Ölmüş sinekler diğer sinekleri etkilemiyordu. Kendileri filmiş, ya da o denli uzak yaratıkların ölülerine bakıyorlardı. Az sonra aynı şey kendi başlarına geliyor, yazgılarına yenik düşüyorlardı. Sineklerin ne vurdumduymaz yaratıklar olduklarını düşünmek pek ilginçti doğrusu. Bu güneşli yaz gününde, saray da bunu düşünüyor olabilirlerdi.

Kaşından içeri giren biri, Madam'ın üzerine tanımadığı bir gölge düşürdü. Adama bakmadan önce, örgüsünü bıraktı ve gülü saçına ilişti. İlginçti. Madam gülü eline alır almaz müşteriler konuşmalarını kestiler ve birer ikişer dükkândan çıkıp gittiler.

“İyi günler Madam,” dedi yeni gelen.

“İyi günler Mösyö.”

Yüksek sesle söyledikleri buydu ama içinden, “İyi günler kırk yaşında, 1.70 boyunda, siyah saçlı, yakışıklı sayılabilecek, esmer, koyu renk gözlü, ince uzun yüzlü, kemersiz ama ucu sola dönük burunlu, şeytansı mösyö... İyi günler sana!” diyordu. Örgüsüne döndü.

“Bana bir bardak konyak verir misiniz lütfen? Bir de soğuk su Madam.” Madam söylenenleri kibar bir eda ile yerine getirdi.

“Bu konyak harika!”

Konyak ilk kez böyle bir övgü aşıyordu ve Bayan Defarge bu övgünün içten olamayacağını anlayacak kadar aşıyordu konyağını. Yine de teşekkür etti ve yeniden örgüsünü eline aldı. Yeni gelen adam bir süre kadının parmaklarını izledi. Sonra ortalığa şöyle bir göz attıktan sonra:

“Çok beceriklisiniz Madam,” dedi.

“Alışkanlık.”

“Çok da güzel bir desen.”

Madam, “Öyle mi düşünüyorsunuz?” derken gülüyordu.

“Tastamam öyle! Ne olacağını sorabilir miyim?”

“Vakit öldürmek için örüyorum.” Parmakları ustaca gidip gelirken, gülümsemeyi de sürdürdü.

“İşe yaramayacak mı yani?”

“Belli olmaz. Bir gün işe yarayabilir. Yararsa iyi olur...” Derin bir nefes aldı ve kafasındaki çapkınca salladı.

Gerçekten durum çok ilginçti. St. Antoine'm beğenileri Madam'ın kafasındaki gülü onaylamazdı. İki adam sanki bir arkadaşlarını aramaya gelmiş gibi birbirini ardından içeri girmiş, tam içki söyleyecekken de birden çıkıp gitmişlerdi. Yeni müşteri, içeri girince orada olanlardan kimse kalmamıştı. Casus, gözlerini dört açmışsa da bir şey sezinleyememişti. Adamlar, her zamanki gibi yoksul, amaçsız ve rasgele davranışlarla yok olmuşlardı. Bu doğaldı ve kuşkulanan bir şey yoktu. Bayan Defarge, “John,” diye geçirdi aklından. Parmakları örüyordu ama gözleri bu kez yabancıydı. “Az daha kal... sen gitmeden Barsad'ı da öreceğim!”

“Evli misiniz Madam?”

“Evet.”

“Çocuklar?”

“Çocuk yok.”

“İşler kötü mü?”

“İşler çok kötü. İnsanlar çok yoksul.”

“Ah zavalı, umutsuz insanlar! Dediğinize bakılırsa çok da eziliyorlarmış.”

“Sizin dediğinize bakılırsa,” diye düzeltti kadın. Bu arada hiç de iyiye yorulamayacak şeyler örmüştü.

“Özür dilerim. Ben dedim ama doğal olarak siz de bana katılırsanız sanırım.”

“Ben mi?” diye bağırdı Madam. “Kocamla benim bu dükkânı açmak tutmak için yapmamız gereken bir sürü iş var. Düşünmeye zamanımız yok. Burada tek düşündüğümüz şey nasıl geçinebileceğimiz... Tek konu bu, sabahtan akşama dek bunu düşünmek günümüzü dolduruyor. Başkalarının sorunlarına kafa yormak gerekmiyor. Ben mi başkalarını düşüneceğim? Yoo...”

hay r!”

Bulabileceği her k›r›nt›y› silip s›p›rmeye haz r olan casus ŐaşırmıŐtı, ama yine de istifini bozmad . Tezgâha kolunu dayamıŐtı, arada sırada konyağını yudumluyor, havadan sudan konuşan kibar bir bey rolü oynuyordu.

“Şu Gaspard'›n idamı çok korkunç oldu Madam, zavallı Gaspard!” İcini çekti.

Bayan Defarge soğukkanlılıkla, “Tanrı aşkına!” dedi; “İnsanlar bıçakları böyle amaçlar için kullanıyorlarsa bunun hesabını da verebilmeliler. Yaptığı işin cezasını biliyordu. Ödedi.”

Barsad, sesini ›r paylaşmaya davet eden bir fısıltıya dönüŐtürerek:

“Sa ›r›m bu yörede o zavall için çarpan çok yürek vard›r,” dedi. “Aram›zda kals n tabii.”

“Öyle mi?” dedi Bayan Defarge. Sesinde anlam yoktu.

“Yok mu yani?”

“Hah işte kocam!” dedi Bayan Defarge.

Şarapçı kapıdan içeri girdiğinde yabancı onu Şapkasıyla selamlad . Gülerek; “iyi günler Jacques,” dedi. Defarge kalakalmıştı.

“İyi günler Jacques,” diye yineledi casus. Defarge'ın bakışları kendine olan güvenini sarsmıŐ, gülüşünü yok etmişti.

“Ya ›lıyorsunuz bayım,” dedi Şarapçı. “Beni birine benzettiniz. Adım Jacques değil.... Defarge.”

Adam bozulmuŐtu ama, “Hepsi bir,” dedi. “İyi günler!”

“İyi günler!” Defarge' n sesi sertti.

EŐinizle söyleŐiyorduk. Dediklerine göre St. Antoine'da herkes pek k›zgınmıŐ. Zavallı Gaspard'ın sonuna da pek üzgünlermiŐ.

“Bana böyle bir Şey diyen olmad›,” dedi Defarge. “Hiç haberim yok!”

Der demez de tezgâ ›n arkas›na geçti ve kar›s›n›n oturduğu iskemlenin arkasında durdu.

Tezgâh n ötesinde duran düşmana baktılar, ikisi de onu büyük bir zevkle vururdu.

İŞine alışık olan adam hiç bozuntuya vermedi. Konyağını bitirdi, suyundan bir yudum aldı ve bir bardak daha konyak istedi. Bayan Defarge isteğini yerine getirdi ve örgüsüne döndü. Bir yandan da bir Şarkı mırıldanıyordu.

Defarge, “Sa ›r›m bu çevreyi benden iyi tan›yorsunuz bay m,” diyordu.

“Yo, ama ta ›may› umuyorum. Bu zavall lar beni çok ilgilendiriyor.”

“Ahh!”

“Sizinle konuŐabilmenin mutluluğu bana bir Şeyler anımsattı,” diyordu adam. “Ad›n›z n çağrıŐtırdığı tanıdıklarım var.”

“Sahi mi?” dedi Defarge. Sesi ilgisizdi.

“Evet. Doktor Manette serbest olarak nca ona eski ortağının baktığını biliyorum. Onu size getirdiler. Görüyorsunuz ki olup bitenlerden haberim var.”

“Olaylar gerçek.”

Karş›, Barsad'a belli etmeden kocas na bir dirsek atmış, yanıtlamasının uygun olacağını belirtmişti.

“ ›z› size geldi,” diye konuştu adam. “Onu buradan alıp götürdü. Yanında da üstü baş› pek düzgün bir bay vard›. Neydi ki ad ? Hani peruklu... Tamam! Lorry... Tellson Bankas 'ndan. Onu Londra'ya götürdüler.”

“Doğru,” dedi Defarge.

“Ne ilginç a ›lar! Doktor Manette ve kızını İngiltere'de gördüm.”

“Öyle mi?”

“Onlardan pek haber al ›yorsunuz galiba?”

“Ha ›r,” dedi Defarge.

Bayan Defarge söze karışt :

“As ›nda hiç almıyoruz. Sağ salim vardıklarının haberini aldık. Bir iki mektup... Sonra da herkes kendi yoluna gitti. Yazışmadık.

“Çok doğru Madam. Yak ›nda evleniyor.”

“Ya ›nda m ? Çoktan evlenmesi gerekecek kadar güzeldi. Siz İngilizler pek soğuksunuz.”

“Demek İngiliz olduğumu biliyorsunuz.”

“Dilinizin İngilizceye çaldığını biliyorum. Dil ne ise adam da odur.”

“Barsad için bu bir övgü sa ›lmazd ama gülererek savuşturdu. Konyağını bitirdi:

“Evet. Bayan Manette evleniyor. Bir İngiliz'le değil, kendisi gibi bir Fransız'la evleniyor. Gaspard'dan söz etmişken aklıma geldi. Zavallı, zavallı Gaspard! Marki'nin yeğeni ile evleniyor çünkü. Şimdiki Marki ile yani. İngiltere'de onun Marki olduğunu bilen yok. Yalnızca Bay Charles Darnay olarak tan›n›yor. Annesinin kız› k ad D'Aulnais'miş.”

Bayan Defarge örmeye devam etti. Bu haber koca › üzerinde belirgin bir etki yapmıştı. Tezgâhın berisinde ateşi ve de piposunu yakmak için ne yaparsa yapsın eli titriyordu. Casus bunu göremeseydi ya da akl›na yazmay beceremeseydi casus olmazd .

Hiç değilse bu atışı hedefi bulmuştu. Hedef olabilecek başka kimseler gelmeyince içkisinin parasını ödedi ve dükkândan ayrıldı. Giderken onları tekrar görmekten mutlu olacağını belirtmeyi unutmamıştı.

St. Antoine'a ›ktığında, meyhanede kalanlar birkaç dakika konuşmadılar; adam geri gelebilirdi.

“Bayan Manette için söyledikleri gerçek olabilir mi?” Defarge'ı sordu.

“Söyleyen o olduğuna göre yalandır. Ama doğru da olabilir. Eğer öyle ise...”

“Eğer öyle ise ne? Biz zaferi göremezken o... Umarım kocası Fransa'dan uzak durur.”

“Kocanın yazgısı onu gideceği yere götürecektir,” dedi Bayan Defarge. “Onu sona erdirecek sona. Tek bildiğim bu.” Soğukkanlılıkla söylemişti bunu.

“Ama ne tuhaf değil mi? Babası ona ve ona o kadar sevgi besleyelim, sonra da kocasının adını listemize geçirelim! Hem de şu köpeğin yanında.”

“Karası geldi mi daha da tuhaf şeyler olacak. İkisini de buraya yazdım. İkisi de yaptıkları nedeniyle buradalar. Yeter.”

Bu sözler bitince örgüsünü toparladı, başındaki gülü çıkardı. Ya St. Antoine'dakilerin içgüdüleri pek gülünçtü ya da hepsi meyhaneyi gözetlemişti; çünkü kadın başındaki süsü çıkarır çıkarmaz. St. Antoine'lular içeri doluşmuştu.

Gece oldu mu St. Antoine sokaklara dökülürdü. Aşırı hava alabilmek için berbat sokaklara ve avlulara yaşırlar, kapı önlerine, pencere pervazlarına tünelerdi. Bayan Defarge ise elinde örgüsü ile oradan oraya dolaşırdı. O bir misyonerdi ve dünya onun gibileriyle doluydu.

Bütün kadınlar örgü örmekteydiler. Değersiz şeyler örüyorlardı. Bu mekanik iş yemek ve içmek türünden işlerin yerini tutuyordu. Eller, çeneler gibi hareket ediyordu. Elleri dursa mideleri açılacaktı. Eller işledikçe gözler de, beyinler de işliyordu. Bir öbekten ötekine ilerleyince geride bıraktığı eller, beyinler ve gözler daha çok çalışıyorlardı. Kocasını kapının eşiğinde piposunu tütürüyor, karısını beğeni ile izliyordu. Ne kadındı! Ne güçlü, ne büyük bir kadın. Ne iyi bir kadındı!

Karanlık bastırıldı. Ardından kilisenin çanları duyuldu. Uzaktan Kraliyet Güvenlik Muhafızlarının trampet sesleri geldi.

Kadın hâlâ örmüyordu. Karanlık hepsini çevrelemişti. Fransa'nın dört bir yanında saati belirtmek için çalan çanlar, gün gelip eritilerek ölüm kusan topraklara dökülecekti. O zaman ortalığı başka tür bir karanlık basacaktı. Trampetler bugün için güç ve bolluğun, özgürlük ve yaşamın sesi kadar güçlü bir sesi bastıracaktı. Orada öylece durup örgü ören, durmadan ören kadının çevresinde geçen olaylar, o denli yoğunlaşıyorlardı ki, olayların kendisi de bu henüz tamamlanmamış yapının parçası haline geliyorlardı. Yapı tamamlandığında bir yandan örecekler, bir yandan da düşen kelleleri sayacaklardı.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Bir Gece

Soho'daki sessiz köşe hiç bu denli görkemli, bu denli parlak bir günbatımını yaşamamıştı. Bu unutulmaz akşam da, Doktor ve kızını çınar ağacının altında bulmuş, tüm Londra'yı ışıltıya boğmuştu. Ağacın yaprakları arasından yüzlerini aydınlatıyordu.

Lucie ya da evleniyordu ve son gecesini baba na ay rmıştı.

“Mutlu musun babacığım?”

“Evet yavrum.”

Az konuşmuşlardı. Uzun süredir oradaymış gibiydiler. Hâlâ okuyup çalışılacak kadar aydınlık varken bile işini sürdürmemiş, babasına kitap okumuştur. Ağacın altında her ikisini de yaptığı günler çok olmuştu. Ama bugün diğerlerinden farklıydı ve hiçbir şey onu sıradan bir güne dönüştüremezdi.

“Bu gece ben de çok mutluyum, baba. Jann'ın sunduğu bu karşılıklı sevgi beni mutlu ediyor. Ömrümü sana adayamayacak olsaydım, evliliğim bizi ayıracak olsaydı çok mutsuz olurum. Suçluluk duyardım. Şu an bile...”

Sesi titriyordu. Ay ışığında, babasının boynuna sarıldı ve ak saçlı başını göğsüne bastırıp, insan yaşamında ayrılıklar ve kavuşmalar hep gözyaşı ile bezenirdi.

“Çağm benim,” dedi; “Yeni sevgilerimin, yeni görevlerimin aramıza giremeyeceğinden kuşkun olmadığını son bir kez daha söyle. Benim kuşkum yok. Senin de olmasın istiyorum. Bana yürekten inanıyor musun?”

Yaştlarken babasının sesi sahte olamayacak kadar güvenli ve neşeliydi. Kızını öperken, “Hiç kuşkum yok sevgili kızım. Üstelik geleceğim senin evliliğinle aydınlandı. Böyle olmasaydı çok daha karanlık olurdu, bana,” diyordu.

“Buna bir inanabilsem!”

“İnan güzelim. Gerçekten de öyle. Bak böyle oluşu ne kadar doğal... Ne kadar güzel! Yoksa yaşamın boşa geçecekti, öyle gençsin ki bu konudaki kaygılarını anlayamazsın.”

Lucie'nin eli susturmak istercesine babasının dudaklarına uzandı ama Dr. Manette bu ele engel oldu.

“Boşa geçecekti. Yaşamın benim yüzümden doğal akışını değiştirmemeliydi. Bana duyduğun sevgi kuşkularımı yanlış değerlendiriyor. Sor kendine; senin mutluluğun yarım kalırsa benimki nasıl bütünlenebilir?”

“Charles'la tanışmamış olsaydım, seninle hep mutlu olabilirdim.”

Baba da gülümsedi. Charles'ı gördükten sonra birlikte olamasa, babası ile mutsuz olacağını söylediğinin bilincinde değildi.

“Yavrum, Charles ı gördün. Charles olmasaydı, başka biri olurdu. Eğer başkası olmasaydı buna neden ben olurum. O zaman da geçmişin karanlığı gölgelerini benden de öteye uzatmış, seni de karartmış olurdu.”

Duruşmadan bu yana, o acı dolu günlere ilişkin söylediği ilk sözlerdi bunlar. Bu sözler Lucie'de değişik duygular uyandırdı. Uzun süre aklından çıkmadı.

Beauvais'li Doktor elini aya doğru uzatarak, “Bak... dedi, “Onu hücremin penceresinden izlerdim. Yitirdiklerimi de aydınlattığını düşünerek kahrolurdum. Üzerine çizebileceğim yatay ve dikey çizgileri hesaplamanın dışında bir şeyler düşünemediğim günlerde de izledim. Yirmiye yirmiye sanırım üstelik yirminciyi sığdırmak bayağı güç oluyordu.”

O günlere dönmenin verdiği heyecanla konuşuyordu ama ürkütücü bir yanı yoktu. Şu an duyduğu mutluluğu geçmişteki acılarla karşılaştırıyordu yalnızca.

“Onu izlerken binlerce kez doğmamış çocuğumu düşündüm. Yaşıyor muydu? Sağ mı doğmuştu, yoksa zavallı annesinin geçirdiği korkular onu öldürmüş müydü? Bir gün babasının öcünü alacak bir oğul muydu? Öc alma duygularımın çok yoğun olduğu bir dönem yaşadım çünkü. Babasının öyküsünü hiç öğrenemeyecek bir oğul muydu? Babasının kaç p ortadan kaybolduğunu mu düşünecekti? Bir kız mıydı? Büyümüş, genç bir kadın olmuş muydu?”

Lucie ona sallayıp, yanağını ve elini öptü.

“...zımı beni unutmuş, ya da benden tümüyle habersiz biri olarak düşledim hep. Yıllar yılı yaşını hesapladım. Var ığımdan habersizdi. Evliydi. Yaşayanların belleklerinden silinmişim ve bir sonraki kuşak arasında yerim yoktu!”

“Babacığım... Var olmayan bir kız için duyduğun kaygılar, sanki ben o dediğin çocukmuşum gibi yüreğimi parçalıyor.”

“Sen mi? Bana dediğin huzur ve iyiliğin sonucudur ki bu aydınlık gecede geçmişin anımsayabiliyorum. Ne diyordum?”

“Seni ta ım yordu. Seni sevmiyordu.”

“Öyle! Başka gecelerde sessizlik beni başka türlü etkiliyordu. Buruk bir huzur duyuyordum. Onun bana gelip, beni hücremden ıkardığını düşünüyordum. Beni özgürlüğe götürüyordu. Şimdi seni nasıl görüyorsam, ay ışığında da onun silüetini öyle seçebiliyordum. Dokunam yordum, kollarıma alamıyordum. Demir parmaklıkları pencere ile kaplı arasında duruyordu. Söz ettiğim çocuk sen değilsin, bunu anladın değil mi?”

“Silüet düş değildi... Değil mi?”

“Ha ır... O başka. Gözlerimi rahatsız ediyordu. Ama hiç kıpırdamıyordu. Hayaleti farklıydı ve çocuk daha gerçekti. Dış görünüşünün annesine benzediğinden öte bir şey bilmiyordum. Senin benzediğin gibi... Ama aynı değil. Dediklerimi anlayabiliyor musun Lucie? Sanmam. Bu akıl karıştıran incelikleri kavramak için tutuklu olman gerek.”

O günlerdeki duygularını öylesine sakince anlatıyordu ki, Lucie kanının donduğunu hissetti.

“Ay ışığında yan ma gelir, beni yitik babasın an lar yla dolu odas na götürürdü. Babas n n resmi odas ndayd . Dualarında ben vardım. Yaşamı canlı, neşe dolu ve yararlıydı, ama benim zavallı öyküm her şeyi gölgeliyordu...”

“O çocuk bendim baba. Dediğin kadar iyi değildim ama sevgim eksiksizdi.”

“... ve bana çocukla n gösteriyordu,” dedi Beavais'li Doktor. “Beni biliyorlard . Bana ac malar öğretilmişti. Bir hapishanenin yanından geçecek olsalar, asık suratlı duvarlarından uzak duruyor, demirlerine bakıp fısıldaşıyorlardı. Sonra da beni hücreme geri getiriyordu. Gözyaşları içinde rahatlı yor, diz çöküyor ve onu kutsuyordum.”

“Dilerim o çocuk benimdir. Babacığım, babacığım! Beni kutsayacak mısın şimdi?”

“Lucie, bu gece eski k nt lar m anmam n tek nedeni seni anlat lamayacak kadar çok sevmemdir. En olanaksız düşleri kurduğum günlerde bile, böyle bir mutluluğu düşleyemezdim.”

z na sarld ve onu Tanrı 'ya emanet etti. Onu kendisine verdiği için Tanrı'ya şükretti. Sonra da içeri girdiler.

Bay Lorry dışında düğüne çağrılı kimse yoktu. Tek nedimem, k z kurusu Bayan Pross'tu. Evlilik, adreste bir değişiklik yapmayacaktı. Evi genişletmişler, üst kattaki görünmez kiracı lar n odalar n devralmışlardı. Başka bir şey de istemiyorlard .

Doktor Manette yemek rasında pek neşeliydi. Yalnızca üç kişiydiler. Üçüncü kişi Bayan Pross'du. Doktor, Charles'ın aralarında olmayışına üzülyordu. Onu uzaklaştıran komploya karşı çıktığı da oluyordu. Sonunda sağlığına içerek, yemeğini bitirdi.

Lucie'ye iyi geceler dileme zama gelmişti. Ayrıldılar, sabahın üçü olunca Lucie babas na bakmak ihtiyac n duydu. Korkularla, kuşkuyla doluydu. Oysa her şey yerli yerindeydi. Babas uyuyordu. Beyaz saçları dertsiz yastığındaydı.

Elleri yorga n üzerinde duruyordu. Şamdanı uzağa bıraktı ve yatağa yaklaşp, babasını öptü. Tutsaklığın acıları bu yakışıklı yüzü yıpratmıştı. Bu tutsaklığın izlerini o denli güçlü bir kararlılıkla örtmeye çalışıyordu ki, uykusunda bile kendini kapıp koyvermiyordu. Görünmez düşmanlar ile çatışmada olan bu kararlı, sessiz yüzün benzerine, uykular ülkesinde bile rastlanamazdı. Elini ürkekçe onun göğsüne koydu; beslediği sevgi ve çektiği acılar kadar güçlü olabilmesi için dua etti. Sonra elini çekti. Onu bir kez daha öptü ve uzaklaştı.

Gün ağarmıştı. Çınar ağacının yapraklarının gölgeleri, Doktorun yüzünde Lucie'nin dua eden dudakları gibi usulca dolaştı.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Dokuz Gün

Düğün günü hava pırl pırl d . Kiliseye gitmek üzere hazırlar ve kapı önünde hazır bekliyorlardı. Doktor ve Charles içerde konuşmaktaydılar. Güzel bir gelin, Bay Lorry ile Bayan Pross... Bu olay Bayan Pross'u kaçılmazla barıştırmıştı. Eğer bir de damat kendi kardeşi olmuş olsaydı, duyduğu mutluluk baş döndürücü olabilirdi.

“Eh, işte!” dedi, gelinin etrafında dört dönen Bay Lorry. “Seni Manş'tan öte bugünler için taşımışım. Ne tatlı bir bebektin! Tanrım, ne yaptığımı hiç düşünmemiştim. Dostum Charles'a ne tür bir sorumluluk getirdiğimi hiç düşünmemiştim!”

Gizli anlamla hep kaç ran Bayan Pross, “Öyle olsun istemediniz ki! Nereden bilecektiniz! Saçmalamay n,” deyiverdi.

“Öyle mi? Ağlamay n kuzum,” dedi sayg yla Bay Lorry.

“Ben ağlamıyorum, siz ağlıyorsunuz,” “Ben mi?” Özel bir gün olduğu için onunla şakalaşma yürekliliğini gösterebiliyordu.

“Ağlıyordunuz. Gördüm. Üstelik buna hiç mi hiç şaşmam. Onlara armağan ettiğiniz kutu herkesin gözlerini yaşartacak kadar güzeldi. İçinde tek bir çatal, ya da kaşık yok ki beni ağlatmamış olsun. Gözlerim göremez olana dek ağlad m.”

“Onu duydum,” dedi Bay Lorry. “Ama ina n amac m beni an msatacak n r z n r görünmez etmek değildi. Aman Tanrım! Böyle günlerde insanlar neleri yitirdiğini çok iyi anlıyor. Şu elli yıl içinde bir Bayan Lorry'nin de olmuş olabileceğini düşünmek ne tuhaf.”

“Hiç de değil.” Konuşan Bayan Pross'tu.

“Olamayacağını mı düşünüyorsunuz?”

“Hadi hadi Bay Lorry, siz doğuştan bekârsınız!”

Bayan Lorry ıntarak peruğunu çekiştirdi: “Öyle görünüyor.” .

“Hem de bekârlığınız beşiğe yatırılmadan önce belirlenmiş.”

Kim belirlemişse hata etmiş. Yaşam düzenimin seçiminde söz hakk m olmas gerekirdi. Bu konuyu kapayal m, Bayan Pross.”

Kolunu Lucie'nin beline dola . “Gelelim sana Lucie! İçerideki konuşma sürüyor. Bayan Pross ile ben duymak istediğin bir şeyi söylemek için son fırsatımızı değerlendirmek istiyoruz. Babanı, senin sevgi dolu ellerin kadar güvenli ellere bırak yorsun. Ona iyi bak lacak. Warwickshire'da olduğun sürece, Tellsön bile ondan sonra gelir... söz gelişi tabii! Galler'deki ikinci on beş günlük tatilinde yanınıza geldiğinde, babanı sana mutlu ve sağlıklı gönderdiğimizi göreceksin. Ayak sesleri duyuyorum. Hak sahibi gelip seni elimden almazdan önce, müzmin bir bekâr olarak seni bir öpeyim.” O güzel yüzü; alındaki bildik anlamı belleğine kazımak istercesine elleri arasında bir an tuttu. Sonra da parlak sarı saçlar kahverengi peruğuna bastırdı. Davranışları Adem

babam zdan kalma olabilirdi, ama tam bir sevecenlik ve incelik yansıt yordu.

Doktorun kaşları açıldı ve Charles Darnay'le birlikte şarşı çıktılar. Doktorun yüzü ölü beyazdı. Oysa içeri girerken böylesine kan çekilmişti. Bay Lorry'nin keskin gözleri eski üzüntülerin onu soğuk bir rüzgârmışçasına yokladığını sezdi.

Kolunu zana uzattı. Bay Lorry'nin o günün onuruna kiraladığı arabaya bindiler. Diğerleri ikinci araba ile arkadan geliyordu. Kısa sürede, yabancı gözlerden uzak bir kiliseye varmışlardı. Charles Darnay ve Lucie Manette evlendiler. Törenin sonunda, mutluluk gözyaşlarından başka parıldayan bir şeyler vardı. Bay Lorry'nin ceplerinden çıkan bu pırlantalar gelinin elinde ışıltılar saçıyordu.

Kahvaltıya eve döndüler. Her şey iyi gitti. Tavan arasındaki zavallı ayakkabıcının ak saçları ve onlarla birleşen altın bukleler, sabah güneşinin aydınlattığı eşikte bir kez daha birbirlerine dolandırlar. Kısa sürse de ayrılmak zordu. Sonunda babası Lucie'yi neşelendirebildi. Boynuna dolanmış kollardan sıyrıldı ve, “Al onu Charles, senin o,” dedi. Lucie'nin titreyen elini izlediler. Sonunda araba görünmez oldu.

Köşede, boş gezen meraklılar yoktu; yollar bomboştu; düğün hazırlıklarının yalınlığı ve azlığı Doktor'u, Lorry'i ve Pross'u bir başlarına bırakıvermişti. Eski holün serinliğine girdiklerinde, Lorry Doktor'daki değişikliğin farkına vardı. Sarsılmış görünüyordu. Birçok şeyi bastırmak zorunda kalmıştı ve bastırma nedenleri ortadan kalktığında yorgun görünmesi doğaldı, Ama Bay Lorry'e ürkütücü gelen şey, o korkak, o yitik bakışlardı. Başını ellerinin arasına alıp kimseler yokmuşçasına odasına çekilişiydi.

Lorry, Şarapçı Defarge ve yıldırlar altındaki yolculukların anımsadı. “Bence,” dedi Bayan Pross'a. “Onunla şimdilik konuşmamak, hatta onu yalnız bırakmak daha iyi olacak. Tellson'da bir işim var. Hemen dönerim. Sonra onu kıra, yemeğe götürürüz. Her şey yoluna girer.”

Tellson'a girmek Tellson'dan ayrılmaktan daha kolaydı, içerde iki saat kaldı. Döndüğünde merdivenleri tek başına tırmandı. Uşağa bir şey sormamıştı. Doktor'un odasına gelince çekiç sesleri onu dondurdu. “Aman Tanrım! O da nesi?”

Dehşete düşen Bayan Pross yanbaşıdaydı. “Ah Ya'rabim, aman Tanrım, her şeyi yitirdik, birtaneme ne diyeceğiz, beni tanıtmıyor, ayakkabı yapmıyor” diye söylenerek çarpıp duruyordu. Bayan Pross. Lorry kadını yatıştırmak için birkaç söz söyledi. Sonra da Doktor'un odasına gitti. Tezgâha geçmiş, eski günlerde olduğu gibi yüzünü ışığa çevirmişti. Baş eğikti ve çok meşgul görünüyordu.

“Doktor Manette! Dostum... Doktor Manette!” Doktor ona bir an bakmış. Yüzünde sorular vardı, rahatsız edildiği için de kızmış gibiydi. Başını yine eğdi. Ceketini ve yeleği kenardaydı. Çalışırken olduğu gibi gömleğinin yakasını açmıştı. O eski, yorgun, soluk yüz geri gelmişti. İşine engel olmak isteyen birilerinin varlığından haberdardı sanki.

Bay Lorry elindeki işe bakınca, bunun eski moda bir ayakkabı olduğunu gördü. Kenarda duran ayakkabı tekini yerden aldı ve sordu:

“Nedir bu?”

“Genç bir baya n yürüyüş ayakkabıları. Çok zaman önce bitirilmiş olmalıydılar. Bırakın lütfen.”

“Yüzüme ba n, Doktor Manette.”

Yaşlı adam, söz dinlemeye koşullanmış bir biçimde buyruğa uydu.

“Beni ta yor musunuz sevgili dostum? Düşünün. Gerçek işiniz bu değil. Anımsamaya çalışın.”

Onu konuşturabilecek yöntemden yoksundu. Kafas nı kaldırmasını istediğinde, kaldırıyor ama ne denli uğraşılırsa uğraşılın ağızından tek bir söz alınamıyordu. Sessizliğin içinde çalışıyor, çalışıyor, çalışıyordu. Sözler yankı vermeyen duvarlara çarpıp havada as l kal yordu. Bay Lorry'nin görebildiği tek umut ışığı arada kendiliğinden başını kaldırıp, ona bakmasıydı. Yüzünde merak ve şaşkınlık belirten, belli belirsiz bir anlam vardı. Kafasını kurcalayan bir şeyleri çözümlenmeye çalışıyordu sanki.

Lorry'nin ak ndan iki şey geçti. Birincisi Lucie bu olayı bilmemeliydi. İkincisi de bu olayı hiç kimse bilmemeliydi. Bayan Pross ile ağızbirliği ettiler. Çevreye Doktorun rahatsız olduğu, birkaç gün dinlenmesi gerektiği konusunda bir söylenti yayd lar. Bayan Pross Lucie'ye yazacak, babas n n acilen uzaktaki bir hastaya çağrıldığını, kızına da ancak birkaç satır bir şeyler karalayabilecek kadar zaman bulduğunu belirtip, durumu idare edecekti.

Lorry bu önlemleri a rken Doktor'un düzelebileceği umudunu taşıyordu. Düzelme çabuk gerçekleşecek olursa, uygulamaya koyacağı daha yararlı yedek bir planı vardı. Bu umutla onu yakından izlemeye karar verdi, izlediğini de belli etmek istemiyordu. Ömründe ilk kez Tellson'dan izin ald ve Doktor'un penceresinin kenarına yerleşti.

Az zaman sonra, onunla konuşman n yarar sağlamayacağını anlamıştı. Üstüne gidildi mi telaşlanıyor. Sıkıntısı artıyordu, ilk günün sonunda konuşmaktan vazgeçti ve düştüğü uçurumu sessiz varlığı ile protesto etmeye karar verdi. Böylece de penceredeki koltukta kald . Okuyup yaz yor, tatlılıkla ve doğal bir biçimde buranın bir zindan olmadığını göstermeye çalışıyordu.

Doktor Manette, yemesi ve içmesi için verilenleri a yordu. İlk gün, hava göz gözü görmeyecek kadar kararana dek çalıştı. Oysa Bay Lorry yarım saat öncesinden pes etmişti ve canı pahasına da olsa tek bir satırı seçebilecek durumda değildi. Sonunda iş göremez hale gelen aletlerini bir kenara bırakınca, Bay Lorry kalktı ve Doktor Manette'e:

“Benimle şkar m s n z?” diye sordu. “Dışarı çıkar mıy z?”

Ya t yoktu.

Alacakaran ktı. Yaşlı adam dirsekleri dizinde, yüzü ellerinin arasında, öylece dururken, soruyu yineliyordu. Ya da Bay Lorry'e öyle geldi. Neden olmasın? İşadama bir umut ışığı görmüş olmalıyd ki üstelemeye karar verdi.

Bayan Pross ile geceyi nöbete bindirdiler. Nöbetlerini yan odada tutuyorlar n. Doktor yatmadan önce bir aşağı bir yukarı dolaştı, ama yatar yatmaz da uyuyuverdi. Gün ağarıırken tezgâhın başına geçmişti bile.

İkinci günün sabahında Bay Lorry onu neşeyle selamladı ve son günlerde konuştukları

konulardan söz etti. Doktor karşılık vermiyordu ama görünüşe bakılırsa dinliyor, düşünüyordu. Yüreklenen Bay Lorry, Bayan Pross'u günde birkaç kez yanına çağırdı ve Lucie'den, babasından, günlük olaylardan sanki hiçbir terslik yokmuşçasına söz ettiler. Onu rahatsız edecek davranışlardan kaçıyorlar, konuyu tepki verecek bir biçimde uzatıyorlardı. Yaşlı adamın başını daha sık kaldıran olmas çevresindeki aykırılıkların bilincine ve yor görünmesi, Lorry'nin yüreğine az da olsa su sepiyordu. Hava kararınca bir kez daha sordu:

“Sevgili Doktor, şikâyetim mi?”

“Şikâyetim mi?”

“Evet, yürüyüşe çıkıyorum. Neden olmasın?”

Ondan karşılık alamayınca, Lorry çıkmış gibi yaptı. Bir saat kadar uzak kaldıktan sonra da geri döndü. Doktor'u pencerenin önünde çınara bakarken buldu. Bay Lorry'i görür görmez tezgâhın başına dönüverdi.

Zaman çok yavaş akıyordu. Bay Lorry'nin umut ışıkları kararıyor, yüreği gün be gün ağırlaşıyordu. Üçüncü gün de geldi geçti. Dördüncü... Beşinci... Altıncı, yedinci, sekizinci ve de dokuzuncu gün... Bay Lorry bu sıkıntılı günlerin yükünü zorlukla taşıyordu. Sır iyi saklanıyordu. Lucie olup bitenlerden habersizdi ve çok mutluydu. İlk başta acemilik çeken ayakkabıcının, giderek ustalaşması dostunun gözünden kaçmıyordu, işine hiç bu denli canla başla sarılmamıştı. Bu dokuzuncu günün gecesindeki kadar ustalık sahibi olmamıştı hiç. Delicesine bir hızla çalışıyordu.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Bir Görüş

Beklemekten bitkin düşen Bay Lorry nöbet yerinde uyuyakaldı. Bu gerilimin onuncu gününde, odaya dolan güneş ışınlarıyla uyandı. Gözlerini ovuşturup ayılınca hâlâ uyuyup uyumadığından kuşkuya düştü. Doktor'un odasına girdiğinde, onu pencerenin kenarında kitap okur bulmuştu. Tezgâh ve aletleri eski yerlerine kaldırılmıştı. Her zamanki gibi giyinmişti. Yüzü Bay Lorry'nin de görebildiği gibi solgun ama anlam doluydu. Yaşlı adamın kendine geldiği kanısına varan Lorry bu kez de olup bitenler acaba bir karabasan mıydı diye düşünmeye başladı. Önünde duran her zamanki hali ile, bildik dostu değil miydi? Bütün o değişiklikleri yaşadığına ilişkin en ufak bir belirti yoktu! Şaşkınlığından aklı karışmıştı tabii! Sözkonusu değişiklikler olmasaydı, onun ne işi olacaktı ki burada? Dr. Manette'in muayene odasında nasıl uyuyup kalmış olabilirdi ki? Dr. Manette'in kapısının önünde bunları nasıl düşünüyor olabilirdi?

Bir iki dakika geçmişti ki, Bayan Pross'u yanbaşında fısıldar buldu. Kuşkularından artakalanlar

olduysa da bu kuşku kırıntılarını giderecek tek kişi oydu ama artık pek kuşkusu da kalmamıştı. Kahvaltıya kadar ona ilişmemelerini önerdi. Zaman gelince de hiçbir şey olmamış gibi davranacaklardı. Onu sakın görececek olurlarsa Bay Lorry davranışların buna göre ayarlayacak, Doktor'un ruhsal durumunun kendilerine yol göstermesini sağlamaya çalışacaktı. Bayan Pross da bu karara katıldı ve plan titizlikle uyguladılar.

Giyinmek ve çıkarmak için bol zaman olan Doktor, masaya geldiğinde beyaz gömleğini giymiş, ayağına temiz çorap ve pantolon geçirmişti. Her zamanki biçimde masaya davet edilince bu davete uydu.

Lorry hiç üstüne varıyor, konuşmaları ona bırakıyordu. Kavrayabildikleri tek şey adamcağızın düğünün bir gün önce yapıldığını sanmasıydı. Kasıtlı bir biçimde ortaya atılan gün ve tarihleri duyunca, saymaya başlıyordu. Tedirgin olduğu açıktı. Diğer yönlerden öylesine rahattı ki, Lorry ondan yardım istemeye karar verdi.

Kahvaltı bitip de, kaldırıldıktan sonra birlikte yürüyüşe çıktılar. Bay Lorry söze:

“Dostum manette,” diye başladı. “Tuhaf bir olay konusunda düşüncelerinizi almak için sabırsızlanıyorum. Aramızda kalacak bir olay. Hoş, belki de yalnızca bana tuhaf geliyordur. Belki de üstün bilginiz ışığında size öyle gelmeyecektir.”

Son günlerde yaptığı işten boyanan ellerine bakan Doktor kıpır kıpırdı. Dikkatle dinliyordu ama gözleri sık sık ellerine kaymaktaydı.

“Doktor,” dedi Lorry; “Olay çok ya da bir dostumla ilgili. Lütfen onun adına bana yardımcı olun. Her şeyden çok da kızının hatırı var. Kızının hatırı dostum.”

“Ya bilmiyorsam bir şoktan söz ediyoruz.” Doktor'un sesi pek alçak çıkmıştı. “Evet.” “Açıkça anlatın. Ayrıntılarıyla, hiçbir şeyi saklamaksızın anlatın lütfen.”

Anlaşmaların gören Bay Lorry sözüne devam etti:

“Dostum Manette, bu eski ve uzatma bir şok Duyguları keskinleştiriyor, yoğunlaştırıyor ve sizin de söylediğiniz gibi aklı yıpratıyor. Bu şokun etkisine dostum da katlanmak zorunda kaldı. Süresini kestiremiyorum çünkü kendi de bu süreyi bilemiyor. Geçmişte bu konuda çok çarpıcı bir açıklama yaptığımı tanıyorum. Sonunda şoktan çıktı. Ne olup da çıktığını bilmiyorsa da, yeniden çok zeki, zekâsın kullanmada olağanüstü yetenekli, vücutça dinç ve geniş bilgi dağarcığına yeni bilgiler ekler duruma geldi. Ama...” Bay Lorry bir an sustu ve iç geçirdi. “Korkarım hastalığı yeniden patlak verdi.”

Doktor yine alçak bir sesle, “Ne kadar süreyle?” diye sordu.

“Dokuz gün, dokuz gece.”

“Belirtileri neydi. Anlayabildiğim kadarı ile şokla ilgili bir uğraşa dönüş yapmış olmalı.” Ellerine bakıyordu.

“Evet, öyle.”

Doktor'un sesi alçak olmakla birlikte pürüzsüz ve dingindi. “Onu eskiden de böyle bir uğraş içinde görmüş müydünüz?”

“Bir kez.”

“Dönüş yaptığında genelde... Tümüyle o gün olduğu gibi miydi?”

“Tümüyle.”

“Şundan söz ettiniz. Kızının bu dönüşten haberi var mı?”

“Haır. Ondan gizli tutuldu ve umarım hep de öyle kalır. Yalnızca tarafımdan ve güvenilir ikinci bir kişi tarafından biliniyor.”

Doktor, Lorry'nin ellerini yakaladı: “Çok iyisiniz! Çok düşüncelisiniz!” Bay lorry de onun elini sıkı tuttu. Bir süre konuşmadılar.

Lorry sonunda o sevecen ve yumuşak sesiyle. “Bakın dostum Manette,” dedi. “Ben yalnızca bir işadamıyım ve ince, zor işlerle başedebilecek biri değilim. Ne yeterli bilgim ne de aklım var. Bana birinin yol göstermesi gerekli. Sizin kadar güvenebileceğim kimse yok. Anlatın bana, bu kriz neden oldu? Tekrarlama durumu var mı? Var ise, önlenebilir mi? Tekrarlar ise nasıl tedavi edilebilir? Neden böyle oluyor? Dostum için ne yapabilirim? Bunu yürekten istiyorum... Yeter ki yolunu bilebileyim! Sizin aklınız, bilginiz ve deneyiminiz beni aydınlatabilirse başarıyorum belki. Elim kolum bağlı. Yalvarırım benimle konuşun ve bana yol gösterin!”

Bu içten sözler karşısında Doktor düşünceye daldı. Sonunda, “Sanırım,” dedi, “Anlattığınız kriz hasta tarafımdan da bekleniyordu.”

“Onu korkutuyor muydu?”

“Hem de nasıl! Bu korkunun onu nasıl yorduğunu bilemezsiniz. Bu konudan söz etmenin ona ne denli güçlü geldiğini, hatta imkansız olduğunu bilemezsiniz.”

“Acaba,” dedi Lorry, “bu korkuyu fark ettiğinde dostu açılması onu rahatlatır mı?”

“Sanırım. Ama söylediğim gibi, hemen hemen imkansız.”

Bay Lorry. Şansa bir sessizlikten sonra elini Doktor'un koluna koydu. “Bu defaki krizin nedeni ne olabilir?”

“Hastalığa yol açan temel unsurun eski düşünce biçiminin ve anıların canlandırılması olduğu kanısındayım. Son derece rahatsız edici ilişkiler anımsatıldı. Belki hasta bir gün bir olay patlak verir de bu ilişkileri anımsarım korkusuyla yaşıyordu. Kendini boş yere o duruma hazırlamaya uğraştı. Bu uğraş bile onları karşı konulmaz kılmış olabilir.”

“Kriz sırasında olup bitenleri anımsayabilir mi?” diye sordu Bay Lorry. Çekiniyordu.

Doktor odaya bir göz gezdirdi. Başını salladı ve yanıt verdi :

“Hiçbir zaman!”

“Pekâlâ, öyleyse gelecekte söz edelim Doktor Manette”

“Gelecek konusunda umutluyum,” derken, Doktorun sesinde kendinden emin bir hava var >.

“Tan > onu iyileştirdiğine göre, umutluyum. Uzun bir süredir sakınılan korkular, beklenen bir sıkıntı yaşanmış ve atlatılmış. Bence en kötüsü atlatılmış. Bulut, yağmura dönüşmüş.”

“İyi, iyi. Bu çok rahatlatıcı. Minnettarım,” dedi Bay Lorry.

“A > l ben minnettarım,” dedi Doktor. Başını saygıyla eğerek konuşmuştu.

“Ay > nlatılmayı beklediğim iki konu daha var,” dedi Lorry.

Konuşabilir miyim?”

“Dostum, bundan daha büyük bir iyilik yapmış olamazsın z.” Elini uzatmıştı.

“Birincisi şu: Dostum çok çalışkan biri, enerji dolu. Mesleğine, araştırmalarına, çalışmalarına çok düşkün. Çok mu çalışıyor dersiniz?”

“Sanmam. Sürekli kendini oyalama isteği, kişiliği ile ilgili olabilir. Belki de hastalığının doğal sonucudur bu. Sağlıklı uğraşlarla ne denli ilgilenirse, sağlıksızlıktan o denli uzak olacaktır, kendini gözlemleyip bu sonuca varmış olabilir.”

“Fazla stres altında olmadığınızdan emin misiniz?”

“Eminim.”

“Sevgili Manette, şu an çok yorgun...”

“Ha > r dostum. Çeşitli yönlerden yoğun baskı altında kalmış biri, bunları dengelemek zorundasın r.”

“Biraz inat > bir işadamı olduğum için beni bağışlayın. Bir an için çok yorgun olduğunu kabul edecek olursak, hastalığının depresif, kötüleşeceğini varsayamaz mıyız?”

“Sanmam.” Doktor'un sesi inanç doluydu. Belli bir düşünce dizisi onu eskiye döndürebilir. Bugünden sonra ancak o tellerde olagelecek bir kopukluk bu sonucu getirecektir. Olup bitenlerden ve iyileşmeden sonra o tellerden daha şiddetli bir ses duyacağın sanmam. İnanıyorum ki hastalığın depresmesi olasılığı tükenmiştir.”

“Nazik dengesinin ufak tefek şeylerden altüst olabileceğini çok iyi bilen birinin çekingenliğiyle, ama yine de kişisel sıkıntılara karşı özgüvenini kazanmakta olan birinin rahatlığı ile konuşuyordu. 'Bu gücü sarsmak dostuna düşmezdi. Bu nedenle Lorry de olduğundan daha rahatlamış ve yüreklenmiş bir havaya büründü. Bir sonraki sorusuna geçti. Bu en zor soruydu ama Bayan Pross'la pazar günkü konuşması, son günlerin yoğun olaylarını anımsadıkça, bu sorunun sorulmasının kaçınılmaz olduğunu da biliyordu.

“Çok şükür atlatılan bu geçici rahatsızlığın etkisi altında dönülen uğraşıya isterseniz... Demircilik diyelim. Konuyu açıklığa kavuşturmak için diyelim ki hastamız demircilikle uğraşiyor. Yine umulmadık bir biçimde demir ocağının başında buluveriyoruz. O ocağı hâlâ yanında bulundurması üzücü değil mi?”

Doktor elini al na götürdü. Ayağını sürekli yere sürüyordu. “Ocağı hep yanında bulundurdu,” dedi. Bay Lorry'nin gözlerine yine kuşku sinmişti. Sordu:

“Ar k onu elden çıkarması uygun olmaz mı?” Doktorun eli hâlâ alınıdaydı ve ayağını hâlâ yere sürüyordu.

“Bu konuda bana yol göstermek zor mu geliyor?” diye sordu Bay Lorry. “Zor bir konu olduğunu biliyorum. Ama yine de...”

“Ba n” dedi Doktor, “Bu adamın kafas ndan geçenleri tutarl bir biçimde aktarabilmek çok güç. Bir zamanlar böyle bir meşgale bulmak için yanıp tutuşuyordu. Kendisini oyalayacak bir uğraş edinince çok sevindi. Bu onun acısını azalttı. Kafasının karışıklığı ile ellerin karışıklığı yer değiştirdiler. Zamanla ellerin becerisi düşünce işkencesinin becerisini yutuverdi! O ocağı büsbütün elden çıkarma düşüncesine dayanamıyor. Şu anda bile, hiç olmadığı kadar umutlu olduğu, geleceğe güvenle baktığı şu anda bile, bu eski uğraşı bırakmak istemiyor. Gün gelir de bu eski ocağa' gerek duyar ama aletlerini bulamazsa... İşte bunun düşüncesi bile onu dehşete düşürmeye yetiyor. Tıpkı kaybolmuş bir çocuğun duygularına benzer bir şey bu...”

Gözlerini kal rı Bay Lorry'nin yüzüne bakt , ifadesi o çocuğunkine benziyordu.

“Tabii ben yal zca maddi şeylerle uğraşan, kuruluşlarla, liralarla, çeklerle boğuşan biri olarak konuşuyorum. Bu aletleri saklamak, kullanma düşüncesini getirmezimi? Aletler giderse korkular da onlarla birlikte yok olabilirler mi? Yani onları saklamış olmak korkuya davetiye çıkarmak sayılmaz mı?”

Bir sessizlik daha oldu.

“Ba n...” dedi Doktor. Sesi titriyordu. “Onlar öyle eski dost ki!

Bay Lorry onun güvenini yitirdiğini görünce haklı olduğunu düşündü ve başını sallayarak:

“Ben olsam saklamaz m,” diye üsteledi. “Ondan kurtulmasını öneririm. Yetki istiyorum. İş yaramadığından eminim. Gelin, bir iyilik yapın bana! K z n n hat r için Doktor Manette.”

Yaşlı adamın içindeki çatışmayı izlemek ne tuhaftı.

“ z n n ad na yap l s n. İzin veriyorum. Ben, adam varken al p götürmezdim. O yokken al p götürürdüm. O zaman eski dostunun yokluğunu hemen farketmez.”

Bay Lorry bu öneriyi hemen kabul etti. Konuşma sona ermişti. Günün kalan n k r larda geçirdiler. Doktor iyileşmişti. Kalan günlerini de iyi geçirdi ve on dördüncü gün Luci'yle kocasın ziyarete gitti. Hastalığın neden olduğu sessizlik dönemine gerekçe göstermek için al nan önlemler Bay Lorry tarafından Doktor'a aktarılmıştı. Yaşlı adam bunun üzerine Lucie'ye uygun bir mektup yazdı. Lucie hiç kuşkulanamamıştı.

Doktor ay ldığı gün, Bay Lorry elinde bir çekiç, testere ve balta ile odasına daldı. Ona eşlik eden Bayan Pross'un elinde de mum vardı. Kapal k lar n ard nda, suçlu ve esrarengiz bir havada tezgâh parçalad lar. Bayan Pross mumu bir cinayete suç ortağı oluyormuşçasına tutuyordu. Bu role pek de yakışmıyor denemezdi hani... Uygun parçalara ayrılan gövde, hemen mutfak

şöminesinde yakılmaya başlandı. Aletler, ayakkabılar ve deri parçalar bahçede yakıldılar. Dürüst yürekler için gizlice yapılan bu yıkıcı eylem korkunçtu! Bay Lorry ve Bayan Pross, gerek tezgâhın parçalanışı, gerek yakılışı sırasında korkunç bir suça ortaklık eden insanların görünümü ve duygular içindeydiler.

YIRMİNCİ BÖLÜM

Bir İstek

Yeni evliler eve döndüklerinde onları kutlamaya ilk gelen kişi Sydney Carton oldu. Daha eve dönene birkaç saat olmuştu ki, kapıyı çaldı. Ne dış görünümünde, ne de alışkanlıklarında bir düzelme-olmuştu, ama o dağınıklığın altında son derece bağlı bir yürek gizliydi. Charley Darnay için yeni bir buluştu bu.

Carton Darnay'i pencere kenarına çekmek için fırsat kolladı ve kimsenin onları duyamayacağı bir anda:

“Bay Darnay,” dedi, “dost olmanızı isterim.”

“Öyle olduğumuzu san yordum.”

“Böyle söyleyecek kadar iyisiniz ama benim demek istediğim sıradan bir dostluk değil. Dost olmamızı isterim derken bunu gerçek anlamda söylüyordum.”

Charles Darnay içtenlikle sordu: Ne demek istiyordu ki? Carton gülererek. “Tanım,” dedi, “kafamda biçimlendirmek size anlatmaktan daha kolay. Her zamankinden daha sarhoş olduğum o geceyi anımsıyor musunuz?”

“Bana içkili olduğunuzu söylettirdiğiniz bir geceyi anımsıyorum.”

“Onu ben de anımsıyorum. Öyle gecelerin laneti hep üzerimde olur... Onları hiç unutmam. Günlerim tükendiğinde bunu göze alırlar inşallah. Vaaz verecek değilim, korkmayın.”

“Korkmuş değilim. Açıksözlülüğünüz beni korkutacak en son şey olur.”

“Ah,” dedi Carton, eliyle sözleri havaya savurmuşçasına bir hareket yaptı. “O sarhoşluk gecesinde, sizi sevmek ya da sevmemek konusunda dayanılmaz laflar ettim. İleri geri konuştum. Onları unutmanızı isterdim.”

“Unuttum bile.”

“Yine kibarlık! Bay Darnay, ben sizin kadar kolaylıkla unutuyorum. Ben unutmadım ve böylesine hafif bir yanıt da unutmama yardımcı olamıyor.”

“Ya ş m hafif kaçtıysa, bağışlayın. Amacım sizi bu denli üzen ufak bir olay bir kenara bırakmaktı. Bir centilmen olarak, olayı çoktandır belleğimden silip attığıma yemin ederim. Üstelik silinecek ne vardı ki! Tanrı aşkına, o gün benim için yaptığınız büyük iyiliğin dışında anımsayacağım ne olabilir ki?”

Carton, “O iyilikten söz almışken söyleyeyim,” dedi. “Siz bu konudan söz ettikçe bir açıklama yapmak gereğini duyuyorum. Yaptığım şey profesyonelce bir laf ebeliğinden başka bir şey değildi. Size ne olacağı beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. O gün için tabii.”

“Yaptığınız hizmetinizi hafife al yorsunuz,” dedi: Darnay, “Ama ben sizin hafifliğinizi tartışmayacağım!”

“Gerçek bu Bay Darnay. İnan bana. Ama konuyu saptırdım. Dost olmaktan söz ediyordum. Aradık beni tan yorsunuz. Kanat takıp, yüce ve iyi şeylere ulaşabilen insanlardan değilim. Kuşkunuz varsa Stryver'a sorun. O da bunu doğrulayacaktır.”

“Bu konuda kimsenin yaradımı olmadan karar vermeyi yeğlerim.”

“İyi! Hiç değilse, benim geçmişte bir işe yaramamış; gelecekte de, beş para etmeyecek bir ahlaksız olduğumu biliyorsunuz.”

“Geleceği bilemem.”

“Ben biliyorum. Siz de bana inanmanız z. Bu denli değersiz, kötü ünü olan birinin, belli belirsiz zamanlarda gidip gelmesini hoş görebilecekseniz, araya özel konuğunuz olma onurunu bana bağışlamanızı isteyeceğim. Beni işe yaramayan ama eski hizmetleri nedeniyle atlamayan, ilgi duyulmayan bir eşya parçası olarak görün. Bu izni kötü kullanmayacağım. Hoşgörünüzü yılda dört kezden fazla zorlayacağımı sanmıyorum.”

“Konuğumuz olur musunuz?”

“Bu izni almak demek. Teşekkür ederim Darnay. Sizi adınızla çağırabilir miyim?”

“Bu kadar zamandan sonra, elbette Carton.” El sıkıştılar ve Sydney uzaklaştı. Sydney gidince Charles Darnay Bayan Pross ve Bay Lorry'e bu konuşmadan söz etti. Carton tam bir vurdumduymazlık örneği idi. Gözü karaydı. Darnay onu olduğu gibi görüyor, ona ne kötü gözle bakıyor, ne de yergiyle yaklaşıyordu. Bu konunun karısının aklını kurcaladığını hiç sanmıyordu. Odalarına çıktığında onu bekler buldu. Kaşları eskisi gibi kalkmıştı.

Darnay ona şararak:

“Pek düşünceliyiz bu akşam,” dedi.

Evet sevgili Charles.” Ellerini Darnay'in göğsüne koymuştu. Bakışlarında soru vardı. “Bu gece düşünceliyiz çünkü aklımızda bir şeyler var.”

“Nedir Lucie?”

“Bana soru sormayacağına söz verir misin?”

“Ladımı olur! Sevgilim için neler yapmam ki!” Bir eli o altın saçları yanağından geriye atarken,

öbür eli onun için çarpan yüreğinin üzerinde dururken, nelere söz vermezdi ki!

“Charles sa ır m Bay Carton'un bu gece gördüğünden daha fazla saygıya hakkı var.”

“Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Neden?”

“İşte bunun nedenini sormamal>s n. Ama buna inan yorum... Biliyorum.”

“Sen biliyorsun bu benim için de yeterli. Ne yapma ı istersin sevgilim?”

“Ona karşı çok cömert, kusurlarına karşı çok hoşgörülü olmanı istiyorum. İyi bir yüreği olduğuna inanmanı istiyorum. Acılarla dolu bu yüreğin kanadığına tanık oldum.”

Bay Charles Darnay şaşırmişti: “Ona kötülük yapmış olmam benim için çok üzücü. Onu hiç böyle biri olarak düşünemezdim.”

“Öyle. Onu kazanmak imkan ız. Ne kişiliğinde, ne yazgısında onarılabacak bir şeylerin umudu var. Ama iyiliklerle dolu. Yüce işler yapabilecek biri olduğuna inanıyorum.”

Bu yitirilmiş adama olan inancının saflığını dile getirirken o denli güzel görünüyordu ki, Charles bu yüze saatlerce bakabilirdi.

Lucie, Charles'a ımsıkı sarıldı; başını göğsüne dayadı; bakışlarını yüzüne kaldırdı.

“Sevgilim,” dedi, “biz mutluluğumuzla çok güçlüyüz, ama o aç larıyla çok zayıf; bunu akl ndan ç karma!”

Ok yerini bulmuştu. Charles, “Hiç ç karmayacağım sevgilim,” diyordu. “Yaşadığımız sürece, hiç çıkarmayacağım.”

Al ın saçlı başa eğilip, o gül dudakları kendininkine bastırdı.

Karan ık sokakları arşınlayan bir yalnız adam, bu yürekte yükselen saf sözleri duyacak olsa, sevgi dolu gözlerden Darnay'in dudaklarıyla silinen yaşları görebilse, geceye karşı ağlardı. Şu sözler ağızından ilk kez dökülmeyecekti:

“Bu iyi yürek için onu kutsa Tan ım!”

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Yan ılanan Ayak Sesleri

Doktorun yaşadığı köşenin yankıları olağanüstüydü, sessiz ve mutlu bir yaşam için kocasını, babasını, kendi ve eski öğretmeni ve arkadaşını altın ipliklerle saran Lucie, huzur dolu bu evde oturmuş, geçmiş yılların yankılanan ayak seslerini dinliyordu.

Öyle günler var ki çok mutlu olmasın karşın işi ellerinden kayıyor, bakışları gölgeleniyordu. Yankılarda bir şeyler vardı; uzaktaydılar, sesleri pek belli belirsizdi ama Lucie'nin yüreğini daratıyorlardı. Umutlar ve kuşku biraradaydı, kıpır kıpırdılar. Bir yanda henüz tadamadığı bir sevginin mutluluğunu duyuyor; öte yanda ise tadacak kadar yaşayamayacağı kuşkusıyla içi içini yiyordu. Yankılar arasında erken kazılmış bir mezara ulaşan ayaksesleri vardı. Yapayalnız kalan, ardından gözyaşı döken bir kocanın görüntüsü gözlerini dolduruyor, dalgalar gibi kırılıyordu.

Günler geçti ve Küçük Lucie'yi kollarının arasına aldı. Duyulan yankılarının arasına minicik ayakların parıltısı karıştı. Bu parıltılar diğer seslerin yankılarını bastırды, genç anne yalnızca bu sesleri duyar oldu. Onlar geldiğinden beri gölgelerdeki ev çocuk kahkahaları ile güneşe boğuldu. Sıkıntılı günlerde ona emanet edilen çocukları gözetken Yüce Tanrı, küçük Lucie'yi kutsal ve diğer çocuklar gibi onu da annesi için kutsal bir neşe kaynağına dönüştürdü.

Kendilerini birbirlerine yaşıyan kılan altın bağları bağlayan, yaşam dokularını mutluluk saçan varlığıyla ören, bu mutluluğu çevresine yayan Lucie Manette, yankılarda yalnızca dostça ve huzur verici sesler de duyuyordu. Kocasının ayakları yere güçlü basıyor, bereket getiriyordu. Babasının adımları sağlamdı. Bayan Pross ise huysuz atlar gibi tepinip duruyor, oradan oraya koşuyor, yankıları birbirine katıyordu.

En üzüntülü seslerin duyuluş biçiminde bile bir yumuşaklık vardı. Kendininkine çok benzeyen, altın buklelerle çevrili küçük bir oğlan çocuğunun başını sonsuza dek yastığına koyarken bile Lucie'nin gözlerinden akan yaşlar acının yaşları değildi. Çocuk, “Beni çağırıyorlar, gitmem gerek,” diyordu. Ona kısa bir süre için emanet edilmiş bir ruh, veda ediyordu. Cennet'e gidiyordu.

Böylece diğer yankıların arasına bir de bir meleğin kanat sesleri eklendi. Dünya sesleri değildiler. Cennet'ten bir nefes taşıyorlardı. Bahçedeki küçük bir mezarın üzerinde esen rüzgârların iç çekişleri de bu yankı kervanına katılırdılar.

Küçük Lucie sabah olunca annesinin ayağının dibine oturuyor, komik bir ciddiyetle bebeğini giydiriyor ve yaşamının parçaları haline gelen iki kentin dillerini konuşuyordu. O konuştu mu Lucie, mis kokulu kumsallara ulaşan yaz denizlerinin nefesine benzeyen fısıltılar duyabiliyordu.

Yankılar Sydney Carton'un ayak seslerine pek yüz vermiyorlardı. Yılda beş ya da altı kez damdan düşercesine geliveriyor ve geceyi orada geçiriyordu. Eve hiçbir zaman sarhoş gelmedi. Onunla ilgili tek bir şey yüzyıllar boyunca yankılanan gerçek yankılara karıştı.

Carton sevdiği kadının başkasıyla evlendiğini görmüş, anne oluşunu görmüş ama ona duyduğu saf sevgiyi yitirmemişti. Bunu da ancak Carton yapabiliirdi. Lucie'nin çocukları ona tuhaf bir yakınlık duyuyorlardı. Adeta içgüdüsel bir sevgiydi bu, açıklaması zordu ve bu konuda yankılardan öğrenilecek pek bir şey yoktu. Küçük Lucie'nin tombul kollarını uzattığı ilk yabancı Carton olmuştu. Büyüdükçe de yakınlaştılar. Küçük oğlan son anında bile ondan söz etti: “Zavallı Carton!” demişti, “Benim için öpün onu.”

Bay Stryver hukuk yolunda sağa sola omuz ata ata ilerledi. İşine çok yarayan arkadaşını yanbaşımda tutuyordu, tıpkı arkasındaki sandalı karanlık sulara sürükleyen buharlı gemilere

benziyordu. Böyle sandalların işi zor olurdu; çoğu kez de batıp giderlerdi. Carton da işte böyle bata çıka ilerliyordu. Ne yazık ki, utancı ve adam olma isteği alışkanlıklara ve tembelliğe yenik düşmüştü. Yaşamı buydu. Gerçek bir çakal aslana karşı gelmeyi düşünebilirdi, ama Carton asla. Stryver zengindi, mal mülk sahibiydi ve üç oğlu olan zengin, züppe bir dulla evlenmişti. Yuvarlak kafasındaki düz saçlarının dışında beğenilecek hiçbir şeyi olmayan Stryver, sahte ve iğreti bir baba tavrıyla bu üç genç bayı, koyun gibi önüne katıp Soho'daki köşebaşma getirmiş ve Lucie'nin kocasına öğrenci olarak sunmuştu. “Merhaba, işte evlilik şöleninize eklenecek bir iki ekmek kırıntısı, Darnay.” Bu birkaç kırıntı kibarca reddedilince; By Stryver tam anlam ile kudurdu. Bu olay genç bayların yetiştirilmesini sağlayan bir derse dönüştürdü ve o günden sonra onlara böyle yoksul öğretmenlerin gururundan sakınmalarını öğretti.

Şarabı çok kaçırdığı günlerde Bayan Stryver'a, Bayan Darnay'in onu tavlama için ne yöntemlere başvurduğunu, kendisinin ise bu tuzağa düşmemek için ne pırlanta yöntemler geliştirdiğini anlatmayı alışkanlık haline getirmişti. İçki sofrasına ve palavra ziyafetine konuk olan arkadaşlar, onu, kırk kez anlatırsan, kendin de inanırsın,” diyerek aklamaya çabalyorlard .

Bu da özünde kötü olan bir satışmay, suçlunun gözlerden uzak bir yerlerde ipe çekilmesini gerektiren bir suç, katmerlendiriyordu.

Bütün bunlar küçük Lucie alışıya gelene dek yankılandılar. Çocuğunun ayak sesleri Lucie'nin yüreğine en yakın geleniydi. Sevgili babasının kiler, kocasının kiler bilinçli ve yaşam doluydular. Evlerini bereketi artıran bir tutumluluk anlayışı içinde akıllıca yöneten genç kadının kulağındaki müzik, bu evin yankılardıydı. Sesler ona babası ile her zamankinden daha yakın oldukları söyliyordu, sorumlulukları artsa da kocasının ona olan sevgisinin azalmadığını söyliyordu. Charles hep sorardı; “Hepimiz için her şey olabilmeyi nasıl başarıyorsun? Sırrın ne? N'olursa olsun telaşlı değilsin! Yine de işlere boğulmuş gibi bir halin yok!”

Bu zaman diliminin içinde korkutucu sesler de yankılandılar. Ye işte şu günlerde, Küçük Lucie'nin altıncı yaş gününü kutladığı şu günlerde, çok kötü sesler duymaya başladılar. Fransa'da dev bir fırtına patlıyor, denizler kabar yordu. Bin yedi yüz seksen dokuz Temmuz'unun ortalarında doğru bir gece, Bay Lorry Tellson'dan hayli geç geldi. Pencere kenarına Lucie ile eşinin yanlarına oturdu. Korkunç olacak bir geceydi. Üçüne de yıldırmalar izledikleri o eski pazar gecesini anımsattı. Kahverengi peruğunu geriye iten Bay Lorry, “Sanırım bu geceyi bankada geçirmem gerekecek. Bugün başımızı kaldıramadık. Ne yapacağımızı, ne edeceğimizi bilemedik. Paris öylesine kayıyor ki neredeyse bir saldırıya uğradık diyebilirim. Müşterilerimiz varlıklarını bize devredebilmek için yarış halindeler. İngiltere'ye gönderebilmek için çıldırıyorlar,” diyordu.

“Bu kötü,” dedi Darnay.

“Kötü mü dediniz dostum Darnay? Evet, ama nedenini bilemiyoruz. İnsanlar öyle mantıksız ki! Bizler, Tellson'dakiler, yaşlandık ve nedeni belirsiz uğraşlara girecek gücümüz yok artık.”

“Yine de,” dedi Darnay, “Ufukla ne kadar karanlık ve ürkütücü olduğunu biliyorsunuz.”

“Kuşkusuz.” Boş yere gürültü çektiğine, sınırlarının yok yere bozulduğuna ve boşu boşuna sızlandığına, kendini inandırmaya çalışıyordu.

“Manette nerede?”

Odaya giren Doktor, “tam karşın zda,” dedi.

“Evde olduğunuza sevindim. Bütün bir günün telaşı ve olabilecek kötü şeylerin korkusu sinirlerimi bozdu. Umarım çokm yordunuz?”

“Ha r. Ama isterseniz sizinle tavla oynayal m,” dedi Doktor.

“San yorum Doktor. Bu gece size karşı koyacak gücüm yok. Çay tepsisi burada m Lucie?”

“Evet. Sizin için bekletmişim.”

“Sağol canım. Kıymetli kızımız yatağında mı?”

“Mışıl mışıl uyuyor.”

“İyi, çok iyi. Tanrıya şükür! Çok kötü bir gün geçirdim, eskisi gibi de genç değilim... Çayım mı dedin güzelim? Teşekkür ederim. Şimdi gel otur da şu üzerinde pek durduğun yankıları bir dinleyelim hele.”

“Bu yal zca bir düşünce. Sav değil.”

“Öyleyse düşünce deriz. Sayıları çok sesleri de yüksek değil mi? Kulak ver!”

Bu küçük topluluk Londra'daki karan k pencerelerinde otururken, St. Antoine'daki ayak sesleri delicesine artıyordu. Tehlikeli, çılgın adımlardı bunlar ve bir kez birilerinin yaşam na girdiler mi, k zla boyad lar m , izlerini silmek kolay olmazd .

O sabah St. Antoine sa sız korkulukların, kafalarda sık sık dolanan ışıkların, parıldayan bıçak ve kasaturaların dalgalandığı karanlık bir yığındı. Yığının boğazından korkunç bir böğürtü yükseliyor, St. Antoine'ın kış rüzgârlarından kavrulup kalmış dallara benzeyen ormanı sallanıp duruyordu. Parmaklar yoktan varolmuş silahlara sıkı sıkı yapışmıştı. Bunları kim vermişti, nereden gelmişlerdi. Nerede başlamışlardı? Neden böyle yıldırım çarpmış gibi bölük bölük titriyor, sallanıyorlardı ... Kimse bilemezdi. Ama barut, toplar, fişekler, demir çubuklar, sopalar, bıçaklar baltalar, kargı ve çılgın zekâların bulup çıkarabileceği, üretebileceği her türlü silahın dağıtımını yapılmaktaydı. Başka bir şey bulamayanlar kanayan ellerle duvarlardan taş ve tuğla söküyorlardı. St. Antoine'daki her nabız ve her kalp, ateşli bir hastaninki gibi gömbürtüyle atıyordu. Soluk alan herkes, yaşamı hiçe sayıyordu. Delicesine bir tutku ile canlarını feda etmeye haz r lar. Bir girdabın merkezi gibi, bütün bu ç lğ n l klar da Defarge' n meyhanesinin çevresinde dönmekteydi. Kazadaki her cam damlası merkeze doğru çekiliyor, tere ve baruta bulanmış Defarge emirler yağıdırıyor, silah dağıtıyor, onu itip bunu çekiştiriyor, birinin silahını ötekine veriyor ve tüm bu kargaşanın içinde uğraşıp didiniyordu.

“Ya mda kal Jacques Üç!” diye bağırdı. “Sizler de Jacques İki ve Bir... Ayrılın ve ne kadar çok yurtseverin başına geçebilirsiniz geçin. Karım nerede?”

“Burada m!” dedi Bayan Defarge. Her zamanki gibi soğukkanlıydı ama bugün örgü örmüyordu. Kararlı sağ elinde bir balta, kuşağında ise bir tabanca ve bir de kama duruyordu. Nereye

gidiyorsun kadın m?

“Seninleyim. Ara şra kadınların başında görebilirsin beni.”

Defarge şnlayan bir sesle, “Haydi öyleyse!” diye bağırdı; “Yurttaşlar ve dostlar... hazır z. Bastille'e!”

Fransa' şn tüm nefesi bu nefret dolu Bastille sözcüğünde birleşiyormuşçasına bir gürültü koptu. Yaşayan deniz kabardı, dalga dalga, kulaç kulaç kentin o köşesinden taşıtı. Çanlar, trampetler çal yor, deniz yeni sahilleri dövüyor, kudurdukça kuduruyordu. Saldırı başlamıştı.

Demir çubuklar, iki tane iner köprü, ka şn taş duvarlar, top ateşi, tüfekler, ateş ve duman... Şarapçı Defarge iki zorlu saat boyunca ateş ve duman arasında bir asker gibi dövüştü. Deniz onu bir topun üzerine bırakıverince o da topçu oluvermişti.

Demir çubuk, tek iner köprü, ka şn taş duvarlar, sekiz kule, top, tüfek, ateş ve duman... İner kalkar köprülerden biri düştü! “Ha gayret arkadaşlar... Çalışın! Çalış Jacques Bir, Jacques Bin, Jacques Yirmi beş bin! Tüm melekler ya da şeytan adına gayret keyfiniz bilir yeter ki gayret!” Çoktan ısınmış tüfeğinin başında böyle bağıırıyordu Defarge.

“Bana gelin ka şnlar!” diye bağıırıyordu karısı. Hele. Bastille'i bir alsınlar, biz de onlar kadar öldürmeyi biliriz.”. Kadınlar tiz ve aç çığlıklarla ona doğru geldiler. Silahları, farklıydı ama açlıklar ve öç alma istekleri aynıydı .

Top, tüfek, taş ve duman... Ama derin çukur hâlâ oradaydı. Tek iner kalkar köprü de, kalın taş duvarlar da, sekiz kule de oradaydı işte. Kudurmuş deniz de yaralananlarının neden olduğu yer değiştirmeler görülüyordu. Patlayan silahlar; yanan meşaleler; dumanı tüten, ıslak saman yüklü arabalar... Her yöndeki barikatlarda zorlu direnişler, bağırtılar, çığlıklar, lanetlemeler... Gözüpek yüreklilik, çatırtı, şangırtı, hırıltı ve yaşam denizinin öfke dolu sesi. Yine de o derin çukur, yine o tek iner kalkar köprü, kalın taş duvarlar ve sekiz kule. Şarapçı Defarge son dört saatin didinmesinden kşpk rımız kesilmiş suratı ile tüfeğinin başında...

Kalenin içinden beyaz bir bayrak ve bir sözcü şkıyor. Olanca hız ile süren fırtınanın içinde belli belirsiz fark ediliyor. Ses duyulmuyor. Birden deniz kabarıyor, yayılıyor ve Şarapçı Defarge'ı iner kalkar köprüden aşırıp, kalın taş duvarlar n içine ve teslim olan sekiz kulenin ortasına getiriyor. Onu taşıyan açıkdenizin gücü o denli karşı konulamaz ki, başını çevirmek ya da soluk almak bile Güney Denizleri'ndeki dev dalgalara karşı koymak kadar anlamsız.

Defarge iç avludaki bir duvara yasla şıp, çevresine bakmaya çabaladı. Jacques Üç yanıbaşındaydı. Kadınların başını çeken karısını uzakta görebiliyordu. Bıçağı elindeydi. Her yerde çıldırtıcı ve sağır edici bir şaşkınlık, sersemleten bir gürültü ama kin dolu bir dilsizlik vardı.

“Tutuklular!”

“Belgeler!”

“Gizli hücreler!”

“İşkence aletleri!”

“Tutuklular!”

Bu ve buna benzer binlerce tutar >zlük arasında denizin en çok sahile vurduğu ses, “Tutuklular!” oldu. Sonsuz say>da zaman, yer ve insan vard> sanki. Önlerine katt >klar >gardiyanlar > kap lar açmazlarsa öldürmekle tehdit eden dalga gelip geçerken Defarge gardiyanlardan birini boğazından yakalayıp duvara dayayıverdi. Kır sakallı, elinde yanar bir meşale tutan bir adamdı bu.

“Bana Kuzey Kulesi’ni göster, çabuk!”

“Olur. Benimle gelin lütfen. Hoş oras> boş ya...”

“Kuzey Kulesi No. 105’in anla > ne?” diye sordu Defarge; “Konuş!”

“Anla > m> bay m?”

“Bir tutukluyu mu belirtiyor? Tutuklunun bulunduğu yeri mi? Seni bir vuruşta geberteyim mi?”

“Yanla >na gelen Jacques Üç, “Öldür şunu!” diye böğürdü.

“Bir hücre ba >m.”

“Göster.”

“Bu taraftan mösyö.”

Her zamanki gibi aç olan Jacques Üç, kan kokusunun dağıldığını görünce düş kırıklığına uğramıştı. O gardiyanın, Defarge da onun koluna yapışmıştı. Bu kısa konuşma sırasında iyice kafa kafaya vermişlerdi. Birbirlerini zorlukla duymaktaydılar. Yaşayan denizin gürültüsü, kaleye girişi, odaları, koridorları ve merdivenleri sular altında bırakışı, korkunçtu. Derinlerden gelen boğuk bir sesle dövüyor, arada kayalarda patlayan ve yükselen su tanecikleri gibi yükseliyordu.

Defarge, Jacques Üç ve Gardiyan, kol kola, gün ışığının girmediği geçitlerden; karanlık ve korkunç kafeslerden, inlerden ve kapılardan öteye; dipsiz bucaksız merdivenlerden aşağı; sonra da merdivenlerden yukarı ilerlediler. Şurada burada sel onlar> yakalıyor, yanaklarından akıp gidiyordu. İniş bitip de kuleye tırmanışa geçtiklerinde artık yalnızdılar. Duvarların ve kemerlerin kalın taşları, kalenin içindeki ve dışındaki fırtınayı bastırıyordu. Sanki gürültüler onları daha da sağlamlaştırmış gibiydi. Gardiyan, alçak bir kapının önünde durdu ve anahtarı kilide yerleştirdi. Kapı açıldı. Kafalarını eğerek içeri girerlerken, “105 Kuzey Kulesi” diyordu. Duvarın üstünde, küçük demir parmaklıklı pencerenin; önünde taştan bir çıkıntı vardı. Göğü görmek için yere sinip, yukarı bakmak gerekiyordu. Önüne demirler çekilmiş olan küçük bir ocak yeri de vardı. Ocakta tüy gibi olmuş odun külleri duruyordu. Kararmış dört duvarın birinden demir halkalar sarmaktaydı.

Defarge, Gardiyan'a, “Şu meşaleyi duvara tut ki, görebileyim,” diye emretti. Adam denileni yaptı. Defarge'nin gözleri ışığı kovalıyordu.

“Dur! Şuraya bak Jacques.”

Jacques Üç aç bir sesle, “A. M.,” diye duvardaki yazıyı okudu.

“Alexandre Manette,” dedi Defarge. Baruta bulanmış elini harflerin üzerinde gezdirdi.

“Bak şuraya!” dedi. “Zavallı bir doktor yazmış bunları. Taşlara günleri işaretleyen de odur kuşkusuz. Nedir o elindeki? Levye mi? Uzat ver.”

Eli tüfeğinin kabzasındaydı. İki aleti değiş tokuş ediverdiler ve kurtların yiyip bitirdiği masa ile sandalyelere saldırdılar. Birkaç vuruşta hepsi paramparça olmuştu.

“Işığın kaldır! Şu parçaların arasına iyi bak. İşte! Al işte bıçağın!” Bıçağı arkadaşına atıvermişti. “Şu yatağı kes ve samanlıkların içini arayiver. Şu ışığı kaldır... Kaldır dedim sana!”

Gardiyan'a nefret eden dolu bir bakış fırlattıktan sonra ocağın içine girdi ve bacadan yukarıya baktı. Duvarların elindeki aletle yokladı ve yukardaki ızgarayı sökmeye çalıştı. Birkaç dakika içinde kireç ve toz toprak döküldü. Kuleleri, silahların girdiği her köşe bucağı taradı.

“Tahtalarda ya da yatakta bir şey yok mu, Jacques?”

“Hiçbir şey yok!”

“Onları hücrenin arkasına toplayalım. İşte oldu! Hey sen... Tutuştur şunları!”

Gardiyan küçük yığına ateşe verdi. Alevler yükseliverdiler. Alçak kemerli kapıdan eğilerek yanan hücreden ayrılanlar ve avluya döndüler. Bir kez daha sele kapılmışlardı.

Sel, bir sağa bir sola çığırınca saldırmıyor, Defarge'ı istiyordu. St. Antoine'in istediği tek şey Şarapçı'yı Bastille'i koruyan ve herkese ateş açan Vali'nin üzerine salmaktı. Bu olmazsa, Vali yargılanmak üzere Hotel de Ville'e götürülecekti. Vali kaçarsa, öcü de alınmamış olurdu. Sert bakışlı, gri ceketle, kırmızı madalyalarla donanmış bu eski yetkilinin çevresinde uluyan kalabalıkta birisi vardı ki, hiç istifini bozmamıştı. Bir kadındı bu.

“Bak işte! Kocam!” diye ileriye gösterdi kadın, “İşte Defarge!”

Kadın, asık suratlı yetkilinin yanbaşımda duruyordu. Defarge ve ötekiler Vali'yi götürürlerken yanlarından ayrılmadılar. Onu Defarge'ın yanından hiçbir güç alamazdı. Arkadan itip kakıyorlardı, ama o pes etmiyordu. Uzun süredir sıkılmakta olan yumruklar yağmur gibi inmeye başladığında da oradaydı. Vali düşüp öldüğünde ona öyle yakındı ki ayağını ensesine bastırarak, o acımasız bıçağı ile kafasını gövdesinden ayırırverdi.

St. Antoine'ün korkunç planı uygulayarak, lambaların yerine insanları direğe çekeceği, neler yapabileceğini kanıtlayıcı gün gelmişti. Kanı kaynıyor, gürül gürül akıyordu. Oysa zorbalığın ve baskının kanı donmuştu, akıyordu. Vali'nin cesedi Hotel de Ville'in basamaklarında . Kana susamış St. Antoine'liler, “Şu ışığı indirin!” diye bağırdı. “İşte muhafızlardan biri!” Muhafız sallandı, deniz ilerlemeye devam etti.

Karanlık ve rükütücü suların, yavaş dalgaların derinliğini ya da gücünü kestirebilmek olanaksızdı. Pişmanlık duymadan dalgalanan huzursuz deniz, kin ve acının fırınlarında o denli kavruldu ki hiçbir şey duymaz oldu. Bu katı ve kırgın ifadelerin arasında iki grup vardı. Her iki grup da yedişer kişiden oluşuyordu, ötekilerden çok farklıydılar. Hiçbir deniz böylesine değerli batıkları sürüklememişti. Mezarları ansızın açılveren fırtınanın özgür bıraktığı yedi tutuklu

omuzlardaydı. Kayıp, şaşkın ve anlamsızca bakıyorlardı. Sanki kıyamet kopmuş da cennete gidemeyen cehennemlikler taşkınlık yapıyorlardı. Diğer yedi kişi ile omuzlarda değildiler. Yedi ölü surattır bunlar. Sarkan gözkapaklar ve görmeyen gözlerle kıyamet gününü bekliyorlardı. Duygusuz suratlardı bunlar, ama yine de anlamsız değildiler. Daha doğrusu, anlamlar geçici olarak askıya alınmış gibiydiler. Ya da korkudan donup, kalmışlardı. Her an gözkapakları açılacak ve, “Sen yaptın!” diye bağıracak gibiydiler.

Bin yedi yüz seksen dokuz yılın Temmuz ayının ortasında bir gün St. Antoine'ın ve Paris'in sokaklarında özgürlüğüne kavuşturulmuş yedi tutuklu, kazığa geçirilmiş yedi kanlı kelle, sekiz kuleli lanetli kule, birkaç buluntu mektup, eski tutuklulardan birkaç parça anı. Zaman ötesinden kırık kalpler. İşte geçenler bunlardı.

Tanrı Lucie'nin içine doğanları gerçekleştirmesin ve bu adımları yaşamından uzak tutsun. Tümünü körlemesine, çirkin ve tehlikeli. Defarge'ın dükkânının önünde parçalanan şarap onları bir kez daha kan kırmızıya boyamıştı. Yıllar bu lekeleri kolay kolay temizleyemiyordu.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Deniz Kabaıyor

Yorgun St. Antoine'ın kuru ve acı ekmeğini yumuşatacak sevinçli bir haftaydı. Kardeşçe sarılıp koklaşmışlar, Bayan Defarge tezgâhın berisinde hizmet ederken birbirlerini kutlamışlardı. Bayan Defarge'ın başında gül yoktu. Casuslar birliği bile bu kısacık hafta içinde az çok Aziz Antoine'ın bağışlayıcılığına güvenir olmuştu. Aziz'in sokağındaki lambaların sallanışları pek yavaş ve korkunçtu.

Bayan Defarge kollarını kavuşturmuş, sabah güneşinin altında yolu ve meyhaneyi düşünüyordu. İki de boş gezerlerle dolup taşıyordu. Sefil ve perişandılar. Yalnızca sıkıntının tahtına bir güç oturtulmuştu. En rezil kafadaki en çarpık gecelik takkede bile şu yazıyordu sanki:

“Bu takkenin altındaki ben, yaşamımı ne denli zorlaştırdığımı biliyorum. Bu takkenin altındaki ben için, senin yaşamın yok etmek ne denli kolay! Bunu biliyor musun?”

Bugüne değin bu işsiz güçsüz, bu çıplak, bu sıksa kolun artık bir işi vardı: Vurabiliyordu! Örgü ören kadınların elleri acımasızdı, çünkü parçalayabileceklerinin bilincindeydiler. St. Antoine'ın görünümünde büyük bir değişiklik olmuştu. Yüzyıllardır biçimlenmekte olan bu görünüm son birkaç darbe ile ortaya çıkıvermişti işte. Bayan Defarge oturmuş, sessizce bunun keyfini çıkarmakla meşguldü. St. Antoine'ın kadınların öncüsünden de bu beklenirdi. Zaten kız kardeşlerinden biri örgüyü sürdürüyordu. Nefesi kokmuş bir bakkalın tıknaz karısının, iki çocuklu bu kadının takma adı “Kin”di.

“Sus!” dedi Kin; “Sus. Dinle! Kim o gelen?”

Bir sızıltı, ateşlenmiş bir fitil gibi St. Antoine'ın sınırından meyhaneye ulaşıverdi.

“Defarge bu,” dedi Bayan Defarge! “Susun yurtseverler!”

Sonunda da çevre sokaklar alkıştan çın çın öter oldu. İki ya da üç saat süren gösteri sırasında Bayan Defarge'ın değişken tepkileri dört bir yana şaşırtıcı bir çabuklukla iletildi. Bir iki atletik yapılı erkek, pencerelelere tırmanmıştı. Amaçları pencereden içeri bakmaktı. Bayan Defarge'ı iyi tanıyorlardı, onunla dışarıdaki kalabalık arasında habercilik görevini de yerine getiriyorlardı. Sonunda güneş öyle yükseldi ki yaşlı tutuklunun başı ışığa boğuldu; öyle ki neredeyse ona umut veriyor ya da onu koruyor sanılabilirdi. Bu iyiliğe dayanmak çok zordu. Toz ve ottan oluşan duvar bir anda rüzgâra karıştı. Tutuklu, St. Antoine'ın eline düşmüştü artık. Kalabalığın en uç köşelerinde olanlar bile bunu duydular. Defarge parmaklığın ve masanın üzerinden atlamış, tutuklunun üzerine çullanmıştı. Bayan Defarge ise ardından koşup adamı bağlayan iplerden birini yakalamıştı. Kin ve Jacques Üç onlara yetişememişti. Pencerelelerdeki akbabalar henüz yere süzülmemişlerdi ki bir çılgılık yükseldi:

“Dışarı çıkar onu!”

“Lambaya götürün onu!”

Adam düşüp kalkıyor, kafas yere çarpıyor, kâh dizlerinin, kâh sırtının üzerinde sürükleniyordu. Çekiştiriyorlar, vuruyorlardı. Yüzlerce elin suratına bastırıldığı saman ve ot soluk almasını engelliyordu. Üstü başı paralandı, lime lime oldu. Her yeri kanamaya başlamıştı. Merhamet dileniyor, yalvarıyordu. Ara sıra onu daha iyi görebilmek için geri çekiliyorlar, çevresini boşaltıyorlardı; bu boşluk korkunçtu. Kimi zaman cansız bir kütük gibi yüzlerce bacağın arasına karışıyordu.

Lanetli lamba direklerinin bulunduğu ilk sokak başına getirildi. Bayan Defarge onu bırakmıştı ama bu kedinin fareyi oyun için salıvermesi gibi bir şeydi.

Adamlar ağızında otlarla ölmesini istiyorlardı. Ayakları yerden kesildiğinde ip koptu. Çılgılık çılgılığa, düşen adamı yakaladılar ve ikinci kez sallandırdılar. İp yine koptu. Üçüncü kez ip daha merhametli davrandı. Kafası kısa sürede kazığı bulmuştu. Ağızında St. Antoine'ı eğlendirecek kadar ot vardı .

Günün kötü işleri burada bitmiyordu. Bağırıp tepinen St. Antoine'ın kanı öylesine kudurmuştu ki! Foulon'un halk düşmanı damadının beş yüz asker eşliğinde kente gelmekte olduğu haberi, herkesi zevanadan ç karttı. St. Antoine, damat beyin suçlarını çarşaf gibi kâğıtlara döktü. Sonunda adam ele geçirildi ve kazığa oturtuldu. O günkü üç ganimetin kellesi sokaklarda gezdirildi.

St. Antoine'ın kadınları ve erkekleri, ağlayan aç çocukların yanlarına ancak gece karanlığında dönebildiler. Berbat fırıncı dükkânlarının önünde kuyruklar oluştu. Sabırla, bu ekmeklerden almak için beklediler. Mideleri ezik ve boştu. Konuşarak, günün başarılarını yeniden yaşayarak zaman geçirdiler. Bu sefil kuyruklar zamanla kısalı ve eridi. Yüksek pencerelerde cılız ışıklar parlıyordu artık. Sokakta ateşler yandı, komşular bu ateşi paylaştılar. Yemekler kapı önlerinde

yendi.

Pek iyi olmayan ve yetersiz yiyeceklerdi bunlar. İçlerinde ne et, ne de o ekmeklerin banılabileceği suları vardı. Onları besleyen şey, aralarındaki arkadaşlıktı. Neşelendiler bile. O gün en beterinden de olsa paylarına düşeni alan analarbabalar, sıksa çocuklarıyla oynadılar. Sevgililer böyle bir dünyada seviştiler ve umutlandılar.

Defarge'nin meyhanesinden son müşteri grubu ayrıldı. O sırada neredeyse gün ağarmaktaydı. Kapıyı sürgüleyen Defarge karısına:

“Sonunda beklediğimiz gün geldi sevgilim,” dedi.

“Evet,” dedi karısına. “Geldi!”

Böylece St. Antoine uyudu. Defarge'lar da uyudular. Kin, açlıktan kavrulmuş bakkalı ile uyudu. Trampet dinleniyordu. Kanın ve telaşın değiştiremediği tek ses trampetinkiydi. Sahibi Kin onu uyandırsa ve çalsa, bastille düşmezden, Foulon yakalanmazdan öncesi sesini verirdi. Oysa St. Antoine'ın bağrındaki kadın ve erkeklerin kısık sesleri için aynı durum söz konusu değildi.

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yanlış

Yol işçisinin zavallıcahil ruhunu ve incelmış gövdesini ayakta tutacak ekmek parçalarını taştan çıkardığı çeşmenin aktığı köyde, değişen bir şeyler vardı. Kayalığı tutukluyu uzun süredir gören yoktu. Askerler vardı ama sayılar azdı. Askerleri koruyan subaylar vardı ama hiçbir adamların ne yapacağını kestiremiyordu. Tek bildikleri yapacaklarının emirlere uygun olup olmayacağıydı.

Kıntılardan başka ürün vermeyen, mahvolmuş bir ülkeydi Fransa. Dört bir yana uzanan yeşil yapraklar, sarı başaklar, zavallı insanlar gibi kuru ve kavruktular. Her şey ezik, itilmiş, bastırılmış ya da parçalanmıştı. Evler, çitler, evcil hayvanlar, erkekler kadınlar, çocuklar ve hamurundan yaratılanlar toprak çok yıpranmıştı.

Çoğu kez değerli bir bay olan “Monsenyör” ulusal bir nimetti. Her şeye şövalye ruhu katıyordu. Görkemli ve parlak bir yaşantının simgesiydi. Yine de sınıfsal açıdan olayları şöyle ya da böyle bu noktaya getiren yine bu Monsenyör'ün ta kendisiydi. Ne tuhaftır! Monsenyör için yaratılan bu evren nasıl da böyle kuruyup kavrulabiliyordu? Sonsuz düzende bir terslik olmalıydı. Besbelli rafların vidaları öylesine sıkılmıştı ki, raflar dağılıp, üzerlerindeki mallar tepe taklak oldular. Barutlar saçıldı, kanlar aktı, diş dokunur birşeycikler kalmadı. Monsenyör de böylesi aşağılık ve açıklanamaz bir olaydan kaçmaya başladı.

Monsenyör ıllar boyunca köyleri sık sık suyunu ç karmıştı. Köyleri yalnızca av zevkini doyurma gereği duyunca onurlandırmıştı. Bu zevki, kimi zaman insan, kimi zaman hayvan avında bulmuş; av hayvanlarının korunması için boş alanlar, yabani doğa parçaları yaratmıştı. Ne var ki değişiklik bu alanda değildi. Monsenyör'ün değişken, soylu, seçkin, güzel ve güzelleştirilmiş yüzünün ortaldan kaybolması da değildi bu değişiklik. Aşağı tabakadan tuhaf tuhaf adamların ortaya çıkıvermesindeydi değişiklik.

Yol işçisi topraklara bulanmış, topraktan gelip toprağa döneceğini düşünmeksizin, akli midesinde çalışıyordu. Ne az yiyeceği vardı! Olsa neler yerdı! Arada bir uğraştığı işten kafasını kaldırdığında, kaba saba giyimli birilerinin yürüyerek yaklaşmakta olduğunu görüyordu. Böylelerine eskilerde pek rastlanmazdı; oysa şimdilerde sık sık gelir olmuşlardı. Gelen adam yaklaşınca onun adeta barbar kılıklı, uzun boylu, yol işçisine bile kaba görünen tahta ayakkabılar giymiş biri olduğunu gördü. Asık suratlıydı, yolların tozuna, çamuruna bulanmış, bataklıkların suyuna batmış, üstü başı yol kenarlarında biten sarmaşıkların dikenleriyle kaplanmıştı.

İşçinin bir dere yatağındaki alınlığın altına sindiği yağmurlu bir temmuz günü, bir hayalet gibi yaklaşan adam böyle biriydi işte. Zor anlaşılır bir lehçe ile:

“Na ı gidiyor Jacques?” diye sordu, “iyidir Jacques,” dedi işçi.

Elleri birleşti. Adam taşlara oturdu. “Öğle yemeğin var mı?”

Yol işçisi aç bir yüzle, “Şimdilerde akşam yemeği ısında yemek yok,” dedi.

“Moda olmuş!” diye homurdandı yolcu; Kimselerde öğle yemeği yok.”

Kararmış bir pipo ıkardı, doldurdu ve bir kav ile yaktı. Parlak bir ateşle yanana dek çekiştirdi. Sonra da içine iki parmağının arasında tuttuğu bir şeyler attı. Birdenbire bir duman çıktı ve pipo pof diye söndü.

“Tokalaşalım öyleyse.”

“Bu sözleri söyleme ırası yol işçisininindi. Eller yine birleşti.

“Bu gece mi?” diye sordu işçi.

“Bu gece.” pipoyu ağız na götürdü.

“Nerede?”

“Burada.”

Taşların üzerinde öylece bakışıp oturdular. Yağmur doluya çevirdi; tanecikler şarapnel gibi yağıyordu. Havamı açılmasını beklediler. Tepenin kenarına gelen yolcu:

“Göster!” dedi.

Yol işçisi parmağı ile işaret etti. “Şuradan gideceksin Doğruca yoldan git, çeşmenin yanından geç.”

“Şeytana anlat sen bunlar!” diye sözünü kesti adam. Gözleri fıldır fıldır . “Ne sokaktan, ne de

çeşmeden ge rim ben!”

“Pekâlâ. Şu köyün üzerindeki tepenin doruğundan fersah kadar ötede.”

“İyi. İşin ne zaman biter?”

“Güneş batarken.”

“Gitmeden önce beni uyan ırır mısın? İki gecedir yol yürüyorum. Şu pipom bitsin, bebekler gibi uyuyacağım. Beni uyandı rır mısın?”

“Elbette.”

Yolcu piposunu bitirip koynuna soktu. Tahta pabuçla ını çıkardı ve taşlara uzandı. Yatar yatmaz da uykuya dald !

Uzaklaşan bulutlar gökte açıklıklar bırakmıştı. Bu aralıklardan süzülen güneş ışıkları toprağı gümüş gibi parılatmaktaydı. Eski mavi şapkasını kırmızı bir külah ile değiştirmiş olan yol işçisi, taşlarda yatan yolcuya büyülenmiş gibi bakıyordu. Gözleri hep ondaydı. Ellerinin ne yaptığını görmüyordu. Bu nedenle yaptığı iş de pek bir şeye benzemiyordu. Bronzlaşmış yüz, keçeleşmiş saç ve sakal, kaba yünden örülmüş kırmızı külah, el dokuması, kumaştan yapılmış abamsı kılık, özenle korunmuş güçlü bir yapı, uykuda sımsıkı kapanmış dudaklar, yol işçisinde derin bir hayranlık uyandırıyor. Yolcu çok yürümüştü. Ayakları yara bere içindeydi. Ayak bilekleri çizik çizikti. Kan içindeydiler. Otlarla ve samanla doldurulmuş kocaman ayakkabılar, kilometrelerce sürüklenemeyecek kadar ağırdılar. Üstü başı delik deşikti.

Ya ı başında diz çöken yol işçisi gizlediğı silahların neler olabileceğini görmeye çalıştı, ama çabası boşunaydı. Adam kollarını göğsünde kavuşturmuştu, bu kollar, dudakları kadar sıkıca kenetlenmişlerdi. İşçiye öyle geliyordu ki; duvarlarla çevrili kentler, nöbetçi kuleleri, kap lar, iner kalkar köprüler bu adama vız gelirdi! Gözlerini adamın yüzünden kald ır p ufka çevirdi; Fransa'n n tüm kentlerinde böylesine engel tanımaz adamlar olduğunu düşledi. Adam uyuyordu. Arasına yüzüne indiren doluya, ara ara açan güneşin dolu tanelerini elmas tanelerine dönüştürmesine aldırmaksızın, batmakta olan güneş gökyüzünü kızartana dek uyudu. Aletlerini toplayan işçi, adamı uyandırdı.

“İyi,” dedi uyuyan. “Tepenin doruğundan iki fersah ötede, ha?”

“Hemen hemen o kadar.”

“Hemen hemen. İyi.”

Yol işçisi rüzgârın gelişine göre, önünde ya da ardında toz bulutçukları kaldıra kaldıra evinin yolunu tuttu. K sa sürede çeşmeye varmıştı. Kalabalığın arasına karıştı ve olup bitenleri tüm köye fısıldamaya başladı. Köylüler zavallı akşam yemeğini yedikten sonra her zaman yaptıkları gibi yatmadılar. Sokaklara döndüler ve beklediler. Fısıltı ile konuşma hastalığına tutulmuş gibiydiler. Karanlıkta tek bir yöne bakmaları da bulaşıcıydı sanki.

Vergi kesenekçisi Bay Gabelle çok huzursuz olmuştu. O da evinin damına ıkıp, ayn yöne bakmaya başladı. Çeşme başında toplanmış, gittikçe kararan o yüzlere bakıyordu. Arada bir

çanların çalınmasının uygun olacağını düşünmüş ve kilise bakıcısına haber yollamıştı.

Gece koyulaştı. Şatonun çevresindeki ağaçlar, binayı tehdit edercesine oynamaya başladı. Rüzgâr, içerdekileri uyandırmak istercesine, telaşlı bir haberci gibi terastan yukarı koştu ve kapıyı çaldı. Esintiler eski mızrakların, bıçakların arasından geçti ve ağıtlar yakarak üst katlara vardı. Marki'nin uyuduğu yatağın perdelerini sallandırdılar. Doğu'dan, Batı'dan, Kuzey'den ve Güney'den gelen dört çift ayak, kurumuş otları eze eze geçti, dalları çatırdattı. Avluda birleşmeye çalışıyorlardı. Sonra dört ışık parladı ve gelenler tersi yönler dağıldı. Her şey yeniden karanlığa gömüldü.

Ama karanlık uzun sürmedi. Şato kendiliğinden ışımaya başlamıştı sanki. Yüzünde bir ışık oynayıyordu. Bu ışık oradan buradan kendini gösteriyor, taş parmaklıkların, kemerli; pencerelerin belirginleşmesini sağlıyordu. Işık yükseldi, genişledi ve parlaklaştı. Kısa süre sonra pencerelerden alevler" fişkırmaya başladı. Taş yüzler uzanmış yangını izliyorlardı. Şatoda kalmakta olan birkaç kişiden belli belirsiz sesler yükseldi. Bir at eyerlenip, dört nala salıverildi. Karanlıkta nal sesleri ve su şapırtıları duyuldu. Atlı, köpüren atı ile Bay Gabelle'in kapısına vardığında:

“Yardıma gel, Gabelle!” diye bağırdı. “Yardıma gel!”

Çan çalıyor ama yardıma koşan kimse yoktu: Çeşmenin başındaki yol işçisi ve iki yüz elli arkadaşları kollarını kavuşturmuş, göğsüne yükselen alevleri izliyorlardı. En azından yirmi metre yükseliyor diye söylendiler. Kimse kopyalamadık.

Şatodan gelen atlı köpürmüş atı ile köyü dört nala geçip, kayalardaki hapishaneye ulaştı.

“Yardıma gel, subaylar!” diye bağırdı. “Şato yanıyor! Değerli eşyalar kurtarılabilir! Yardım edin ne olur, yardıma gel!”

Subaylar askerlere, askerler de yanlarına baktılar. Yardıma emrini veren olmadık. Omuz silktiler.

Yanarsa yanarsın !

Atlar bir kez daha köyün sokaklarından geçerken köy aydınlanıyordu. Köylü; kadını ile, erkeği ile evlerine koşmuş, her kirli camın önüne bir mum yakıp koymuşlardı. Her şeyin yokluğunun çekildiği bu dönemde Bay Gabelle ödünç mum vermek istememişti ama daha düne kadar otoriteye karşı boynu kıldan ince olan yol işçisi üstüne yürüyüp de atlı arabalardan da pek güzel bir ateş elde edilebileceğini söyleyince, mumları vermek zorunda kalmıştı.

Şato kendi yazgısına bırakıldı. Yangın homurdanıp, kudurdukça cehennemden esen bir sıcak esinti yapıp sürükleyip götürüyordu. Alevler yükselip alçaldıkça taş yüzler acı çekermiş gibi görünüyorlardı. Taş ve tahtalardan oluşan yığın aşağı inerken, burundaki çukurlar arka görünmez oldular. Bir ara bir yüz duvarlardan sıyrıldı. Sanki acımasız Marki, kazıkta yakılıyor, alevlerle boğuşuyordu.

Şato yandı. Alevlere yakalanan yakın ağaçlar kıvrılıp kumdular. Dört adam tarafından tutuşturulan yöredeki ağaçlar şatoyu bir duman çemberinin içinde bıraktık. Havuzun mermer

çanağında eremiş kurşun ve demir kaynıyordu, sular kurudu. Kulelerin çinko damları, alevlerin önünde buz parçaları gibi eriyip gittiler. Sağlam duvarlarda büyük yarıklar ve çatlaklar oluştu. Aptallaşmış kuşlar bacalardan içeri düştüler. Dört kişi gecenin kefenlediği yollarda Kuzey'e, Batı'ya, Doğu'ya ve Güney'e ilerliyorlardı. Tutuşturdukları meşale yollarını aydınlatıyordu. Işımış köy alan nda duran köylüler imdat çan›n› keyiflerince çalıyorlardı .

Olup bitenler bu kadarla da kalıyorlardı. Açık olan, yangından ve çan çalmaktan sarhoş olan köylü Gabelle ile, şu kiralaları ve vergileri toplayan Gabelle ile, bir görüşme yapmak için sabırsızlanmaya başladılar. Hoş vergiler pek bir şey tutmuyordu. Kira ise toplanamıyordu. Evini kuşatıp, kişisel bir görüşme için dışarı çıkmasını istediler. Bunun üzerine Gabelle kapıyı iyice sürgüledi ve düşünmeye başladı. Düşünceleri onu hemen dama, bacaların arasına çıkartmıştı. Yapılan hiçbir şeyi karşılıksız bırakmayan bu ufak tefek Güneyli'nin kararı şuydu: Kapıyı kırarak olurlarsa kafa üstü aşağı atlayacak, hiç değilse birkaç kişiyi ezmiş olacaktı.

Bay Gabelle uzun bir gece geçirmiş olabilir. Ola ki uzaktaki Şato ona mum, kapısındaki yumruklar ve köylünün neşesi müzik olmuştur. Bu arada evin tam karşısında kötü kötü sallanan lamba direğini de unutmamak gerek! Köylüleri birkaç kez Gabelle için yerini değiştirmeye de kalkmış olabilirler. Karanlık bir okyanusun kıyısında, bütün bir yaz gecesini aşağı atlamaya hazır geçirmek doğrusu ya kolay değildi. Sonunda mumlar söndü ve insanlar neşe içinde dağıldılar. Bay Gabelle de canını hiç değilse geçici bir süre için alt kata taşıyabildi.

O ve ondan sonraki gecelerde yüz kilometrelik bir çemberin içinde ve diğer yangınların ışığında, daha az şansa sahip vergi kesenekçileri de vardı. Yükselen güneş, onları doğup büyüdükleri sokaklarda sallanırken buldu. Daha şanssız köylüler de vardı. Askerler ve görevliler onlara engel olmuş ve sonunda sallanan kendileri olmuştu. Ama kararlı dörtlü Doğu'ya, Batı'ya, Kuzey'e ve Güney'e ilerliyordu. Sallanan kim olursa olsun yangınlar sürüyordu. Ne kadar hesap kitap yapsalar, suya dönüşüp de alevleri söndürecek; darağacının boyutlarını hesaplayacak kimse yoktu.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Şeytan

Yangınlar ve denizlerin yükseldiği, sağlam toprağın; gel'i olup da git'i olmayan okyanusların altında kaldığı üç fırtınalı yıl geçti. Küçük Lucie'nin üç yaşına daha altın bağlarla evinin huzurlu dokusuna işlenmişti.

Evdekiler birçok geceler yürekleri hoplatan ayak sesleri; duydular. Ayak sesleri onlara bir bayrak altında birleşmiş, vahşi hayvanlara dönmüş insanların ve nasılsa sürdürülen bir vahşetin

seslerini ulaştırıyordu.

“Senyör” gözden düşüp de Fransa'da istenmediğini ürünce çareyi, kaçmada bulmuştu. Yoksa Fransa'dan ve belki de canından olacaktı. Şu şeytanı ayağına getiren ünlü köylü gibi, şeytanı görünce dehşete kapılmış, düşmana tek soru dahi sormamış, tabanları yağlamıştı. Yıllar yılı Tanrı dualarını tersinden okuyan soylu bey, şeytanı yeryüzüne indirebilmek için büyü üstüne büyü yapan Senyör, onu görür görmez soylu tabanlarına kuvvet kaçmıştı.

Gözümüzün nuru sara şımız yoktu artık. Olsaydı bile yalnızca nişan tahtası olurdu. Hiçbir şeyi nurlandırmıyordu artık. Uzun süre önce bu göze Şeytan'ın gururundan, Satrap'ın zenginliğinden birer kırıntı kaçmıştı. Köstebek kadar kördü. Sonunda da hepten oyulmuştu işte. Entrika ve yozlukla dolu odalarından, kokuşmuş dış duvarına kadar yok oluvermişti. Soylular da yoktu. Oracıkta kuşatılmışlar ve son dalgalarla birlikte “askıya” alınmışlardı.

1792 gelmişti ve Senyörler dört bir yana dağılmış durumdaydı. Doğal olarak da buluşma yerleri Londra'nın Tellson bankası olmuştu. Ruhların yaşamlarında en çok buldukları yerlerde gezindikleri söylenir ya; meteliksiz Senyörlerde bir zamanlar meteliklerinin durduğu Tellson'dan ayrılamıyorlardı. Paris'ten en güvenilir haberler en kısa sürede buraya ulaşırdı. Üstelik Tellson'un gönlü yüceydi. Saygınlıklarını yitiren eski müşterilerine kapıları açtı. Kaldı ki meteliksizler fırtına ş önceden sezinleyip de varlarını yoklarını İngiltere'ye kaç ran zengin soylular konusunda bilgiyi yine Tellson'dan alıyorlardı. Fransa'dan her gelenin Tellson'a uğrayıp, geldiğini duyurması usulden olmuştu. Bütün bu nedenlerden ötürü, o günün Tellson'u bir tür Fransız bilgi Borsası'na dönüşmüştü. Halk bunu biliyordu. Tellson'dan haber almak için başvurular öyle arttı ki, sonunda haberleri kâğıda yazıp, kapıya asar oldular.

çak ve sisli bir öğle sonrasında Bay Lorry masasındaydı. Charles Darnay ise masaya eğilmiş, birşeyler fisıldıyordu. Başkan'la özel görüşmeler için ayrılan bölme, söz konusu bilgi borsası'na dönmüştü. Tıklım tıklım doluydu. Bankanın kapanmasına yarım saat vardı.

“Ruhunuz genç, en gencimizsiniz,” diyordu Darnay, “Yine de ben derim ki...”

“An şyorum,” dedi Lorry. “O kadar yaşlı mıyım?”

“Değişken bir hava, uzun bir yolculuk, belirsiz yol koşulları karma karışık bir ülke ve güvencede olmayacağınız bir kent!”

Bay Lorry neşe ve güven dolu bir sesle:

“Sevgili Charles” dedi, “Gitmem için gerekli nedenleri sa şyorsunuz, uzak durmam için değil. Benim için yeterince güvenli sayılır. Uğraşacakları yığınla adam var. Neredeyse seksenine merdiven dayamış bu ihtiyara neden ilişkinler ki? Kentin karmaşa içinde oluşuna gelince; öyle olmasaydı bankadan birinin gitmesine gerek kalmazdı. Yolun uzunluğuna, havanın elverişsizliğine gelince; bunca yıldan sonra Tellson için o kadar sıkıntıya ben katlanamazsam, kim katlan r?”

Charles sesli düşünür gibi, “Keşke ben de gidiyor olsaydıım,” deyiverdi. Sesi tedirgindi.

“Bak hele! Daha demin bana a ı l vermiyor muydunuz? Şimdi de kalkıp gitmek istediğinizi söylüyorsunuz. Üstelik bir Fransızsınız! Tam akıl hocalığı yapacak adamı bulmuşum doğrusu!”

“İşte o nedenle gitmek istiyorum. O zavallı insanlar seven biri olarak, onlar için haklar ndan vazgeçmiş biri olarak kendilerine söz geçirebilirim. Daha dün gece Lucie He konuştuk...”

“Lucie ile konuşmuşlarmış! Çok iyi doğrusu! Lucie'den söz etmeye utanmıyor musunuz kuzum? Böyle bir zamanda Fransa'ya dönmeyi nasıl düşünürsünüz!”

“Ama giden ben değilim,” dedi Charles. Gülümsüyordu. “Siz gidiyorsunuz.”

Lorry, Başkana bir bakış fırlattı. Sonra da ekledi: “Gidiyorum gerçekten. Gerçek şu ki sevgili Charles, işlerimizi ne türlü zorluklarla yürütebildiğimizi, Paris'teki kay t ve dosyalarımız n ne tehlikelere açık olduğunu bilemezsin. Ele geçecek ya da yok edilecek kimi belgelerin kaç yüz kişinin canını yakacağını Tanrı bilir! Kim Paris'in tümüyle yanmayacağına ya da yağmalanmayacağına güvence verebilir? Adil bir seçim yap p bu belgeleri yok etmek ya da tehlikeden uzaklaştırmak yalnız benim elimde. Değerli zaman yitirilmezse tabii. Tellson bunu böyle bilir, böyle isterken eklemelerim azıc k kireçlendi diye mi geri duracağım? Şuradaki yarım düzine köhneniğin yan nda ben delikanlı say ı l m!”

“Bu gençliğinize hayran m Bay Lorry!”

“Haydi ca ım efendim!” Bir kez daha Başkana baktı ve, “Şunu da unutmamalısınız dostum,” dedi, “Paris'ten bir şeyler çıkarmak neredeyse olanaksız. Kâğıtları ve değerli belgeleri geçiren adamlar kelleyi koltuğa alıyorlar. Aslında bunları size anlatmamam gerek.”

“Bu gece gerçekten gidiyor musunuz?”

“Durum herhangi bir gecikmeyi kal ı rmayacak kadar kötü?”

“Ya ın za kimseyi alm yor musunuz?”

“Bana bir sürü insan önerildi. Hiçbiri için söyleyecek sözüm yok. Jerry'i götürmeyi plan ı yorum. Uzun süredir Pazar geceleri koruyuculuğumu üstlenmiş bulunuyor. Jerry'nin sahibine dokunacak eli ısıracak bir İngiliz köpeği olduğu dışında akıllarına bir şey gelmeyecektir.”

“Yürekliliğinize ve özverinize hayran olduğumu yinelemeliyim.”

“Ben de sözlerinizin saçmalığını! Bu iş bitsin, belki de Tellson'un önerisini kabul eder, emekli olur, ayaklarım uzatırım. O zaman ihtiyarlamayı düşünecek zamanım olur belki.”

Bu konuşmanın geçtiği yer Bay Lorry'nın yaz hanesiydi. Birkaç metre ötede ise Senyörler kaynıyordu. Söylediklerine bakılırsa çok yakında o aşağılık heriflerden öc alacaklardı. Ancak sürgündeki senyörlere yaraşır bir durumdu bu. Bu korkunç ihtilalden de gelmiş geçmiş tek ihtilalmış gibi söz etmek İngilizlere yaraşır bir tutumdu. Sanki onu oluşturan neden varolmamış, yaratılmamıştı. Sanki Fransa'da milyonlarca sefile bakıp da onları zengin edecek yanlış kullanılmış, saptırılmış kaynakları görmemişlerdi. Olayın kaçınılmazlığını görmemiş, söylememişlerdi. Gerçeği bilen, akli başında birinin bütün bu abartılı planlara, at p tutmalara katlanmas ı zordu. Charles Darnay'in de kan ın beynine s ı çatan sözlerdi bunlar. Var olan

huzursuzluğu daha da artırıyorlardı.

Konuşanların arasında barodan Bay Stryver de vardı. Devlet kapısında epey yükselmişti ve bu nedenle de sesini fazladan yükseltebiliyordu. İnsanları şişirip yeryüzünden silme yöntemleri, onlarsız edebilme konularında konuşmaktaydı. Kartalların kuyruklarına tuz ekip onlardan kurtulma öğretisi türünden şeylerdi düşünceleri. Darnay en çok ona sinirlenmişti. Alıp başını gitmekle, kalıp bir iki çift laf etmek arasında bocalıyordu.

Başkan, Bay Lorry'e yaklaşarak masasına kirli bir mektup bıraktı. Mektubun gönderildiği kişinin kimliği konusunda bilgi edinmiş miydi? Mektup Darnay'e öyle yakındı ki üzerindeki ismi okudu. İsmi kendi ismi oluşu işi kolaylaştırmıştı. Adres şöyleydi:

**İvedi. Fransız Senyörü St. Erremonde Markisi'ne, Tellson ve Bankacılık Şirketi eli ile.
Londra, İngiltere.**

Düğün sabahı Dr. Manette'in ondan tek bir isteği olmuştu. Charles Darnayın sırrı Doktor'un izni olmadan açılmıyacaktı. Kimse adının St. Evremonde olduğunu bilmiyordu. Karısı en ufak bir kuşku duymuyordu. Bay Lorry ise hiç mi hiç bilemezdi. Bay Lorry'nin yanıtı, "Hayır," oldu. "Burada bulunan herkese sordum. Kimse bu bayın nerede olduğunu bilmiyor."

Kapanış saati yaklaştıkça, Lorry'nin önünden geçen insan seli de artmıştı. Kızgın, düzenbaz Senyörler mektuba baktılar. Marki konusunda söyleyecek aşağılayıcı sözleri çoktu ama hiçbiri onun nerede olduğunu bilmiyordu.

Biri, "Öldürülen kibar Marki'nin yeğeni sanırm," dedi.

"Yine de soysuz biri," dedi öteki.

"Görevini yüzüstü bırakan bir korkak," dediler.

Söylenenlere baksan Paris'ten kafas samanlara gömülü, bacakları dışarda çıkarmışlardı onu.

Yeni ağımlardan etkilenmişti, arazilerini ayaktakımına devretmişti. Belasını bulduğunu umuyorlardı.

"Ne diyorsunuz!" diye bağırarak gürlütcü Stryver. "Demek öyle yaptı ha? O tiplerden demek. Şu rezil adamların bir görelim bakalım!"

Darnay kendini daha fazla tutamadı. Bay Stryver'in omzuna dokunarak, "Onu tanıyorum," deyiverdi.

"Sahi mi? Bana buna üzuldüm doğrusu."

"Neden?"

"Neden mi Bay Darnay? Ne yaptığını duymadınız mı? Böyle zamanlarda bana neden diye sormayın bari."

"Ama soruyorum işte."

"Ben de üzgünüm diyorum Bay Darnay. Üzgünüm. Böyle tuhaf sorular sormayın üzgünüm. En

lanet olası şeytanlığın etkisi altında kalmış, toplu katliamlar yapan pisliğe topraklarını vermiş birinden söz ediyoruz. Siz de onu ta'yorsunuz ve neden üzgün olduğunu soruyorsunuz! Söyleyeyim: Böyle alçaklar hastalıklarını başkalarına da bulaştırırlar. Nedeni bu işte!"

ır korumak isteyen Darnay kendini zorlukla tuttu. "Belki de onu anlam yorsunuzdur."

"Sizi na'lı köşeye sıkıştırabileceğimi biliyorum Bay Darnay," dedi despot Stryver.

"Sıkıştıracağım da. Bu adam bir beyefendi ise onu anlamıyorum. Bunu ona iletebilirsiniz. Madem topraklarını kasaplara bağışlamış, neden onların başında değil? Bunu merak ettiğimi de söyleyin ona." Çevresine bakıp parmakların şaklattı. "İnsandan iyi anlarım. Kendilerini o pek değer verdikleri ayaktakımın vicdanlarına bırakmazlar. Hayır beyler! En ufak bir kargaşada kaçıp giderler."

Bu sözler ve son bir parmak şakırtısı ile, Bay Stryver'in omuzları Fleet Sokağı'na daldı. Dinleyenlerin beğenisini kazanmıştı. Geride Bay Lorry ve Charles Darnay kaldılar.

Bay Lorry:

"Mektubu a'rtır mı'sın z?" diye sordu. "Nereye götüreceğinizi biliyor musunuz?"

"Evet."

"Mektubun bir süredir burada olduğunu da anlatır mı'sın z?"

"Evet. Paris yolculuğuna buradan m'çık yorsunuz?"

"Buradan. Saat sekizde."

"Sizi yolcu etmek için döneceğim."

Stryver ve ötekilerden tedirgin olan Darnay, yürüyerek Temple'n sessizliğine dalınca mektubu açt :

Abbaye Hapishanesi Tutuklususu

Paris Haziran 21, 1792.

Senyör Markim,

Yakalan'm. Köylülerin elinde can korkusuyla k'vra'yorum. Acı çektirilerek ve aşağılanarak Paris'e yayan getirildim. Yollarda da çok çektim.

Bu kadarla da kalma'. Evimi yak p yerle bir ettiler. Yakında adaletin önüne çıkartılacağımı; suçumun ve tutuklanma nedenimin, bir göçmen ad na halka ihanet etmek olduğunu söylüyorlar. Sizin adınıza onlara karşı değil de, onlar için davrandığımı anlatmaya çabalamam boşuna. Göçmenlerin toprakları kamulaştırılmadan önce vergileri geri verdiğimi anlatmam boşuna. Kira toplamad m. Mahkemeye gitmedim. Aldığım tek yanıt bir göçmen için çalıştığım. Hep soruyorlar; 'Nerede o?'

"Mösyö Marki, 'Nerede o? Nerede?' diye uykula'mda ağlıyorum. Tanrıya soruyorum, gelip de beni kurtarır m'diye... Yan t yok! Umutsuz gözyaşlarımı denizlerin ötesine gönderiyorum. Belki

de Paris'teki Tellson Bankası size ulaşabilir.

“Tanrı, adalet, insanlık ve soyluluğunuz adına beni kurtarmanızı için size yalvarıyorum. Tek suçum size olan bağlılığım. Ne olur siz de bana olan bağlılığınızı gösterin! Her geçen dakika yokluğuma biraz daha yaklaşıyorum. Bu korkular hapishanesinden, saygılarımı ve bağlılığımı yolluyorum.”

Ağrıları içinde kıvrılan,

mahvolmuş

Gabelle

Darnay'ın huzuru kaçmıştı. Emektar, iyi, tek suçu Evremonde ailesine bağlanmak olan bu hizmetkârın yazdığı satırlar yüzüne öyle kargın bakıyordu ki, neredeyse gelip geçenlerden yüzünü saklayacaktı. Ne yapacağını bilemiyor, bir aşağı, bir yukarı dolanıyordu.

Soylu ailesinin ağrısının kötüye çıkmasına neden olan olaylar karşısında düştüğü dehşet, amcasına karşı beslediği kuşku, koruması gereken bir düzen karşısında vicdanının geçirdiği bocalamalar sonucunda kusurlu davranmıştı. Lucie'ye olan sevgisi nedeni ile yeni toplumsal durumu aceleyle gelmişti, pürüzlerle devşirilmişti. Denetimi elden bırakmaması gerekirdi. Hep yapmay amaçlamış, ama bir türlü gerçekleştirememişti.

Kendi isteği ile kurulan yuvasının mutluluğuna, sürekli çalışıyor olmasının gerekliliğine, zaman içinde birbirini kovalayan değişimlere ve sorunlara, önceki haftanın planlarına çaresiz kalan bu haftanın gerçeklerine kapılıp gitmişti. Tedirgin olmuştu ama yine de olaylara göz yummuştu. Harekete geçmek için fırsat kollamıştı ama fırsatları hep kaçırmıştı. Fransa'daki yeni yönetimin kaçan soyluların mallarına el koyduğunu biliyordu. Kimseye baskı yapmamıştı. Kimseyi tutuklatmamıştı. Hakkı olanları alırken zorbalık yapmamıştı. Verdiklerini kendi isteğiyle elden çıkarmıştı. Atıldığı yaşamda bir ayrıcalığı, özel bir yeri yoktu. Ekmeğini kendi kazanıyordu. Bay Gabelle, yoksullaşan ve başına bela olan arazileri emirleri doğrultusunda yönetmişti. Emirler kışın gereksinim duyulan yakacağın, yazın sıcağından çıkarılan ürünün, var olan azın paylaşılması doğrultusunda idi. Gabelle kendi selameti için savunması sırasında bunlardan söz etmişti. Bu Charles Damay'ın umutsuz bir karara varmasını kolaylaştırdı. Paris'e gidecekti!

Evet. Şu eski öyküdeki gemici gibi, rüzgârlar ve dalgalar onu şeytan kayalarına çekiyordu. Gidecekti. Aklına gelen her şey onu hızla, daha hızla, daha serinkanlıkla bu korkunç girdaba çekiyordu. Tedirgindi, çünkü mutsuz yurdunda kötü işler dönüyordu, kendisi iyi durumda olmasına karşın şimdi orada değildi, akan kanları durduramıyordu, insanlık ve merhamet duygularını harekete geçiremiyordu. Az buçuk susturabildiği, az buçuk onu kınayan bu duygular ve görev bilinci, kendini diğer Senyörlerle kıyaslamak durumunda bırakmıştı. Kıyaslamasının sonucunda Senyörlerin aşağılayıcı sözleri onu yaralamıştı. Yetmezmiş gibi, geçmiş kavgaların takipçisi Stryver'ın kaba ve saldırgan sözleri de eklenmişti. Kellesi tehlikede olan Gabelle'in mektubu da tuz biber ekmişti. Zavallı suçsuz Gabelle onun adaletine, onuruna ve adına

sığınyordu. Karırım vermişti. Paris'e gitmeliydi.

Evet. Şeytan Kayas› onu çekiyordu. Kayalara çarpana dek yüzmeliydi. Kaya bunu bilmiyordu. Tehlike de görmü-

222

yordu. Gidip meseleyi ortaya koyunca, ya ›m kalmış da olsa yaptıklarının ardındaki iyi niyet Fransa tarafından şükran ve kabul görecekti.

Saf ve iyi gönüller hep iyilik yapma ›n düşünüyörürlerdi. Darnay'ın gördüğü düşte, çığırından çıkmış bir İhtilali denetim altına alıp yönlendirmek bile vard .

Kara ›nın ışığında bir o yana bir bu yana yürürken Lucie ile babasının o gidene kadar bunu bilmemeleri gerektiğini düşündü. Lucie ayrılığın acısını çekmemeliydi. Yaşlılar her şeyi kuşkuyla karşıladıkları için Dr. Manette'in o gittikten sonra haberdar olması, daha az huzursuzluğa ve tedirginliğe neden olurdu.

Tellson'a dönüp Bay Lorry'ye veda etme zama › gelene dek dolaştı. Paris'e varır varmaz yaşlı dostunu arayacaktı ama şimdi bundan söz etmemeliydi. Atları koşulu bir posta arabası banka kapısında hazır bekliyordu. Jerry ise çizmelerini çekmiş, yol için donanmıştı.

Charles, Bay Lorry'e, “Mektubu ilettim. Ya ›l› bir yanıt getiremedim. Sözlü bir yanıt kabul eder misiniz?” diye sordu.

“Memnuniyetle,” dedi Lorry. “Tehlikeli değilse tabii.”

“Hiç değil. Abbaye'deki bir tutukluya gidecek.”

“A › ne?” Lorry not defterini çıkarmıştı.

“Gabelle.”

“Gabelle. Bu zaval › Gabelle'e gidecek mesaj nedir?”

“ ›saca, Marki mektubunu almış, gelecekmiş deyiverin.”

“Zaman belirdildi mi?”

“Yola ya ›n akşam çıkıyor.”

“Kişi belirtildi mi?”

“Ha ›r.”

Bay Lorry'nin kendini sa ›suz paltolara ve pelerinlere sarıp sarmalamasına yardımıc oldu ve onunla birlikte Banka'n›n sıcak ortasında Fleet Sokağı'nın ayazına çıktı.

“Lucie ve küçüğe sevgilerimi ilet Charles. Ben dönene kadar onlara iyi bak,” dedi yolcu. Charles Darnay kuşkuyla gülümsüyor, başını sallıyordu.

O gece Ağustos'un on dördüydü geç vakitlere kadar oturdu ve iki tane çok içten mektup yazd . Biri Lucie'yeydi. Paris'e gitmesini zorunlu k›lan yükümlülüklerini anlat yordu. Nedenlerini uzun

uzun açıkl yor, kendine bir zarar gelmeyeceğinden emin olduğunu belirtiyordu. Diğeri Doktor'a yaz lmişti. Lucie'ye yazdıklarını yineliyordu. Her iki mektuba da gider gitmez iyi olduğuna dair mektup yazacağını ekledi.

Zor bir gündü. İlk kez ortak yaşamlarını düşünüyordu. Mutlu, ev işlerinin peşinden koşan karısına bir bakmış ve ona hiçbir şey söylememeye karar vermişti. Bir ara neredeyse söyleyecek gibi olmuştu. Bugüne dek onun yardımı olmadan hiçbir şey yapmamıştı. Gece ona ve en az onun kadar değerli olan adaşına sarıldı. Uyduruk bir nedenle evden ayrıldı. Yol çantasın gizlice hazırlamıştı. Gecenin ağır, sisli havasına ağırlaşmış bir yürekle çıktı .

Görünmez bir gün onu kendine çekiyordu, rüzgârlar, gelgitler hep ondan yanay . İki mektubu geceyarısını yarım saat geçe verilmek üzere, güvendiği kapıcıya bıraktı. At üzerinde Dover'a hareket etti. Tanrı, adalet, insanlık adına demişti zavallı tutuklu. Ağırlaşan yüreğine güç katan sözlerdi bunlar. Değerli bildiği her şeyi geride bırakarak Loadstone kayalıklarına ilerledi.

İKİNCİ KİTABIN SONU

ÜÇÜNCÜ KİTAP FIRTINA

BİRİNCİ BÖLÜM

r

1792 ın sonbahar nda Paris'e giden yolcu binbir güçlkle ilerleyebiliyordu. Fransa Kral tüm görkemi ile tahtında oturuyor olsaydı bile, kötü yollar, kötü atlar onu can ndan bezdirmeye yeterdi. Değişen zaman buna ek yeni engellemeler getirmişti. Her kent kapısı ve köy vergi bürosu, köylü yurtseverlerle doluydu. Ulusun hizmetinde, tüfekleri patlamaya hazır bekliyorlard . Geleni geçeni durduruyor, sorguya çekiyor, kâğıtlarını inceliyor, ellerindeki listeden adları arıyor, sonra da kâğıtları ellerine tutuşturup yol veriyorlard. Alakoyduklar da oluyordu. I. Cumhuriyet'in değişen adına, Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm adına akıllarına o an ne gelirse kararlar da o yönde oluyordu.

Fransa toprakla nda birkaç fersah gidilmişti ki, Charles Darnay Paris'te aklanmadan bu yollardan

geri dönmesinin imkansız olduğunu bilincine vardı. Başına ne gelecekse sonuna kadar katlanmalıydı. Ardında kalan her köy, her geçit, her engel onu İngiltere'den ayırıyordu. Bu yaygın korku onu öyle etkilemişti ki, zincirlere vurup kafesler içinde Paris'e götürseler, özgürlüğünün elden gittiğini bu denli hissedemezdi.

Bu kuşkuculuk yüzünden günde yirmi kez durduruldu; yirmi kez yolunu uzattı, peşinden yetişip gerilere döndürdü; önüne çıkıp karşıladı ve onu göz hapsine aldı, Yalnızca Fransa içindeki yolculuğu günler sürmüştü. Paris'e hayli uzak bir kasabada kendini yatağa bitkin attığı bir gece, Abbaye Hapishanesi'ndeki Gabelle dışında hiçbir nedeninin onu buralara sürükleyemeyeceğini düşündü. Bu küçücük kasabanın denetim noktasında çektiği zorluklar öyle korkunçtu ki, yolculuğunun dönüm noktasına geldiğini anlıyordu. Bu nedenle gösterildiği anda gece yarısı uyandırılınca pek şaşırmadı.

Uyanık olanlar çekingen bir görevli ile ağızları pipolu üç kırmızı takkeliydi. Yatağa oturdular.

“Mülteci,” dedi görevli; “Seni Paris'e göndermem gerekiyor. Ya sana da adam katacağım.”

“Yurttaş, Paris'e gitmekten başka bir dileğim yok. Yanıma da birini katmanız gerekmez.”

“Kes sesini!” dedi kırmızı takkeliilerden, biri. Elinde tuttuğu tüfeğin kabzasını yorgana vurdu:

“Kes sesini dedim, Aristokrat!”

Çekingen görevli, “Bu iyi yurttaşın dediği gibi.” diyordu, “siz bir soylusunuz, yanınıza adam verilecek. Masraflarını da siz karşılayacaksınız.”

“Başka seçeneğim yok,” dedi Darnay.

“Seçenek ha! Şuna da bakın hele! Lamba direğini boylamadığına şükredeceğine, konuşuyor!”

Çekingen adam, “Söyledikleri doğru yurttaş,” diye araya girdi. “Kalk ve giyin mülteci.”

Darnay denileni yapıyor ve bir grup kırmızı takkelinin bir ateşin çevresinde pipo tütürdüğü, içki içtiği ve sızdığı bir denetim noktasına götürüldü. Burada, kendisini götürecek olanlar için yüklü bir bedel ödedi. Sabahın üçünde, çamurlu ve ıslak yollara döküldüler.

Yaşına verilen iki kırmızı takkeli ve kokartlı yurttaş kılıçlarını ve tüfeklerini kuşanmışlardı. Darnay'ı aralarına almışlardı, Darnay kendi ayağını kendi sürüyordu ama eyerine bağlı gevşek bir ip yurttaşlardan birinin beline dolanmıştı. Yüzlerine vuran yağmurun altında ilerlediler. Paris'e uzanan balçık yol boyunca, atları ve hızları dışında değişen bir şey olmadı.

Gece yol alıyorlardı. Günün ışıkmasında birkaç saat sonra duruyorlar, alacakaranlık çökene dek kımıldamıyorlardı. Yurttaşlar o denli yoksul giyimliydi ki, bacaklarına hasır sardılar. Omuzlarını yağmurdan korumak için de samanla örtündüler.

Darnay böyle gözalında olmaktan çok rahatsızdı.

Adamlardan biri sürekli sarhoştü; elindeki tabancayı sarsakça kullanma eğilimleri göstermesi son derece rahatsız ediciydi. Yine de Charles Darnay soğukkanlılığını korumaya çalışıyordu. Henüz ortaya konmamış bir dava ile bunların bir ilgisi olamazdı. Abbaye'deki tutuklu da söylediklerini

doğrulayınca her şey yoluna girecekti.

Beauvais'ye vaşp da insanlarla dolu sokakları görünce, durumun pek ürkütücü olduğunu kabullenmek zorunda kaldı. Atların bırakıldığı yerde berbat bir kalabalık toplanmış, 'mülteciyi öldürün!' diye bağıyordu. Daha güvenli olacağını düşünerek attan inmekten vazgeçti ve “mülteci mi dostlarım? Görmüyor musunuz ki kendi isteğimle buradayım?” diye sordu.

Ona salıran, eli çekiçli bir nalbant, “Sen lanet olas bir kaçaks n! Lanet olas bir soylusun,” diye bağıyordu.

Hanşaraya girdi ve yatıştırıcı bir tonla, “Bırakın onu, bırakın!” diye seslendi. “Paris'te yargılanacak naslsa.”

“Yarılanacak,” diye bağırdı nalbant, “Ve de vatan haini ilan edilecek!”

Kalabaşık, coşku ile katıldı bu sözlere. Hancı atın başını avludan yana döndürmeye çalışıyordu. Beline dolanmış olan sarhoş yurttaşın bakışları boştu. Darnay sesini duyurabildiğinde:

“Dostlar, yaşıyorsunuz... Ya da sizi kandırıyorlar. Ben hain değilim” demeye çalıştı.

“Yalan söylüyor!” diye bağırdı nalbant. O yasadan sonra o lanetli canın senin elinde değil mülteci, halkın elinde!” İşte o an Darnay kalabalığın gözünde bir kıvılcım gördü. Saldırıya geçmelerine ramak kala hancı atın avluya sokmuştu. Kırmızı takkeli hemen yanbaşıdaydı. Kapı kapanıp sürgüldü. Nalbant çekici ile kapıya vurdu, ama kalabalık homurdanman n ötesinde bir şey yapamadan kalakaldı.

Darnay avluda ondan yanaşkan hancıya teşekkür etti. Sonra da, 'Nalbantın söz ettiği şu yasa nedir?' diye sordu.

“Mültecilerin topraklaştın satım yla ilgili bir yasa.”

“Ne zaman yürürlüğe kondu?”

“On dördünde.”

“İngiltere'den ayrıldığım gün!”

“Şakacak başka yasaların ilkiymiş. Yabancı ülkelere gidenler yurttaşlıktan çıkarılacakmış. Dönenler ölüme mahkûm ediliyormuş. Canınınızın size ait olmadığını söylerken bunu kastediyorlardı.”

“Ama şu anda böyle bir yasa yok, değil mi?”

“Ben nereden bilebilirim ki? Olabilir. Olacak şır. Hepsi bir. Ne umuyordunuz?”

Tavanaraşındaki samanların arasında bir süre dinlendiler. Yola koyulduklarında tüm kasaba uykudaydı. Uzun süre bitmek bilmeyen berbat yollarda batacağı ilerledikten sonra birkaç kulübenin bulunduğu bir yere geliyorlardı. Evler aydınlanmış oluyor, içerdekiler çoğunlukla kurumuş bir özgürlük ağacının çevresinde dans ediyor, özgürlük şarkıları söyler oluyorlardı. Neyse ki o gece Beauvais'de uyku vardı.

Bir kez daha yal›zl›ğa ve ıssızlığa karıştılar. Zamansız soğuk ve yağmur yüzünden o yıl ürün vermeyen tarlalar boyunca ilerlediler. Yanmış evlerin görüntüsü manzarayı daha da garipleştiriyordu. Arada bir pusuda bekleyen görevli yurttaşlar yollarını kesiyorlar, duraklamalar na neden oluyorlard .

Sonunda günün ilk ışıkları onları Paris duvarlarının önünde yakaladı. Giriş kapalıydı. Yetkili birine benzeyen sert yüzlü adam:

“Tutuklunun kâğıtları nerede?” diye sordu. Darnay bu sevimsiz sözcükten irkilmişti. Adama özgür bir yolcu olduğunu, ülkenin durumu gözönüne alınarak yanına iki adam verildiğini, onların giderlerini de kendisinin karşıladığını belirtti.

Adam duymaz ›ktan gelerek: “Tutuklunun kâğıtları nerede?” diye yeniden sordu. Kâğıtlar, sarhoş Yurtsever’in takkesinin alt›ndayd›. ›kardı. Gabelle’in mektubuna bakan yetkili hem şaşırmış, hem de tedirgin olmuştu. Darnay’i dikkatle süzdü.

Onla › orac›kta, atlar›n n üzerinde bırakıp kulübeye girdi. Çevresine bakan Darnay girişin askerler ve yurttaşlar tarafından korunduğunun farkına vardı. Yurttaşların sayısı askerlere oranla çok fazlaydı. Köylülerin arabalarla getirdiği erzağın ve benzeri şeylerin içeri girişi çok kolayd . Oysa en suçsuz görünen köylülerin bile çıkışları pek zor oluyordu. Erkekler, kadınlar, hayvanlar ve taşıtlar barikatın ardında bekliyorlardı. Denetim o denli sıkıydı ki barikattan pek yavaş geçebiliyorlard .

Arala ›ndan kimileri s›ralar›n n geç geleceği düşüncesiyle yere yat›p uyuyorlar, ya da pipolar›n tütürüyorlar, diğerleri de kâh dolaş›yor, kâh dertleşiyorlardı. Kırmızı takke ye üç renkli kokart, kadın erkek herkesin baş›ndaydı.

Ya ›m saat boyunca çevreyi at üzerinde izleyen Darnay ayn› yetkiliyi karşısında buldu. Muhaf›zlara barikat› açmas›n› söylüyordu.

Sonra da Darnay için bir kâğıt verdi ve attan inmesini söyledi. Yurtseverler yorgun at yedeklerine al›p arkalar›na bakmaks›z n çekip gittiler.

Darnay, kulübeye kadar rehberini izledi. Bura › şarap ve tütün kokuyordu. Askerler ve yurttaşlar uykuda ya da uyanık, sarhoş ya da ayık, ya da ortalarda bir yerlerde, sağda solda yayılmışlardı. Gecedен kalma yağ kandili alacakaranlıkta titreyip duruyordu. Bir masada kâğıtlar vardı; kaba saba, esmer bir subay kâğıtların üstüne kapanmış, inceliyordu.

“Yurttaş Defarge,” dedi rehberine. “Bu mülteci Evremonde mu?”

“Ta kendisi.”

“Yaş›n kaç Evremonde?”

“Evli misin?”

“Evet.”

“Nerede evlendin?”

“İngiltere'de evlendim.”

“Kuşkusuz. Karın nerede Evremonde?”

“İngiltere'de.”

“Kuşkusuz La Force Hapishanesi'ne götürüleceksin Evremonde.”

“Tanıştığın aşkına,” dedi Darnay, “Hangi yasaya ve hangi suça dayanarak?”

Subay bakışlarını elindeki kâğıttan kaldırdı:

“Yeni yasalarımız var Evremonde. Yeni suçlarımız da.”

Gülüştü katıy. Yazmayı sürdürdü.

“Sizden buraya kendi isteğimle geldiğimi dikkate almanızı isteyeceğim. Önünüzdeki kâğıtta gelmemin nedeni olan yurttaşın isteği yazılı. Gecikmeden çağrısına karşılık vermek istiyorum. Buna hakkımız yok mu?”

“Mültecilerin hakları yoktur,” dedi subay. Yazdığını bitirdi, bir kez daha okudu ve, “Gizli,” diyerek Defarge'a uzattı.

Defarge tutukluya peşimden gel dercesine bir hareket yaptı. Silahlı iki yurttaş da onlara eşlik ettiler. Basamakları inerken Defarge alçak sesle, “Bastille'de yatmış olan Dr. Manette'in kızı ile evlenen sen misin?” diye sordu. Darnay şaşırılmıştı.

“Evet.”

“Aynı Defarge. St. Antoine'da şarapçısıyım. Belki adınızı duymuşsundur.”

“Kızın babasını almak için evinize gelmişti, değil mi?”

Kızın sözcüğü Defarge'ın kafasında bir şeyler çağrıştırmıştı ki, ani bir sabırsızlıkla. “Şu yeni doğan Bayan Giyotin adına... Neden Fransa'ya geldiniz?”

“Az önce duydunuz,” dedi Darnay. “Gerçek olduğuna inanıyor musunuz?”

“Kötü bir gerçek!” Kaşları çatılmış, ileri bakıyordu.

“Burada yitik biriyim. Her şey o denli haksız ki, ne olduğunu bilemiyorum. Bana yardım edebilir misiniz?”

“Hayır.” Defarge ileri bakıyordu.

Charles sordu:

“Bir şey sorsam yanıtlarınızın z?”

“Belki. Sorusuna bağlı. Söyle.”

“Hakkınızca götürüldüğüm bu hapishanede dış dünya ile iletişim kurma özgürlüğüm olacak mı?”

“Görürsün.”

“Kendimi savunmadan oraya gömülecek miyim?”

“Göreceksin. Ne bekliyorsun ki? Burada daha önce yığınlarca insan daha beter zindanlara gömüldüler.”

“Benim yüzümden gömülen olma , Yurттаş Defarge.”

Defarge bir ya t bulabilmek için yüzüne bakt ama sessizce yoluna devam etti. O sessizliğe gömüldükçe Darnay'in umut ışığı da zayıflıyordu. Aceleyle:

“Şu anda Paris'te bulunan, Tellson Bankas› görevlisi Bay Lorry'nin La Force zindan na atıldığımdan haberdar olmasının ne denli önemli olduğunu siz benden daha iyi biliyorsunuz. Benim ad ma ona haber verir misiniz?” dedi.

Defarge nın yanıtı: “Hiçbir şey yapmam. Benim görevim halkıma ve yurduma karşı. Size karşı ikisinin de yeminli kuluyum. Sizin için hiçbir şey yapmam!” oldu.

Charles Darnay ona daha fazla yalvarma nı anlamsız olduğunu hissediyordu. Ayrıca gururu da incinmişti. Sessizlik içinde ilerlerken halkın tutuklu görmeye ne denli alışık olduğunu fark etti. Birkaç yaya başn› çevirdi. Birkaç soylu olduğu için yumruk salladı. Bunun dışında iyi giyimli birinin, bir soylunun götürülüyor olması bir işçinin iş giysileriyle yoldan geçmesi kadar olağandı. Geçtikleri dar ve kirli bir sokakta ateşli bir sokak konuşmacısı, bir taburenin üzerine çıkmış, kral ve ailesinin halka karşı işlediği suçları pek heyecanlı bir kalabalığa anlatıyordu. Darnay adamın sözlerinden hepsinin hapiste olduğunu, biri dışında tüm yabancı ailelerin kentten ayrıldıklarını öğrendi. Yolda bir şey öğrenememişti, çünkü yanına kattıkları kişiler onu kimse ile görüştürmemişlerdi. İngiltere'den ayrılırken aklına gelebilen tehlikelerin çok daha fazlasıyla karşı karşıya olduğunu artık kavramıştı. Daha beter, çok daha beter olabileceğinin henüz bilincinde değildi. Son günlerin olaylarını önceden görebilseydi bu yola hiç ç kmayacağını kendi kendine itiraf ediyordu. Ama ilerideki günlerde başına geleceklerin yanında bu günü sıradan görmek bile olasıydı. Belirsiz bir gelecek vardı ve bu belirsizliğin içinde cahil insanlar doluydu. Günlerce ve gecelerce sürecek olan korkunç katliamlara başlanıp, kutsal hasat zamanının kana bulanmasına az kalmıştı. Bunlar Darnay 'e bir yıl sonrası kadar uzak geliyordu. Yeni doğmuş Bayan La Giyotindi birçokları tanımıyordu henüz. Yapılacak olan korkunç işler, bu suçları işleyeceklerin kafalarında oluşmamıştı henüz. Bu iyilik dolu kafada nasıl oluşabilirlerdi ki?

Hak ›zlığa uğrayacağını, zorlu günler geçireceğini, eşi ve çocuğundan ayrı kalacağını anlayabiliyordu, ama bunun ötesinde bir şey bilmiyordu. Bunları düşünürken La Force'un avlusuna girdiler. Yüzü k›pk›m›z› biri demir kap y ›açt . Defarge ona mülteci Evrémonde'u ta ›tt .

“Şeytan görsün yüzünü!” diye bağırd adam. “Daha ka › gelecek bunlar n!”

Defarge teslim kâğıdını sessizce aldı, iki yurттаş ile birlikte çekip gitti.

“Şeytan görsün hepsini! Biri daha! Daha kaç› gelecek?”

Ka ›s›n›n bu soruya verecek yan t yoktu, “İnsan sabırl› olmal sevgilim,” dedi. Çaldığı zile koşup gelen gardiyanlar ona hak verdiler. Aralarından biri bu ortama ters düşse de “Özgürlük için!” bile dedi.

La Force berbat bir yerdi. Karanlık ve pislik içindeydi, iğrenç bir şekilde uyku kokuyordu. Tutuklu uykusunun kokusu, bakımsız yerlerde kıyıya köşeye hemen sinerdi. Başgardıyan, "Hem de gizli" diye söylendi. "Sanki her taraf kaba basa dolu değilmiş gibi!" Kâğıd homurdana homurdana dosyaya soktu. Charles Darnay bir yarım saat daha onun keyfinin olmasını bekleyecekti. Kemerli odada kimi zaman ileri geri yürüyor, kimi zaman taş sıralara oturuyordu. Anahtarlarını alan başgardıyan, "Yürü!" dedi. "Benimle gel mülteci."

Hapishanenin iç karartan gün ışığında onu koridorlardan ve merdivenlerden geçirdi. Arkalarında bir yığın kapı kapanıyor, kilitleniyordu. Sonunda kadın, erkek bir sürü tutuklunun birlikte bulunduğu, kemerli bir bölmeye geldiler. Kadınlar uzun bir masaya oturmuşlardı. Okuyor ya da yazıyorlardı. Kimileri de dikiş, nakış, örgü türünden bir şeyler yapıyorlardı. Erkeklerin çoğu iskemlelerin arkalarındaydı. O-dayı arşınlayanlar eksik değildi.

Tutuklu bir kişiye utanç verici suçlar yakıştırmak öylesine olağanlaşmıştı ki, Darnay ister istemez irkildi. Tutuklular ayağa kalkıyor, zamanın bilinen en ince davranışları ile onu selamlıyor, yaşamı süsleyen incelik ve güzelliklerle karşılıyorlardı. Hapishanenin havası ve karanlığı bu incelikleri öyle tuhaf bir biçimde gölgelemişti ki hepsi hayalet benziyorlardı. Ne yüreklilikleri, ne de sefaletleri uygundu bu ortama. Charles Darnay kendini ölümler arasında sandı. Tümü hayaletti gördüklerinin! Güzelliğin hayaleti, yüceliğin hayaleti, inceliğin, gururun, neşenin, zekânın, gençliğin ve yaşlılığın hayaleti... Atıldıkları bu sahilten kurtulacakları günü bekliyor, buraya gelirken yaşadıkları ölümün değiştiremediği bakışlarla bakıyorlardı.

Darnay donakalmıştı ... Buradaki üzgün annelerle gençliklerinin baharındaki kızlarla karşılaştırdıklarında ortalarda dolaşan gardiyanlar göze ne kaba görünüyorlardı! Aralarındaki karşıtlık hiç bu denli belirgin olmamıştı. Hayalet olmalıydılar. Darnay karabasan görüyorum diye düşündü. Soylu görünen ve soylu bir tavırla konuşan bir beyefendi:

"Buradaki talihsiz kişiler adına size La Force'a hoş geldiniz demekten onur duyuyorum" dedi; "Sizi aramızca getiren olaylar her ne ise geçmiş olsun. Dilerim acılarınız kısa sürede son bulur. Dışarıda olsaydık haddim olmazdı ama burada koşullar çok farklı, o nedenle de sorabilirim: Adınız ve durumunuz nedir?"

Charles Darnay zorlukla kendine geldi ve bulabildiği en uygun sözcüklerle istenilen bilgiyi verdi. Başgardıyanı gözleri ile izleyen soylu, "Umarım gizli değilsinizdir?" diye sordu.

"Ne anlama geldiğini bilmiyorum, ama öyle konuşulduğunu duydum."

"Ah ne kötü! Buna çok üzüldük, ama cesaretiniz sürmesin. Birçoğumuz önceleri, "gizli" idik, ama kısa sürdü." Sesini yükselterek diğerlerine, "Üzgünüm ama gizli," dedi.

Gardiyanların onu beklediği demir kapıya doğru ilerlerken odada acıma duyguların yansımaları tan fısıltılar dolaşıyordu. En belirgin olanları kadın ve kızların yumuşak ve merhamet dolu sesleriydi. Ona iyilikler dileyip yüreklendiriyorlardı. Charles kapıdan dönüp teşekkürlerini belirtti. Başgardıyan kapıyı kapadığında görüntüler sonsuza dek yok oldular.

Demir kapı yukarı giden taş bir merdivene açılıyordu. Darnay basamakları tek tek saydı, kırk

basamak tırmanmışlardı. Başgardiyen alçak, kara bir kapıyı açtı ve boş bir hücreye girdi. Soğuk ve rutubetliydi ama karanlık değildi.

“Seninki,” dedi adam.

“Neden yalnız bırakılmıyordun?”

“Ben ne bileyim!”

“Kalem, kâğıt alabilir miyim?”

“Aldığım emirlerde böyle bir şey denmiyor. Seni görmeye gelecekler. Onlara sorarsın. Şimdilik yalnızca yemeklerini satın alabilirsin.”

Hücrede bir iskemle, bir masa, bir de saman şilte vardı. Başgardiyen çıkmadan önce bunları ve dört duvarı şöyle bir inceledi. Karşı duvara yaslanmış olan Darnay, yüzünün ne denli sağlıksız bir biçimde şiş olduğunu düşündü. Sanki boğulmuştu da cesedi suda şişmişti. Adam gittiğinde işte yapayalnız kaldım diye düşündü. Şilteye baktı. Midesi bulanmıştı. “Sürünen bir yığın böceğin arasından ölümünden sonraki gövdeni yatacak.”

Beş adıma dört buçuk adım... Beş adıma dört buçuk adım... Tutuklu hücreyi arşınıyor, uzaklıklarını hesaplıyordu. Kentin gürültüsü uzaklardan gelen trampet sesine benziyordu. Arada çığlık çığlığa insan sesleri de duyabiliyordu. Ayakkabı yaptı. Tutuklu, uzaklıklar bir kez daha ölçtü. Aynı sözleri yinelemek için daha hızlı yürüyordu. Şu demir kapının ardında kalan hayaletler vardı ya... Aralarında pencerenin pervazında oturan siyah elbiseli biri vardı. Öyle benziyordu ki. Parlak sarı saçlarıyla... Tanrı aşkına aydınlanmış köylerden bir kez daha geçelim... Beş adıma, dört buçuk adım. Aklın derinliklerinden gelen bu bölük pörçük düşüncelerle hücrede dolanıp durdu. İnatla adımlarını sayıyordu.

Gürültü dalga dalga yükselmekteydi. Dalgaların altında kalanlar ise tanrı seslerdi. Bunun dışında kentten boğuk trampet sesine benzeyen böğürtüsünde pek bir değişiklik olmamıştı.

İKİNCİ BÖLÜM

Değirmen Taşı

Paris'in Saint Germain Mahallesi'nde bulunan Tellson Bankası yüksek duvarlarla çevrili yoldan sağlam bir kapı ile ayrılmış, büyüdükçe bir evin bir kanadını işgal ediyordu. Ev en zor günler gelene dek burada oturmuş, sonra da açıcısının giysisi ile sınırdan kaçmış olan bir soyluya aitti. Avcıların gözleri önünde kaçmıştı bu av. Kılık değiştirmiş soylu kişi ise açıcısı dışında üç hizmetkârın katkıları ile hazırlanan kakaosunu dudaklarına götüren Senyör'den başkası değildi! Senyör gidince üç uşak Özgürlüğün, Eşitliğin, Kardeşliğin ve Ölümün Tek ve Bölünmez

Cumhuriyeti'nin doğuşu sırasında soylu beylerin boğazlarını kesmeye gelmişlerdi. Hazır ve istekliydiler. Senyörün evine önce el konmuş sonra da devletleştirilmişti. Her şey hızla değişiyor, yasa üzerine yasa çök yordu.

Eylül'ün üçüncü gecesi olan bu gece de adaletin yurtsever temsilcileri Senyör'ün evine yerleşmişlerdi. Her yer üç renge boyanmıştı. Üst katta konyak içmekteydiler.

Londra'daki Tellson, Paris'tekininki benzeriydi. Bankadakiler herhalde idareler ve iflas bültenindeki yerini kısa sürede alırdı. İngiliz sorumluluk duygusu ve saygınlık tutkusu bahçedeki portakal ağaçlarına ne derdi? Hele hele tezgâhın üzerinde duran Eros heykeline? Ama Paris böyleydi işte. Tellson, Eros'u beyaza boyamıştı. Orada öylece serin beyaz giysileri ile duruyor, okunu paralara doğrultuyordu. Aslında gerçek yönü de çoğunlukla bu olurdu! Bu genç doğa çocuğu Londra'nın Lombard Sokağı'nda olsaydı, iflasın eşğine getirirdi bankayı. Ardındaki perdeli kemer ile büyük ayna da aynı işi görürdü. En küçük bir neşe belirtisi hiç de yaşlı olmayan memurların tümünü sokağa döküp dans etmelerine yol açıyordu. Ama Parisli Tellson, işlerini pek de güzel kıvırıyordu. Her şey yolunda gittiği sürece kimse ürküp parasını çekmemişti.

Bugünden sonra Tellson'dan ne para çekilecekti? Kalan, yitirilen ve unutulmuş paralar ne olacak? Sahipleri hapisanelerde çürürken, kasalarda hangi gümüşler ve mücevherler pas tutacaktı? Bu dünyada kapanamayacak da ötekine devrolunacak kaç hesap olabilirdi ki? Ne başka kimse ne Bay Lorry bu soruların yanıtını verebilirdi o gece. Bay Lorry'nin kafası karmakarışıktı.

Dürüst ve yürekli yüzünde lambanın oluşturabileceğinden daha karanlık, oradaki hiçbir nesnenin düşüremeyeceği bir gölge vardı. Dehşetin gölgesiydi bu. Artık bir parçası haline geldiği bankaya olan derin bağlılığından dolayı üst kattaki odalarda kalıyordu. Oysa buranın yurttaşlar tarafından kullanılıyor olmasını bir güvence olarak değerlendirenler de vardı. Lorry onlardan değildi. Böyle şeylere pek önem vermezdi, yalnızca kendine düşeni yapardı. Avlunun öte yanında, aralarında senyörünkilerin de bulunduğu arabalar vardı. Sütunlarda iki kocaman meşale yanıyordu. Bunların ışığında ise bir bileyaşı görüyordunuz. Yakınlardaki bir demirciden ya da bir atölyeden acele ile getirilmiş gibiydi.

Bay Lorry yerinden kalktı, bunlara bakarken ürperdi, yeniden oturduğu yere döndü. Yalnızca camı değil, panjurları da açmıştı, tepeden tırnağa tır tır titriyordu. Yüksek duvarların ve sağlam kapının ardından kentin sesleri geliyordu. Tuhaf, başka dünyalardan geliyormuşçasına bir tınısı vardı bu seslerin. Korkunç bir doğanın sesleri Tanrıya ulaşıyordu. Ellerini kavuşturan Bay Lorry, "Şükür Tanrıma!" dedi. "Sevdiklerimden hiçbiri bu gece, bu berbat kentte değil. Tanrım, tehlikede olanlara acı!"

Az sonra kapıdaki çingene çalındı, "döndüler," diye düşündü Bay Lorry. Kulak kabarttı. Birileri avluya girmişti. Kapı kapanınca ortalık yine sessizliğe büründü. Banka konusunda duyduğu tedirginlik ve sinirlilik yeniden ortaya çıkmıştı. Değişiklikler bu tür duyguları ön plana çıkarıyordu. İyi korunuyordu. Görevlilerin yanına gitmek için yerinden kalktığı sırada kapı açıldı ve içeri iki kişi daldı. Lorry şaşkınlıktan dilini yutacaktı neredeyse!

Lucie ve baba! Lucie'nin kolları ona doğru uzanmıştı! Yüzündeki içten anlam ve duygu

yoğunluğu süresiz oraya damgalanmış gibiydi.

“Bu da nesi?” diye bağırdı şaşkın şaşkın Bay Lorry. Soluk soluğaydı. Aklı iyice karışmıştı.

“Lucie!.. Manette! Ne oldu? Sizi buraya getiren ne? Ne oldu?”

“Lucie o şaşkın ve solgun hali ile Lorry'e sarıldı :

“Sevgili dostum,” dedi, kocam için burada sız.”

“Kocam sız?”

“Charles.”

“Charles'a ne olmuş?”

“O burada.”

“Paris’te mi?”

“Birkaç gündür burada. Üç ya da dört olma sız. Tam olarak bilemiyorum. Bir sorumluluk duygusu onu buralara getirmiş. Kent sınırında tutuklayıp hapishaneye atmışlar.”

Yaşlı adamın ağzından bir çığlık koptu. Aynı anda da kapıdaki çanlar bir kez daha çaldı . Ardından avludan konuşma sesleri ve gürültüler gelmeye başladı. Pencereye doğru dönen Doktor gürültünün nedenini sordu.

“Dışarı bakmayın!” dedi Lorry. “Dışarı bakmayın. Yalvarırsanız Manette... Panjurlara dokunmayın!”

“Sevgili dostum,” dedi Doktor; “benim burada dokunulmazlığım var. Ben bir Bastille tutuklusuyum. Paris'te, hatta tüm Fransa'da hiçbir yurtsever Bastille'de yattığımı bilip de bana el kaldıramaz. Elleri kalkıyor ama ya sarılamak ya da omuzlarda taşımak için. Eski sıkıntılarım sayesinde sızın geçip buralara gelebildik ve Charles'dan haber alabildik.

Böyle olacağını biliyordum. Charles'a yardım edebileceğimi biliyordum. Lucie'ye de söyledim. Nedir bu gürültü?” Eli yine pencereye uzanmıştı.

Bay Lorry, “Bakmayın!” diye bağırdı. “Hayır Lucie. Hele sen hiç bakma!” Ona sarılıp, geri çekti. “Korkma birtanem. İnan Charles'ın başına kötü bir şey geldiğini duymadım. O korkunç yerde olduğunu bile bilmiyordum. Hangi hapishanede?”

“La Force'da.”

“La Force ha! Sevgili yavrum, sen hep yürekli oldun. Şimdi de sakinleşip dediklerimi yapacaksın. Birçok şey buna bağlı, inan bana! Bu gece yapabileceğin bir şey yok. Dışarı çıkamazsın. Charles adına senden zor bir şey isteyeceğim. Söz dinleyeceksin, sakin ve sessiz olacaksın. Seni arka taraftaki bir odaya yerleştirmeme izin vereceksin. Babanla beni başbaşa bırakmalısın. Ölümle yaşam arasındaki pay kıldan ince. Bu nedenle de gecikmemen gerek.”

“Sizi dinleyeceğim. Görünüşe bakılırsa başka seçeneğim yok. Doğruyu söylediğinizi de biliyorum.”

“Yaşlı adam onu öptü ve kendi odasına götürdü. Kapı üzerine kitledikten sonra Doktor'un yanına koştu. Pencereyi ve panjurları aralayıp dışarı baktılar.

Kan ve erkeklerden oluşan kalabalık avluyu dolduramayacak kadar azdı. Topu topu kırk elli kişiydiler. Ev sahipleri onları içeri almıştı. Onlar da avluya doluşup bilek taşında çalışmaya başlamışlardı. Taş amaçları doğrultusunda, ayak altı olmayan bir yere getirilmişti. Ne korkunç işçilerdi bunlar! İşleri ne korkunçtu!

Bilek taşının iki kulpu vardı. Taşı çeviren iki adam deliler gibiydiler. Her döndürüşte saçları havalanıyor ve yüzleri barbar maskelere bürünmüş ilkel insanlara dönüyordu. Takma kaşlar ve takma bıyıklar takılmıştı. Hayvanca heyecanlardan, bağırımdan, uykusuzluktan kan ter içindeydiler. Bu serseriler kolu çevirdikçe bukleleri kâh gözlerinin üzerine düşüyor, kâh enselerine sarkıyordu. Damlayan ve akan kanların taştan sıçrayan kıvılcımlarla birleşmesinin oluşturduğu görüntü, kan ve ateşin kötülüğünün görüntüsüydü. Kana bulanmamış tek kişi yoktu. Bilek taşına ulaşabilmek için birbirlerini itip kakan insanlar arasında yarı bellerine kadar soyunmuş erkekler de vardı. Gövdelerini paçavralarla örtmüşlerdi. Kirliydi. Kadınların dantellerinden, ipeklilerinden, kurdelelerinden oluşan bu paçavralar kana bulanmıştı. Bilenmeye getirilmiş tüm baltalar, bıçaklar, süngüler, kılıçlar kan izleri taşıyordu. Kılıçların bir kısmı onları taşıyanlarca bellerine paçavralarla tutturulmuştu. Hepsi aynı renkteydi. Kıvılcımların arasından aletlerini kapanlar sokağa fırlıyorlardı. Kudurmuş yüzlerindeki kırmızılık da aynı tondaydı. Karıncağı incitmeyecek biri bile eline bir tüfek alıp tümünü taşlaştırmak için yirmi yılını verebilirdi. Boğulmakta olan biri tüm yaşamının gözlerinin önünden geçtiğini nasıl görürse, bu manzara da işte öyle bir anda kavranıvermişti.

Pencereden ayıldılar. Doktor'un bakışları dostunun bembeyaz kesilen yüzünde bir açıklama aradı. Kilitli odadan yana korka korka bakan Lorry:

“Tutuklular öldürüyorlar,” dedi. Dediklerinizden eminseniz ve varolduğuna inandığınız gücünüz gerçek ise bu şeytanlarla tanışın ve sizi La Force'a götürsünler. Çok geç olabilir, bilemiyorum. Yitirilecek zamanım z yok.”

Dr. Manette onun elini tuttu. Şapkasını bile almadan çıkıp, avluya vardığında Lorry pencerenin yanına henüz ulaşmıştı. Bembeyaz saçları, etkileyici yüzü, davranışlardaki özgüven, onu silahları su gibi yarararak bilek taşının başındaki sohbetin ortasına getiriverdi. Bir an için bir sessizlik oldu. Ardından da telaş ve fısıldaşmalar. Ne dediği anlaşılamıyordu. Birden Bay Lorry onu gördü. Omuz omuza vermiş yirmi kişinin odasındaydı.

“Bastille'li tutuklu çok yaşa! Bastille'dekinin akrabasına yardım edelim! Bastille'liye yol verin! La Force'daki Evremonde'u kurtaralım!” sesleri dört bir yana dağıldı. Binlerce ses yankılandı.

Bay Lorry panjurları ve perdeleri kalp çarpıntılar arasında kapadı. Lucie'ye koştu ve babasına yardım edildiğini, o-nun Charles'ı bulmaya gittiğini söyledi. Lucie'nin yanında çocuğu ile Bayan Pross vardı.

Gecenin sessizliği her yeri kaplamıştı. Bay Lorry'nin elini tutan Lucie yere oturmuştu. Aptallaşmış gibiydi. Bayan Pross çocuğu Lorry'nin yatağına yatırmış, başı da güzel çocuğunun

yanına düşmüştü. Zavallı bir eşin iniltileri ile dolu uzun, upuzun bir gecede, ne baba, ne de haber geliyordu! Büyük kapıdaki çan gecenin karanlığında iki kez çaldı. Patlamalar yinelendi, bilek taşı döndü.

“Ne oluyor? Askerlerin işleri bilmiyor.”

“Bura güzelim, artık devletin malı ve bir anlamda da silah deposu sayılır.”

İki kez bilediler. Son bileyiş zayıf ve kesik kesikti. Kısa bir süre sonra gün ağarmaya başladı. Lorry çekinerek dışarı baktı. Taşın yanındaki kaldırımda yatan biri kalktı. Boş bakışlarla çevresine bakıyordu. Ölülerin yattığı savaş alanında sürünerek kendini kurtarmaya çabalayan yarı bir asker gibiydi. Bu yorgun katil, Senyör'ün arabalarından birini görünce yalpalaya yalpalaya yürüdü ve bu görkemli taşıta içine tırmandı. Zarif uykusundan geri kalanı arabanın yastıkları üzerinde değerlendirmek için de kapıyı kapattı.

Bay Lorry dışarı tekrar baktığında en büyük bilek taşı Dünya bir kez daha dönmüştü. Avlu karanlıktı. Ufak bilek taşı sabahın serinliğinde tek başına duruyordu. Üzerindeki kızılılık güneşin marifeti değildi ve güneş bu kızılılığı yok edemezdi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gölge

İş saati geldiğinde Bay Lorry'nin kafasında billurlaşan ilk düşünce, bir göçmen tutuklunun eşini ve çocuğunu barındırarak Tellson'u tehlikeye atmaya hakkı olmadığıydı. Lucie ve çocuğu için varını yoğunu, güvenliğini, yaşamını düşünmeksizin gözden çıkarırdı, ama emanet kendinin değildi. Kaldı ki konu “iş” olunca Bay Lorry ilkelerine hep bağlı kalırdı.

Akşamına Defarge geldi. Meyhaneye gidip sahibinden bu kargaşa içindeki kentte güvenceli bir yer bulması için yardım istemeyi düşündü. Aynı nedenlerle de vazgeçti. Defarge en karanlık çevrelerin adamıydı. Belki de söz sahibiydi ve kanlı dolapların bir parçasıydı.

Öğlen olduğu halde Doktor hâlâ dönmemişti. Her geçen dakika Tellson'u biraz daha tehlikeye sokuyordu. Bay Lorry Lucie'ye danıştı. Genç kadın babasının kısa bir süre için daire tutmaktan söz ettiğini, Tellson'a yakın olmasını istediklerini söyledi. Önerinin karşı çıkılacak bir yanı yoktu. Kaldı ki Charles'in işleri iyi gidip, serbest kalsa bile Paris'ten hemen ayrılması olanaksızdı. Bay Lorry uygun bir daire aramaya çıktı ve buldu.

Gözden uzakta, bir yan sokaktaydı. Panjurları kapalı metruk evlerin bulunduğu küçük bir meydana bakıyordu. Bay Lorry, Lucie'yi, Bayan Poross'u ve çocuğu hemen bu eve taşıdı, onları elinden geldiğince rahat ettirmeye çalıştı. Jerry'yi yanlarında bıraktı ve işine döndü. Kapılardan

sıgmayan Jerry kolay alaşığı edilecek cinsten biri değildi.

k>nt>l ve üzüntülü bir gündü. Bay Lorry banka kapanana dek hem günü, hem de kendini tüketti. Bir gece öncesinde olduğı gibi odasında yapayalnızdı. Neler yapması gerektiğini düşünüyordu ki, merdivenlerde de ayak sesleri duydu, Birkaç dakika sonra yanına bir adam geldi. Dikkatlice Lorry'ye bakt ve, "Jarvis Lorry sen misin?" dedi.

"Buyrun benim," dedi Lorry. "Tanışıyor muyuz acaba?"

Gelen adam, iriya >, kıvrıcık siyah saçlı, kırk elli yaşlarında biriydi. Yan t olarak soruyu yineledi. Vurgulamada değişiklik yoktu.

"Beni ta >yor musunuz?"

"Sa >rım görmüşlüğüm var."

Telaşlanan Lorry, "Doktorun yan>ndan m geliyor sunuz?" diye sordu.

"Evet. Beni Dr. Manette gönderdi."

"Ne diyor? Bana haber mi gönderdi?"

Defarge onun sa >rsızlıkla uzanan eline bir kâğıt parçası tutuşturdu. Yazı Döktor'un el yazısıydı.

"Charles iyi, ama ben henüz buradan ay >lam yorum. Charles'ın eşine mektup göndermesi için izin koparabildim. Bu pusulay getiren haberci Lucie'yi görsün."

Bir saat önce La Force'dan ya >lmıştı. Mektubu okuyan Lorry rahatlamıştı. Neşeyle, "Benimle gelir misiniz?" dedi.

"Peki."

Defarge >n ne denli az konuştuğunun farkına henüz varmamış olan Lorry, şapkasını aldı ve birlikte avluya ç>k >lar. Avluda iki kad>n vard , bunlardan biri örgü örüyordu.

"Bayan Defarge bu," dedi Bay Lorry.

On yedi >l önce de onu aynı sözlerle bırakıp gitmişti.

"Evet o," dedi kocas>.

"Bayan bizimle mi geliyor?"

"Evet. İnsanlar> tan>mas , yüzlerini ezberlemesi gerek. Güvenlikleri için."

Defarge >n davranışlarından tedirgin olmaya başlayan Lorry ona kuşkuyla baktı ve önden ilerledi. Kadınların ikisi de peşlerinden geldiler. İkinci kad n Kin'di.

Sokakla > olabildiğince çabuk geçtiler ve yeni evin merdivenlerini tırmad>lar. Kap >y >Jerry açt . Lucie tek başınaydı, oturmuş ağlıyordu.

Genç ka >n Lorry'nin getirdiğı habere çok sevindi ve notu getiren ele sarıldı. Bu not bu ele geceyar > >nas l geçmiş, bu elin başına ne işler açabilir diye düşünmüyordu.

Güçlü ol sevgilim! Ben iyiyim. Burada baba'nın sözü geçiyor. Bu mektuba yanıt veremeyeceksin. Benim için çocuğumuzu öp!

Yaşlıların tümü buydu, ama Lucie için o denli değerliydi ki! Lucie, Defarge'ı bırakıp, karısının örgü ören ellerinden birini öptü. Duygusal, sevecen, şükran dolu, kadınsı bir davranıştı bu. El karşılık vermedi. Buz gibiydi. Ağır ağır aşağı düştü, örgüsünü alıp işini sürdürdü.

Bu dokunuşta Lucie'yi kendine getiren bir şeyler vardı. Tam notu göğsüne sokuyordu ki elleri boynunda dondu, korkuyla Bayan Defarge'nin yüzüne baktı. Kadın dik dik bakıyordu, duygudan yoksundu.

“Güzelim,” dedi Bay Lorry. “Sokaklarda sık sık ayaklanmalar oluyor. Seni rahatsız edebileceklerini sanmıyorum ama Bayan Defarge koruyabilme gücü olduğu kişileri tanımak istiyor.” Güven verici sözlerine ara veren Lorry, Defarge'a döndü ve:

“Sakın bunu anlatmam gerek, değil mi yurttaş?” diye sordu. Yaşlı adam, üçlünün taşlaşmış davranışlarından etkilenmişti, açıkça belli oluyordu bu.

Defarge'la karşılıklı baktılar. Sonunda Defarge söyleneni onaylamışçasına başını salladı.

“Sevgili küçüğü ve Bayan Pross'u getirsen iyi olur Lucie. Bizim sadık Pross'umuz, Bay Defarge, bir İngiliz hanımdır, Fransızca bilmez.”

Aynı geçen hanımın her türlü yabancı ile baş edebileceğine dair köklü bir inancı vardı. Hiçbir tehlike ya da sıkıntı onu yıldıracağına benzemiyordu. Ellerini kavuşturup da Kin'e bakarken, “Ne var ne yok küstah suratlı?” dedi. “İyisindir umarım!” Bayan Defarge'ı da İngilizce bir öksürükle karşıladı. Ne var ki ikisi de ona pek yüz vermediler.

“Bu onun çocuğu mu?”

Bayan Defarge ilk kez işini bırakıp, şişin ucu ile çocuğu gösterdi. Yazgının parmağı gibiydi.

“Evet bayan,” dedi Lorry. “Zavalı tutuklunun tek ve sevgili evladı.”

Bayan Defarge ve ötekilerinin düşürdüğü gölge o denli ürkütücüydü ki anne içgüdüsel olarak çocuğun yanına eğilip kucakladı. Gölge şimdi hem annenin hem çocuğun üzerine düşmüştü.

“Yeter,” dedi Bayan Defarge. “Göreceğimi gördüm. Gidebiliriz.”

Bu sakin görünüşünün altında kötülük yatıyordu. Ne denli ustaca gizlenirse gizlensin Lucie bunu sezdi ve paniğe kapıldı, kadının giysisine yapışarak:

“Zavalı kocama iyi davranın,” dedi. “Ona kötülük yapmayın. Onu görmeme yardımcı olacak mısınız?”

Bayan Defarge ona dik dik bakıyordu:

“Benim kocanla işim yok. Beni ilgilendiren Doktor Manette'nin kız ... Yani sen...”

“Öyleyse benim için Charles'a merhamet edin. Çocuğu için! Merhamet etmeniz için o da size dua edecektir. Ötekilerden çok sizden korkuyoruz.”

Bayan Defarge bunu övgü kabul etti ve koca na baktı. Sıkıntıdan başparmağını kemirmekte olan Defarge yüzüne daha katı bir anlam vermişti. Bayan Defarge gülümseyerek:

“Koca nın mektupta ne diyor?” diye sordu. “Nüfuz gibi bir şeylerden söz etmiyor mu?”

Kâğıd koynundan aceleyle ç karan Lucie korkulu gözlerle kadına baktı: “Babam n sözünün sayıldığına söylüyor.”

“İyi ya... Babam n nüfuzu sayesinde kocan hapishaneden kurtulsun bakal m.”

“Bir eş, bir anne olarak sizden bana acımanızı istiyorum. Gücünüzü suçsuz kocama karşı değil de; ondan yana kullanmanızı istiyorum. Siz de bir kadınsınız. Ne olur bir eş, bir anne olarak beni düşünün!”

Bayan Defarge n bakışları her zamanki gibi buz gibiydi. Arkadaşı Kin'e döndü:

“Şu küçük kadar olduğum yıllardan beri, çocukluğumdan beri görmeye alıştığımız analar ve eşler düşünülüyor mü? Kocaları, babaları sık sık hapishanelere tıklıp onlardan uzak tutulmadılar mı? Yaşamınız boyunca kardeşlerimizi ve çocuklarını sefalet, çıplaklık, açlık, susuzluk, acı, baskı, baskımsızlık içinde kıvrıran rken görmedik mi?”

“Başka bir şey görmedik,” dedi Kin.

Gözlerini Lucie'ye çeviren Bayan Defarge, “Bu yükü uzun ıllar taşıdık,” dedi. “Sen karar ver, tek bir eşin ve ananın sıkıntısı bizi etkileyebilir mi?”

Örgüsüne döndü ve dışarı çıktı. Öc peşindeydi. En son Defarge çıktı, ç karken de kap ı s k ca kapadı .

“Cesaret sevgili Lucie,” dedi Lorry. “Cesaret, yine cesaret! Şimdilik her şey iyi gidiyor. Birçok zavallı için son günlerde gittiğinden çok daha iyiye gidiyor. Üzülmeyi bırak ve şükret.”

“Umudumu yitirmedim ama o korkunç ka nın umutlarını gölgeliyor.”

“Haydi ca m! O güçlü yürekte bu umutsuzluk da neymiş! Gölgelemiş! Saçma bir şey bu Lucie.”

Ne var ki, Defarge'la n davranış biçimi onun yüreğini, de karartmıştı. Saklamaya çalıştığı düşünceler can n çok k yordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

rt nadaki Sessizlik

Doktor Manette ortadan kayboluşunun dördüncü sabahına dek geri dönmedi. Bu korkunç zaman diliminde neler olup bittiği Lucie'den tümüyle saklandı. Kadınlı erkekli bin yüz tutuklunun halk tarafından öldürüldüğü dört gün ve gecenin bu cinayetlerin karanlığına büründüğünü, havanın kan koktuğunu çok sonraları, Fransa ile aralarına kilometreler girdiği zaman öğrenebildi. Yalnızca hapishanelere bir saldırı olduğunu, tüm siyasi tutukluların tehlikede bulunduğunu, kimilerinin kalabalık tarafından dışarı sürüklenip katledildiklerini biliyordu.

Doktor, Bay Lorry'ye gizliliğini belirtmeye gerek duymaksızın, kalabalığın onu bir kan gölünün arasından La Force'a ulaştırdığını aktarmıştı. Hapishanede bir halk mahkemesinin kurulduğunu görmüştü. Tutuklular tek tek bu mahkemenin karşısına çıkarılıyor, ya ölüme gönderiliyor ya da özgür bırakılıyorlardı. Pek az da hücrelerine geri gönderiliyordu.

Kendini divan'a Bastille'in bir hücrelerinde ön sekizinci yatmış biri olarak tanıtmıştı. Halk mahkemesi üyelerinden biri de ayağa kalkıp onu tanıdığını belirtmişti. Defarge'dı bu adam. Sonra da damadının yaşayanlar arasında olduğu kesinlik kazanmıştı. Üyelerin kimisi uyanık, kimisi uyuyor, kimi sarhoş, kimi ayık, kimi eli kanlı, kimi temiz üyelerine Charles'ın yaşamı ve özgürlüğü için yalvarmıştı. Devrik düzenin elinde acılar çekmiş biri olarak ona gösterilen tutkulu karşılama sonunda, Charles Darnay'ın bu yasa bilmez mahkeme önüne hemen çıkarılması p durumunun incelenmesine izin verilmişti. Tam özgür bırakılacak gibi olmuşken hiç kimsenin anlayamadığı bir nedenle işler tepetaklak oluvermişti. Gizli fısıldaşmalar sonucunda mahkemeye başkanlık eden bir kişi tutuklunun gözaltında bulundurulması gerektiğini, ama Doktorun hatırı için güvencede olacağını söylemişti. Tutuklu derhal hücrelerine yollanmıştı.

Doktor orada kaldıkça, Darnay'ın, dışardaki katillerin eline geçmemesini sağlamak için öylesine yalvarmıştı ki sonunda kalma izni verilmişti. Tehlike geçene dek bu kan çemberini terketmemişti. Aceleyle yenen bir iki lokma ekmekle şekerlemelerin arasında olup bitenler anlatılamazdı. Kurtulan tutuklulara gösterilen coşku parçalanacaklara gösterilen tutkuya eşitti. Bu da çok şaşırtıcıydı. Bir tutukludan söz etti. Adam serbest bırakılmış, dışarı çıkıyordu ki, çığının biri adamı şişleyivermişti. Yanlışlık anlaşılınca Doktor Manette'yi adamı tedavi için çağırılmışlardı. Doktor dışarı çıkmış ve yaralıyı kurbanlarının cesetleri üstüne oturmuş birkaç kişinin kollarında bulmuştu. Bu korkunç karabasanda tutarsızlık klar sonsuzdu. Doktora yardımcı olmuşlar, yaralıyla sevecenlikle ilgilenmişlerdi. Hatta bir sedye yapıp oradan uzaklaştırmışlardı. Sonra da silâhları kaptıkları gibi yeniden coşkuyla korkunç katliama katılmışlardı. Doktor elleriyle yüzünü kapayıp, oracıkta bayılıvermişti.

Bay Lorry altmış ikisinde olan arkadaşının yüzüne baktıkça yine kriz geçirebileceği korkusuna kapılıyordu. Oysa dostunun bu yönünü hiç tanımiyordu. Onu hiç böyle bir kişilikte görmemişti. Doktor çektiği acıların ilk kez bir işe yarayacağını biliyordu. Bu kızgın ateşle damadının kapısını kırabilecek onu özgür kılacak demiri tavlamaştı.

“Ağrıların hepsi iyi bir sonuca yönelmiş dostum. Boşa gitmemiş. Sevgili çocuğum beni nasıl

yaşama döndürdüyse, ben de onu çok sevdiği Charles'a kavuşturacağım. Tanrı yardım ederse bunu başaracağım!”

İşte Doktor Manette! Jarvis Lorry bu yanan gözlerde bu kararlı yüzde yaşamı yıllar yılı durdurulmuş bir saate benzeyen birinin gücünü gördü, işe yaramadığı yıllarda depoladığı enerji, saati yeniden çalıştırmıştı. Doktorun o an aklına gelebilecek engellerden çok daha fazla onun kararlığı karşısında eriyip giderdi. Hem görevi tutsak ya da özgür, zengin ya da yoksul, iyi ya da kötü demeksiniz tüm insanlara hizmet etmek olduğu için, hem de nüfuzunu akıllıca kullandığı için kısa sürede aralarında La Force'un da bulunduğu üç hapis haneye doktor olarak atandı. Artık Lucie'ye kocasının tek başına yattığı hücreden çıkarıldığını, diğer tutukluların arasına karıştığını söyleyebiliyordu. Charles'ın haftada üç kez görüyordu. Ondandır iyi haberler getiriyordu. Arasra kocasının ona birkaç satır yazıp gönderdiği de oluyordu ama Lucie'nin bunları yanıtlamasına izin verilmiyordu. Daha önce dış ülkelerde dostlar edinmiş, sürekli ilişkiler kurmuş mültecilerden hapis hanelerde çok kuşulanıyorlar, çevirecekleri akla sığmaz dalaverelere karşı önlemler alıyorlardı.

Doktor'un bu yeni yaşamı kuşkusuz huzurdan yoksun bir yaşamdı. Yine de akıllı Bay Lorry bu durumdan duyulan gururu sezinliyordu. Yakışksız hiçbir şey bu gururu zedelemiyordu. Bu durum Bay Lorry'e de ilginç geliyordu. Doktor o güne dek mahkûmiyetinin ve damadın tarafından bir hastalıkmişçesine değerlendirildiğinin bilincindeydi. Ama durum değişmişti. Artık bu acı deneyimin ürünleri Charles'ın güvenliği ve kurtuluş umudu idi. Değişiklik onu yüceltmişti. Artık zayıf olan onlardı; güçlü olan güvenilmesi gereken ise kendisiydi.

Lucie ile rolleri değiştirmişlerdi. Bu değişimi, gerçek bir şükran duygusu ve sevgi gerçekleştirmişti. Ona çok şeyler veren bu insana hizmet etme sırasından bundan böyle Doktorundu.

“Ne ilginç!” diye düşündü Bay Lorry. “Ama çok doğal ve akla uygun bir durum. Artık ailenin reisliği sende dostum. Sende kalsın. Daha iyi ellerde olamaz.”

Bu arada Doktor, Charles'ın serbest bırakılabilmesi için çok uğraştı. Hiç değilse yargı önüne çıkarılmasını sağlamaya çabaladı. Ne var ki günün akışı ondan önde gidiyordu. Yeni bir dönem başlamıştı. Kral yargılanmış ve kafası uçurulmuştu. Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm'ün Cumhuriyeti ölüm kalım savaşı veriyordu. Nötre Dame'ın kulelerinde gece gündüz kara bayrak sallanıyordu. Yeryüzündeki tüm despotlara karşı ayaklanmaya çağrılan üç yüz bin kadar kişi Fransa'nın her tarafında başkaldırmıştı. Ejderhanın toprağa ekilmiş dişleri sonunda hasata hazırdı. Dağda, ovada, kayada, çakılda, derelerin çamurunda, güneyin masmavi göğünün altında, kuzeyin bulutlarının gölgesinde, çorakta, ormanda, bağlarda ve zeytinliklerde, tüm otların ve mısırların arasında, ırmakların suladığı verimli alanlarda, kumsallarda meyve vermişti. Kendini tek başına savunabilen bir kişi bağımsızlığın I. yılındaki sele nasıl karşı durabilirdi? Sel göklerden iniyordu. Alttan kabarıyordu. Cennetin pencereleri ise bu kez açık değil, kapalıydı!

Dur durak yoktu. Ama, barış, dinlenme ya da zaman ölçüsü yoktu. Gece ve gündüz her zamanki gibi birbirlerini izliyordu, o kadar. Gece oldu mu gündüz bitmişti. Zamanın hesabı tutulmuyordu. Sabırlı bir kişi için bu kavram ne denli anlamsız ise, bir ulusun delilik ateşinde de zaman işte öyle

yok olup gitmişti. Tüm kentin alışılmamış sessizliğini bozan cellatbaşı kralın kellesini halka gösteriyordu. Hemen ardından da sekiz zorlu ay boyunca tutsak ve dul kalmanın ağarttığı saçları ile güzel kraliçenin kellesini gösteriyordu. Ama zıtlıkların yasa olduğu dönemlerdeki gibi zaman, hem ağır ilerliyor, hem de yıldırım hızıyla geçip gidiyordu.

Başkent'te on devrim mahkemesi, ülkenin dört bir yanında da kırk ya da elli komite, yaşam ya da özgürlüğe kasteden kuşkulular yasası gereğince işini sürdürüyordu. İyiler ve suçsuzlar, kötülerin ve suçluların eline teslim edilebiliyordu. Hapishaneler adalet önüne çıkarılacakları günü bekleyenlerle doluydu. Artık yerleşik ve doğal düzen buydu. Birkaç hafta geçmemişti ki yüzyıllardan beri böyleymiş gibi gelmeye başladı. Hele hele keskin dilli bir "Bayan Giyotin" vardı ki, zamanın başlangıcından beri buradaydı sanki.

Giyotin konusunda bir sürü şaka yapıyordu. Baş ağrılarınızı kökünden iyi ediyordu. Saçınızın ağarmasını engelliyordu. Cildinize olağanüstü bir pembelik veriyordu. Sinek kaydı traş eden ulusal usturaydı. Kim Bayan Giyotin'i öpecek olsa, ufak bir pencereden bakıp, sepete hapsiriveriyordu! İnsan soyunun yeniden dirilişinin simgesiydi. Haç'tan daha çok önem taşıyordu. Göğüslerden haçlar çıkarılmış, yerlerine küçük giyotinler takılmıştı. Haç'ı yadsıyanlar Giyotin'e diz koyarlardı.

Öyle çok kelle uçmuştu ki, toprak iğrenç bir kızılıktaydı. Genç bir şeytan için düzenlenmiş bozyap gibiydi. Parçalarına ayrılıyor, gerektiğinde de birleştiriliyordu. Gür sesleri susturuyor; güçlülere perişan, iyisi ve güzeli yok ediyordu. Yirmi biri canlı, biri ölü olan üst düzeyden yirmi iki arkadaşın kafalarını, öylesine bir hızla gövdelerinden ayırmıştı ki İncil'deki yaşlı adamdan çok daha çabuk çalıştığı apaçık ortadaydı. Her gün Tanrı'nın yarattığı kulları katledip duruyordu. Doktor bu korkunç olayların ve yaratıcılarının arasında başı dimdik dolaşıyordu. Gücüne güveniyordu. Amacını dikkatle kovalıyordu. Lucie'nin kocasını kurtaracağından hiç kuşkusu yoktu. Ama zaman öylesine su gibi akıp geçiyordu ki, sular öylesine derindi ki, Doktor inancın yitirmemeye çalışıyordu.

Şu günlerde Charles'ın tutukluluğu bir yıl üç ayı geçmişti bile. Aralık ayında Devrim daha da azgınlaşmış, halk iyice kudurmuştu. Güneyin nehirlerinde geceleynin boğazlanan cesetler yüzüyordu. Mahkûmlar güneyin kış güneşinde beşer onar kurşuna diziliyorlardı. Yine de Doktor'un başı dikti. O gün için Paris'te ondan iyi tanınan biri yoktu. Ondandaha acıip durumda olan da. Sessiz, insanca l, hem hastanenin, hem hapishanenin vazgeçilmez adamı olarak, sanatın hem katiller hem de kurbanlar için eşitçe kullanan Doktor, başka türden bir adamdı. İşindeki becerisi, dış görünümü ve Bastille öyküsü onu herkesten farklı kılıyordu. Ondandahiç kuşku duyulmadı, hakkında hiç soruşturma yapılmadı. Gerçekten de sekiz yıl önce yaşama döndürülmüş gibiydi ya da yaşayanlar arasında bir hayaletti o.

BEŞİNCİ BÖLÜM

çk> >

Bir yıl ve üç ay! Bütün bu süre içinde Lucie, Charles'ın başının güvencede olduğuna bir kez bile inanmadı. Her gün sokaklardan ölüme giden insanları taşıyan arabalar geçiyordu. Güzel kızlar, akıllı kadınlar, kumrallar, esmerler, ak saçlılar, gençler, güçlü erkekler, yaşlılar. Beyler ya da köylüler. Her gün o nefret edilen hapisane hücrelerinden çıkarılıyor, giyotine kırmızı şarap oluyorlardı. Sokaklardan geçirilip, giyotinin yok edici susamışlığını gideriyorlardı.

Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ya da Ölüm... Giyotine bakılacak olunursa gerçekleştirilmesi en kolay olan sonuncusuydu. Gelen felaketin şaşkınlığı, geçen zamanın dönen çarkları, Doktorun kızının elini kolunu bağlamasaydı, o da diğerlerine benzerdi. Lucie St. Antoine'daki tavanarasında o beyaz başı göğsüne bastırıldığından bu yana sorumluluklarını hep bilmişti. Sıkıntılı günlerin yükünü taşımayı da iyi beceriyordu. Sadıktı, sevgi doluydu. Babası işlere koyulup, yeni evlerine yerleşir yerleşmez evi kocası oradaymışçasına düzene soktu. Her şeyin belirli bir yeri, belirli bir zamanı vardı. Küçük Lucie'nin derslerine, İngiltere'deymişlercesine devam ediliyordu. Kocasına bugün kavuşacakların iş gibi davranıyor, kendini kandırma oyunları hazırlıyordu. İskemlesini ve kitaplarını hazır tutuyordu. Her gece hapisanedeki mutsuzların arasında ölümün gölgesinde olan sevgili tutuklu için dua ediyor, ancak öyle rahatlıyordu. Görünüşünde fazla bir değişiklik olmamıştı. Kızına giydirdiği ve kendi giydiği yas entarilerine benzeyen koyu renkli giysiler mutlu günlerin cicili bicili giysileri kadar temiz ve düzgündü. Yüzü solgunlaşmıştı. Huzursuzluğu yansıtan o bildik anlam, yüzünde dondu kaldı. Yoksa eskisi kadar güzel ve hoştu. Kimi geceler babasını öperken bütün gün bastırıldığı duyguları dizginleyip ağlıyordu. 'Tek dayanağım sensin,' diyordu. Babası da hep aynı serinkanlılıkla 'Benim haberim olmadan ona bir şey olamaz. Onu kurtaracağıma eminim Lucie,' diyordu.

Değişen yaşamlarının bilmem kaçınıcı haftası olmuştu ki, eve dönen babası, "Sevgili kızım," dedi; "Charles'ın saat üç sularında ulaşabildiği bir pencere önü var. Eğer oraya gidebilirse ki bu bir sürü koşulun yan yana gelmesine bağlı seni görebilir. Ama sen onu göremezsin. Görse bile tanıdığını belirten bir davranışta bulunman çok tehlikeli olur."

"Yeter ki göster baba. Her gün giderim!"

O günden sonra hava ne olursa olsun, orada iki saat bekler oldu. Saat ikiyi vurduğunda orada oluyor, dördü çalınca ayrılıyordu. Havanın yağmadığı ya da başka bir engelin çıkmadığı günlerde küçük kızın da götürüyordu. Tek bir gün bile sektirmiyordu.

Dar ve dolambaçlı bir sokağın karanlık ve pis bir köşesiydi. Bir bıçkıcının barakası sokaktaki tek yapıydı. Geri kalan yalnızca bir duvardı. Oraya gelişinin üçüncü gününde bıçkıcı, Lucie'yi farkettiler.

“İyi günler yurttaş.”

“İyi günler yurttaş.”

Bu hitap biçimi yasallamıştı art k. Bir süre önce katıksız yurtseverler arasında moda olmuş, sonra da herkes için yasa emri haline gelmişti.

“Yine mi gezintiye çıktın yurttaş.”

Sürgit ay ın işi yapan bıçkıcı bir zamanlar yol işçisiydi. Hapishaneye baktı, sonra da on parmağı ile yüzünün önüne parmaklık yaptı. Aralarından sırtarak bak yordu. “Beni ilgilendirmez,” dedi ve odun kesme işine döndü.

Ertesi gün Lucie'yi bekliyordu ve görür görmez de yolunu kesti:

“Ne? Yine mi burada mın yurttaş?”

“Evet.”

“Aha... Bir de çocuk. Bu annen değil mi küçük yurttaş?”

“Evet diyeyim mi anne?”

“Evet birtanem.”

“Evet yurttaş.”

“Aha! Beni ilgilendirmez. Beni işim ilgilendirir yalnızca. Bak testereme... ona benim küçük giyotinim diyorum. Bir ileri bir geri... koptu gitti kafas !”

Odunu sepete attı. “Odunlar Giyotini'nin Samson'u diyorum kendime. Bak! ileri geri, ileri geri... işte gitti kellesi! İşte bir çocuk; az ileri, az geri... işte gitti kellesi. Tüm aileyi doğradım bile.”

İki kütüğü daha sepete atarken Lucie ürperdi. Ona görünmeden burada durabilmek imkansızdı . O günden sonra onun dostluğunu kazanmak uğruna hep ilk onunla sohbet eder oldu. Arada bir adama içki parası veriyordu. Bıçkıcı da almak için nazlanmıyordu.

Meraklı biriydi. Lucie kimi zaman onun varlığını unutuyor, hapishanenin çatısına, demirlerine bakarken dalıp gidiyordu. Yüreği kocasına yöneliyordu. Sonra da bıçkıcıyı kendisini gözlerken buluyordu. Testeresi çalışmıyordu. Böyle zamanlarda bıçkıcı, 'beni ilgilendirmez,' der ve hemen işine dönerdi. Karda, yağmurda, baharın acı rüzgârlarında, yazın güneşinde, bir kez daha karda, yağmurda, Lucie her gün iki saati burada geçirdi. Her ayrılışında da hapishane duvarını öperek ayrıldı. Babasından öğrenebildiği kadarıyla, kocası her beş ya da altı seferde bir, arada üçdört gün üst üste onu görüyordu. Farsat bulunca onu görmesi yeterliydi. Bunun için de beklemeye razıydı .

Ara k ayı gelmişti. Babası korkuların arasında dolaşıyordu. Lucie, karın atıştırdığı bir öğle sonrasında her zamanki köşesine ulaştı. Bir kutlama günüydü. Halk çılgınca eğleniyordu. Evler mızraklara geçirilmiş kırmızı şapkalar, üç renkli kurdeleler ve Birinci Cumhuriyet yazılarıyla süslenmişti. Yazılar bile üç renkliydi. Bölünmez ve tek Cumhuriyet Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm... Bıçkıcının kulübesi bu öyküyle donanmayacak kadar ufaktı . Ama yine de üzerine bir şeyler çiziktirecek birilerini bulmuştu. Hiç kimse ölümü sıkıştırarak yer bulmakta güçlük

çekmemişti. Damda mızrak ile takke vardı. Pencereye St. Giyotin adını verdiği testeresini yerleştirmişti. Giyotin artık bir Aziz'di. Lucie geldiğinde dükkân kapalıydı, bıçkıcı yoktu. Lucie derin bir nefes aldı. Ama adam uzakta da değildi. Az sonra tüyler ürperten bağırmlar ve çığlıklar duyuldu ve hapishanenin köşesinde bir kalabalık belirdi. Tam ortalar nda oduncu ile Kin el eleydiler. En azından beş yüz kişiydiler, ama beş bin şeytan gibi zıplayıp, oynamaktaydılar. Söyledikleri şarkının dışında müzik yoktu. O sıralar dillerden düşmeyen bir şarkının ezgileri eşliğinde dans ediyorlardı. Tuttukları tempo dış gıcırıtışına benziyordu. Kadın, erkek oynuyorlardı. Kadın kadına oynadılar... erkek erkeğe oynadılar. Onları bir araya felaketler getirmişti. Önceleri kırmızı takkelerden, kaba yünlü giysilerden oluşan bir yığındılar. Lucie'nin çevresinde dans etmeye başladıklarında, aralarında kendinden geçmiş biri vardı. Yaklaştılar uzaklaştılar. Ellerini çırpıtılar, birleştirdiler, döndüler. Birbirlerinin boyunlarına sarıldılar, çiftler çiftler döndüler. Birkaç tanesi yerlere düşene dek bu çalgı dans sürdü. Onlar yere serildiğinde, ayakta kalanlar bir çember oluşturdu. Bu kez de çember dönüyordu. Sonunda çember de parçalandı ve ikişer dörder dans eder oldular. Durup durup yön değiştiriyorlardı. Birden durdular. Yolu kesen sıralar oluştu. Başları aşağıda, kolları yukarıda çığlık atıyorlardı. Hiçbir kavga bu dans kadar korkunç olamazdı. Cennetten kovulan meleğin şeytana dönüşmesi gibi, bir zamanların sağlıklı, masum eğlencesi, insanları kinlendirmek, kanlarını tutuşturmak için kullanılır olmuştu. Uyum ve incelik dansı daha da çirkinleştiriyordu. Açılmış göğüsler, güzel kafalar ve bu kan ve pislik çamuruna batıp çıkan ince ayaklar bu şaşmış, şaşırılmış zamanın parçalarıydı.

Carmagnole'dü bu. Kalabalık, Lucie'yi oduncunun kaşısında dehşete düşmüş, şaşkın bir durumda bırakıp geçti. Bu arada kar da atıştırmaya başlamıştı. Tüy gibi yumuşaktı. “Babam!” Kapadığı gözlerini açtığında karşısında gördüğü kişi Doktordu. “Ne korkunç, ne çirkin bir görüntü!”

“Biliyorum siz m biliyorum. Ben de birkaç kez gördüm. Korkunç! Korkma, hiçbiri sana zarar veremez.”

“Kendim için korkmuyorum baba. Kocam bu insanla şın elinde...”

“Şısa süre sonra onu ellerinden kurtaracağız. Onu pencerenin önünde bırakm. Kimsecikler yok. Dama doğru bir öpücük yollayabilirsin.”

“Ruhumu da, baba.”

Karda bir ayak sesi... Bayan Defarge'ın gelen.

“Selam yurttaş,” dedi Doktor.

“Selam yurttaş.”

Başka bir şey konuşulmadı. Kadın beyaz bir yolun üzerinden bir gölge gibi geçip gitti.

“Koluma gir sevgili yavrum. Hiç değilse onun hatırı için buradan neşeli ve güçlü geç. Hah şöyle, aferin! Hem boş yere gülümsüyor sayılmazsın, çünkü Charles yarın yargılanacak!”

“Ya şın!”

“Yitirilecek zaman yok. Ben hatırım ama yine de alınacak önlemler var. Gün belirtilmeden

bunları gerçekleştirmek olanaksızd . Henüz haberi yok. Birazdan onu Conciergerie Hapishanesi'ne nakledecekler. Öyle öğrendim. Korkuyor musun?"

Lucie ya ıt veremeyecek kadar heyecanlıyd . "Sana güveniyorum baba," diyebildi.

"Güven! Birkaç saat sonra bu heyecan ı bekleyiş bitecek ve sen sevdiğine kavuşacaksın. Benim şimdi Lorry'yi görmem gerekiyor."

Sözünü kesti. Zar zor dönen tekerlek sesleri geliyordu ve ikisi de bu sesin ne anlama geldiğini biliyorlardı. Bir... iki... üç... Korkunç yükleri ile dolu üç araba. Kar sesleri boğuklaştırıyordu.

Öte yana dönen Doktor: "Lorry'yi görmem gerek," diye yineledi:

O sa ık, yaşlı beyefendi hâlâ en yakın sırdaşıydı. El konmuş, ya da devletleştirilmiş toprakların listesi onda vardı. Sahipleri için neyi kurtarabilirse kurtarıyordu. Tellson'un ç ıkarları n böylesine koruyacak başka kimse bulunamazd .

zıla çalan sar bir gökyüzü ve Seine Nehri'nden yükselen bir sis, karanlığın habercileriydi. Doktor bankaya vardığında hava kararmıştı bile. Senyör'ün görkemli evi boşaltılmıştı. Avludaki kül ve toprak yığını üzerinde şu yazı vardı: "Ulusun malıdır. Bölünmez ve Tek Cumhuriyet. Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm."

Bay Lorry'nin ya ında kim vardı acaba? Şu koltuğa atılmış ceket kimindi? Görünmemek için içerdeki odaya kim gizlenmişti? Sevdiğini bağrına basmak için dışarı çıkan kimdi? Titreyen bir sesle içeride duran birine yönelip, "Conciergerie'ye gönderilmiş. Duruşma yarın," diyen kimdi?

ALTINCI BÖLÜM

Zafer

Beş yargıç, bir savcı ve karanlık bir jüriden oluşan Yargı Kurulu her gün toplanıyordu. Listeler her gece ç ık yor, hapishanelerdeki gardiyanlar tarafından tutuklulara okunuyordu. Gardiyanlar n en gözde esprisi, "Hadi bakalım, çıkın da akşam haberlerini dinleyin," demek olmuştu.

Charles Evrémonde, na ı diğer Darnay."

Sonunda akşam haberleri La Force'a da ulaşmıştı. Bu türden bir duyuru yapıldı m , ölüme ya da kalıma çağrılan kişi bir köşeye geçip yerini alıyordu, Darnay ya da Charles Evrémonde bu yerin özelliğini biliyordu. Yüzlercesinin buradan göçtüğünü görmüştü. Okumak için gözlük kullanan şişko gardiyan bir an duruyor, okuduğu adın sahibi yerini almış mı diye bakıyordu. Yirmi üç ad okumuştü. Oysa yalnızca yirmi kişi ortaya çıkmıştı. Biri hapishanede ölüp, unutulmuş; ötekiler çoktan giyotini boylamışlardı. Charles'ın ilk geldiği gün alındığı kemerli odadaydılar. O gün

orada bulunanlar bu katliamda çoktan yok olmuşlardı. O günden bugüne dost olduğu herkesle vedalaşmış, bunların hepsi giyotinde can vermişti. Acele ile birkaç söz söylenirdi ama vedalaşmalar hep kısa sürerdi. Her gün yinelenen sıradan bir olaydı bu. La Force'daki mahkûmlar her gece bu “Kurban” oyununu oynuyor, sonra da bir konser veriyorlardı : Pencerelelerdeki demirlerin dibinde toplanıp ağlaşıyorlardı. Gelecek günlerin eğlenceleri için yirmi yeni oyuncu gerekliydi ve kilit altına alınma saatine az vardı . Ortak salonlar ve koridorlar gece orada devriye gezen iri köpeklerin denetimine bırakılıyordu.

Mahkûmlar duygusuz değillerdi. Onlar içinde buldukları yaşama koşulları bu hale getirmişti. Buna bir tür sarhoşluk ya da delilik demek daha doğru olurdu. Kimileri giyotine koşarcasına gidiyordu. Kimilerinin gereksiz yere öldüğünden söz ediliyordu. Hastalıkların ortalığı kırıp geçirdiği dönemlerde hastalığa yakalanarak ölüp gitmek isteyenler de olurdu. Korkunç, geçici bir istektir bu. Hepimizin gizli kalmış, benzer, özü yok edici istekleri vardır. Koşullar oluştu mu, su yüzüne çıkarlar.

Karanlıkta; Conciergerie yolu kısa sürdü. Farelerin cirit attığı hücrelerinde geçirilen gece uzun ve soğuktu. Ertesi gün Charles Darnay'den önce sanık iskemlesine çağrılanların sayısı on beşti. Tümü suçlu bulundular. On beş davanın tümü bir buçuk saat sürdü.

“Charles Evrémone! Neden diğer Darnay!”

Kürsüdeki yarıçıklar tüylü şapkalar giymişlerdi. Diğerlerinde o kaba kırımz takkeler ve üç renkli kokartlar vardı. Charles jüriye ve kaynaşan dinleyicilere baksaydı, her şeyin ters gittiğini düşünebilirdi. Suçlular suçsuzları yargılıyorlardı. Salona egemen olanlar kentin en aşağılık, en acımasız, en berbat kesimiydi. Bu tür konularda kimse onlarla aşkı atamazdı. Gürültü yapıyorlar, beğenmiyorlar, sabırsızlanıyorlar, kararı etkiliyorlardı.

Erkeklerin çoğu silahlıydı. Kadınların kiminde bıçak, kiminde hançer vardı. Kimileri yiyip içiyor, birçoğu örgü örüyordu. Hele biri vardı ki örgüsünün ucunu koltuğunun altına sıkıştırmıştı. En öndeydi ve Charles'ın sıradan beri görmediği bir adamın, Defarge'ın yanında oturuyordu. Kocasını olduğunu sandığı adamın kulağına birkaç kez bir şeyler fısıldadı. Asıl dikkatini çeken şey, yakınında olup da yüzüne hiç bakmamasıydı. İnatla bir şeyler bekliyor gibiydiler. Yalnızca jüriye bakıyorlardı.

Başkanı'nın altında Doktor Manette oturuyordu. Her zamanki sade giysilerinin içindeydi.

Savcı, Charles Evrémone ya da Darnay'i mültecilikle suçladı. Ülkeye dönecek olan mülteci soylular ölümüne mahkûm eden yasaya dayanıyordu. Cumhuriyet'in malıydı. Yasanın, Darnay Fransa'ya döndükten sonra çıkmış olması hiçbir şeyi değiştirmiyordu. İşte yasa buradaydı, Darnay de şurada. Fransa'da tutuklanmış ve kellesi isteniyordu.

“Uçurun!” diye bağırdı izleyiciler. “Cumhuriyet düşmanı!”

Başkanın bağırınları susturmak için zilini çaldı ve tutukluya yıllardır İngiltere'de yaşayıp yaşamadığını sordu.

“Öyle”

Öyleyse mülteci değil miydi? Ne ad veriyordu kendine?

Darnay, ne ak şın, ne yaşamının tanımladığı anlamda mülteci değildi.

Neden değil? Başkan bilmek istiyordu.

Çünkü kendine çirkin gelen unva şını yine kendi isteği ile reddetmişti. İngiltere'de kendi alın teri ile yaşamıştı. Fransa halkının alın teri ile yaşamayı yeğlememişti.

Bunu nasıl ka ştılayabilirdi?

İki tanık göstererek. Theophille Gabelle ve Alexandre Manette.

İngiltere'de evlenmemiş miydi? Başkan anımsatıyordu.

Doğru ama bir İngilizle değil, bir Fransız yurttaşla.

Fransız mı?

Evet, doğuştan bir Fransızla.

Ailesi ve ailesi?

Lucie Manette. Şurada duran iyi yürekli doktorun tek kızı.

Bu yaktın dinleyiciler üzerindeki etkisi çok olumlu oldu. Tanınmış doktoru yücelten bağırsal salonu doldurdu. Duygular öyle değışkendi ki biraz önce sanığı sokağa sürükleyip, parçalamak için sabırsızlanan yüzlerde şimdi gözyaşları vardı. Darnay bu tehlikeli yolda ilk adımlarını Doktorun tavsiyeleri doğrultusunda atıyordu. Bu dikkatli öğretmen yolun hem her karışını hesaplamış, hem de her şeyi planlamıştı.

Başkan neden Fransa'ya daha önce değil de tutuklandığı tarihte döndüğünü sordu. Dönmemişti çünkü geçim kaynağı yoktu. Yalnızca reddettiği imkanlar vardı. Oysaki İngiltere'de Fransızca ve Fransız edebiyatı dersleri vererek yaşayabiliyordu. Bir Fransız yurttaşın isteğı üzerine dönmüştü, çünkü bu yurttaşın yaşamı onun yokluğu nedeniyle tehlikede ydi. Bir yurttaşın canını kurtarmak için dönmüştü. Kendisine ne olursa olsun bu insana arka çıkacaktı. Bu Cumhuriyet'in gözünde suç muydu? İzleyiciler coşkuyla "Hayır!" diye bağırmaya başlayınca, Başkan bir kez daha zilini kullanmak zorunda kaldı. Bu pek işe yaramadı, çünkü kendi istekleri ile vazgeçene dek 'Hayır!' diye bağırmaktan geri kalmadılar.

Başkan bu yurttaşın adını sordu.

Bu ilk ta ştıktı. Yurttaşın mektubundan söz edildi. Mektup sınırda elinden alınmıştı ve hiç kuşkusuz Başkanın önündeki kâğıtların arasındaydı. Doktor, bu mektubunun o kâğıtların aras nda olmasını sağlamıştı. Mektup bulunup okundu. Doğrulanması için Gabelle'e başvurulduğunda tüm kuşkular silinmişti.

Gabelle, mahkeme kurulunun Cumhuriyet düşmanlar ile uğraşmaktan vakit bulamayarak kendisini Abbaye Hapishanesi'nde unuttuklarını, yargılanmadan öylece tutulmuştu. Mahkemeye ancak üç gün önce çıkarılmıştı. Charles Evrémonte Darnay'in teslim olması ile de kendisine karşı, açılan davanın düşmesine karar verilmişti.

ra Dr. Manette'deydi. Tanınmışlığı ve yanıtlarının berraklığı iyi bir etki yarattı. Sanık, uzatmalı Bastille tutukluluğundan sonra edindiği ilk dostuydu. İngiltere'de sürgünde kaldığı sürece, gerek k>z na gerek kendine hep bağlılık göstermişti. Oradaki soylu hükümetle yakınlık kurmak şöyle dursun, İngiltere düşmanı ve Amerikan dostu olarak yargılanmıştı bile! Bildiklerini gerçeğin gücü ile söylediği için jüri ve izleyicilerin kararlarını vermesi uzun sürmedi. Sonunda Bay Lorry adlı bir İngiliz bayın dava konusunda tanıklık edebileceğini, duruşmada kendinin yanı sıra tanıklık yaptığını söylediğinde jüri yeterince bilgi edindiğine karar verdi. Başkan kabule hazır, onlar da oylamaya hazır d lar.

Oylama a >k yap>l yordu. Her oy açıklandığında kalabalıktan alkışlar yükseliyordu. Oylar sanığın lehineydi, Başkan, Darnay'i, "Suçsuz" ilan etti. Kitleleri tatmin etmek zordur. Bir anları ötekine uymaz. Bir istedikleri bir istediklerini tutmaz. İşte böyle bir an yaşanıyordu.

Kara >n ardından gözyaşlarına boğuldular. Gözyaşlarını, akıttıkları kan kadar boldu. Kadın erkek, bir sürü insan sanığa sarılmak için yarıştılar. Yıllardır tek başına yaşamaya alışmış olan Darnay, karar tersine olsaydı bu ağlayan kalabalığın onu güle oynaya parçalayacağını biliyordu. Bir ara bay lacak gibi oldu. Sonraki davalara yer açmak için salondan al>n nca kollardan da kurtuldu. Cumhuriyet düşmanı olarak yargılanacak beş kişi daha vardı. Cumhuriyet'e karşı suç işlememiş bile olsalar, Cumhuriyet'e yardım olmamakla suçlanıyorlardı. Yargı kurulu, bir kişiyi özgürlüğüne kavuşturduğu için yitirdiklerini telafi etmeye karar vermiş olacak ki, adamların beşini de ölüme mahkûm etti.

Bu iş öyle çabuk olup bitti ki, Darnay oradan ayrılmamıştı bile. Bu beş sanıktan biri, karar hapisnede öğrendikleri özel bir işaretle Darnay'e ilettili: Ölüm. Peşinden de ekledi: "Yaşasın Cumhuriyet!" Bu beş kişi yargılanmalarını uzatacak izleyici kitesinden yoksundular. Kalabalık Doktorun ve Damay'in ardından gitmişti. Delicesine coşkulu gösterileri, insan seli coşmuştu. Kudurana dek ağlayıp bağıştılar. Salondan ç>kartt>klar>ya da yanlar nda getirdikleri bir iskemleye Darnay'i oturttular. İskemlede kırmızı bir bayrak vardı. Arkasına da bir kırmızı takke bağlanmıştı. Bu zafer arabas>n n onu eve kadar götürmesini Doktor bile engelleyemedi. Çevrede k>rm>z>takkeler deniz gibi dalgalan yor, denizin derinliklerinde insan kal nt lar görünüyordu. Damay'in bu kargaşada aklından ve karardan kuşkuya düşüp acaba giyotine mi götürülüyorum diye düşündüğü bile oldu.

Iğın bir düşteymişçesine, her gördüklerine sarılarak, Darnay'i göstererek ilerlediler. Karı, nasıl kanla boyamışlarsa, bayrakları ve takkeleri ile de her yeri Cumhuriyet'in rengine boyayarak, düşe kalka Lucie'nin evinin önüne geldiler.

Baba >, Lucie'yi hazırlamak için önden gitmişti. Ama kocasını en sonunda karşısında gören Lucie babas>n n kollarına yığılmaktan kendini alıkoyamadı. Darnay onu kalbine bastırıp, güzel başını ellerinin arasına alınca, sırtını kalabalığa verip dudaklarını birleştirence, kimileri dans etmeye başladılar. Avlu Carmagnole ile dolup taşı. Sonunda genç bir kadını Özgürlük Kraliçesi yapıp, iskemleye yerleştirdiler ve yan sokaklardan akıp gittiler.

Charles, zafer kazanma >n gururunu da yaşayan Doktorun elini s>kt . Sonra da Carmagnole'ün

ateşine karşı yürümekten soluk soluğa kalmış olan Bay Lorry ile tokalaştı. Kucağına uzatılan Küçük Lucie'yi öpüp, sadık Bayan Pross'a sarmaş dolaş oldu. Karısını kollarında eve taşıdı.

“Lucie! Ca şım! Kurtuldum!”

“Sevgili Charles, diz çöküp Tan şya şükretmek istiyorum.”

Hep birlikte başları nı eğip dua ettiler.

“Şimdi de babana teşekkür et Lucie. Fransa'da kimse onun benim için yaptıkları nı yapamazd .”

İllar önce beyaz bir baş nasıl göğsüne yaslandıysa, bu kez de Lucie'nin başı Doktorun göğsüne yaslanmıştı. Doktor karşılık verebildiği için mutluydu. Acılarının bedeli ödenmişti ve gücünden gurur duyuyordu. “Kendini toparla bir tanem” diye azarladı kızı nı . “Böyle titremene gerek yok, kurtardım onu.”

YEDİNCİ BÖLÜM

Kaçışın Çabaları

“Onu kurtar şım!” Bu, o sık sık gördüğü düşlerden biri değildi, gerçektir. Kızı yine de titriyordu. Belli belirsiz bir korku vardı içinde. Ortam o denli karanlık ve bulanık, insanlar o denli çalgın ve kin doluydu ki! Suçsuzlar kuşku üzerine ya da salt kötülük olsun diye ölüme gönderiliyorlardı . Charles kadar değerli ve dürüst kişilerin her gün ölüme gittiklerini düşündükçe, yüreğinin hafiflemesi kolay olmuyordu. Kış öğleden sonrasının gölgeleri uzamıştı ama o korkunç arabalar sokaklarda hâlâ ilerliyordu. Akları onlardaydı . Gözleri aralarında Charles'ı aradı ve onu göremeyince gerçeğe daha sık sarılıp, ürperdi. Kadınca güçsüzlüğüne karşın, onu neşelendirmeye çalışan babasının güçlendiğini görmek olağanüstü mutluluk veriyordu. Ne tavan arası vardı, ne de ayakkabıcılık kalmıştı. 105 Kuzey Kulesi yoktu artık. Hedefine ulaşmıştı; sözünü tutmuş, Charles'ı kurtarmıştı. Onun gücüne sığınabilirlerdi.

Tutumluydular. Bu hem en güvenli yaşam biçimiydi, hem de zorunlulukların sonucuydu. Charles, hapisanedeki gardiyanlara yiyecek parası ödemek zorunda kalmıştı. Biraz bu nedenle, biraz da evde casus olmasını istemediklerinden uşak tutmamışlardı. Adliye önünde kapıcılık yapan yurttaşlar arada sırada işlerine yardımcı oluyorlardı. Bay Lorry tarafından emirlerine verilen Jerry de alışverişlerini yapıyor, gece de onlarda kalıyordu. Bağımsızlığın, Eşitliğin, Kardeşliğin ve Ölümün Bölünmez ve de Tek Cumhuriyeti'nin yasalarına göre tüm ev halkını nın adları nın kapılarının kenarına yazılması şarttı. Jerry Cruncher'ın adı da kapıdaydı . Hava kararırken Jerry, Doktorun istediği boyacıyı bulmuştu. Kapıdaki listeye Charles Evrémonde'un adı eklendi.

Zamanla şıkartan korku ve güvensizlik ortamında, tüm zararsız yaşam biçimleri değişikliğe

uğramıştı. Birçoğunda olduğu gibi, Doktorun küçük evinin gereksinimleri de geceleri sağlanıyordu. Dikkati çekmek, dedikoduya ve çekememezliğe yol açmak istemiyorlardı. Alışverişi birkaç aydan beri Bayan Pross ile Bay Cruncher üstlenmişlerdi. Pross parayı, Cruncher ise sepeti taşıyordu. Sokak lambalarının yakıldığı saatte çıkıyorlar, aldıklarını eve taşıyorlardı. Fransız bir aile ile bunca yıl birlikte olan Bayan Pross'un azıcık aklı olsaydı Fransızca'yı sökmesi gerekirdi. Ne yazık ki kadın buna niyeti bile yoktu. Bu "saçma sapan" dili ancak, Bay Cruncher kadar konuşabiliyordu. Yaptığı ilk şey ortaya bir söz atmaktı. Satıcı şaşkın şaşkın bakarken, o da aradığını bulup eliyle gösterirdi. Pazarlık bitene kadar da kaptığı malı elinden bırakmazdı. Satıcının parmağıyla gösterdiği fiyatın kesinlikle eksik olduğunu işaret ederdi.

Mutluluktan şarmış gözleri ile Pross, "Evet Bay Cruncher! Siz hazırsanız ben de hazırım" dedi. Çatlak sesli Jerry ermindeydi. Elleri paslı değildi gerçi, ama bunun dışında yine diken gibi saçlarıyla aynı Jerry'di.

"Bir yığın öteberi gerek. İşimiz zor. Şarap gerekecek. Almaya kalktığımız her yerde kırmızı kafalar içiyor olacaklar."

"Sağlığınıza ya da eski bir dostu içiyor olmaları sizin için fark etmez," dedi Jerry.

"Kimmiş o eski dost?"

"Eski Nick için, kurukafaya yani."

"Oh! Bu adamları anlamak için çevirmene gerek yok. Sözlüklerinde yalnızca iki sözcük var: Cinayet ve Bela!"

Lucie, "Hişt... Pross'cuğum," diye seslendi, "Yalvarım sözlerine dikkat et."

"Peki, peki ederim. Laf aramızda, dilerim bu gece soğan ve tütün kokanlarla sarmaş dolaş olmayız. Haydi bir tanem, ben dönene dek ateşin başından ayrılma. Kocana iyi bak. Başını onun omzundan ayırma. Gitmeden önce bir soru sorabilir miyim. Dr. Manette?"

"Sarımlı bunu yapma özgürlüğün var." Doktor gülüyordu.

"Tanıştığın bana özgürlükten söz etmeyin. Ondan yeterince var!"

"Hişt! Yine mi?" Konuşan Lucie'ydi.

"Sorun şu: Ben Majesteleri III. George'un sağ kolu bir kuluyum." Bunu söyler söylemez de diz çöküp reverans yaptı. "Ben şunu bilir şunu söylerim: Tanrı Kralı korusun!"

Bay Cruncher'in yurtseverliği tutmuş, kilisede dua edercesine bu sözleri yinelemişti.

"Bir İngiliz yüreği taşıdığına sevindim," dedi Bayan Pross. "Bir de şu nezleli sesin olmasa... Neyse, sorun şu: Buradan gitmemiz konusunda hiç umut var mı?"

Hepsi için büyük bir kayıp kaynağı olan konuyu bu iyi kadın sıradan bir şeymişçesine açmış, hafife alıyor gibi davranmıştı.

"Korkuyorum ki hayati Charles için bu tehlikeli olur."

“Eh, peki. N'apa m!” 'Bir tanesinin sarı saçlarına baktı. “Öyleyse sabırlı olup beklemem gerekiyor. Kardeşim Solomon'un dediği gibi, 'başımızı dik tutup dövüleceğiz.” Haydi Bay Cruncher... Sen yerinden kırıkdamaya bir tanem.” Lucie'yi ailesi ile bırakarak çıktılar.

Bay Lorry'nin gelmesi bekleniyordu. Bayan Pross lambayı yakmıştı ama şöminenin keyfini çıkaramadıkları için, kenara bir yere koymuştu. Küçük Lucie dedesine sokulmuştu. Doktor fısıltı gibi bir sesle güçlü ve büyük bir perinin nasılsı hapishane duvarından yavaş yavaş kendisine bir zamanlar iyilik yapmış olan bir tutukluyu kurtardığının öyküsünü anlatıyordu. Ortalık sakin ve sessizdi. Lucie bile her zaman olduğundan daha rahattı. Birdenbire bağırdı:

“Ne oluyor?”

Öyküyü yavaş yavaş kesen babası, “Kızım, sakın ol,” dedi. “Ne kadar sinirlisin! En küçük şey seni yerinden zıplatmaya yetiyor. Sen ki babanın kızısın...”

Lucie'nin beti benzi kül gibi olmuştu, tir tir titriyordu.

“Merdivenlerde yabancı bir ses duydum gibi geldi,” dedi.

“Güzelim, merdivenlerde şey yok!”

Tam bu sırada kapı vuruldu.

Baba, babacığım... Ne var acaba! Charles'ı sakla, kurtar onu!”

Ayağa kalkan Doktor, Lucie'yi omuzlarından tutup, sarstı ve, “Onu kurtardın,” dedi. “Ne zayıfsın! Dur kapıyı açay m.”

Lambayı eline aldı, ara kapılardan geçip dış kapıyı açtı. Kırmızı başlıklı, kılıç ve tabanca kuşanmış dört yurttaş içeri daldılar.

“Yurttaş Evrémonde, namı diğer Darnay?”

“Kim aşıyor?” Seslenen Darnay'di.

“Ben, biz aşıyoruz. Seni tanıyorum Evrémonde. Seni duruşmada gördüm. Cumhuriyet adına bir kez daha tutuklusun.”

Kaşısı ve çocuğu Darnay'e sarılmışlardı. Dört adam çevrelerini sarı verdi.

“Neden tutuklandığımı söyler misiniz?”

“Cönciergerie'ye dön yeter. Nedenini yavaş yavaş öğrenirsin. Duruşman yarın.”

Taşlaşmış olan Dr. Manette, elinde lamba, öylece kalakalmıştı. Sanki lambayı tutmak için yapılmış bir heykele benziyordu. Duyduğu sözler üzerine adamlardan birinin yakasına yapıştı:

“Onu taşıyorum, dediniz. Beni de taşıyor musunuz?”

“Elbette yurttaş doktor.”

“Hepimiz seni taşıyoruz.”

Doktor hepsine birer birer baktı ve bir an süren bir duraklamadan sonra, “Öyleyse sorumu

yanıtlay n,” dedi. “Ne oluyor?”

Adamlardan biri istemeye istemeye, “St. Antoine mahallesi ondan dava s,” dedi. Arkadaşının St. Antoine'l olduğunu belirtti

“Onu St. Antoine suçluyor.”

“İyi ama neden?”

“Daha sını sormayın yurttaş. Cumhuriyet sizden özveride bulunma sız istiyorsa siz de iyi bir yurttaş olarak gerekeni yapmalısınız ki mutlu olasınız. Cumhuriyet her şeyden önce gelir. Halk üstündür. Haydi Evrémonde, zamanım z az.”

“Bir şey daha” diye yalvardı Doktor. “Onu suçlayan kim?”

“Bu kurallara ay sır ama St. Antoine'l ya sorabilirsiniz.”

Gözler adama çevrildi. Adam tedirgin olmuştu. Sakalın sız vazlad ve:

“Bu kurallara ay sır ama onu suçlayan, hem de çok ciddi bir biçimde suçlayan yurttaşlar Defarge ile karısı. Bir kişi daha var.”

“O kim?”

“Bunu siz mi soruyorsunuz yurttaş?”

“Evet!”

“Sorunuzun yanıtını yarın alacaksınız. Başka sözüm yok!”

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bir El İskambil

Evdeki son felaketten habersiz olan Bayan Pross dar sokaklardan geçip, Ponf Neuf Köprüsü'nü aştı. Kafasında alacakları n listesini s raya sokup duruyordu. Bay Cruncher ise sepeti elinde, yanı sıra yürüyordu. İkisi de geçtikleri dükkânlarına sağına soluna bakıyor, gevezelerin doluştuğu tezgâhlardan uzak duruyor, coşkulu konuşmaların yapıldığı yerlerden kaçınmak için yolların değiştiriyorlardı. Soğuk bir akşamdı. Her yer gürültülü ve aydınlıktı. Nehirden sis yükseliyordu. İçlerinde demircilerin çalışıp, Cumhuriyet adına silahlar ürettikleri mavnalar vardı nehirde. Bu orduya kazık atmaya kalkacak kişilerin vay halineydi! Hiç sakallar ç kmasa daha iyi olurdu, Çünkü Ulusal Ustura böylelerini sinekkaydı tıraş etmesini bilirdi. Lamba için bir ölçü yağ ile birkaç parça bir şey alan Bayan Pross'un aklına şarap geldi. Birkaç şarapçı dükkânına göz attıktan sonra, “Antik Çağın İyi Yurttaşı Brutus” adlı dükkânda karar kıldı. Saraya pek uzak değildi,

Bayan Pross'un çok hoşuna giden Tuilleries bahçelerinin de çok yakınındaydı. Benzerlerinden daha sessiz duruyordu. Kaldı ki buradaki yurttaşların kırmızı takkeleri ötekilerden daha az kırmızıydı. Bay Cruncher'ın da aynı görüşte olduğunu fark edince içeri dalıverdi.

İçerisi dumanlıydı; ağızlarında çubuklarını tüttüren adamlar gevşek iskambil desteleri ve sararmış dominolarla oynayıp duruyorlardı. Çıplak kollu, çıplak göğüslü işçilerden kimileri gazete okuyorlar, kimisi de onları dinliyordu. Şimdilik silahlarını bir kenara bırakmışlardı. Birkaç müşterinin kafası önüne düşmüştü, uyuyan aylara ya da köpeklere benziyorlardı. Bu görüntüyü belli belirsiz algılayan iki dışarıklı kişi tezgâha yaklaştı.

Şarapları ölçülürken köşede konuşan iki adam birbiriyle vedalaştı; çıkıp gitmeye hazırlananı tam çıkarken Bayan Pross'a çarptı, bir an yüz yüze geldiler. Kadıncağz bir anlık bir şaşkınlık geçirmiş, ardından da çığlığı basmıştı. Herkes ayağa fırlamıştı. Farklı görüşler yüzünden çıkan bir tartışma sonucu birinin öldürüldüğünü sanmışlardı. Herkes yere kim yıkıldı diye bakındıysa da yalnızca bakışan iki kişi gördüler. Adamın dış görünüşü tam bir Fransız Cumhuriyetçisiydi ama kadın besbelli ki bir İngiliz'di. Eski çağların iyi yurttaşı Brutus'un peşinden gidenlerin uğradığı bu düş kırıklığı Bayan Pross ve koruyucusu için son derece anlamsızdı. Şaşırmış ve aklı karışmış olan yalnızca Bayan Pross değildi. Nedeni farklı olmakla birlikte, Bay Cruncher da pek şaşırmış görünüyordu.

Adam, “Ne var, ne oluyor?” diye sordu.

“Ah Solomon, ah sevgili Solomon! Seni burada bunca zaman sonra görmek, böyle pat diye karşıma çıkarmen!”

“Bana Solomon deyip durma! Karşıma mı susadın?”

Adamın sesi kaçamaklı çeyordu. Korktuğu apaçık ortadaydı.

“Kardeşim, kardeşim,” diye bağırdı Bayan Pross. “Ben sana ne kötülük ettim ki bana böyle davranırsun?”

“Şu Allah'ın cezası dilini tut be kadın! Benimle konuşmak istiyorsan dışarı çıkalım. Şarabın parasını öde ve çek. Bu herif de kim?”

Bayan Pross o sevgi dolu, ürgün başını hiç de sevgi dolu olmayan bir biçimde kaldırıp, gözyaşlarının arasından, “Bay Cruncher,” dedi.

“O da kimsin. Ne o, beni hayalet mi sanıyor bu herif?”

Bay Cruncherın ağzından tek laf çıkmamıştı ama görünüşüne bakılırsa gerçekten de öyle sanıyordu. Suspuz olmuş Bayan Pross ise cüzdanını açıp parayı ödedi. Bu arada Solomon, Brutus'un izinden gidenlere Fransızca bir açıklama bulundu. Böylece herkes eski yerine, işinin başına döndü.”

Karanlık sokağın köşesine vardıklarında Solomon. “Pekâlâ,” dedi, “ne istiyorsun?”

“Sevgi! Sana olan sevgimi hiç yitirmedim. Böyle bir karşılık görmem ne acı! Bana sevgi gösterememen ne acı!”

Adam, Bayan Pross'un yanağın gagalar gibi öptü:

“Hay Allah, al baka m. Gönlün oldu mu?”

Başını sallayan Bayan Pross sessiz sessiz ağlamaya başladı.

“Hiç de şaşırılmış değilim,” diyordu kardeşi. “Burada olduğunu biliyordum. Paris'e gelen tüm yabancılar bilirim. Canım tehlikeye sokmak istemiyorsan kendi yoluna git. Fakat ben de kendi yoluma gideyim. İşim gücüm var.”

“Benim İngiliz kardeşim Solomon! Kendi ülkesinde büyük bir adam olabilecek her şeye sahipken yabancılar için çalışsın ha! Hem de ne yabancılarla! Onu böyle göreceğime ölseydi daha iyiydi!”

“Biliyordum!” diye bağırdı Solomon. “Biliyordum!”

“Ölüme neden olacak m sen. Kendi kardeşim yüzünden adım 'kuşkulu'ya çıkacak. Hem de tam işlerimi yoluna koyduğum sırada.”

Bayan Pross, “Tanı korusun!” diye atıldı. “Benden bir çift güzel sözü esirgeme. Aram za kurgunluk ya da soğukluk girmediyse söyle, o zaman seni bir an bile yolundan alıkoymam.”

İyi yürekli Bayan Pross, sanki kardeşine kötülüğü dokunmuş gibi alttan alıyordu. Sanki yıllar önce Bay lorry'nin de tanık olduğu gibi kadıncağızın tüm parasını alıp, kayıplara karışan bu Solomon değildi. Ablasının duymak istediğini söylerken adamın sesinde zorlama, aşağılama ve belli belirsiz bir böbürlenme seziliyordu. Ne var ki dünyanın dört bir yanında bu işler böyleydi. Bay Cruncher omzuna dokundu ve o kısıklı sesiyle:

“Bir dakika, bir şey sorabilir miyim? Adın Solomon John mu, yoksa John Solomon mu?”

Adam yerinden şıkmıştı. Sesi çıkmıyordu.

“Haydi,” diye üsteledi Cruncher, “Söyle! John Solomon mu, yoksa Solomon John mu? O seni Solomon diye çağırıyor, kardeşin olduğuna göre doğruyu o bilir. Ben ise seni John diye tanıyorum. Hangisi önce söyleniyor? İngiltere'deyken senin adın bu değildi?”

“Ne demek istiyorsun sen?”

“Bunu ben bilemiyorum. Oradaki adın şimdi aklıma gelmiyor.”

“Öyle mi?”

“Ama iki heceli bir şey olduğundan eminim.”

“Ne demezsin!”

“Derim. Öteki de tek heceliydi. Seni taşıyorum. Bailey'deki casusluk davasında tanıklıktan sen. Yabancıların Tanrı adına söyle, neydi senin adın?”

Bir ses karanlığın içinden, “Barsad,” dedi.

“Hah işte, çok şükür!” diye bağırdı Jerry.

Sesin sahibi Sydney Carton'du. Ellerini arkasında kavuşturmuş, Bailey'de durduğu gibi Jerry'nin

yanı başına dikilmişti.

“Sevgili Bayan Pross, dün gece Bay Lorry'yi de şaşkırttım. Her şey düzelene kadar ziyaretinize gelmememi kararlaştırdık. Kardeşinizle görüşmek için buradayım. Keşke kardeşiniz daha başka türlü görevlerde çalışıyor olsaydı. Bir 'hapishane kuzusu' olmasına, sizin adınıza çok üzüldüm.

'Hapishane kuzusu' o günlerde ispiyoncular için kullanılan bir sözcüktü. Yüzü bembeyaz olan ispiyoncu:

“Bu ne cüret?” diye homurdandı.

“Bay Barsad, sizi Conciergerie'den çıkarken gördüm, bir saat önce duvarları gözlemleyeydim. Yüzünüz unutulacak bir yüz değil, yüzleri unutmam. Sizi orada görünce şaşkırdım. Şanssız bir dostumla geçmişteki ilişkiniz beni merakla düşürmüştü. Peşinize takıldım, dükkâna girip, yakınına oturdum. Gizlemeye gerek görmediğiniz konuşmalarınızdan anlayabildiğim, hayranlarınız arasında dolaşan söylentilerden çıkarabildiğim kadarıyla görevinizin ne olduğunu kavradım. Ve bu rastlantı, bir amaca dönüştü Bay Barsad.”

“Ne ama?”

“Bunu sokak ortamında açıklamak hem tehlikeli, hem de güç. Tellson Bankası'nda bana birkaç dakikanızı ayarabilir misiniz?”

“Bu bir tehdit mi?”

“Ben böyle bir şey dedim mi?”

“Oraya ne diye gelecekmişim?”

“Siz bilmiyorsa ben söyleyemem Bay Barsad.”

Sydney Carton hayli soğukkanlı ve kendinden emindi. Yapmayı düşündüğü iş için de, uğraştığı bu adam için de en gerekli olan şey buydu zaten. Deneyimli gözleri bunu değerlendirdi ve durumu sömürdü.

Kardeşine kötü kötü bakan 'kuzu', “Pekâlâ,” dedi. “Bu işin sonunda bela varsa bil ki sen sorumlusun, senin başın altından çıktık hepsi.”

“Haydi, haydi Bay Barsad. Nankörlük etmeyin. Kardeşinize duyduğum saygı olmasa, her ikimizi de tatmin edecek önerimi böylesine tatlılıkla ortaya koymazdım. Benimle bankaya geliyor musunuz?”

“Evet. Ne söyleyeceğinizi merak ediyorum.”

“Önce kardeşinizi eve kadar sağ salim götürmemizi öneriyorum. Koluma girin Bayan Pross. Bu saatte korunmasız dolaşılacak bir kent değil burası. Kavalyeniz, Bay Barsad'ı tanıdığına göre onu da Bay Lorry'nin evine çağıracağım. Hazır mısınız? Haydi bakalım!”

Bayan Pross çok sonraları, İngiltere'ye sağ salim gittikten sonra Sydney Carton'un o günkü halini anımsayacaktı. Genç avukatın koluna sarılıp, kardeşine bir kötülük yapmaması için yakarırken, Sydney'in yüzünde çok önemli bir şeye karar vermiş insanların ifadesi vardı. Bu karar onu

saygınlıştırıp yükseltiyordu sanki. Carton'a beslediği duygularında köklü bir değişiklik oldu. Ama kardeşi için beslediği korkular onu bu gerçeği biçimlendirmekten şimdilik alıkoyuyordu.

Bayan Pross'u evine ırakt lar. Carton, Lorry'nin evine giden yolu gösterdi. John Barsad ya da Solomon Pross ardındaydı. Bay Lorry yemeğini henüz bitirmiş, ocaktaki odun ateşini seyretmekteydi. Alevlerin arasında yıllar önce Dover'daki Royal George Oteli'nin korları na bakan genç adamı görmek ister gibiydi. Gelenleri görünce bir kez daha şaşırıdı.

“Bayan Pross'un kardeşi,” dedi Carton. “Bay Barsad, efendim.”

“Barsad... Barsad? Bu a ıtan yorum. Bu yüzü de...”

Carton buz gibi bir sesle, “Kolay unutulmayan bir yüzünüz olduğunu söylemiştim. Oturun lütfen,” dedi. Kendisine bir iskemle çekerken Lorry'nin belleğindeki eksik halkayı da tamamladı: “İngiltere'deki duruşmada tanıktı.”

Bay Lorry'nin yüzü ay ınlanmıştı. John Barsad'a gizleyemediği bir nefretle bakıyordu.

“Bayan Pross'un çok sevgili erkek kardeşi... Az önce karşılaştılar. Daha kötü bir haber getirdim. Darnay yeniden tutuklanmış.”

“Sen ne diyorsun! Onu iki saat önce özgür ve güvencede ırakt m. Az sonra oraya gidecektim.”

“Yine de tutuklu. Ne zaman tutukla ırlar Bay Barsad? Az önce tutuklanmış olmalı. Bay Barsad bu konuda bilgi a ıacak en yetkili kişi,” diyordu. Sydney Carton. “Şarap sonrası sohbetinden öğrenebildiğim kadarıyla tutuklama yapılmış. Adamları kapıya kadar götürüp, kapıcı içeri almıcaya kadar da beklemiş çünkü. Tutuklandığından hiç kuşum yok.”

Bay Lorry'nin iş kafası bunu tartışmanın boşuna zaman yitirmek demek olduğunu hemen anladı. Şaşkındı ama soğuk kanlı olması gerektiğini düşünerek kendini toparladı ve konuşmadı. Sydney Carton, Barsad'a, “Şimdi,” diyordu. “Yarın mahkeme önünde Dr. Manette'in adı ve nüfuzu onu kurtaracaktır kanısındayım. Değil mi Bay Barsad?”

“Sa ır m.”

“Bugünkü gibi, ama olmayabilir de. Bu tutuklama ı engelleyemediği için Doktorun gücüne olan güvenim sarsıldı Bay Lorry.”

“Önceden bilmiyordu herhalde.”

“Dama ı ile ne denli özdeşleştirildiğini düşünürsek, haberdar olmaması daha da kaygı verici bir durum.”

Bay Lorry, “Bu doğru,” dedi. Tedirgin eli çenesinde, tedirgin gözleri Carton'daydı .

“ ı sacası,” diye konuştu Sydney, “bu günler umutsuz günler. Umutsuz oyunlara bataklık paralar yatırılıyor. Bırakalım da Doktor kazanacak oyunlara yatırım. Ben de yitirecek birine oynayacağım. Burada kimsenin yaşamının değeri yok. Bugün omuzludasın, yarın giyotininde. Ben ortaya, şu anda Conciergerie'de olan bir dostu koyacağım. Bu kumarda yenmek istediğim de ilk elde Bay Barsad'dır.”

“Bunun için elinizde çok iyi kozlar olma > gerekir,” dedi İspiyoncu. Bakalım elimizde neler var? Bay Lorry ne canavar olduğumu bilirsiniz... Bana bir konyak verirseniz çok iyi olur.”

Önüne konan bardağı bir dikişte bitirdi. Bir tane daha içti ve şişeyi düşünceli bir biçimde kenara itti. Elinde gerçekten kâğıtlar tutan bir kumarbaza benziyordu.

“Bay Barsad,” diye konuya girdi. “Hapishane kuzusu. Cumhuriyet komitelerinin habercisi, çat şurada gardiyan, çat burada tutuklu, ama her zaman casus ve de ispiyoncu. İngiliz olduğu için burada İngiltere’de olduğundan daha değerli. Sahte ad kullanıyor! Bakın bu çok iyi bir kâğıt; eski bir Fransa ve Fransız düşmanı, İngiliz soylu takımının uşağı, şimdinin Fransız Cumhuriyetçisi! Bu eşsiz bir kâğıt. Gün gibi açık ki bu Barsad hâlâ İngilizler adına çalışmakta. Cumhuriyetin koynunda beslediği bir yılan. Ad ndan çok söz edilip de bir türlü kısırılmayan İngiliz casusu! Bu kozlarla kimse başa çıkamaz dostum. Elimi görüyor musunuz Bay Barsad?”

“Oyununuzun ne olduğunu anlam yorum.”

“As >mı sürüyorum: En yakın komiteye gidip kimliğinizi açıklayacağım. Siz de elinize bak n Bay Barsad. Acele etmeyin.”

Şişeyi yanına çekip bir bardak daha doldurup, içti. Casusun onun içki içmesinden tedirgin olduğunu farketmişti. İçip içip gider, dediğini yapar diye korkuyor olmalıydı. Carton bunu fark edince bir bardak daha içti.

“Elinize iyi ba >n Bay Barsad, acele etmeyin.”

Carton'un sandığından da zayıf bir eldi bu. Carton'un hiç bilmediği kâğıtlarla doluydu. İngiltere'deki işinden kovulmuştu. Tanıklıkları işine yaramamıştı. Orada dikiş tutturamayınca Manş'ı geçmiş, Fransa'da görev almıştı. Kendi yurttaşları arasında ispiyonculuk yapmış, sonra da aynı işi Fransızların arasında sürdürmüştü. Devrik hükümet adına Defarge'ın dükkânında da casusluk yapmıştı. Doktor Manette'in tutukluluğu, serbest kalışı ve öyküsü konusunda bilgi edinmiş, Defarge'lara sokulmuş ama başarı sağlayamamışt .

John Barsad, korkunç ka >nın bir yandan örgü örüp, bir yandan da kendisiyle konuşmasını ve parmaklar>n> an msadıkça şimdi bile titriyordu. Defalarca karşılaşmışlardı. Kadın, örgüsündeki adlar , bu ilginç kayıt defterindeki adları suçladıkça, John Barsad, giyotinin bu yaşamları nasıl yuttuğunu izlemişti. Her casus gibi, hiçbir zaman güvencede olmadığını biliyordu. Bıçağın gölgesindeki bir tutsaktı o. Egemen terörü canlı tutabilmek için gösterdiği çabaya karşın aynı terör tarafından yutulabileceğini de biliyordu. Bir kez suçlanmaya görsün, (üstelik de böyle ağır biçimde) o korkunç kadın onu ölümcül kayıt defteri ile yüzleştirir ve giyotini boylard . Carton'un elindeki kozlar gerçekten güçlüydü.

Sydney sakın bir sesle:

“Elini pek beğenmişe benziyorsun. Oynayacak mısın?” diye sordu.

Casus, Bay Lorry'e döndü:

“Yaş>nız ve iyi yüreğiniz nedeniyle sizinle konuşacağım. Şu sizden çok genç olan baya sorun

bakalım, onun durumundaki biri elindeki kâğıtları oynayabilir mi? Ben casus olduğumu kabul ediyorum. Beş para etmez bir iş olduğunu da. Ama bu işi de yapan birileri olacak. Bu bay casus değil. Benim öyle olduğumu ispiyonlayarak neden kendini alçaltsın ki?”

Soruyu Carton ya tlad :

“Elimdeki a > hiç çekinmeden oynayacağım. Saatine bakıyordu. Barsad'ın gözleri ise Lorry'deydi.

“Sizin gibi iki kibar ba >n zavallı kız kardeşime saygı duyacağımı sanıyordum...”

“ >z kardeşinize olan saygımı onu sonsuza dek kardeşsiz bırakmaktan daha iyi bir biçimde gösteremem,” dedi Carton.

“Öyle mi ba >m?”

“Kara >m kesin.”

Casusun sura >nda ilk kez bir anlam belirmişti. Carton ondan çok daha bilgili ve akıllı kişiler için bile bir bilmeceydi. Şaşkınlığından yararlanan çakal kâğıtlarına döndü.

“Hah işte! Görüyorum ki burada iyi bir kâğıdım daha var. Şu öteki kuzu. Hani taşra hapisanesinde otladığından söz ettiğiniz kuzu... Kimdi o?”

“O bir Fran >z'dır, tanımazsınız.” Pek telaşlı bir yanıtı bu.

“Fran >z demek... Olabilir tabii.”

“Yenim ederim öyle. As >nda önemsiz.”

“Önemsiz tabii. Önemsiz, hiç önemi yok... Yok... Ama sa >r>m o surat>tan yorum ben.”

“Sanmam. Olamaz.”

“Olamaz.” Carton bereket küçük olan kadehini bir kez daha doldurdu. “İyi Fransızca konuşuyor, biraz yabanc gibi, ama olsun.”

“Taşral > da ondan.”

“Ha >r. Yabancı da ondan.” Carton elini masaya vurdu. Beyninde bir şimşek çakmıştı. “Cly! değişmiş olabilir ama surat aynı! Old Bailey'de o da tanıklık etti!”

“Bu konuda ya >ldınız,” dedi Barsad. Yüzüne yayılan gülümseme ince burnunu çarpıtmıştı. “Bu kâğıdı görüyorum. Doğru, Cly bir zamanlar ortağımdı, ama öleli yıllar oluyor. Ölüm döşeğinde ona ben takt m. Londra'daki St. Pancras Kilisesi'nde gömülü. O günlerde, kendisini sevmeyen soysuzlar yüzünden cenaze törenine gidemedim. Tabuta yatırılmas ına yardım ettim yalnızca.”

Tam bu noktada Bay Lorry karşı duvarda cine benzer bir gölge gördü. Başını çevirip bakınca, gölgenin kaynağının akıl almaz bir biçimde kabarıp dikleşen saçlarıyla Bay Cruncher olduğunu gördü.

“Gelin a >lcı olalım,” dedi casus. “Ne denli yanıldığınızı, dayanağınızın asılsız olduğunu göstermek için size Cly'in gömülme belgesini göstereyim. O gün, bugün hep yanımda taşırım.”

El çabukluğu ile bir kâğıt çıkardı. “İşte, bakın şuna. Bakın! Elinize alıp bakabilirsiniz, sahte değildir.”

Bay Lorry gölgenin uzadığını gördü. Bay Cruncher yerinden kalkıp ortaya gelmişti. Saçları öyle dikilmişti ki, kafasına sarık sarsanız bu denli büyütmezsiniz. Casus onun farkında değildi. Cruncher bir savcının hayaleti gibi omzuna dokundu:

“Şu Roger Cly’i,” dedi, yüzü pek tersti, “demek onu sen tabuta koydun?”

“Evet.”

“Öyleyse kim çıkardı?”

Barsad iskemlesine yığıldı ve kekelemeye başladı:

“Ne demek istiyorsun?”

“İçinde olmadığını söylemek istiyorum. İçindeyse kafam kessinler!”

Casus diğerlerine döndü. Lorry ve Carton şaşkın şaşkın Jerry’ye bakıyorlardı.

“O tabutta yalnızca taş ve toprak olduğunu söylüyorum.”

“Nereden biliyorsun?”

“Sana ne! Namuslu iş sahiplerinin ellerini boş çıkarmanın için sana hıncım var. Yarım altın için senin boğazını bile sıkarım!”

Şaşkınlıktan Bay Lorry gibi donup kalan Sydney Carton, Cruncher’den sakın olup bir aç klama yapmasını istedi.

“Başka zaman bayım. Şimdi pek uygunsuz kaçır. Benim iddiam şu ki Cly o tabutta yoktu. Hele bir vardı desin de yarım altına gırtlığını sıkarım.”

Cruncher cömert önerisini tartıp ve ekledi: “Ya da gider onu ben gammazla mı!”

“Görebildiğim kadarıyla bir kâğıdım daha var Bay Barsad. Sizinle benzer geçmişi olan bir casus ile ilişkide olmanız ve bu casusun uydurma bir cenaze töreni hazırlamış olması, bu kudurmuş Paris’in kuşku kokan sokaklarında sizi fazla yaşatmaz. Bu koz doğrusu ya çok güçlü: Giyotin kartı. Oyun sizin!”

“Ha öyle,” dedi adam, “ben aralık oynamıyorum. Halk bizden öyle nefret ediyordu ki kaçarak canım zor kurtardım. Cly ise o sahte cenaze işi olmasaydı paçayı hiç kurtaramazdı. Aslında bu adam o cenaze işinin sahte olduğunu nasıl öğrenmiş, pek şaşırtıcı doğrusu.”

Bay Cruncher, “Sen bu adama boş ver,” diye bağırıyor; “Sen dikkatini o baya ver! Hem de unutma: Seni yarım altına sırtlarım!”

Hapishane Kuzusu, Sydney Carton’a döndü:

“Sonuca varlık. Nöbeti devralma zamanının geldiğini söylemeliyim. Fazla kalamam. Önerim var dediniz. Nedir? Benden fazla bir şey isteyemezsiniz. Beni tehlikeye sokacak bir şey

önerecekseniz, ha ele vermişsiniz, ha vermemişsiniz, aynı kapıya çıkar. Ele verilmeyi yeğleyebilirim. Umutsuz durumda olduğunuzdan söz ediyorsunuz. Kim değil ki? Burada herkes umutsuz. Şunu da unutmayın, sizi ele verebilirim! Yalan yere yeminle hapisten kurtulanlar çok görülmüştür. O taş duvarlar içindeyken insan her şeye yemin eder. Şimdi söyleyin bakalım, benden ne istiyorsunuz?”

“Pek fazla bir şey değil. Conciergerie'de gardiyan değil misin?”

Casus kesin bir tarafla:

“Son kez söylüyorum, kaçış söz konusu olamaz,” dedi.

“Sana kaçmaktan söz eden oldu mu? Conciergerie'de gardiyan mısın?”

“Ara taraflara gardiyanlık yap yorum.”

“İstedğin zaman gardiyanlık yapabilirsin yani.”

“İstedğim zaman girip çıkabiliyorum.”

Sydney Carton bir bardak daha konyak doldurdu. Sonra yavaşça şöminenin içine döktü, konyak damlalarının dökülüşünü seyretti. Sonra içini çekerek ayağa kalktı:

“Şu ana dek bu iki kişinin önünde konuştuk, çünkü kozlarımızı onların da bilmesini istiyordum. Gel şimdi şu karanlık odaya, sana orada son bir sözüm olacak.”

DOKUZUNCU BÖLÜM

Oyun Hattı

Sydney Carton'la KUZU yan odaya geçip sıldışmaya başladılar. Bay Lorry, Jerry'ye kuşku ve güvensizlikle baktı. Bu namuslu tüccarın bu bakışlara karşılık verme biçimi de güven yaratacak nitelikte değildi. Sanki elli bacağı varmışçasına sık sık ağırlığını değiştiriyor, tırnaklarını büyük bir dikkatle gözden geçiriyordu. Ne zaman bakışları karşılaşırsa, elini ağzına kapaması gerektiğinden bir öksürük nöbetine tutuluyordu. Bu da pek dürüstlikle bağdaşan bir illet değildi.

“Jerry,” dedi Bay Lorry. “Gel buraya.”

Bay Cruncher çağanoz gibi yan yan yaklaştı.

“Haberciliğin dışında ne iş yapardın sen?”

Bir yığın öksürük ve kaçamak bakıştan sonra Cruncher parlak bir fikir bulmuşçasına, “Toprakla ilgili bir iş,” deyiverdi. Parmağını onu suçlarcasına sallayan Bay Lorry: “Bana öyle geliyor ki sen

saygın Tellson Bankası'nı paravan olarak kullandın ve korkunç, ahlak dışı bir işin vardı,” dedi. “İngiltere'ye döndüğümüzde sana arka çıkmamı bekleme. Sırtıma tutmamı bekleme. Tellson'dan yararlanamaz!”

Bay Cruncher utanç içinde yalvarır :

“Uma benim saçları beyazlanana dek ayak işlerini görmekten onur duyduğum bir beyefendi beni azıcık düşünür. Gerekliğinde tabii. Gerekli demedim. Kaldı ki gerekse de her işin bir iç yüzü vardır. Tıp doktorları vardır ki şu saatte kim bilir kaç altın kazanıyorlar! Oysa dürüst tüccarlar öyle mi ya! Yarım altına, ne yarım altını meteliğe kurşun atıyorlar. Altınlarını Tellson'a getirip yatıran doktorlar, girip çıkarken de bu dürüst tüccarlara göz kaş ederler. Bu da Tellson'dan yararlanmak değil midir? Sonra karıma bir bakın... Yeni İngiltere'de olsaydık da kendisini bir görseydiniz demek istiyorum... Dua edeceğim diye perişan olur. Duası hiç bitmez... Böyle giderse bu iş biter. Oysa doktorların karısını dua ederken yakalayamazsınız. Dua etseler bile kocalar na daha fazla hasta gelmesi için ederler. Hasta olunca öbür iş de olur. Hasta olmazsa para nereden gelecek ki? Sonra gelsin cenaze levazımatçılar, gelsin açgözlü papazlar, papazların çömezleri, özel tutulmuş adamlar... Benim gibilere sıra gelene dek geriye hiçbir şey kalmıyor. Yani eğer bu işi yapmış olsaydım demek istiyorum. Geriye bir şey kalsa bile adamı zengin etmez Bay Lorry. Bir kere bu işe girince bırakamazsınız da. Tabii bunların hepsi sözcüğü.”

Bay Lorry, “Ööö!” diye bağırdı. “Senden tiksiniyorum!” Yine de biraz yumuşamış gibiydi.

“Yani demek istiyorum ki benim, şayet öyle bir şey yapmış olsaydım demek istiyorum, ki yapmıyorum...”, diye sözünü kesti Bay Cruncher.

“Laf dolandırmam!” dedi Bay Lorry.

“Hafız efendim, dolandırmıyorum efendim.”

Sanki akına en son gelecek bir şeyi anımsamış gibi bir tavır takındı :

“Yani eğer gerçek olsaydı... Ki değil, haddim olmayarak size şunu önerirdim... Bankanın önündeki oğlum var ya; şu taburede oturan oğlum, sizin işlerinizi o görür işte. Mektupları taşıyor, ayak işlerinize bakar. Eğer gerçek bu işe ki henüz budur demedim çünkü laf dolandırmak istemiyorum bir gün bırakın o oğlan babasının yerine geçsin ve annesine baksın. O çocuğun babasına sırt çevirmeyen efendim. Babasının mezar kazıca olsun da kazamadıklarını telafi etsin.” Konuşmasının sonuna geldiğini belirtircesine koluyla yüzünü sildi. “İşte size önerim bu Bay Lorry,” dedi. “İnsanlar çevrelerinde ne korkunç şeylerin olup bittiğini bilmek istemezler. Sanki gözleri görmez, kulaklar duymaz. Bunlar da bende kalabilirdi. Unutmayın, iyi niyetle anlatmamış olsam hiç haberiniz olmayacaktı.”

“Bu doğru,” dedi Bay Lorry. “Artık sus. Sözlerinle değil de davranışlarınla pişman olduğunu gösterirsen dostum kalabilirsin. Daha fazla laf istemiyorum.”

Bay Cruncher başını salladı. Sydney Carton'la casus karanlık odadan döndüler. Carton, “Adieu Bay Barsad,” dedi. “Artık anlaşmışımıza göre benden korkmanızı gerektirecek hiçbir şey yok.”

Ateşin başına oturdu. Bay Lorry ne olup bittiğini sordu.

“Pek fazla bir şey olmadı. İşler kötü giderse tutukluya bir kez ulaşabilmeyi garantiledim.”

Bay Lorry'nin sura > karıştı.

“En fazla bunu yapabilirim. Daha fazla >n> istemek bu adamdan kafas>n> baltan >n alt na yerleştirmesini istemek gibi olurdu. Onu gammazlasam da olup olacağı bu. Bu da bir açmaz tabii. Çözümü de yok.”

“Ama onunla görüşme olanağı onu kurtarmaz ki!”

“Kurta >r demedim.”

Bay Lorry bakışlarını ateşe çevirdi. Lucie'ye olan duyguları ve bu ikinci tutukluğunun getirdiği düş kırıklığı direncini kırmıştı. Yaşlı bir adamdı artık. Son günlerin gerginliği gözyaşlarına dönüştü.

Ses tonu değişen Carton, “Siz çok iyi bir insan ve gerçek bir dostsunuz,” dedi. “Etkilendiğinizin farkına vardığım için beni affedin. Babamın ağladığını görüp de bir köşede eli kolu bağlı oturamazdım. Babam olsaydı >n > üzüntülerinize bundan çok saygı olmazdı. Neyse ki babam değilsiniz, Tanrı sizi korumuş!” Sesi eski Sydney Carton'ununkine dönüşmüştü ama gerçek duygular >n gizleyemiyordu. Bay Lorry için onun bu iyi yan bir sürprizdi ve buna hazırlıksızdı. Uzattığı eli Carton yavaşça sıktı. “Zavallı Darnay'e gelince... Lucie'ye bu görüşmeden ya da anlaşmadan söz etmeyin. Bütün bunlar kocasını görmeye yaramayacaktır. Olabileceklerin en kötüsü olmadan, yaşamını kendi eliyle sona erdirmesini sağlamak için yaptık sanabilir.”

Bay Lorry bunu hiç düşünmemişti. Böyle bir şey tasarlayıp tasarlamadığını anlamak için Carton'a baktı. Bakıştılar. Öyle görünüyordu. Sessizce anlaştılar.

“Binlerce şey düşünebilir ve bu da üzüntüsünü büsbütün artırır. Ona benden söz etmeyin. İlk konuştuğumuz gibi beni görmemesi daha iyi. Onu görmeden de elimden geleni yapabilirim nasılsa. Ona gideceksiniz değil mi? Bu gece çok perişan olacaktır.”

“Şimdi gidiyorum Bay Carton.”

“Buna sevindim. Size çok bağlı ve güveniyor. Ne durumda?”

“Huzursuz, mutsuz ama çok güzel.”

Ses iç çekiş gibi, acı gibiydi. Bay Lorry'nin bakışları Carton'un ateşe dönük yüzünü aradı.

Bir gölge ya da bir ışık nasıl güneşli bir günde bayır aşağı kayıp giderse öyle bir şeyler geçiverdi genç adamın yüzünden. Öne devrilen odunlardan birini tutmak için ayağını uzatmıştı. O günlerde moda olan yüksek çizmeler ve beyaz binici ceketini giymişti. Dans eden ışıklar yüzünü daha da solgun gösteriyordu. Uzun kahverengi saçları darmadağınikti. Ateşe olan ilgisizliği Bay Lorry'nin onu uyarmasına yol açtı. Akkor olmuş odun ayağının altında dağılana dek kıpırdamamıştı bile.

“Dalmışım,” dedi. Güzel hatlarını gölgeleyen o boşa gitmiş, harcanmış hava Bay Lorry'e belleğinde taptaze duran o tutuklu yüzlerini anımsattı.

“Sizin göreviniz sona erdi mi efendim?”

“Evet. Dün gece anladım ya, Lucie buraya apansızın geldiğinde buradaki işlerim neredeyse tamamlanmıştı. Her şeyi güvenliğe bırakıp, Paris'ten ayrılmayı umuyordum. Çıkış belgem vardı. Gitmeye hazırdım.”

İkisi de sustular.

“Dönüp baktığınızda uzun bir yaşam görüyorsunuz değil mi efendim?”

“78 yaşındayım.”

“Yaşamın boyunca verimli düzenli, çalışan, güvenilen, saygı duyulan, örnek biri olduğunuz sanırdım.”

“Bildim bileli çalışırdım. Çocukken bile böyleydim diyebilirim.”

“Doldurduğunuz yere bir başkası... Onu boş bıraktığınızda sizi özleyen ne çok insan olacak!”

“Yalnız bir bekârım ben. Arkamda ağlayacak kimsem yok.”

“Bunu nasıl söylersiniz! Lucie ağlamayacak mı? Çocuğu ağlamayacak mı?”

“Evet. Tanıya şükürler olsun ki bu doğru! Tam öyle demek istememiştim.”

“Bu Tanıya şükredilecek bir şey. Yanılıyor muyum?”

“Kesinlikle hayır.”

“Yalnız yüreğinize bakıp da ne sevgi, ne ilgi, ne saygı uyandırabildim, anımsanacak hiçbir hizmetim, iyiliğim olmadı, dersiniz yetmiş sekiz yılınız yetmiş sekiz lanete dönüşmez mi?”

“Haklısınız Bay Carton, dönüşür.”

Sydney bakışlarını bir kez daha ateşe çevirmişti. Bir süre sessizlik oldu.

“Çocukluğunuz çok uzakta kalmış gibi mi geliyor size? Annenizin dizinde oturduğunuz günler çok mu gerilerde kaldılar?”

Onun bu yumuşayan havasına Bay Lorry de uydu: “Yirmi yıl önce öyle geliyordu,” dedi. “Ama şimdi hayır. Sona yaklaştıkça bir çember çiziyorum ve başlangıca yaklaşıyorum. Yolumu kolaylaştırmak için oluyor sanki. Güzel ve genç annemle ilgili bir yığın anı canlanıyor. Şu dünya dediğimiz şeyle pek sıkı sıkı olmadığım günlerin, kusurlarımın kemikleşmediği günlerin anıları bunlar. Oysa bu anılar yıllardır uykudadır.”

“Bu duyguyu anlıyorum” diye bağırdı Carton. Yüzüne kan gelmişti. “Ve kendinizi daha iyi hissediyorsunuz?”

“Evet, öyle.”

Carton, Bay Lorry'nin ceketini getirmek için ayağa kalktı. Konuşmayı noktalar gibiydi ama Lorry konuya döndü:

“Ama siz henüz gençsiniz.”

“Evet, yaşlı değilim. Benim gençlik yolum yaşlanmak için pek uygun değil. Neyse, beni bırakalım.”

“Beni de,” dedi Bay Lorry. “Neden yok musunuz?”

“Lucie'nin evine kadar sizinle yürüyeceğim. Benim ne serseri, ne uyumsuz bir adam olduğumu bilirsiniz. Uzun süre sokakları da arşınlasam sabah burada olacağım, bundan kuşkunuz olmasın. Duruşmaya gidecek misiniz?”

“Üzüntüyle.”

“Ben kalabalığın arasında olacağım. Casusum bana bir yer ayarlar. Koluma girer miydiniz?”

“Bay Lorry koluna girdi ve birlikte sokağa çıktılar. Birkaç dakika sonra Bay Lorry'nin gideceği yere gelmişlerdi. Carton onu bıraktı .

Bir süre oralarda dolaştı. Lucie'nin her gün hapishaneye gittiğini öğrenmişti. Buradan çıkmış, şu taşlardan gitmiş olmalı diye geçirdi aklından; izinden gideyim. La Force'a vardığında saat gecenin onuydu. Dükkânın kapayan bir bıçak da pipo tütürüyordu.

“İyi geceler yurttaş!”

“Cumhuriyet nasıl gidiyor?”

“Giyotinden söz ediyor olmasın. Hasta değil. Bugün altmış üç götürdü. Yakında yüzü bulur. Samson ve adamlar yorgunluktan yakın yorlar. Ha! ha! ha! Ne berber ama!”

“Onu nasıl seyretme...”

“Nasıl ettiğini mi? Hep seyrediyorum. Her gün. Ne berber! Onu hiç işbaşında gördün mü?”

“Ha öyle.”

“Müşterisi bolken git gör. Bir düşünsene yurttaş, ben pipomu iki kez doldurup içene dek o altmış üç kişiyi postaladı. İki pipo içimi, namussuzum!”

Nasıl zaman tuttuğunu göstermek için piposunu uzatmış, Carton'a gösteriyordu. Carton onu öldürmek için dayanılmaz bir istek duydu. Arkasını döndü.

“Sen İngiliz değilsin, oysa giysilerin İngiliz, öyle değil mi?”

“Evet.”

“Fransız gibi konuşuyorsun.”

“Eski bir öğrenciyim burada.”

“Oo! Gerçek bir Fransız! İyi geceler İngiliz.”

“İyi geceler yurttaş.”

“Git o komik berberi gör,” diye bağırdı uzaklaşan bıçakçı . “Piponu da götür!”

O gözden kaybolmadan Sydney bir ufak kâğıt parçasına bir şeyler yazdı ve yolu bilen birinin

adımları ile karanlık ve pis sokağı aşır, bir eczanenin önünde durdu. Dükkân sahibi kapatmak üzereydi. İnsanı canından bezdirecek kadar pis, dik bir yokuşta, küçük, karanlık, çarpık bir adamın az buçuk karanlık ve çarpık dükkân .

Tezgâhın iki yanındaki yurttaşlar iyi geceler dilediler. Carton kâğıdı tezgâha koydu. Adam bir sl k koyverdi: “Vay! Vay! Vay!”

Carton umursamaz bir tavrıyla duruyordu.

“Sizin için mi yurttaş?”

“Benim için.”

“Bu ilaçla birbirleriyle karıştırmamaya dikkat et yurttaş! Karıştırırsanız sonucu biliyorsunuz, değil mi?”

“Hem de çok iyi biliyorum.”

Küçük paketler haşırılarak teslim edildi. Onları birer birer ceketin iç ceplerine yerleştirdi. Parayı ödeyip dükkândan ayrıldı. Ay'a bakarak, “Yar na kadar yapılacak bir şey yok,” diye düşündü. Uyku da tutmuyor!”

zla kayıp giden bulutların altında söylenen bu sözlerde tedirginlik yoktu. Vurdumduymazca, başkaldırıcısına bir hava vardı bu sözlerde. Yorgun bir adamın, çok gezmiş, çok çabalamış ama her şeyi yitirmiş bir adamın söyleyeceği biçimde söylenmişti. Sonucu görebiliyordu. Onunla yarışanların olduğu, umut veren bir genç olarak ün yaptığı günlerde babasını mezara taşımıştı. Karanlık sokaklardan, koyu gölgelerden geçerken babasının mezarı başında söylenen birtakım sözleri anımsad :

“Ben, yaşamım ve dirilişim' dedi Tanrı. 'Bana inanan ölse de yeniden yaşayacaktır. Kim ki yaşar ve bana inanır, o ölümsüz olur.“

Balta'nın gölgesindeki bu kentte yapayalnız oluşu, bugün öldürülen altmış üç kişiye, yarınki sonlarına bekleyen tutuklular ve sonraki günlerin kurbanları için duyduğu acı zincirleme çağrışımlar yapmış ve paslı bir çaba gibi bu sözleri derinlerden sökü� çıkarmıştı. Bu duayı isteyerek söylememişti ama kafasında dolaşmalarına da engel olamıyordu. Yatmak üzere olan insanların aydınlanmış pencereleri ilgisini çekti. Birkaç saat için bile olsa çevrelerindeki korku çemberini unutacaklardı. Artık dua edilmeyen boş kiliselerin çan kulelerine bakıyordu. Papaz geçinen ahlaksızlara, soygunculara duyulan nefret, inancı da yok etmişti. Uzaktaki sonsuz uyku için ayrılmış mezarlıkları, tıklım tıklım dolu hapishaneleri düşünüyordu. Ellişer altmışar kişilik gruplar halinde ölüme götürülenleri düşünüyordu. Ölüm o denli anlamsızlaşmış ve sıradan bir olay olmuştu ki, giyotinin bütün katliamına karşın hiçbir hayalet öyküsü üretilmiyordu. Öfkelerini bir süre dinlendirmeye hazırlanan bu kentin yaşamına ve ölümüne gerçek bir ilgi duyan Sydney Carton, aydınlık sokaklar bulmak için Seine'i geçti.

Ortalarda pek az araba vardı. Arabayla gezenler kuşku uyandırıyorlardı çünkü. Üst tabaka kafalarının kırım takkelere gömmüş, tahta ayakkabılarını sürüklüyordu. Ama tiyatrolar doluydu

ve o gezerken neşeli bir kalabalık tiyatrodan ayrılıyordu. Konuşa konuşa evlerine yollandılar. Tiyatro kapılarından birinin önünde bir ana kız vardı. Çamurlu yolun karşısına nasıl geçeceklerini bilmiyorlardı. Cartan çocuğu kucağına aldı ve taşıdı. O çekingen kol boynunda çözülmeye önce bir öpücük istedi.

“Ben yaşamım ve dirilişim” diyordu Tanrı. “Bana inananlar ölseler de yaşayacaklardır. Kim ki yaşar ve bana inanır o ölümsüz olur.” Sessiz gecede bu sözler ve ayak sesleri yankılandı. Havadaydı sadece. Cartan onları içinde duyuyordu.

Köprünün üzerinde durmuş, Paris adasının nehir duvarlarına çarpan sesini dinliyordu ki, gece tükeniverdi. Evlerin ve katedralin resimsi kargaşası ay ışığı altında pırlı pırlıydı. Gün, gökyüzünden bakan bir ölünün yüzü gibi, buz gibi yükseldi. Gecenin yıldızları birer birer öldü. Ay da. Bir an için yaradılış, ölümün eline terkedilmiş gibi oldu. Güneş gecenin yükünü yalanlamışçasına ona başkaldırdı. Parlak ve sıcak ışıkları yüreğini ısıttı. Selam durmuşçasına saygıyla gölgelediği bakışlar güneşle arasında bir ışık köprüsü kurdu. Nehir, köprünün altında ışılsıydı. Sabahın kırıltısızlığında güçlü bir akıntı vardı. Cartan nehir boyunca ilerledi, evlerden uzaklaştı ve kıyıda güneşin ışığında ve sıcaklığında uyuyakaldı. Uyandığında durup amaçsızca dönen, yine dönen bir girdap seyretti. Nehrin onu yutup, denize kadar taşınmasını izledi. “Benim gibi!” diye düşündü.

Ölü yaprak renginde bir mavna görüntüye girdi ve yarıdan geçip gitti. Suda bıraktığı iz silinirken tüm yanlışların ve körlüklerinin bağışlanması için yüreğinden yükselen dua şu sözlerle noktalanıyordu: “Ben yaşamım. Dirilişim.

Döndüğünde Bay Lorry çoktan gitmişti. Nereye gittiğini kestirmek zor değildi. Cartan biraz kahve içip, azıcık ekmek yedi. Yıkıp üzerini değiştirdi ve duruşma yerine gitti.

Kara Kuzu onu bir köşeye yerleştirdi, salonun köşesinde. Bay Lorry oradaydı. Dr. Manette de. “O” da oradaydı. Babasının yan başında oturuyordu. Kocasını içeri alındığında ona yönelen bakışları öyle yüreklendirici, öyle rahatlatıcıydı ki! Sevgi ve şefkat doluydu. Sevdiği insan adına o denli cesurdu ki kocasının yüzünü aydınlattı, yüreğini şenlendirdi. Gören olabilseydi Sydney Carton'da da aynı etkiyi yapmayı fark edebilirdi.

Bu adaletsiz mahkemenin önünde kişinin kendini savunabilme güvencesi yoktu. Ne düzen, ne kural vardı. Tüm yasalar, düzenlemeler ve kurallar baştan çarpıtılmış ve yozlaştırılmış olmasalar bu Devrim'e de gerek kalmazdı. Devrimin yıkıcı güçleri hepsini rüzgârdan savurmuştu.

Bütün gözler jürideydi. Dün, bir önceki gün, yarın ve bir sonraki gün burada olan, olacak olan kararlar yurtseverler oturuyorlardı. Aralarında dikkat çeken aç suratlı biri vardı. Parmakları sürekli ağzında dolaşan bu adam seyircileri pek mutlu ediyordu.

St. Antoine'dan, aç gözlü, yamyam suratlı düşünceleri kanlı Jacques Üç'tü bu. Geyiği yargılamak için toplanmış köpeklerin arasındaydı. Gözler önce ona, sonra da savcıya yöneliyordu. Esen rüzgârlar buz kesiyordu. Aşağılık, ölüm kokan katı bir hava vardı. Aç gözler kalabalıkta başka bir göz aramaktaydı. Gözler parlıyor, başlar onaylıyordu. Sıra, dikkat kesilmeye geliyordu.

Charles Evr monde. Na   diğer Darnay. D n serbest bırakılmış, d n suçlanmış ve yeniden tutuklanmış. Suçlama kendisine gece tebliğ edilmiş. Cumhuriyet düşmanı olmaktan san k. Aristokrat ve despotlarla dolu bir sülaleden.  l me mahkûm bir soydan. O soy ellerinden al nan oyuncakları geçmişte halkı baskı altında tutmada kullandığı için mahkûm. Charles Evr monde, namı diğer Darnay. İşte bu nedenlerden dolayı yasal açıdan bir ölüden farksız.

Sav  nın söylediklerinin özü buydu. Başkan suçlunun gizli olarak m , yoksa ak olarak m suçlandığını sordu.

“A  k olarak Başkanım.”

“Kim tara  ndan?”

“  kişi: St. Antoine'l  şarapçı Ernest Defarge.”

“İyi”

“Theresa Defarge... eşi,”

“İyi”

“Alexandre Manette... Doktor.”

Salon birbirine girdi. Orta yerde ise kül gibi bembeyaz kesilmiş Doktor oturuyordu.

“Başkanım, bu bir sahtek rlık. Suçlanan kişinin kızımın kocası olduğunu biliyoruz. Kızım ve onun sevdikleri benim için canımdan da değerlidir. Çocuğumun kocasını suçladığını söyleyen bu sahtekâr kim ve nerede?”

“Sakin olun Yurttaş Manette. Mahkemenin  st nl ğine karşı çıkmak suç işlemek anlamına gelir. İyi bir yurttaş için Cumhuriyet'ten daha değerli bir şey olamaz!”

Bu  kiş alkışlarla karşlandı. Ziline sarılan Başkan iyice aşka gelmişti.

“Cumhuriyet senden çocuğunu feda etmeni isterse tek görevin onu feda etmek olur. şimdi dinle ve sus!”

Alkışlar... Doktor yerine oturdu. Gözleri çevreyi dolaşıyor, dudakları titriyordu. K z ona sokuldu. J rideki a adam ellerini ovuşturdu ve her zamanki gibi bir parmağını ağz na götürdü.

Defarge ağrıldı. Salonda artık sesler duyulabiliyordu. Doktorun tutukluluğunu, Doktorun hizmetinde iken ufacık bir ocuk olduğunu, serbest bırakıldığı andaki ve ona teslim edildiği andaki ruhsal durumunu kısaca anlatt . Zaten mahkemenin işi hep k sayd .

“Bastille'in a  nışında iyi iş gördün değil mi yurttaş?”

“Sa  r m.”

Kalaba  ktan heyecanlı bir kadın sesi, “En iyileriydin, neden susuyorsun?” diye bağırdı. “Topçu sendin ve o lanetli kale düştüğünde ilk içeri giren de sendin. Doğruyu söylüyorum arkadaşlar!”

Kin seyircilerden de aldığı g le söylevini sürdürdü:

“Darnay büyük kat ıda bulundu!” Başkan ziline sarılınca, “O zil beni susturamaz,” dedi. Salon bir anda alkışlara ve övgülere boğuluverdi.

“Mahkemeye o gün Bastille'de ne yaptığın anlat.”

Defarge üzerine ıkarıldığı basamakların tepesinde durmuştu, ona dimdik bakan karısına doğru bak yordu.

“Mahkûmun, yani Doktor Manette'in 105 Kuzey kulesinde kaldığın biliyordum. Ayakkab yaptığı günlerde adını bilmiyor, sorulduğunda 105 Kuzey Kulesi diyordu. Bastille düşünce orayı görmeyi kararlaştırdım. Bir süre sonra da Bastille düştü. Şu anda jüride bulunan bir arkadaşım ve bir gardiyanla birlikte hücreyi bulduk. Hücrenin her yerini aradım. Bacanın içinde, çıkarılmış bir taşın kovuğunda bir kâğıt buldum. İşte burada. Doktorun el yazısı ile karşılaştırdım. Onun yazısı. Doktor Manette'in yazdığı bu mektubu Başkana veriyorum.”

“Okunsun!”

Ölüm sessizliğinde tutuklu sevgiyle eşine, eşi ise bir babasına bir kocasına bakıyordu. Doktor Manette'in gözleri ise onu okuyan adamdayd . Bayan Defarge gözlerini bir an için bile olsa da tutukludan ayırmıyordu. Defarge'ın gözleri ise bu şölene gelmiş karısındaydı. Diğer gözlerin tümü Doktordaydı ama o hiç kimseyi görmüyordu. Mektup şöyleydi:

ONUNCU BÖLÜM

Gölgenin Nedeni

Ben Alexandre Manette; Beauvais doğumlu, Paris'te yaşayan talihsiz Doktor. Bu üzücü mektubu Bastille'deki karanlık hücremde yazıyorum. 1767 yıl ın Aral k ay ınday z. Yazmay çok zor koşullar altında çalıntı anlarda sürdürebilmekteyim. Bacan n içine, bin bir zorluklarla hazırladığım gizli bir yere koyma ı düşünüyorum. Acılarım ve ben bir gün toprak olduğumuzda iyi yürekli biri belki onu bulur. Bacadan ı kardığım kurum, kömür ve kanımdan oluşan karışıma paslı bir demir parças ın bat rarak yazabiliyorum. Mahkûmiyetinin onuncu yıl ın son ay ı Art k umudumu yitirdi. Ara sıra fark edebildiğim korkunç belirtilerden anlayabildiğim kadarıyla ruhsal dengemi yitirmek üzereyim. Buna pek az kaldı. Şu an için düşüncelerimin sağlıklı olduğuna yemin edebilirim. Belleğim henüz sağlam. Kâğıda geçecek bu sözlerin gerçek olduğuna hem kul, hem Tanr ın önünde yemin edebilirim, ister insanoglu okusun, ister kıyamet gününe saklansın, tümü gerçeği yansıtıyor.

1757 ıl ın Aral k ay ın üçüncü haftas yd . (22'siydi sanıyorum) Mehtaplı ve bulutlu bir gece Seine kıyısında yürüyordum. Amacım temiz hava almaktı. Tıp okulunun sokağındaki evime bir saatlik bir uzaklıktaydım ki, bir arabanın hızla gelmekte olduğunu gördüm. Ezilmeyeyim diye

kenara çekildiğimde, bir baş penceresinden uzanıp, sürücüye durmasını emretti. Sürücü dizginlere asıldı, içindeki adam adımı söyleyerek seslendi. Ben yanlarına gidene kadar arabadan inmeye zamanları olmuştu, inen beyefendiler pelerinlere sarılmıştı; gizlenmeye çalıştıklarını fark ettim. Hemen hemen yaşıtımdılar ve görebildiğim kadarıyla da giyiniş, duruş, ses ve yüz olarak birbirlerine çok benziyorlardı .

“Dr. Manette siz misiniz?” dedi biri.

“Evet.”

“Beauvaisli Dr. Manette mi?” dedi öteki. “Genç bir doktor, usta bir cerrah. Şu son iki yılda Paris'te çok ün yapmış Dr. Manette misiniz?”

“Böyle övgüyle söz etmek lütfunda bulunduğunuz Dr. Manette benim beyler.”

“Evinize gittik. Gezintide olabileceğinizi söylediler. Biz de peşinize düştük. Lütfen arabaya biner misiniz?”

Davranışlar ürktüycüydü. Beni aralarına almışlardı. Silahlıydılar. Ben ise silahsızdım.

“Özür dilerim baylar, ama kime yardım etme onuruna eriştiğimi ve ne türlü bir hastaya bakmaya gittiğimi bilmek isterim” dedim.

“Doktor, müşterileriniz seçkin kişiler. Ne tür bir hasta olduğuna gelince, bilginiz bizim size aktarabileceğimizden daha iyisini görecektir. Şimdi arabaya biner misiniz lütfen?”

Söz dinlemekten başka seçeneğim yoktu. Sessizce bindim. Peşimden onlar da bindiler. Araba döndü ve o delicesine hızıyla ilerlemeye başladı .

Bu konuşmayı olduğu gibi aktardım. Her şeyi olduğu gibi anlatmaya çalışıyorum. Aklım dağılsın istemiyorum. Bu çentikler arası vereceğimi belirtiyor. Kağıdı şimdilik yerine kaldırıyorum.

Araba sokakla geçip, Kuzey Kapısı'ndan çıkarak kent dışına yöneldi. Kapıdan yaklaşık bir fersah uzaklaştığında anayoldan ayrılıp çevresi boş bir evin önünde durdu. (Uzaklığı ikinci gidişimde hesapladım). Üçümüz birlikte inip yumuşak toprağa basa basa bahçeyi geçtik. Çeşme taşmıştı. Kapıya geldik. Zil çalındığında kapı hemen açılmadı. Sonunda açıldı ve yanmdakilerden biri açan adamın yüzüne eldivenle vurdu. Bu davranışta ilgimi çeken bir şey yoktu. Sıradan insanların dayak yediğini çok görmüştüm. Köpeklerden çok onlara vurulurdu. Öteki beyefendi de benzer bir sinirlilikle adama vurdu. Görünüşleri o denli benziyordu ki o an ikiz olduklarını anlam.

Kilitli bulduğumuz kapının kardeşlerden biri tarafından açıldığı andan itibaren çılgınlık duymaya başlamıştım. Yukarılardan bir yerlerden geliyordu, merdivenlerden çıkarken çılgınlık artmıştı. Odada yatağa yatırılmış, beyin hummasından kıvranan bir hastayla karşılaştım.

Çok genç ve güzel bir kadındı. Yirmisinden fazla değildi. Saçları darmadağın ve yoluk yoluktu. Kolları kemerle ve paçavralarla yanlarına bağlanmıştı. Bu paçavraların bir erkek elbisesinin parçaları olduğunu anladım. Bir soyluluk arması ve “E” harfi vardı üzerlerinde. Bu işlemeli köşe hemen dikkatimi çekmişti, çünkü zavallı hasta kendini oradan oraya atarken bu parça ağzına

girmişti. Boğulacak gibiydi. İlk yaptığım iş bu paçavrayı çekip almak oldu, o zaman işlemeyi gördüm.

Yavaşça kadını çevirdim ve sakinleştirmek için elimi göğsüne koydum. Bakışları deli gibiydi. Sürekli iç parçalayıcı çığlıklar atıyor ve “Kocam! Babam! Kardeşim!” diye bağıyordu. Peşinden de on ikiye kadar sayıyor, sonra “sus!” diyor ve yeniden başlıyordu: “Kocam! Babam! Kardeşim!” Sayıklamalarının sırası hiç değişmiyordu.

Ne zaman olur böyle olduğunu sordum. Kardeşleri ayırt edebilmek için birine küçük, öbürüne büyük diyeceğim. Büyük derken sözü daha çok geçen; sesi daha çok çakan kast ediyorum.

“Dün gece bu saatlerden beri böyle.”

“Koca, babası ve kardeşi var mı?”

“Kardeşi var.”

“Kardeşi değilsiniz, değil mi?”

“Ha olur!” Bu seste nefret vardı.

“On iki saatle ilgili bir sorunu mu var?”

Küçük kardeş sabırsız bir biçimde, “Saat on iki ile var,” dedi.

Elim hâlâ hasta'nın göğsündeydi.

“Bana baylar,” dedim, “beni getirdiğiniz bu halimle hiçbir işe yaramam. Nedenini söyleseydiniz, yanıma bir şeyler alırdım. Şimdi boşu boşuna zaman yitireceğiz. Bu dağ başında ilaç bulamayız.”

Büyük kardeş küçüğe baktı. Küçük tepeden bakar bir eda ile, “Burada bir ilaç kutusu var,” dedi.

Kutuyu dolaptan çıkarıp, masaya koydu.

Şişelerin bazılarını açıp kokladım, mantarlarını dudaklarıma götürdüm. Kendi başlarına öldürücü olan uyuşturucular dışında, kalanlara el süremezdim. Küçük kardeş:

“Bunlara güvenmiyor musunuz?” diye sordu.

“Görüyorsunuz, kullanacağım,” dedim.

Hastaya vermek istediğim dozu defalarca deneyerek, zorlukla yutturabildim. Bir süre sonra yeniden ilaç verecektim. Bu nedenle de yatağın kenarına oturdum. Çekingen ve sindirilmiş bir kadın (sanırım aşağıdaki adamın karısı) hizmete hazır bekliyordu. Ev rutubetli ve eskiydi. Gelişi güzel döşenmişti. Yeni toplandığı belliydi. Geçici olarak kullanılması amaçlanmıştı. Çığlıkları duyurmamak için pencerelere eski duvar halıları örtülmüştü. Çığlıklarda hiçbir değişiklik yoktu. “Kocam, babam, kardeşim,” diyor, on ikiye kadar sayıyor, “sus,” diyor ve bağırma başlıyordu. Kriz o denli ağırdı ki, kollarını çözememiştim. Tek umut ışığı göğsündeki elimin rahatlatıcı etkisiydi. Her seferinde birkaç dakikalığına gevşemesini sağlıyordu. Çığlıklara etkisi yoktu. Saatin sarkacı bile bu denli düzgün çalışmazdı. Bu kadarcık yardımla olabildiğinin bilinciyle yarım saat kadar oturdum başında. Kardeşler beni izliyorlardı. Büyük olanı:

“Bir hasta daha var,” dedi.

Şaşırılmışım. “Acil bir durum mu?”

Umursa yatıyormuş gibi, “Baksanız iyi olur,” dedi. Eline bir lamba aldı.

Öteki hasta ayağının üzerindeki odada yatıyordu. Tavanın yarısı kapalı ve alçaktı. Sonra da açılmaya başlıyor, kiremitlerle örtülü dama tahta kirişler uzanıyordu. Bu bölmeye samanlar yığılmıştı. Yakmak için çerçereler vardı. Bir yanda bir ağacın elma duruyordu. Öteki kısma ulaşmak için bu bölmeden geçmek zorundaydım. Bugünmüş gibi anımsıyorum. O gece bütün bunları nasıl gördüysem, mahkûmiyetimin onuncu yılında, Bastille'deki hücrede olduğum bugün bile aynı berraklıkla görüyorum.

Yerdeki samanların üzerinde yakışıklı bir köy delikanlısı yatıyordu. Başının altına bir yastık konmuştu. Yaşı on yedi ya var, ya yoktu. Dişlerini sıkışmış, bir elini göğsüne koymuş, öylece yatıyordu. Gözleri tavandaydı. Yaralarının nerede olduğunu göremiyordum ama üzerine eğilince, sivri uçlu bir şeylerin açtığı yara nedeniyle ölmekte olduğunu gördüm.

“Ben doktorum çocuğum, izin ver de bakayım.”

“İstemiyorum! Bırak beni.”

Eliyle yaralarını tutuyordu. Elini yavaşça çektim. Bir kılıç yarasıydı bu. Yirmi yirmi dört saat önce açılmıştı. O an yetişmiş olsaydı bile ne denli becerikli olursa olsun çocuğu hiçbir doktor kurtaramazdı. Ölüyordu. Büyük kardeşe baktığımda can çekişmekte olan bu yakışıklı çocuğa, yaralı bir insana değil de yaralı bir kuşa ya da tavşana bakar gibi baktığını gördüm.

“Bu nasıl oldu senyör?” diye sordum.

“Kudurmuş bir köylü!” dedi. “Bir köle! Kardeşime saldırdı ve onun kanıyla ölüyor... Bir beyefendi gibi!”

Bu yarıttı acıma, üzüntü, insanlık yoktu. Şu başka dünyalardan gelme yaratığın oracıkta ölmesi onu sıkıntıya sokmuştu. Fare gibi ölüp gidivermesi kuşkusuz daha uygun olurdu. Ne çocuk, ne de onun yazgısındaki duygularında bir kırılma uyandıramıyordu.

Çocuk önce ona, sonra bana baktı: “Doktor, bu soylular hep mağrurdurlar ama arada bir bizim gibi köpeklerin de gururlar olabiliyor. Bizi soyup soğana çevirirler, çileden çıkarırlar, öldürürler, ama yine de geriye bir parça gururumuz kalır. Onu... Onu gördünüz mü Doktor?”

Boğuk da olsa, çılgınlık oradan bile duyuluyordu. Kız oracıkta yatıyormuş gibi konuşmuştu.

“Evet” dedim.

“Kardeşim o benim Doktor. Bu soylular kardeşlerimizin namusları üzerinde o utanç verici haklarını yıllar yılı kullandılar. İyi kızlarımız da var. Ben biliyorum. Babam da söyler. Kardeşim, bunun bir kiracısıyla sözlüydü. Hepimiz onun kiracısıydık. Şurada duranın işte... Kardeşi ile kötü bir ailenin en kötüsü!”

Konuşabilecek fiziksel gücü bulmakta güçlük çekiyordu ama ruhsal gücünün doruğundaydı.

“Na ırl ufak balıklar büyüklerine yem olursa, şurada duran adam da bizi öyle yiyip yuttu. Acımasızca vergilendik, bedavaya çalıştık, buğdayımızı onun değirmeninde öğütmeye zorlandık. Yığınlarla evcil kuş karınlarını tarlalarımızda doyurdu ama bize kuş beslemek yasaktı. Bizi öyle soyup soğana çevirdi ki, kapıların, pencerelerin sürgülerini kapatıp, korkuyla yer olduk. Adamları görür de al r diyorduk. Öylesine soyulduk, öylesine korkutulduk ki, babam z bunca yoksulluk içinde çocuk doğurmanın günah olduğunu söyler oldu. Dediğine bakılırsa dua etmemiz gereken şey kadınların>zn k s r kal p zavall soyumuzun tükenmesiydi.

Bas ırılmış duyguların bir yangına dönüşmesine ilk kez tanık oluyordum. Bu duygunun bir yerlerde saklı olduğunu, uyukladığımı biliyordum ama açığa çıkışını ilk kez görüyordum.

“Yine de kardeşim evlendi Doktor. O zamanlar zavallı damat hastaydı ve kardeşimin amacı sevdiği adamı sağlığına kavuşturmak, onu rahatlatmaktı. Evimizde ya da şu adamın deyişiyle 'inimizde' mutlu olacaklard . Evlendi. Birkaç hafta olmamıştı ki kardeşimi görüp beğendi ve onu kocasından ödünç istedi. Kocasının karşı koymaya gücü yoktu, ama kardeşim iyi ve namusluydu. Ona ne yaptılar biliyor musunuz? Kardeşimi dize getirmek için kocasına ne yaptılar dersiniz?”

Çocuğun gözleri odadakilere çevrildi. Adamlar n yüzündeki anlamdan gerçeği söylediği belli oluyordu. Birbirleriyle çatışan iki tür gurur vard ortada. Bastille'de bile bunu görüyorum. Beyefendinin vurdumduymazlığı ve köylünün tutkulu öc alma isteği.

“Doktor; soylula ın haklar ndan biri de bizi istediklerinde arabaya koşabilmeleri. Enişteme de bunu yaptılar. Onu arabaya koştular ve dolaştırdılar. Bize kurbağaları da susturturlardı. Gece dolaşır, beylerin uykularının bozulmaması için kurbağaları ürkütürdük. O sağlıksız, sisli gecelerde sabahlara dek dolaştırdılar onu. Sabahleyin de bırakmıyorlard . Ama o pes etmedi! Hay r! Bir kez yemek yemesine izin vardı. Bulması kaydıyla tabii. Bir izin verildiğinde on iki kez ağladı. Saatin her bir vuruşu için bir kez. Sonunda da karısının kolları arasında öldü.”

Çocuğun yaşama gücü bildiklerini anlatma isteğimden geliyordu. Başka hiçbir şey onu yaşatamazdı. Yaras na kapadığı yumruğu sıkamak için nasıl çaba harcıyorsa yaklaşan ölümün gölgesini de öyle itiyordu.

“Şu adamın izni ve yardımıyla kardeşi ablamı alıp götürdü. Ona söylediği sizin de yakında öğreneceğiniz gibi gizli kalamayacak gerçeğe karşın, alıp götürdü. Eğlence istiyordu. Geçici bir süre oyalanacaktı. Yan mdan geçip gittiklerini gördüm. Haberi eve ulaştırdığımda babamın yüreği dayanmadı, içini dökemediği için parçalandı. Küçük kız kardeşimi bu adamın bulamayacağı, onun kapatması olamayacağı bir yere götürdüm. Sonra da buray buldum ve dün gece içeri girdim! Bir sokak köpeğiyim ama elimde kılıcım da vardı. Nerede o pencere! Buralarda m ?”

Oda onun için kararmaya başlamıştı. Dünyası daralmaktaydı. Çevreme baktığımda samanların arasında bir çatışma olduğunu gösterir bir karışıklık olduğunu, samanların dört bir yana dağıldıklarını gördüm.

“Kardeşim sesleri duydu ve buraya koştu. Öldürünceye kadar ondan uzak durmasını söyledim. Adam öne çaktı ve bana para vermeyi önerdi. Sonra da k rbaçla vurdu. Ben ki bir köleyim, ona

öyle bir vurdu ki kılıç çekmek zorunda kaldı. Kılıcın benim adımla bulmak zorunda kaldı. Kendini savunmak için kılıç çekmişti. Bin parçaya dağılacak o ünlü kılıcını!”

Birkaç dakika önce gözüm kılıç parçalarına ilişmişti. Bir beyefendiye aitti. Ötede ise eski bir asker kılıcı duruyordu. “Kaldırın beni doktor, lütfen. Nerede o?” Kardeşinden söz ettiğini sanarak, “Burada değil,” dedim.

“O! Soylular gururlu olabilirler ama o bir korkak! Nerede o adam? Yüzümü ona çevirin.”

Çocuğun başını dizime dayadım. Bir an olağanüstü bir güçle ayağa kalktı. Ben de kalktım. Yoksa ona destek olamazdım, sağ eliyle ablasını götüren adamı gösterdi ve “Bunların hesabının sorulacağı günler de gelecek! Senin ve senin soyundan geleceklerin hesap vermenizi istiyorum. Bu isteğimin işareti olarak da kanımla bu haç'ı çizeceğim. Kardeşini de hesap vermeye çağırıyorum. Onun üzerine de bu kanla haç çizeceğim.”

Yara ona iki kez parmak batırdı ve havada haç işareti yaptı. Parmağı havada bir an için kalakaldı, sonra aşağı düştü. Onu yavaşça yere bıraktım.

Genç kadının yanına döndüğümde eskisi gibi bağıyor ve sayıklıyordu. Bu nöbetin saatler süreceğini biliyordum. Mezarın sessizliğinde son bulması ihtimali de oldukça güçlüydü. Yeniden ilaç verdim, gecenin geç saatlerine dek başucunda oturdum. Ne iç parçalayıcı çılgınlıklar, ne de sözlerin sırası değişti. “Kocam! Babam! Kardeşim! Bir, İki, Üç, Dört, Beş, Altı, Yedi, Sekiz, Dokuz, On, On bir, On iki sus!”

Onu ilk gördüğüm andan itibaren iki kez eve gidip gelmişim. Yirmi altı saat geçmişti ki sakinleşmeye başladı. Komada gibiydi: Ölü gibi yatıyordu. Sanki korkulu bir fırtına geçmiş, yağmur ve rüzgâr dinmişti. Kollarını çözdüm ve hizmetçi kadını yardıma çağırdım.

İşte o an anne olmaya hazırlanan bir kadınla karşı karşıya olduğumu kavramıştım, içimdeki ufaklık umut ışığı da söndü. Büyük kardeş olarak tanıttığım Marki:

“Öldü mü?” diye sordu. “Şu köylülerin bünyesi nasıl da güçlü!” Ona ilgiyle bakıyordu.

“Üzüntü ve umutsuzlukta sarılmaz bir güç vardır,” diye yanıtladım.

Sözlerime önce güldü, sonra da kaşlarını çatı. Ayağı ile yanı başıma bir iskemle çekti ve kadını dışarı yolladı. Alçak sesle:

“Kardeşimi bu belanın içinde bulunca sizi öneren ben oldum. Ününüz büyük, geleceğiniz sağlam. Sana ve kardeşinize bilincindediniz. Burada gördükleriniz burada kalacak. Bunlardan söz edilmeyecek,” dedi.

Hastanın nefes alıp verişini dinleyip, karşılık vermekten kaçındım.

“Beni duyuyor musunuz Doktor?”

“Bakın,” dedim, “benim mesleğimde hasta ile konuşulanlar sır sayılır.” Sözlerimi saklı yordum çünkü gördüklerim ve duyduklarım beni allak bulak etmişti. Yeniden hastanın nabzına baktım. Can vardı ama ondan ötesi yoktu. Yerine dönen kardeşlerin bana dikkatle baktıklarını gördüm.

Çok zor yaşıyorum. Korkunç soğuk var. Yakalanırm da yeraltında tümüyle karanlık bir hücreye atılm diye çok korkuyorum. Onun için bu öyküyü k saltmam gerekecek, belleğimde karışıklık ya da eksiklik yok. Neler olup bittiğini sözcüğü sözcüğüne anlatabilirim.

Bir hafta böyle sürüklendi. Sonra yaklaşırken kulağımı dudaklarına dayadım, bana söylediği birkaç heceyi anlayabildim. Nerede olduğunu sordu. Söyledim. Bana kim olduğumu sordu. Onu da söyledim. Soyadını sordum ama işe yaramadı. Çocuğun yaptığı gibi başını salladı ve sırrını vermedi.

Kardeşlere artık çok kötüleştiğini, en fazla bir gün daha yaşayabileceğini söyleyene dek ona soru sorma imkanım olmadı. Kendinde olduğu zamanlar yanında ben ve hizmetçi kadın bulunuyorduk. Kardeşlerden biri de başucundaki perdenin gerisinde oturuyordu. Aslında onunla konuşup konuşmadığıma pek aldırmıyor gibiydiler. Sanki ben de ölecektim! Bu düşünce aklımdan geçmedi değil.

İkisinin de gururları küçük kardeşin bir köylü ile dövüşmüş olmasından dolayı incinmişti. Üstelik de bu köylü pek genç bir delikanlıydı. Onlar rahatsız eden yön aile onurlarına sürülen lekeydi. Küçük kardeşle ne zaman göz göze gelsek bildiklerimden dolayı benden nefret ettiğini görebiliyordum. Kibar davranıyordu ama nefretini gizleyemiyordu. Büyük kardeşin gözünde ise sırtlarındaki bir kamburdum.

Hastam gece yaşına iki saat kala öldü. Dünya dertleri, günahları sona ermişti. Yorgun başı yanına düştüğünde onunla yalnızdım.

Kardeşler bir an önce yola çıkmak için aşağıda sabırsızlanıyorlardı. Çizmelerini vura vura odaya arşınladıklarını duyabiliyordum.

Büyüğü sordu: “Öldü mü sonunda?”

“Öldü.”

“Seni kutlaşım kardeşim.”

Bana önceden de para vermeye kalkmıştı, ama bu işi sonraya bırakmışım. Şimdi bir kese altın uzat yordu. Elinden alıp masaya koydum.

“Özür dilerim, bu koşullar altında alamam.”

Bakıştılar. Karşılıklı eğilerek birbirimizi selamladık. Ayrılırken tek bir söz söylenmedi.

Çok yoğunum. Üzüntüden bitkin düştüm. Şu zayıf elin yazdıklarını okuyamıyorum. O bir kese altın sabahleyin erkenden kapıma bırakıldı. Küçük bir kutuya konmuş, üzerine adım yazılmıştı. Ne yapmam gerektiğini düşündüm. Bakana yazıp her şeyi anlatmayı planladım. Sarayın gücünü, soyluların dokunulmazlığını biliyordum ama hiç değilse içimi döküp rahatlayabilirdim. Açığa çıkmalıydı. Olayı sır bilmiş, karımdan bile saklamıştım. Bunu mektubumda belirtecektim. Tehlikede olduğumun bilincinde değildim, bildiğimi öğrendikleri zaman başkalarının tehlikede olacağını biliyordum.

O gün o kadar çok işim vardı ki mektubu tamamlayamadım. Ertesi sabah her zamankinden erken

uyandı. Yılın son günüydü. Mektup önümde duruyordu ki, bir hanımın beni görmek istediğini bildirdiler.

Kendime iş edindiğim bu yazıyı tamamlayacak gücü gittikçe yitirmekteyim. Çok soğuk ve çok karanlık. Elim ayağım uyuşturdu. Yüreğim daralıyor.

Karın genç, hoş ve havalıydı. Ama hiç de uzun yaşayacağına benzemiyordu. Sıkıntıda'ydı. Kendini St. Evrémonde Markisi'nin eşi olarak tanıttı. Delikanlının büyük kardeşi bu adla çağırışını ve kumaş parçasındaki "E" harfini anımsadım. Bu soylu kişiyi tanıdığımı hiç kuşku yoktu. Belleğim sağlam, ama konuşmamızı sözcüğü sözcüğüne aktaramayacağım, izlendiğime ilişkin kuşkuvarım var. Ne zamanlar izlendiğimi bilmiyorum. Acı öyküden, kocasının bu olaydaki rolünden, benim yardıma çağrılmamdan az çok haberdardı. Kızın öldüğünü bilmiyordu. Bir kadın olarak, kızın durumuna ne denli üzüldüğünü belirtmeye gelmişti. Tanrının gazabını acı çekenlerin lanetleri ile kavranan bu evden uzaklaştırmaya çabalıyordu.

Bir kız kardeşin varlığına inanıyordu ve isteği bu kıza yardım edebilmektir. Benim de bu konuda daha fazla bilgim yoktu. Onu beni görmeye iten, kızın yaşadığı yeri öğrenmiş olmam olasılığıydı. Oysa şu sefil saate kadar ikisini de öğrenemedim!

Bu kâğıt parçaları başıma bela oldu. Bugün öykümü bitirmeliyim.

İyi yürekli bir kadındı. Mutsuzdu. Nasıl mutlu olabilirdi ki! Karınbiraderi ona güvenmiyordu, onu sevmiyordu. İnsanları ona karşı yönlendiriyordu. Kadın ise hem ondan, hem de etki altında olan kocasından korkuyordu.

Onu karına kadar geçirirken iki ya da üç yaşlarında, güzel bir erkek çocuğu olduğunu gördüm. Markiz gözyaşları arasında ona sarıldı ve "Onun hatırı için günahlarımızın bedelini ödemeye çabalıyorum. Bunu yapamazsam bu yavru ezilecek. Ben ödeyemezsem bir gün ona ödeyecekler duygusu var içimde. Neyim var, neyim yoksa, onları o genç kadına versin, yapacağı ilk bağış bu. Ölmüş anasının bu lanetli aileyi kurtarmak için vasiyeti budur!"

Çocuğu öptü ve "Senin için bunlar. Dediğimi yapacaksın değil mi Charles?" diye sordu. Çocuk cesur bir tavırla, "Söz!" dedi. Kadının elini öptüm. O da çocuğu kollarına alıp uzaklaştı. Onu bir daha hiç görmedim.

Kocanın adından, benim bu adı bildiğimi sanıp da söylemişti mektubumda söz etmedim. Mektubu mühürledim ve başkasına güvenemediğim için elden götürdüm.

O gece, o yılın son gecesi saat dokuzda doğru kara giysili bir adam kapıyı çalıp, beni görmek isteğini söyledi. Uşağım Eraest Defarge'ın ardı sıra üst kata geldi. Karımla oturuyorduk. Benim sevgili, güzel karım! Benim güzel İngiliz'im!

"St. Honore Sokağı'nda acil bir vak'a" dedi.

Uzun sürmeyecekti, araba bekliyordu.

O araba beni buraya, mezarına getirdi. Evden bir kaç yüz metre uzaklaşınca ellerimi bağlayıverdiler. Karanlık bir köşe başında beliren kardeşler doğru kişinin yakalandığına, benim

ben olduğuma tanıklık ettiler. Marki yazdığı m mektubu uzatılan bir lambanın ateşinde yaktı, küllerini de topuğuyla ezdi. Tek sözcük konuşulmadı. Buraya getirildim. Canlı canlı mezara konuldum. Bu korkunç yıllar boyunca bana sevgili eşimden bir haber getirseslerdi -haber ne söz-yaşayıp yaşamadığını söyleselerdi, Tanrı bu kardeşleri unutmamış derdim. Artık o kanlı haç işaretinin onlara ölüm getireceğine inanıyorum. Tanrının bağlayıcılığında Ben Alexandre Manette; 1767 yılının son gecesinde, dayanılmaz acılar içinde kıvrandığım şu anda, onları ve onlar n soyundan gelen herkesi soylar> tükenene dek lanetliyorum. Onlar bu dünyada da, ötekinde de suçluyorum.

Bu belgenin okunma > bittiğinde salonda korkunç bir uğultu yükseldi. Bir isteğin, bir dürtünün yans>mas>yd>. Kan isteniyordu. Kin duygular>uyan rılmıştı ve bu duygunun önünde yuvarlanmayacak kelle yoktu. Defarge'lar n mektubu neden zaman nda Bastille belgeleriyle birlikte aç klamad>klar>n>sormak yersizdi. Bu aileye duyulan nefretin, St. Antoine'l lar taraf ndan yıllardır nasıl dilendiğini, güçlendiğini, ölümcül kayıtlara geçtiğini göstermeye gerek yoktu, iyilikleri ve hizmetleri ne olursa olsun, kimse böyle bir suçlamaya dayanamazdı. İşin en kötü taraf> da ölüme giden adam suçlayan kişinin çok tanınmış biri, bir dost karısının babası ol- mas ydı. Yığınlar eski çağlardan kalma kurban törenlerine bayılırlar. Tersini söyledim: Kendi kellesi gidecek olan Başkan ahlak düşkünü soylu bir ailenin kökünü kurutmaktan mutlu olacağını kızını dul, torununu yetim bırakmaktan gizli bir kıvanç duyacağını Doktora bildirince, salonda coşkulu bir yurtseverlik tutkusu yayıldı, insanlıktan eser yoktu.

“Doktorun sözü geçiyormuş, ha!” diye söylendi Bayan Defarge. Kin'e bakıp gülüyordu. Kurtar bakalım onu şimdi Doktor, kurtar da görelim!

Verilen her oydan sonra yer gök inliyordu. Bir tane daha. Bir tane daha. Bağırışlar.

Oybirliği ile karar alındı: Kandan ve gönülden soylu, Cumhuriyet ve halk düşmanı Conciergerie'e geri gönderilecek. Yirmi dört saat içinde ölüm!

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Gün Ba >

Ölüme gönderilen suçsuz ada >n karısı kararı duyunca yüreğinden vurulmuşçasına yere yığıldı. Ağzından tek sözcük çıkmıyordu. Ama kocasını güçlendirebilecek tek kişinin kendisi olduğunu anlayınca yeniden doğrulup kendine geldi. Yargıçlar dışarıdaki gösteriye katılmak zorunda olduklar ndan, dava sona ermesine karşın gürültü son bulmamıştı. Lucie kollarını kocasına doğru uzatt>. Yüzünde yaln zca sevgi vard .

“Ona bir sa >labilsen, bir kerecik! İyi yurttaşlar, ne olur bize acıyın!”

Charles'ın yan nda gardiyan, tutuklamaya gelenlerden ikisi ve Barsad kalmıştı. Kalabalık sokaktaki gösteriye a şyordu. Barsad, ötekilere, “Bırakalım bir kez kucaklaşsınlar. Fazla sürmez,” dedi. Onu sanık yerine çıkardılar. Darnay eğilince onu kollarının arasına alabiliyordu.

“Elveda sevgilim. Son duala şm seninle olsun. Yorgun ruhların dinlendiği yerde yine buluşacağız.”

“Dayanabilirim Charles. Tan ş bana yardım ediyor, benim için üzülme. Çocuğun için de dua et.”

“Seninle yolluyorum. Benim a şma onu da öp. Benim için elveda de ona.”

“Kocam! Ha şır! Bir dakika daha!” Charles kendini ondan koparmaya zorluyordu: “Uzun süre ayrı kalmayacağız. Bu işin yüreğini parçalayacağını biliyorum. Yaşadığın sürece görevini yapacaksın. Kızını bıraktığında da Tanrı ona gerçek arkadaşlar verecektir. Seni bana verdiği gibi...”

Baba ş, Lucie'nin peşinden gelmişti. Darnay elini uzatıp onu yakalamasa ikisinin de önünde diz çökecekti. “Hay şır, ha şır! Siz ne yaptınız ki diz çökesiniz! Neler çektiğinizi biliyoruz. Ailemin kimler olduğunu öğrendiğinizde neler hissettiğinizi biliyoruz. Kızın şz n hat şır için yok etmeye çalıştığınız nefretin gücünü biliyoruz. Bunu başardınız. Size yürekten teşekkür borçluyuz. Sevgimiz ve saygımız hep sizin için. Tanrı sizinle olsun!”

Baba şn bu sözlere verebildiği tek karşılık parmaklarını ak saçların ş arasına geçirip, bir şt rap çığlığı atmak oldu.

“Başka türlü olamaz,” dedi mahkûm. “Her şey çizildiği gibi gerçekleşti. Sizinle karşılaşmamıza arac olan olay, annemin vasiyetini yerine getirmek için verdiğim çabaların başıma sardığı bir bela idi. Kötülükler, iyilik üretmiyorlar. Bu denli mutsuz bir başlangıcın mutlu bir sonla noktalanması beklenemezdi. Kendinizi suçlamayın ve beni bağışlayın. Tanrı sizi kutsasın!”

Onu uzaklaştırdıklarında Lucie'nin elleri dua edercesine birleşmişti; yüzünde ise gülümsemeye benzer bir ifade vardı. Rahatlamıştı.

Charles ka şdan çıkınca Lucie, döndü ve başını babasının göğsüne dayadı. Sonra da bayılarak ayaklarının dibine düştü.

O ana kadar şpırdamadığı köşesinden fırlayıp da onu yerden kaldıran Sydney Carton olmuştu. Lucie'nin yanında Bay lorry ve Dr. Manette vardı. Carton'un kolları titriyordu. Başını tutmaya çalıştı, davranışlarında acıma duygusundan da öte bir şeyler vardı. Sanki gurur duyuyor gibiydi.

“Onu arabaya taşşyayım mı? Bana ağır gelmez.”

Onu yavaşça kucağına alıp arabaya kadar taşıdı. Baba ve eski aile dostu da yanına bindiler. Carton arabacın şn yan na geçti.

Birkaç saat önce durup da hangi taşlara bastığını düşlemeye çalıştığı kapıya vardıklarında onu yine kucağına alıp odasına taşıdı. Çocuk ve Bayan Pross, Lucie'nin başucunda ağlaşmaya başladılar. Carton bayan Pross'a:

“Onu uyan ırmayın, dedi. “Böylesi daha iyi. Yine ba ılacaktır nas lsa.”

Küçük Lucie, Carton'un kollarına atıldı. Kolların sırtına boynuna doladı :

“Ar ık burada olduğuna göre anneme yardım edersen, babamı kurtaracak bir şeyler yaparsın! Baksana Carton, sen onu çok seversin değil mi? Onu böyle görmeye nasıl dayanıyorsun!”

Çocuğun pembe yanağını kendininkine bastırdı. Sonra kucağından indirdi ve baygın yatan annesine baktı :

“Gitmeden önce onu öpebilir miyim?”

Orada bulunanlar, dudaklarına yüzüne değdirirken bir şeyler fısıldadığını yıllarca unutmayacaklardı. Yanı başında duran çocuk, güzel bir yaşlı hanım olduğunda torunlarına, “Sevdiğim bir can” diyecekti.

Yan odada Dr. Manette ile Bay Lorry bekliyorlar ı. “Dün etkiliydiniz Doktor,” dedi Carton. Bir kez daha deneyin. Bütün bu yargıçlar, bu güç sahibi kişiler size dostça davranıyorlar. Hizmetlerinizin bilincindedeler, öyle değil mi?”

“Charles'la ilgili hiçbir şeyi benden gizlemediler. Onu kurtaracağımdan emindim. Kurtard ım da.” Ya ıtı zorlukla ve ağır ağır verebilmişti.

“Bir kez daha deneyin. Zaman çok ısa ama deneyin!”

“Deneyeceğim. Bir an bile yitirmek istemiyorum.”

“İyi. Kararlılığınızın çok büyük işler başardığına birkaç kez tanık oldum.”

“Doğruca Savcıya ve Başkana gideceğim. Adından söz etmemin akıllıca olmayacağı başkalarına da gideceğim. Yazacağım... Ama durun! Bu gece kutlama var ve kimseye ulaşamayız!”

“Doğru. Umut zaten çok azdı. Gecikmek pek bir şeyi değiştirmiyor. Yine de ne gelişme kaydettiğinizi bilmek isterim. Beklentim yok. Şu lanet olası güç sahiplerini ne zaman görürsünüz Doktor?”

“Uma ım karanlık bastırır bast ırmaz. Bir iki saate kadar.”

“Dörtten sonra hava kara ır. Süreyi azıc ık esnetelim. Dokuzda Bay Lorry'e gidersem, neler başarabildiğinizi öğrenebilir miyim Doktor?”

“Evet.”

“Dilerim başar ırs ın z.”

Bay Lorry, Sydney'i kalya kadar geçirdi, tam ç karken kolundan tutarak:

“Umudum yok.” dedi.

“Benim de.”

“Bu adamla ın onu kurtarmaya niyetleri olsaydı bugün öğleden sonraki gösteriye gerek olmazdı. Onun ölümü onlara ne kazandıracak ki!”

“Bence de. ağın sesini duyar gibiyim.”

Bay Lorry duvara dayadığı kolunu başına gömdü. Carton'un sesi yumuşaktı:

“Umutsuz olma .n. Ben Doktor Manette'i ilerde elimizden geleni yaptık diyebilmeleri için seferber ettim. Son bir çaba harcanmazsa Lucie rahat etmeyecektir. Kendini suçlu bile hissedebilir.”

Gözlerini silen Bay Lorry, “Evet, evet!” dedi. “Evet hak s>n z. Ölecek, hiç umut yok.”

“Evet. Ölecek, hiç umut yok,” diye yineledi Sydney. Sonra da karar ı adımlarla aşağı süzüldü.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Karan ık

Sydney Carton sokağa çıkınca durakladı . Nereye gideceğini pek bilmiyordu. “Dokuzda Tellson'da” diye geçirdi içinden. “O zamana kadar kendimi göstermek için bir şeyler yapsam mı? Herhalde. Şu adamlar benim varlığımdan haberdar olsunlar. İyi bir önlem olur. İyi de bir hazırlık. Ama dikkatli olmalıyım İyice planlamalıyım. Elimi çabuk tutmak gerek.”

Kararan sokakta ileri geri yürüdü. Kafa ındakileri enine boyuna tarttı, sonuçlarını düşündü. Aklı bu işe yatmıştı. “Benim gibi birinin burada olduğunu bilmeleri iyi olacak.” Ve St. Antoine'a doğru yürümeye başladı.

Defarge kendini St. Antoine'da şarapç> olarak tanıtmış . Kenti iyi bilmeyen bir kimsenin buray sormaks>z n bulması imkansızdı. Yerini belirleyen Carton, oradan uzaklaşıp akşam yemeğini yedi ve güzelce bir uyku çekti. Yıllardan beri ilk kez içmemişti. Dün gecedен bu yana azıcık sulandırılmış beyaz şarap almış, konyağı da ilişkiyi kesercesine ateşe dökmüştü.

Dirilip kalktığıında saat yediydi. Sokağa çıktı. St. Antoine'a doğru ilerlerken bir dükkânın vitrini önünde durup, darmadağın olmuş kravatını, ceketini ve çılgın saçlarını düzeltti. Bu iş de bitince Defarge'n dükkân ndan içeri dald . Dükkânda o parmaklar> sürekli k>p rdayan, çatal sesli Jacques III ında müşteri yoktu. Jüri üyesi olarak tanıdığı bu adam, bir kenarda oturmuş, karı koca Defarge'larla sohbet ediyordu. Kin bu konuşmanın yardımcıısı ve dükkânın demirbaşayd . Carton oturdu ve pek değişik bir Fransızca ile bir ölçü şarap istedi. Bayan Defarge önce şöyle bir göz att . Sonra dikkatle, sonra da k>l> k ık yararcas na bakt ı Dayanamay p yaklaştı ve ne istediğini sordu. Carton siparişini yineledi.

“İngiliz misin?”

Fran zca'daki en basit sesi bile zor algılayabilirmişçesine bir hava ile kadına bakan Carton:

“Evet bayan,” dedi. “Evet, İngilizim”

Bayan Defarge şarabı almak için tezgâhına döndüğünde Carton'u bir Jakobin gazetesinin yazılarını sökmeye çalışırken buldu. Kadının “Evremonde'a benziyor,” dediğini duymuştu genç adam.

Şarabı Bay Defarge getirdi ve iyi akşamlar diledi.

“Ne dediniz?”

“İyi akşamlar.”

“Ah evet. İyi akşamlar yurttaş. Ne güzel bir şarap bu. Cumhuriyet'e içiyorum.”

Defarge tezgâha döndü. “Benziyor. Çok benziyor.” Sesi pek sertti. Jacques III, “Akından zdan çıkmıyor da ondan,” diye söze karıştı. Kin katıla katıla gülüyor ve, “Gerçekten de benziyor!” deyip duruyordu. “Onu yarın bir kez daha görmek için sabırsızlanıyorsunuz, değil mi?”

Carton parmağı ile satırları izliyor, aklı gazetedeymiş gibi davranıyordu. Ötekiler tezgâha dirseklerini dayamış, fısıldaşıyorlardı.

Jacques III, “Bayan dediği doğru,” dedi. “Neden duralım? Güç bizde. Neden duracaktık?”

Defarge, “İyi, iyi de, bir yerde durmak gerek. Ama nerede?” dedi.

“Hepsinin kökü kağıttan sonra.” Bu ses Bayan Defarge'ındı.

Jacques III, “Harika!” diye bağırdı. Bu fikri beğenmişti ama Defarge kaygılıydı.

“Yok etmek iyi bir yöntemdir. Genelde buna karşı çıkmam. Ama bu Doktor çok acılar çekti. Onu bugün sen de gördün. Mektup okunurken yüzünü izledin.”

“İzledim!” Kocasına karşı çıkan Bayan Defarge'ın sesinde nefret ve kırgınlık vardı. “İzledim elbet! Cumhuriyet'in gerçek bir dostunun yüzü olmadığını da gördüm. Yüzüne sahip çıkarsa iyi olur!”

Defarge, “Kızının çektiği acıyı gördün. Onun acı çekmesi babası için ne felaket olmalı,” diye üsteledi.

“Kızını gördüm. Hem de bir defadan fazla gördüm. Bugün de izledim. Başka zamanlarda da, salonda da gördüm. Hapishanenin yanındaki sokakta da. Parmağımı bir kaldırırsam...” Elini balta gibi yapıp indirdi.

Jüri üyesi iyi yurttaş, “Harika!” diye bağırdı yine.

Kin, “O bir melektir,” diyerek Bayan Defarge'a sarıldı. Bayan Defarge kocasına döndü:

“Sana gelince,” diye seslendi. “Sana karşı bu adamı şimdi bile kurtarırsın.”

“Parmağımı bile kırıp atmam. Her neyse, bu konuyu kapatalım. Yeter artık!”

“Görün işte Jacques... Bak Kin! Dinleyin beni. Despotlar arasında bu sülaleyi çoktan yazdım ben. Bu sülale yok edilmeye çoktan mahkûm oldu. Bunun gerçek olup olmadığını ona sorun.”

Defarge soruyu beklemeden, “Doğru,” dedi.

“Büyük günlerin arifesinde Bastille düşerken o kâğıd buluyor. Eve getiriyoruz ve el ayak çekildiğinde birlikte okuyoruz. Şu lambanın ışığında. Doğru olup olmadığını sorun ona.”

“Doğru.”

“Ona sırımı açtım, göğsüne şu elimle vurdum. Şimdi yaptığım gibi. 'Defarge' dedim, 'ben sahildeki balıkçıların arasında büyüdüm. Evrémonde kardeşlerce yok edilen o aile benim ailem! Ölen delikanlı benim kardeşim! Ölen kız benim ablam! Kocası benim eniştem! Doğmamış çocuk onların çocuğu! Babaları babam. O ölümler benim ölümlerim! Hesap sorma hakk onlardan bana miras kaldı. Doğru mu dediklerim, sorun ona!”

Defarge bir kez daha söylenenleri doğrulad .

“Öyleyse ateşe, rüzgâra dur de, ama bana yeter deme, dur deme!”

Dinleyenlerin ikisi ka nın öldürücü, neredeyse sapkça kininden zevk duymaktayd lar. Bu da pek hoşlarına gidiyordu.

A nlıkta kalan Defarge, Marki'nin iyi yürekli eşi adına bir şeyler söylemek istedi ama karısı son sözlerini yineleyip, onu susturdu.

“Ateşe, rüzgâra dur de, ama bana dur deme sak n!”

Bu rada dükkâna başka müşteriler girdi, tezgâh başındaki grup dağıldı. İngiliz içtiğinin parasını ödedi. Akli karışmışçasına üstünü saydı ve bir yabancı gibi yolunu sordu. Ulusal Saray neredeydi? Bayan Defarge onu kapıya kadar geçirip yolu gösterdi. İngiliz'in aklından şu kolu yakalayıp, kalbine bir bıçak saplamak geçtiyse de yoluna gitmeyi yeğledi. Hapishane duvar n gölgesi bir anda onu yutuvermişti. Belirlenen saatte Bay Lorry'nin evindeydi. Yaşlı adam oday arşınlarken buldu. Az öncesine kadar Lucie ile birlikteydi, bu randevuyu kaçrmamak için ayr l p gelmişti. Saat ikiden beri, babasını gören olmamıştı. Charles'in kurtarılmas› konusunda zay f bir umudu vard›, ama pek c l z bir umuttu bu. Doktor beş saattir ortalarda yoktu. Nerede olabilirdi?

Bay Lorry saat ona kadar bekledi. Dr. Manette dönmeyince, Lucie'yi yal ›z b rakmaya gön lü elvermemişti ama bir süre kalacak, sonra da bankaya gidecekti. Karar böyleydi.

Bu arada Carton da ateşin baş›nda Doktoru beklemeyi sürdürecekti. Bekledi ve bekledi. Saat on ikiyi vurmuş, Doktor henüz görünmemişti. Bay Lorry geldiğinde onda da haber yoktu. Nerede kalmış olabilirdi ki?

Tam yokluğu umutlar doğuruyordu ki, merdivende ayak seslerini duydular. İçeri girdiğinde her şeyin yitirildiği açıkça belliydi. Bu kadar saat boyunca birileriyle görüşebilmiş miydi? Yoksa sokakları mı arşınlamıştı? Kimse bunu öğrenemedi. Ona soru filan sormad lar. Yanıt yüzünden okunuyordu.

“Bula ›yorum,” dedi. “Bir yerlerde olmal . Nerede?”

Baş›nda şapka yoktu. Göğsü açıktı. Bakışları dağınıktı. Ceketini çıkardı ve bilinçsizce yere

düşürdü.

“Tezgâhım nerede? Aramadığım yer kalmadı ama bulamıyorum. Nerede benim işim. Zamanım çok az. Pabuçlar bitirmem gerek!”

Carton ile Lorry bakıştılar. Yürekleri parçalanmıştı.

“Haydi,” dedi ağlamaklı, cılız bir ses. “Bırakın beni, işime döneyim. Bana işimi verin.”

Karşılık görmeyince saçını başını yolup çocuklar gibi tepinmeye başladı. Acı bir haykırıyla, “Zavallı bir adama eziyet etmeyin,” diye yalvardı. “O ayakkabılar bu gece bitmezse başımıza kim bilir neler gelecek!”

“Belleğini yitirmişti!

Onu sağlıklı düşünmeye yöneltmek, iyileştirmeye çabalamak o denli boşunaydı ki, her iki adam da konuşmaksızın Doktoru bir koltuğa oturttular. Kısa zamanda işini getireceklerine de söz verdiler. Koltuğa yığıldı ve alevlere bakarak gözyaşlarına boğuldu. Tavan arasından bu yana olup bitenler yalnızca bir düşmüşçesine küçüldü, ufaldı. Bay Lorry'nin şu an gördüğü kişi Defarge'm yanındaki Dr. Manette'in tıpatıp aynıydı.

Bu çöküş karşısında dehşete düşmüş üzülmüşlerdi ama bu tür duygularla zaman yitirmenin sırası değildi. Son umudunu ve desteğini de yitiren Lucie onları yardıma çağırıyordu. Bakıştıklarında yüzlerindeki anlam aynıydı. İlk konuşan Carton oldu:

“Son umut da yok oldu. Fazla bir şey de değildi aslında. Evet, Lucie'ye götürülmesi gerek. Ama daha önce beni dinler misiniz? Sözlerimin gerekçesini sormayın. İyi bir nedenim var. Çok iyi nedenlerim var.”

“Kuşkum yok. Sizi dinliyorum.”

Aralarındaki koltukta oturan yaşlı adam, ileri geri sallanıyor, inliyordu. Bir hastanın başucundaymışçasına fısıltıyla konuştular. Carton eğilip yerdeki ceketini aldı. Bu sırada Doktorun günlük not defteri yere düştü. İçinde katlı bir kâğıt vardı. “Buna bakmalıyız,” dedi Carton. Lorry bu karar destekledi:

“Tanıya şükür!”

“Heyecanlanmayın Bay Lorry.”

“Ne var?” diye sordu Lorry.

“Bunun da sırası gelecek. Şuna bakın önce. Bu belge kentten çıkış belgem. Görüyor musunuz? Sydney Carton, İngiliz.”

Bay Lorry dikkatle bakıyor.

“Benim yerime saklayın. Yarın onu göreceğim. Bunu yanımda götürmemem daha doğru olur.”

“Neden?”

“Bilmiyorum. Bana öyle geliyor. Şimdi de Dr. Manette'in taşıdığı kâğıdı alın. Benimkine benzer

bir belge. Doktor Manette'i, kızın ve torununu kentten çıkaracak bir izin belgesi. Gördünüz mü?"

"Evet."

"Belki de bunu son anda edindi. Tarih ne? Neyse, önemli değil bu. Benimki ve sizinki ile bir arada dursun. Şimdi beni iyi dinleyin! İki saat öncesine kadar bu kâğıttan haberim yoktu. Geri alırsanız da geçerli. Kızın sürede geri alabilirler. Böyle düşünmemi gerektiren bilgiler edindim."

"Tehlikeler mi?"

"Hem de ne! Bayan Defarge onları suçlayabilir. Bu gece konuşmalarına kulak misafiri oldum, bu beni çok korkuttu. Zaman yitirmeden gidip casusla görüştüm. O da korkularımı doğruluyor. Hapishane duvarının yanındaki bir çıkıcı Bayan Defarge'in adamıymış. Tutuklularla işaretleştigiğine tanıklık edecek."

Lucie'nin aklını hiç ağzına almıyordu. Devam etti:

"Suçlama düzmece. Hapishanede komplo hazırlanıyor denilecek. Onun ve belki de çocuğun ve babasının yaşamları tehlikede. Korkmayın, onları siz kurtaracaksınız!"

"Yeter ki Tanıyı kurtarmamı istesin. Nasıl olacak peki bu?"

"Anlatacağım. Size güveniyorum. Sizden iyisini de bulamam. Bu yeni suçlama yarından sonra yapılacak. Büyük bir olasılıkla da bir hafta sonra. Biliyorsunuz ki giyotin kurbanları için ağlamak, yas tutmak suç sayılıyor. O da, babası da bu suçtan yargılanacaklar. O kadın ağlayıp, sılayacaklarını bildiği için bekleyecektir. Söylediklerimi anlayabiliyor musunuz?"

"Evet. Söylediklerinize öyle güveniyorum ki, Doktoru bile unuttum," dedi Lorry. Eliyle Doktorun koltuğunun arkasına dokundu.

"Paranız var ve kıyıya kolayca ulaşabilirsiniz. İngiltere'ye dönmek için hazırlığınızı tamamlamış durumdasınız. Sabah atlar hazır olsun, tam ikide yola çıkarsınız."

"Dedikleriniz yapılacaktır."

Carton'un konuşma biçimi öyle canlı ve ateşliydi ki, Lorry de bu alevlere yakalandı, birden gençleşiverdi.

"Soylu bir yüreğiniz var Bay Lorry. Size başkasına güvenemeyeceğimi söyledim, değil mi? Bu gece ona çocuğu ve babasını ilgilendiren tehlikeden söz edin. Onlar olmasa o güzel başını kocasının yanına zevkle uzatacaktır."

Bir an için sustu. "Çocuğun ve babasının güvenliği için Paris'ten ayrılması gerektiğini ona anlatın. Kocasının son isteğinin bu olduğunu söyleyin. Sandığından ve düşleyebileceğinden çok fazlasının buna bağlı olduğunu anlatın ona. Babası bu perişan haliyle onu dinler mi dersiniz?"

"Kuşkum yok."

"Hazırlığınızı sessizce tamamlayın. Ben yanınıza geldiğimde, arabaya yerleşmiş, yola çıkmaya hazır durumda olun."

“Ne olursa olsun sizi bekleyeceğim, değil mi?” “Belgem elinizde. Yerimi ayırın. Ben, gelir gelmez doğru İngiltere'ye!”

Bay Lorry, Carton'un eline sağladı: “Öyleyse her şey bu yaşlı omuzlarımda değil. Yanımda genç ve yürekli biri olacak,” dedi.

“Tanıyordum yardımcıımız olursa, evet! Hiçbir şeyin kararlaştırdığımız planı bozamayacağına yemin edin.”

“Yemin ederim Carton.”

Bu sözlerinizi ya da sakın unutmayın. Nedeni ne olursa olsun, plan bozar ya da gecikerseniz kimse kurtulamaz. O zaman birçok masum insanın yaşamı tehlikeye girer.”

“Merak etmeyin, hiçbir şeyi unutmam. Üstüme düşeni yapacağım.”

“Bunu içten bir gülümseme ile söylemişti. Sydney Carton yaşlı adamın elini dudaklarına götürdü, sönmekte olan ateşin önünde sallanıp duran Doktoru kaldırıp, giydirmesine, aradığı tezgâhı almaya gittiklerine inandırması yardım oldu.”

O paramparça yüreğin korkulu geceki gözlediği evin avlusuna kadar koluna girip Doktora destek oldu. İçini ona döktüğü günün anısıyla mutlu oluyordu. Avluya girdi ve birkaç dakika Lucie'nin penceresindeki ışığa baktı. Onu kutsadı ve uzaklaştı. Elveda.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Elli İki

Conciergerie'nin karanlık zindanındaki idam mahkûmları yazgılarını bekliyorlardı. Bir yılın haftaları kadardılar. O öğlen sonrasında kentın yaşam gelgit'i bu elli iki kişiyi sonsuzluk denizine kavuşturacaktı. Hücreler boşaltılmadan önce yeni konuklar yerlerine yerleştirilmişlerdi bile. Kan seline bugün karşılaşacak olanlarla yarın kan kardeşi olacaklar, bir kenara ayrılmışlardı.

Elli iki kişi ayrılmıştı artık. Serveti onu kurtaramayacak olan yetmişlik toprak ağasından, yoksulluğu ölümüne engel olamayacak olan yirmilik terzi kız. İnsanların kötülüklerinden ve de bakımsızlıklarından kaynaklanan hastalıklar herkese bulaşıyor; tanımlanamaz acılardan, acımasızlıklardan kaynaklanan ürkütücü ahlak bozukluğu ayırım gözetmeksizin herkesi kırıp geçiriyordu. Charles Darnay ise duruşmadan getirildiğinden beri yalnızdı. Kendini avutmuyor, kandırıyordu. Okunan her satırda yazgıyı duymuştu. Hiçbir kişisel çabanın kendisini kurtaramayacağını bilincindeydi. Neredeyse milyonlar tarafından suçlanıyordu. Bir iki kişi kendisini kurtaramazdı.

Yine de sevgilisinin yüzünü gözünün önüne getirdikçe katlanma > gereken gerçeği kabullenmek kolay olmuyordu. Yaşama dört elle bağlıydı. Bağları gevşetmek ise çok, ama çok zordu. Buradan çözeniz şu yana dolanıyorlardı. Yumruğunuzu gevşetir gevşetmez el yine kapanıyordu. Düşünceleri delicesine bir hızla akmaktaydı. Yürek atışları pes etmemek için direniyordu. Bir an için bile pes edecek olsa, karısı ve çocuğunun yüzleri sanki yaptığı bencillikmişçesine karşısına dikiliveriyordu.

Bu ilk tepkiydi. Uzun bir süre geçmedi ki, kabullenmesi gereken bu sonun onursuzca olmadığı düşüncesi, yığınların buna yanlılıkla katlandığı bilinci ona güç verdi. Ardından gelen düşünce ise sevdiklerinin iç huzurunun onun ölümü cesaretle göğüslemesine bağlı olduğuydu. Böylece yavaş yavaş sakinleşti. Aklından geçirdikleri yüceldikçe huzur buldu.

Gece bas >madan önce son yolculuğunda katettiği mesafe buydu. Kâğıt, kalem ve lamba almasına izin verildiği için hapisane kararına kadar sevdiklerine mektup yazmaya koyuldu. Lucie'ye uzun bir mektup yazdı. Onun ağzından duyana dek babasının tutukluluğu konusunda bilgisi olmadığını, mektup okunana dek babası ile amcasının günahlarından haberdar olmadığını anlattı. Gerçek adı >, baba >nın düğün günündeki isteği üzerine sakladığını belirtiyordu. Nedenini şimdi anlayabiliyordu! Babasına mektup konusunda soru sormaması > istiyordu. Doktor, bu mektubu bir pazar günü o sevgili yaşlı çınar ağacının altında anlatılan öyküden sonra mı anımsamıştı acaba? Öyle olsaydı bile Bastille'le birlikte yok olduğunu düşünmüş olması doğaldı. Orada bulunup da açıklanan belgeler arasında değildi ki! Söylenmesine gerek yoktu ama babası na iyi davranması > istiyordu ondan. Onu avutmal >yd . Doktor, kendi kendini suçlaması >n gerektirecek hiçbir şey yapmamıştı. Onların mutluluğu için kendini hiçe saymıştı. Acısını yenerken minnet dolu sevgisi ve duaları > onunlaydı. Kendini sevgili çocukları >na adanmış >yd . Cennette buluşunca babasının ruhunu acılarından birlikte kurtaracaklardı .

Doktor Manette'e de buna benzer bir mektup yaz >. Karısıyla çocuğunu ona emanet ediyordu. Bunun alt >n özellikle çiziyordu. Böylece korktuğu krizlere yakalanmayacak ve sorumluluklar sayesinde ayakta durabilecekti.

Bay Lorry'e ise hepsini emanet etti ve parasal durumunu anlat >. Dostluğu için teşekkürlerini ve sevgilerini de ekleyince her şey tamamlanmıştı. Carton'u hiç düşünmedi bile. Ötekilerle öylesine doluydu ki Carton akl >n n ucuna bile gelmedi.

İş >klar söndürülmeden önce mektupları >n yazacak zaman bulmuştu. Saman şilteye yattığında, bu dünya ile ilişkilerini kestiğini düşünse de aynı dünya onu geri çağırıyordu. Düşlerinde özgürdü, mutluydu. Lucie ile Soho'daki eski evlerindeydiler. Özgürdü, kuş gibiydi. Lucie ona her şeyin bir düş olduğunu söylüyordu. Fransa'ya hiç gitmemişti. Bir boşlukta ydı. Ölmüştü ama ona geri dönmüştü. Değişen hiçbir şey yoktu. Bir boşluk daha oldu ve ne olduğunu, nerede olduğunu bilmez bir biçimde uzanıverdi. Birden beyninde bir şimşek çakmıştı: Bugün onun idam günüydü!

Saatler geçmiş, elli iki kafanı >n sepete düşeceği gün gelmişti. Kendindeydi ve sonunu sessiz bir yüreklilikle karşılamaya hazırdı. Düşüncelerinde bir kıpırdanma olmaya başladı. Bu yeni düşünce akışını denetlemek zordu. Yaşamına son verecek aleti hiç görmemişti. Yerden ne kadar

yüksekteydi? Kaç basamağı vardı? Onu nereye koyacaklardı? Ona kim dokunacaktı? Cellat n ellerinde kan var mıydı? Yüzü ne yana dönük olacaktı? İlk s ra onun muydu? Yoksa sonuncu mu olacaktı? Bu ve benzeri bin bir düşünce durmadan aklını kurcaladı. Bu düşüncelerin korkuyla ilgisi yoktu. Korku duymuyordu. Zamanı gelince ne yapması gerektiğini öğrenmek istiyordu. İsteğin yoğunluğu ile zamanın kısalığı ters orantılıydı. Sanki bu sorulara yanıt arayan kendisi değildi de, içindeki bir başkasıydı.

Hücreyi arşınlarken kilise çanlar bir daha duyamayacağı saatleri vuruyordu. Sonsuza dek yitirilen dokuz, yok olan on, yitirilen on bir, yitirilecek olan on iki... Kafasın yoran bu tuhaf düşüncelerle bir süre boğuştuktan sonra onları yendi. Sevdiklerinin adlarını söyleyerek yürümeye başladı. Sevdikleri ve kendisi için dua ederek geçirecekti son saatlerini.

Saat on iki de sonsuzluğa karıştı. Ona son saatinin üç olacağı söylenmişti. Daha önce çağrılacağını biliyordu çünkü arabalar sokaklardan çok ağır ilerleyebiliyorlardı. Bu nedenle de son saatini iki olarak düşünmeye karar verdi. O saatten sonra başkalarına güç verebilmek için güç toplamalıydı .

Ellerini kavuşturarak bir aşağı bir yukarı yürüyen genç adam, La Force'u arşınlayan mahkûmdan çok farklıydı . Saatin biri vurduğunu duydu. Şaşırmadı. Bu saat de ötekiler kadar uzundu. Tanrıya bilincini, dengesini yitirmediği için teşekkür etti.

“Bir saatim daha var,” diyordu. Yürümeye devam etti.

Ayak sesleri var . Durdu: Kap da bir anahtar dönüyordu. Kapıda birinin İngilizce olarak, “Beni burada hiç görmedi. Ondan hep uzak durdum. Siz içeri yalnız girin,” dediğini duydu. Kapı birden açıldı ve hemen kapandı. Yüz yüze durduğu kişi, belli belirsiz gülümsemesi, dudağına sus demek istercesine götürdüğü parmağı ile Sydney Carton'du.

Görünümünde öyle parlak, öyle etkileyici bir hava vardı ki, mahkûm bir an düş görüyorum sandı. Ama konuşuyordu! Ses onun sesiydi! Elini tutuyordu, etten kemiktendi!

“En son görmeyi beklediğiniz kişi benim, değil mi?”

“Sen olduğuna inanmadım. Şimdi bile pek inanamıyorum. Şey değilsin, değil mi?” Bu düşünce onu beyninden vurmıştı. “Tutuklu değilsin, değil mi?”

“Ha r. Buradaki gardiyanlardan biri ile aram iyi. O nedenle içeri girebildim. Ondan geliyorum. Sevgili eşinden Darnay. Onun bir isteğini iletmeye geldim.”

“Nedir?” Soru adeta bir yakarış gibi çıkmıştı.

“A şklamaya zaman m yok. Senin de sormaya olmadığı gibi. Dediklerimi yapmalısın. Şu çizmelerini ç kar ve benimkileri giy!”

Mahkûmun arkasındaki iskemleyi kapıldığı gibi Darnay'i oturttu. Yanı başında çıplak ayakları ile bekliyordu bile.

“Çabuk çizmelerimi giy. Toparla kendini. Haydi!”

“Carton, buradan kaçmak olanak ız. Yapamazs n. Yalnızca benimle birlikte öldüğünle kalırsın. Çılgınlık bu.”

“Kaçma ı önermem çılgınlık olur. Önerdim mi? Şu kravatla benimkini değiş. Ceketlerimizi de. Ben de şu kurdeleyi çıkarıp saçlarını benimki gibi dağıtayım.”

Şaşırtıcı bir el çabukluğuyla bu işleri tamamladı. Sihirbaz gibiydi. Darnay'ı ufak bir çocuk gibi giydiriyordu.

“Carton, sevgili Carton, bu ılgınlık yap lamaz! Çok denediler. Hepsi de yakaland . Ne olur ölümünün acısını benimkine ekleme,” diyordu Darnay.

“Ben sana kaç dedim mi? Kaçma. Masada kâğıt ve mürekkep var. Elin titriyor mu?”

“Sen gelinceye dek titremiyordu.”

“Sakin ol ve söyleyeceklerimi yaz. Çabuk dostum, çabuk!”

Darnay elini sersemlemiş başına götürdü ve masaya oturdu. Carton, eli göğsünde, yanı başındaydı.

“Kime yazacağım?”

“Hiç kimseye.” Eli hâlâ göğsündeydi.

“Tarih atacağım mı?”

“Ha ır.”

Darnay her soruda başını kaldırıp ona bakıyor, Carton ise eli göğsünde aşağı bakıyordu. Sonunda yazdırmaya başladı:

“ ıllar önce aramızda geçen sözleri anımsarsa ız bunun ne olduğunu görür görmez anlayacaksınız. Unutmadığınızdan kuşku yok, çünkü siz unutacak biri değilsiniz.”

Elini göğsünden yavaşça çıkarıyordu. Darnay yukarı bakınca elini içeri sokuverdi.

“Değilsiniz! yazdığınız mı?”

“Yazacağım. Elinde silah mı var?”

“Ha ır. Silahlı değilim.”

“Elinde ne var?”

“Az sonra anlarsın. Yaz, birkaç satır kaldı. Şöyle yaz: Sözlerimi kanıtlayacağım gün geldiği için çok mutluyum. Kanıtlanması benim için ne üzüntü, ne de pişmanlık kaynağıdır.”

Bu sözleri söylerken bakışları yazdığı yüzündeydi. Elini Charles'ın yüzüne yaklaştırdı. Darnay'ın elindeki kalem düştü. Boş boş çevresine bakındı:

“Bu koku ne?”

“Koku mu?”

“Burnuma gelen...”

“Ben farında değilim. Burada bir şey yok. Şu kalemi al ve yazıyı bitir. Çabuk ol! Çabuk!”

Mahkûm başını bir kez daha eğdi. Sydney devam ediyordu:

“Başka türlü olsaydı...” Carton'un eli yine sinsi sinsi aşağı inmeye başlamıştı, “...seçimim değişmezdi.” Eli tutuklunun yüzündeydi artık. “Başka türlü olsaydı hesabını vereceğim çok şey olurdu.”

“Başka türlü olsaydı...” El kâğıdın üzerine anlaşılmaz çizgiler çizmeye başlamıştı. Carton'un eli göğsüne dönmedi. Darnay direncesine ayağa fırladı ama Carton'un eli burnuna yakındı. Bayılırken Sydney onu belinden yakalayıverdi. Darnay onun yerine canını vermeye gelen bu adamla bir süre bilinçsizce boğuştu, ama bir iki dakika içinde boylu boyunca yere serilmişti.

Gönlü kadar elleri de amaına sadık olan Carton, mahkûmun kenara bıraktığı giysileri giydi. Saçını arkaya taradı ve bağladı. Sonra da seslendi:

“Hey, dışarıdaki! İçeri gel!”

Casus Barsad göründü.

“Gördün mü?” dedi Carton bayın adamın yanına eğilerek, “İşin hiç de zor değil.”

“Bay Carton, benim işim onunla değil. Yeter ki siz pazarlığa sadık kalın.”

“Korkma. Sözüm söz.”

“Elli iki kişinin giyotine gideceği doğruysa sözünüzü tutmak zorunda kalacaksınız Bay Carton. Bu giysiyle sizi gördükten sonra korkularım dağıldı.”

“Korkma, az sonra benden korkacak hiçbir şeyin kalmayacak. Tanrı yardım ederse diğerleri de buradan uzaklaşmış olacaklar. Şimdi git yardım getir de beni arabama taşınsınlar.”

Casus yerinden ayrıldı : “Beni mi?”

“Onu. Yani beni be adam. Benim girdiğim kapıdan mı çıkacaksınız onu?”

“Evet.”

“Girerken ya baygındım. Şimdi daha da beter durumdayım. Vedalaşmaya dayanamadım. Buradakiler böyle sahnelere alışıklar. Çabuk, yardım çağır.”

Titreyen adam son bir gayretle, “Beni ele vermeyeceksin değil mi?” diye sordu.

Carton çizmesini yere vurarak, “Öf be adam!” diye bağırdı. “Söz verdim. Buradayım. Şu değerli dakikalar neden harc yorsun ki? Onu avluya götür. Arabaya koy ve avluya götür. Bay Lorry'e göster. Havadan başka ilaca gereksinimi olmadığını, dün geceki dediklerimi unutmamasını ve sözünü tutmasını istediğimi söyle. Şimdi git artık.”

Casus gitti. Carton masaya oturdu ve başını ellerinin arasına aldı. İki adamla birlikte döndüler. Adamlardan biri yerdekine bakarak:

“Giyotin hazretlerinin piyangosu arkadaşına vurdu diye mi böyle olmuş?” dedi.

Diğeri de, “Aristokrata boş kâğıt gelseydi tüm iyi yurttaşlar üzüldü,” diye homurdandı.

Bayın adam kapıya taşıdılar. Bir çöp arabasının üzerine attılar.

Barsad: “Zamanın az Evrémonde.” dedi. Sesinde tehdit vardı.

“Biliyorum. Arkadaşına iyi davranın. Şimdi beni yalnız bırakın lütfen.”

“Hadi çocuklar,” diyordu Barsad, “kalanın şunu da gidelim.”

Kapı kapandı ve Carton tek başına kaldı. Bir gürültü, bir patırtı var mı diye kulak kabarttı. Çıt çıkmıyordu. Anahtarlar dönüyor, kapılar çarpıyordu ama bağırış, çağırış yoktu. Her şey yolundaydı. Derin bir oh çekti. Saat iki olana dek kulağı hep kapıda oldu.

Anlamlaştığını çok iyi bildiği, ama korkmadığı sesler gelmeye başlamıştı. Birkaç kapının ardından onunkini de açtılar. Elinde liste taşıyan bir gardiyan, “Peşimden gel Evrémonde!” dedi yalnızca. Uzakta, karanlık bir odaya gittiler. Karanlık bir kış günüydü. Dışarıdaki ve içerideki gölgelerden seçebildiği kadınlarla diğerleriyle birlikte buraya getirildiğini fark etti. Kimileri ayakta, kimileri oturuyordu, kimileri de sızlanıyordu. Tedirgindiler. Bu grup azınlıktaydı aslında. Çoğu gözlerini yere dikmişti. Loş bir köşede diğer elli bir kişinin getirilmesini beklerken bir adam onu kucakladı. Yakalanma korkusuyla Carton'un yüreği ağzına geldi ama adam konuşmadan ilerledi. Birkaç dakika sonra ince, renksiz ama güzel bir genç kız yerinden kalkıp onunla konuşmaya geldi.

“Yurttaş Evrémonde,” derken Carton'un koluna dokunan eli buz gibiydi. “Ben sizinle La Force'da yatan zavallı terziyim.”

Carton “Doğru,” diye mırıldandı. “Neyle suçlandığınızı unutmuşum. Neydi?”

“Entrika. Tanıyorsunuz ya suçsuzum. Aklınıza alıyormu? Benim gibi zavallı, güçsüz biri ile kim karanlık işler çevirir ki?”

Yüzündeki ağrı gülümseme Carton'u öyle duygulandırdı ki gözleri yaşardı.

“Ölmekten korkmuyorum yurttaş Evrémonde, ama suçsuzum. Ölümümün bir kazanç sağlanacaksa Cumhuriyet canımıza alsın. Ama ne çıkarı olduğunu anlayamıyorum. Ben ne işe yarar mı ki?”

Carton'un şu dünyada yüreğinin ısınacağı, yumuşayacağı en son kişi bu zavallı, acınacak kızcağızdı.

“Sizin serbest bırakıldığınızı duymuştum. Gerçek olduğunu sanmıştım.”

“Öyleydi. Yeniden tutuklanıp, suçlandım.”

“Ayak arabaya düşersek elinizi tutmama izin verir misiniz? Korkmuyorum ama güçsüzüm. Bu bana güç verecektir.”

İri gözler kendininkileri bulunca Carton ansızın uyanan kuşkuyu ve şaşkınlığı gördü. Carton,

çalışmaktan ve açlıktan yorgun düşmüş genç parmakları dudaklarına götürdü.

“Onun yerine mi ölüyorsun?” dedi genç z.

“Eşi ve çocuğu için. Sus! Evet.”

“O yürekli elini tutmama izin ver yaban z.”

“Yavaş ol! Tabii zavallı kardeşim. Son dakikaya dek tutabilirsin.”

Hapishaneyi karartan gölgeler, ay z saatlerde Paris'ten çıkmak üzere barikalara yaklaşan bir arabay da karart yordu.

“Kim var orada? İçerde kim var?”

“Belgeleriniz!”

Belgeler uza d ve okundu.

“Alexandre Manette. Doktor. Fran z. Hangisi o?”

“İşte şu. Şu zavallı, kendi kendine konuşan yaşlı adam.”

“Yurttaş Doktor aklını yitirmiş sanırım. İhtilalin ateşi ona fazla gelmiş olmalı.”

“Fazla zyla.”

“Pöh! Çocuğuna böyle olur. Lucie... Kız ... Hangisi?”

“Şuradaki.”

“Öyle olma z. Evrémonde'un eşi, değil mi?”

“Öyle.”

“Evrémonde'un yolculuğu başka tarafa! Lucie. Çocuğu, İngiliz. Bu mu?”

“Bu.”

“Evrémonde'un zı bir öpücük ver bakalım! İşte bir Cumhuriyetçiyi öptün. Bu ailede ilk olmalı. Sydney Carton. Avukat, İngiliz. O nerede?”

“Şurada köşede yatıyor.”

“Anlaşlan İngiliz avukat küfelik olmuş.”

“Temiz hava iyi gelir. Sağlığı iyi değil.”

“Cumhuriyetle ara z bozuk olan bir arkadaşıyla zor ayrılmış zavallı.”

“Hepsi bu mu? Çoğunun Cumhuriyetle aras bozuk.

Hepsi küçük pencereden dışar bakacak. Jarvis Lorry. Bankacı. İngiliz. O kim?”

“Benim. Sonuncusu benim.”

Sorula z yanıtlayan hep Bay Jarvis Lorry olmuştu. Görevlilerle görüşen de oydu. Görevli,

gezmeye çıkmışçasına arabanın çevresinde dönüp duruyordu. Tırmanıp tavadaki yükleri inceleyenler de oluyordu. Köylüler arabanın içini görmeye çalışıyorlardı. Annesi ufak bir çocuğu giyotine giden soylunun karısına dokunabilsin diye öne geçiyorlardı.

Görevli, kâğıtlara damga bastı :

“Kâğıtların zıvalını Jarvis Lorry.”

“Araba gidebilir miyiz yurttan?”

“Gidebilirsiniz. İleri! İyi yolculuklar.”

“Hoşçakalın yurttan!”

“İlk varta atlatıldı !”

Bu sözler de Bay Lorry'nin ağzından çıkmıştı. Ellerini kenetlemiş, yukarı bakıyordu. Arabada korku vardı, ağlaşıyorlardı. Baygın yolcunun zorlu nefes alışışı duyuluyordu.

Lucie yaşlı adamın koluna yapışarak:

“Çok yavaş gitmiyor muyuz?” diye sordu. “Daha hızlı gidilemez mi?”

“O zaman kaçtığımız anlaşılır yavrum. Hızlı gidersek kuşku uyandırırız.”

“Arkaya bakmayın, ne olur! Peşimizdeler mi?”

“Yol boş bir tanem. Şimdilik peşimizde kimse yok.”

Araba birkaç evin, boş çiftlik evlerinin, yıkık dökük binaların, tabakhane önünden, yapraksız ağaçların çevrelediği yollardan geçiyoruz. Taş döşeli yol kambur kambur? Yanları ise derin, yumuşak çamurla kaplı. Arada bir taşlardan kaçmak isterken bu çamura saplanıyoruz. Çukurlara dalıyoruz. Sabırsızlığın dayanılmazlığı o denli güçlüydü ki, delicesine gitmek, saklanmak, uzaklaşmak istiyoruz.

Öyleyse sürelim araba! Kırık dökük evler, ikişer üçer kulübeler, boş çiftlik evleri, ağaçların çevrelediği tabakhane ve benzerleri geride kalsın! Yoksa bu adamlar bizi şaşırttı da aynı yolda geriye mi dönüyoruz? Şu aynı köy değil mi? Çok şükür değil! Bir köy daha. Arkaya bakın! Peşimizdeler mi? Susun! Atları değiştireceğimiz yere geldik. Dört atımız ağır ağır çözülüyor. Atsız araba öylece sokakta bekliyor. Bir daha hiç hareket etmeyecek sanki. Yavaş yavaş yeni atlar getiriyorlar. Kamçuların öre öre geliyor yeni arabacılar. Eskileri paralarını ağır ağır sayıyor. Yanlış hesaplıyorlar. Sonuçtan mutsuzlar. Bütün bunlar olup biterken yüreklerimiz daralıyor, gelmiş geçmiş en hızlı atlara taş çıkartırcasına dörtlüye kalkıyor.

Sonunda yeni arabacılar yerlerini alıyor, eskileri aramızda kalıyor. Köyden çıkıyoruz, yokuşu tırmanıyoruz ve silak yerlere varıyoruz. Birden arabacıların sohbeti canlanıyor. Dizginlere asılıp, atları durduruyorlar. Peşimizden gelen mi var?”

“Heey! Arabadakiler! Söyleyin bakalım!”

“Ne var?” diye soruyor başını pencereden uzatan Bay Lorry.

“Kaç kişiler dedim.”

“Anlayamadım, kim kaç kişi?”

“Son duraktakiler. Giyotinde kaç kişi var?”

“Elli iki”

“Oh, oh! Ne güzel! Şu yurttaş kırk iki diyordu da. Bence on kafa on kafadır. Giyotinin işi tıklarında. Bayılıyor doğru! Yallah!”

Gece çöküyor. Darnay yavaş yavaş kendine geliyor. Konuşmaya başlıyor. Hâlâ onunla birlikte sanıyor kendini. Elinde ne var diye soruyor. Bize acıtan mı! Bize yardım et! Bakın bakalım, peşimizdeler mi?

Peşimizden gelen yalnızca rüzgâr. Kovalayanlar bulutlar. Ay ardımızdan koşuyor. Peşimizde olan bu çılgın gece. Şimdilik başka gelen yok.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Örgü Bitiyor

Elli ikiler yazın beklerken Bayan Defarge, Kin ve Devrim jürisinden Jacques III bir toplantı düzenlenmişlerdi. Karanlık bir toplantı oldu bu. Şarap dükkânında değil de, eski yol işçisinin, şimdiki bıçkıcının yerinde buluştular. Bıçkıcı toplantıya katılmadı. Kapıda, istendiğinde konuşmaya, görüş belirtmeye hazır duruyordu. Jacques III:

“Şu bizim Defarge,” diyordu; “Cumhuriyetçiliği su götürmez değil mi?”

“Tüm Fransa’da ondan iyisini bulamazın,” dedi Kin.

Bayan Defarge Kin’in kolunu tutup susturdu:

“Sus küçük yurttaş! Bırak da ben konuşayım. Benim kocam hem iyi bir Cumhuriyetçi, hem de yürekli bir adamdır. Güveninizi hak eder. Her insan gibi onun da zayıfları var, bu Doktora karşı zayıf.”

Amasız parmaklarını aç ağzına sokan Jacques III başını sallayarak, “Yazık!” dedi, “İyi bir yurttaşa yakışmıyor doğru.”

“Bak buraya... Ben bu Doktora metelik vermem, ister kellesi uçsun, ister omuzla yanda dursun! Vız gelir. Ama Evrémonde’ların soyu kuruyacak. Eşi ve çocuğu da babalarının peşinden gitmeliler.”

“Bak işte onun çok güzel bir kellesi var!” diye bağırdı Jacques.

“Kimi zaman mavi gözlüler ve saman sa ›s› saçlılar da ç ›k ›yor giyotine. Kelleyi kald ›r p gösterdiklerinde pek güzel görünüyor.” Canavar ruhlu adam sap ›k zevklerinden söz ediyordu.

Bayan Defarge baş›nı yere eğdi, dalgınlaşmıştı. Jacques III konuşmaya devam etti:

“Çocuğın saçları da alt ›n gibi. Gözleri mavi. Pek çocuk gelmiyor. O da güzel durur.”

Bayan Defarge kendine geldi ve:

“ ›sacası,” dedi, “bu konuda kocama güvenim yok. Planımı ona anlatmayacağım. Ayrıca geç kal›rsak onlar ›uyarma olasılığı var. O zaman kaçarlardı!”

“Tan ›korusun. Kimse elimizden kurtulmamalı. Şimdi bile günlük sayı az. Yüz yirmiye çıkmalı.”

“Şöyle,” diye konuştu Bayan Defarge. “Bu öc benim öcüm. Kocam›n kişisel bir davası yok. Doktora olan duygularını paylaşmıyorum. O nedenle de kendi başıma hareket etmeliyim. Bak buraya kardeşim.”

Bayan Defarge'a büyük say › besleyen, kendini onun önünde pek önemsiz gören b›şk ›c›, k›r›m›z takkesini eline alarak yaklaştı. Bayan Defarge:

“Şu mahkûmlara verdiği işaretler konusunda tanıklık etmeye hazır mısınız?” diye sordu.

“Seve seve!” diye bağırd› b›şk ›c›. Her gün, hava ne olursa olsun, her gün ikiden dörde kadar köşede durup işaretler verdi. Kimi zaman çocuk da onunla birlikte oluyordu. Biliyorum, Gözlerimle gördüm.”

Elini kolunu sallaya sallaya konuşuyordu. Gerçekte tan›k olmadığı işaretleri taklit eder gibiydi.

“A ›kça komplo düzenleniyor,” dedi Jacques III. Apa ›k!”

Bayan Defarge'm yüzünde buruk bir gülümseme var ›.

“Jüriye güvenilebilir miyiz?” diye sordu.

“Yurtsever jüriye güven yurttaş! Öteki arkadaşlar ad›na konuşuyorum.”

“Bir dakika,” dedi dal ›n dalgın Bayan Defarge. “Bir kez daha düşünelim. Bu Doktoru kurtarabilir miyim? Kocam›n hat›r› için. Buna imkan var mı?”

Jacques III'ün sesi alçalmıştı. “Bir kelle bir kelledir. Yeterince boş yok zaten. Pek yazık olur,” diyordu.

Bayan Defarge diretti: “O işaret vermiyordu ama. K›z›ndan söz ederken babas›ndan söz etmesem olmaz. Her şeyi şu zavallı yurttaştan bekleyemem. Çünkü ben de fena bir tanık sayılmam hani!”

Jacques III ve Kin, Bayan Defarge›n en hayranlık uyandıran, en olağanüstü tanık olduğunu kanıtlama yarışına girdiler. Bıçkıcı yurttaş da altta kalmamak için Bayan Defarge'ı Tan›r›n n tanığı ilan etti.

“Şans›na kalmış,” dedi Bayan Defarge. “Onu bu işin dışında bırakamam. Senin üçte işin var değil mi? Bugünküleri izleyeceksin san›r mı?”

Soru ıkıcıdaydı. Yanıt olumluymdu. Fırsat bulmuşken Cumhuriyetin en gönülden destekçisi olduğunu, her gün, pek de komik olan ulusal berberin nasıl tıraş ettiğini izleyip, piposunu tttrdğn anlattı. Öyle abartıyordu ki kişisel güvenliği açısından ufak tefek korkularını olduğundan kuşku duyulabilirdi. Bayan Defarge'ın gözlerindeki nefret belki de bunun belirtisiydi.

“Benim de işim var. Bitince sekiz sular›nda sen beni St. Antoine'da bul. Bölgeye gider ihbar ederiz.” Bkc ona hizmet etmekten mutlu olacağını belirtti. Bayan Defarge'ın bakışları adamı utandırmıştı. Küçük bir köpek gibi bakışlarını kaçırdı, sklm pklm odunların arasına çekildi.

Bayan Defarge diğerlerini kapıya çağırdı:

“Ka ın Şimdi evdedir. Kocasının ölümünü bekliyordun Yas tutuyor olmalı. Cumhuriyetin adaletini lanetliyordun Düşmanları ile gönül birliği edecektir. Ona gideceğim!”

“Ne ka ın, ne tapılacak kadın!” diye bağırıyordu Jacques III. Kendinden geçmişti.

“Eşsiz bir kad›ns›n!” diye sarıldı Kin.

Bayan Defarge, yaverine, “Şu rgm al, yan›nda bulundur. Yerimi tut, kaptırma. Şimdi doğru oraya git. Bugün her zamankinden kalabalık olacak.”

Yanağını pen Kin, “Başüstüne,” dedi. “Geç kalmazsın, değil mi?”

“İnfazlar başlamadan önce orada olacağım. Araba gelmeden önce orada ol, dedi. Der demez de sokağa fırladı. Zamanında orada olacağını belirtmek istercesine elini sallıyordu. amurlara bata çıka ilerleyip hapisane duvarının köşesini döndü. Kin ve Jüri yesi, hem beden hem de ahlak güzelliğine hayran hayran baktılar. Zamanın yozlaştırdığı, bozduğu birçok kadın vardı ama aralar›nda bu ac›masız kad›n kadar korkunç olan yoktu. Güçlüydü. Gz karaydı. Her zaman hazır ve kararlıydı. Güzelliği sahibine g verecek, izleyenlere itici gelecek türdendi. Çocukluğundan beri ailesine yapılan adaletsizliklerle bilenmişti. Soylulara nefretle yoğrulmuştu. Ac›masızdı. Bir zamanlar iyi duyguları olmuş olsa da bugüne hiçbir Şey kalmamıştı. Suçsuz bir adam›n, soyunun günahlar› için ölüyor olmas› onu hiç rahatsız etmiyordu. Onu görmüyordu, onlar› görüyordu. Kar›s›n›n dul, çocuğunun yetim kalması ona vız geliyordu. Bu ceza azdı bile. Onun doğal dşmanlarıydılar ve bu nedenle de yaşamaya hakları yoktu. Ona yalvarmak anlamsızdı, çünkü insanlıktan yoksundu. Kendine bile acımıyordu. Yaşadığı yüzlerce kavga sırasında bir sokakta yığılıp kalmış olsa kendine bile acımazdı.

Kaba saba entarisinin al›nda taşıdığı yürek işte böyle bir yrekti. Rasgele zerine geirilmış bu özentisiz giysi tuhaf bir biçimde ona yakışıyordu. Koyu renk saçları, kırmızı başlığın altında lle lleydi. Belinde ucu bilenmiş bir hançer vardı. Eskiden beri bu yollarda yürümeye alışık olmanın verdiği rahatlıkla ilerledi.

Bir gece önce yolculuk planla› yapan Bay Lorry kafas›n› en çok Bayan Pross'u nereye sığdıracağını düşünerek yormuştu. Arabayı fazla doldurmak istemiyordu. Kâğıtların ve yolcuların incelenme süreleri ne denli az olursa, onlar için o denli iyi olacaktı. Bir iki saniye uzaması bile her Şeyi altüst edebilirdi. Konuyu enine boyuna tarttıktan sonra, kenti istedikleri an terk edebilecek olan Bayan Pross'la Jerry'i saat üçte kalkacak en hızlı araçla göndermeye karar verdi.

Yanlarında yükleri olmayacağı için kısa sürede kendi arabalarına yetişebileceklerdi. Hatta öne geçmeleri durumunda, atları önceden hazırlatıp bu çok korkulan yolculuğu hızlandırıp, kolaylaştırabileceklerdi. Bu yolculuk sayesinde gerçek bir hizmette bulunacağını kavrayan Bayan Pross, görevi neşeyle kabul etti.

Bayan Pross ve Jerry ötekileri yolcu etmişler, heyecan dolu bir on dakika yaşamışlar, şimdi de gitmeye hazırlanıyorlardı. Bayan Defarge ise boşaltılmış olan eve giderek yaklaşıyordu. Bayan Pross:

“Arabaya başka yerden binmeye ne dersin Bay Jerry?” diye sordu. “Aynı evden iki araba çıkması dikkati çekebilir.” Tedirginliği öyle çoktu ki, ne konuşabiliyor, ne yerinde durabiliyordu. Yaşamı bile tuhaftı.

“Sarımsaklı. Siz nasıl uygun görürseniz öyle olsun, ben yanınızdayım.”

“Akşam onlar için umutlarla, korkularla dolu. Düşünemiyorum artık. Siz bir plan yapabiliyor musunuz, sevgili dostum?”

“Gelecek için evet,” dedi Cruncher. “Akşamı şu an için kullanmaya gelince, korkarım beceremeyeceğim. Bana bir iyilik yapar mısınız? İki sözüm var ve onların şimdi bilinmesini istiyorum.”

“Aman Tanrım!” diye bağırdı ağlamaklı Bayan Pross. “Çabuk söyleyin de bitsin.”

Bay Cruncher titriyordu. Rengi kül gibiydi. Yüzünde çok ciddi bir ifade vardı. “Birincisi şu: Şu zavallılar bu işten sağ salim kurtulurlarsa bir daha hiç yapmayacağım. Hiç! Söz!”

“O yapmayacağınız şey her neyse yapmayacağınızdan kuşku yok. Ne olduğunu da bana anlatmayın lütfen.”

“Hakkını anlatmayacağım. İkincisi de şu: Kurtulacak olurlarsa Bayan Cruncher'm kendini yerden yere atması karışmayacağım!”

Bayan Pross gözlerini silip, kendini toparlamaya çalıştı.

“Kas koca arasına girilmez ama ne türlü bir işse bu, Bayan Cruncher'm doğru bildiğini yapması en uygunu olacaktır. Ah benim zavalılarım!”

Bay Cruncher ürktücü bir biçimde vaaz vermeye harekeleniyormuş gibi sözüne devam etti: “Şunu da söylemek isterim; kendini yerden yere atıp dua etmesi ile ilgili düşüncelerim öylesine değişti ki onun şu an yerlerde olmasını yürekten diler duruma geldim. Şuraya sözlerimi yazıyorum, siz de ona iletirsiniz!”

“Üzülme dostum, haydi!” diye bağırdı Bayan Pross. “Dilerim dualarının karşılığını da görüyordur.”

Bay Cruncher'm sesi ağır ve ağırbaşlı çıkıyordu.

“Geçmişte söylediklerim ya da yaptıklarım şu an onların yaşamlarını karartmasın. Tanrı yaptıklarımın acısını böyle çikarmasın. Tanrı onları korusun. Gerekirse hepimiz yerlerde

sürtünelim ama Tanrı kötü son göstermesin. Tanrı onlar korusun!”

Uzun bir süre söyleyecek daha iyi bir sözcük bulamıyınca, sözlerini bu tekrarlarla noktalamıştı.

Bu sırada Bayan Defarge eve yaklaşıyordu.

“Anavatana dönebilirim, akşamda kaldığı kadarını ve anlayabildiğim kadarıyla verdiğiniz etkileyici sözlere ve bu korkunç zamanda ne içtenlikle verilmiş olduklarına tanığım. Şimdi ne olur kafamızı çalıştıralım Bay Cruncher. Ne olur bir şeyler düşünelim!”

Bayan Defarge yoldayken iyice yaklaşmıştı.

Bayan Pross sordu:

“Önceden gidip atlarla araba durdursam ve başka bir yerde beklemelerini söylesem daha iyi olmaz mı?”

Jerry bu öneriyi olumlu karşıladı.

“Beni nerede bekleyebilir?”

Bay Cruncher'in kafası o denli karışık ki, aklına Temple Sokağı'ndan başka bir şey gelmiyordu. Oysa Temple Sokağı kilometrelerce uzaktaydı ve Bayan Defarge gittikçe yaklaşıyordu.

“Beni kulelerin arasındaki büyük kapının önünden, katedralin oradan alsa, yol çok uzamış olur mu?”

“Ha evet bayan.”

“O zaman bir iyilik yap ve arabanın bulunduğu yere gidip değişikliği bildir.”

Cruncher başını salladı. Kuşkuluydu. “Sizi burada bırakmak beni tedirgin ediyor. Neler olabileceğini bilemeyiz,” dedi.

“Onu Tanrı bilir! Beni merak etmeyin. Saat üçte katedralin önünden alırsanız. Buradan binmekten daha güvenli olacağından eminim. Tanrı sizi korusun Bay Cruncher! Beni değil, yaşamları bize bağlı olanları düşünün.”

Bayan Pross yalvarcasına ellerine sarılınca Bay Cruncher ikna oldu. inandırıcı birkaç baş sallayış onu göreve göndermeye yetmişti. Bayan Pross da önerisinin doğal sonucu olarak yapayalnız kalmıştı.

Bir önlemin alınması, yürürlüğe konmuş olması Bayan Pross'u çok rahatlatmıştı. Görünümünü sokaklarda dikkat çekmeyecek bir biçimde ayarlamak da diğer bir rahatlama kaynağıydı.

Yitirilecek zaman yoktu. Çarçabuk hazırlanmalıydı.

İçinde duyduğu sıkıntı bu boş evi onun gözünde pek ürkütücü kılıyordu. Her kapının arkasından yarı düş yarı gerçek birilerinin çıkmasını bekliyor gibiydi. Şişmiş ve kızarmış gözlerini yıkamak için bir tase soğuk su koydu. Beyninde canlanan görüntülerin etkisi öyle güçlüydü ki gözüne su bile kaçsa kapamak istemiyordu. Her şeyi çevresini kolluyor, onu izleyen olup olmadığına bakıyordu. Bir seferinde çığılığı bastı: Odada biri vardı !

Bayan Defarge'n bakışları buz gibiydi:

“Evrémonde'un ka>s nerede?”

Bayan Pross'un ak>na gelen ilk şey tüm kapıların açık oluşuydu. Bu kaçışı akla getirebilirdi. İlk yaptığı şey kapıları kapamak oldu. Odada dört kapı vardı. Hepsini teker teker kapadı; sonra da kendini Lucie'nin kapısının önüne yerleştirdi.

Bayan Defarge'n karanlık bakışları tüm hareketlerini izlemiş, sonunda da Bayan Pross'un yüzünde karar k>lmıştı. Bayan Pross hiç de güzel değildi. Yıllar o vahşi görünümü ne evcilleştirebilmiş, ne de yüzdeki sertliği yumuşatabilmişti. O da kendi açısından kararlı bir kadındı, bakışlarıyla Bayan Defarge'ı tepeden tırnağa bir tarttı:

“Görünüşüne bak>lacak olursa Şeytan'ın karısı olabilirsin,” dedi. “Yine de beni kandıramayacaksın. Ben bir İngiliz'im.”

Bayan Defarge nefretle bak>. Bayan Pross'un bakışlarındaki bir şeyler ona düşman olduklarını söylüyordu. Karşı>s>nda duran, sert, kat>ve gergin bir kad>nd . Aynı> kad>n Bay Lorry benzer özelliklerle yıllar öncesinde tanımıştı. Bu Pross ailenin sadık dostuydu. Defarge bunu biliyordu. Pross da Defarge'in ailenin eski bir düşmanı olduğunu biliyordu.

“Bana ay>lan yere ve örgüme gitmeden önce uğrayıp saygılarımı sunay>m dedim. Onu görmek istiyorum.”

Bayan Pross, “Ama>nın kötü olduğunu biliyorum ama seninle baş edeceğim, bundan hiç kuşkun olmas>n!” dedi.

İkisi de kendi dillerinde konuşuyor, birbirlerini anlamıyorlard>, ama gözleri bu anlamlar yakalamak istercesine birbirlerinin yüzündeki hiçbir hareketi kaçırmamaya çalışıyordu.

“Şu an benden saklanmas> hiç de akıllıca olmaz,” dedi Bayan Defarge. “İyi yurttaşlar bunun ne anlama geldiğini bilirler. Git ona görüşmek istediğimi söyle. Duyuyor musun?”

“Seni alçak yalan>! Sen bir. testere, ben de bir İngiliz karyolası olsam, benden bir kıymık bile koparamaz>n! Tam adam>na çatt>n sen!”

Bayan Defarge'n bu deyimleri kavrama olasılığı yoktur âma adam yerine konmadığı apaçık ortadayd>, k>zğ>n bir biçimde yumruğunu sallayan Bayan Defarge:

“Aptal!" Domuz!" diye bağırdı. “Senden karşılık istemiyorum. Onu görmek istiyorum. Ya git söyle, ya da kap>n n önünden çekil, ben gidip söyleyeyim.”

“Şu aptalcas>na anlamsız dilini öğrenmeyi isteyeceğimi hiç sanmazdım. Oysa şu an gerçeği ya da ne kadar>n bildiğini öğrenmek için varımı yoğumu verebilirim.”

Bakışlarını bir kez olsun bile kaçınmamışlardı. Bayan Defarge, Bayan Pross'un onu ilk gördüğü yerden bir santim bile kıpırdamamıştı, ama şimdi yavaşça üstüne geliyordu.

“Ben bir İngiliz'im,” dedi Bayan Pross. “Köşeye kısılmış durumdayım. Kendim için metelik vermem. Seni burada ne kadar uzun süre oyalayabilirsem, bir tanemin şansının da o kadar

artacağını biliyorum. Hele bir bana dokun, başında tek tutam saç bırakmam!”

Her cümleden sonra kafa şın sallıyor, gözleri parlıyor, derin bir nefes al yordu. Oysa Bayan Pross bugüne kadar kimseye bir fiske bile vurmuş değildi. Onda duygusal kişilerin yürekliliği vardı ve bu nedenle de gözleri yaşarıvermişti. Oysa Bayan Defarge bu yaşları zayıflık belirtisi olarak yorumladı .

“Hah hah ha!” diye güldü. “Zavallıyı sürtük, beş para etmezsin! Ben Doktorla konuşurum ancak.”

Sonra da bağırılmaya başladı.

“Yurttaş Doktor! Evrémonde'un eşi! Küçük Evrémonde! Şu Allah'ın cezası kadın dışında kim varsa! Ses verin!”

Sessizlik ve Pross'un yüzündeki bir şeyler kaçmış olduklarını Bayan Defarge'a fısıldamıştı. Diğer kapılar açılmıyordu .

“Odalar karmakarışık. Aceleyle toplanılmış gibi. Yerler kıvrır zıvır dolu. Ardındaki odada kimse yok senin! Bırak gireyim!”

“Ölürüm de bırakmam!” dedi Bayan Pross.

Defarge, kendi kendine, “Odada değillerse yakalanıp getirilirler!” diye homurdandı .

“Odada olup olmaları bilmediğin sürece ne yapacağını bilemeyeceksin. Ben de becerebilirim bunu öğrenmem için elimden geleni yapacağım. Ben burada durdukça çekip gidemeyeceksin.”

“İlk günden beri sokaklardayım. Beni hiçbir şey engelleyemedi. Seni paralamam gerekse de oradan uzaklaştıracağım!”

“Boş bir avluda duran yüksek bir evin en üst katındayız. Bizi duyamazlar. Tanrı seni tutacak gücü bana versin! Burada kaldığım her dakika onlar için milyon demek!”

Bayan Defarge kaşınaya koştu. Bayan Pross içgüdüsel bir hareketle onu belinden yakaladı ve sıkıca tuttu. Bayan Defarge boşuna çırpınıyordu. Nefretin yarattığı güç, sevginin yarattığına yenik düşmeye mahkûmdu hep. Bayan Defarge düşmanın elini yüzünü tırmalıyor, ama belini kurtaramıyordu. İyi kadın, boğulmak üzere olan biri gibi onu aşağı çekiyordu. Sonunda Bayan Defarge'nin elleri vuramaz oldu. Belini tuttu. Bayan Pross, “Kolunun altında... Ama o tabancayı çekemeyeceksin.” dedi. “Senden güçlüyüm çok şükür. İkimizden biri bayılıp ya da ölene kadar sıkacağım belini...”

Bayan Defarge'nin elleri göğsündeydi. Bayan Pross başını kaldırdı ve göğsünden çıkanı gördü. Bir patlama... Bir parıltı oldu. Bayan Pross yalnız kalmıştı. Her şey bir anda olup bitmişti. Sis, ardunda korkunç bir sessizlik bırakarak dağıldı. Geriye kötü kadının yerdeki cesedi kalmıştı.

Durumun korkunçluğu ve duyduğu korku ile Bayan Pross cesetten hemen uzaklaştı ve yardım çağırmak için sokağa fırladı. Neyse ki yaptığının bilincine çabuk vardı ve geri döndü. Tekrar içeri girmek çok zordu ama şapkasını ve giysilerini almak için girmesi gerekiyordu. Kapıyı kilitledi ve

ağlayıp açılmak için eşiğe çöktü. Derin bir nefes aldıktan sonra yola koyuldu.

Bereket şapkasının ufak bir tülü vardı ve yüzünü saklıyordu. Yoksa yollardan geçerken onu durduracak çok kişi vardı. Yara beresi fark edilmiyordu. tırnak izleri hâlâ yüzündeydi, giysisi kavga sırasında yırtılmıştı.

Köprüden geçerken anahtar nehre attı. Katedral'e Jerry'den önce varmıştı. Yoksa birileri anahtarı çıkarmış, cesedi bulmuş muydu? Ya onu sınırdan durdurur da hapis haneye yollarsa, ne yapardı? Sonunda Jerry geldi ve ona yolu gösterip arabaya bindirdi.

“Sokakta gürültü var mı?”

“Her zamanki gürültüler.” Soru onu şaşkınlıktaydı.

“Duymuyorum, ne diyorsun?” diyordu Bayan Pross.

Cruncher birkaç kez aynı şeyi yineledi, ama boşunaydı, çünkü Bayan Pross onu duyamıyordu.

"Başımı sallardım," diye düşündü. "Hiç değilse işaretimi görür!"

“Duymuyorum.”

'Bir saat içinde sağır mı olmuştu bu kadın? Ne olmuştu acaba?'

Bayan Pross:

“Bir patlama, bir çarpışma oldu sanıyorum,” diyordu. “Galiba dünyada duyacağım en son şey bu olacak!”

“Ne tuhaf!” dedi Cruncher. Rahat olmuştu. 'Yürekli görünmek için bir şey mi içti acaba?' diye düşündü.

“Bak, işte! Bir sürü korkunç araba. Bu gürültüyü duyabiliyor musun?”

Ona bir şeyler söylendiğini gören Bayan Pross: “Tabii ki duyuyorum,” dedi.

Bir patlama, ardından da bir sessizlik gelmişti. Ve sessizlik kalıcı olmuştu.

“Şu korkunç arabaların seslerini duymuyorsa,” dedi Bay Cruncher, “korkarım artık hiçbir şeyi duymayacaktır.”

Ve Bayan Pross ömrünün sonuna dek hiç ses duymayacak.

ONALTINCI BÖLÜM

Ayak Seslerinin Sonu

Paris'in sokaklarında ölüm arabaları ilerliyor. Her gün altı araba giyotine şarap taşıyor. Yaratıcılığın başlangıcından bu yana üretilen canavarlıkların tümü bir buluşta bir araya gelmiş. Giyotin bu. Bu canavarı yaratan koşullarda yeşerip büyüyecek hiçbir tohum, yaprak, dal, kök yoktu. İnsanları çekiçle döve döve insanlıktan çıkarın, benzer koşullar oluştu mu o tuhaf hallerine döneceklerdir. Akıl almaz sorumsuzluğun ve baskının tohumlarını ek, aynı ürünü alırsın.

Alın arabalar ilerliyor. Şu zaman denen akli baştan alan yaratık geriye aksın ki arabalar saltanat arabalar na, beylerin arabalarına dönüşsün. Babamızın evi olmaktan çok hırsız yatağına dönen kiliseler... Milyonlarca aç insan... Hayır. Yaratıcının elindeki büyük sihirbaz Zaman çarklarını hiç tersine çalıştırmıyor. Arap öykülerindeki kâhin, halka, “Tanrı’nın isteği ile bu kalıba girmişsen öyle kal,” der. “Bunu geçici olarak taşıyorsun. Özüne dön.” Değişiklik yok, umut yok, arabalar ilerliyor.

Alın arabaların tekerlekleri dondurucu sokaklardaki kalabalığı yarıyor. Herkes bu manzaraya alışık. Pencerelerde pek insan yok. Hiç kimse işini gücünü elinden bırakmıyor. Yine de gözler arabalardaki insanlara kayıyor. Şurada burada yalnızca bu geçidi izlemek için toplanmış kişiler var. Arasıra, geçen hafta aynı yerde kimin olduğunu işaretle anlatıyorlar.

Yolculardan kimileri duygusuz. Kimi yaşamla ve insanla ilişkisini kesmemiş. Kimi yere oturmuş, sessizce umursamazlığı yaşıyor. Kimi sahneden, ya da resimlerden öğrendikleri bakışlarla bakıyorlar. Görünümleri pek önemli. Birkaç tanesi gözlerini kapamış, sağa sola uçuşan düşüncelerini toparlamaya çalışıyor. Korku bir zavallıyı aklından etmiş; şarkı söyleyip, dans etmeye çalışıyor. Kimse kendine acındırmak derdinde değil.

Arabaların yan sıra ilerleyen bir tabur atlı asker de var. Onlara dönen yüz çok. Soru yağmuruna tutuyorlar. Soru hep aynı olsa gerek, itişmeler başlıyor. Arabanın çevresindeki çember daraldıkça daralıyor. Atlılar bir adamı kılıçlarının ucuyla gösterip duruyorlar. Herkes onun kim olduğunu bilmek istiyor. En arkada. Elini tutan bir kızla konuşuyor. Çevresiyle ilgilenmiyor, yalnızca kızla konuşuyor. St Honore Sokağı gibi uzun yollarda ona laf atıyorlar. Yüzünde belli belirsiz bir gülümsemenin dışında bir şey yok. Saçları yüzüne dağılıyor, ama elleri bağlı.

Bir kilisenin basamaklarında Casus ve Kuzu olan adam durmakta, ilk arabaya bakıyor: Yok! ikincide: Yok! 'Beni sattı mı?' diye düşünüyor. Üçüncüyü arıyor. 'Neyse, orada!'

“Hangisi Evrémonde?” diyor bir adam.

“Şu... Arkadaki.”

“Şu kızın elini tutmuş olan mı?”

“Evet.”

“Evrémonde'a ölüm!” diye başlıyor yaşlı bir adam.

“Soylular Giyotin'e, Evrémonde'a ölüm!”

“Sus!” Casus bu.

“Neden yurttaş?”

“Beş dakika sonra cezasını çekecek. Adamı rahat bırak.”

Saatler üçü gösteriyor. Kalabalığı yaran yol bile tıklım tıklım artık. Bu kez ilk sırada boşluklar var. Önde bir parkta gezintiye çıkmışçasına süslenip püslenmiş kadınlar var. En ön iskemlelerden birinde Kin var, gözleri hep dostunu arıyor, ince sesiyle “Therésé!” diye bağıyor. “Onu gördünüz mü? Therésé Defarge!”

“Hiç kaçırmazdı,” diyor kadınlardan biri.

“Bunu da kaçırmayacaktır,” diyor Kin.

“Yüksek sesle bağır!”

Oysa arkadaşının onu dinleyecek hali yok. Bağır bakalım. Bir iki yemin ekle, ama bu onu getirmez. Peşine kadın yolla, bir yerlerde takılıp kalmış olmalı ama habercilerinin yürekleri günah dolu. Onu bulurlar mı dersin?”

“Ne kötü,” diye hayır diyor Kin. “Şimdi de bu arabalar. Evrémonde kaşla göz arasında gidecek ve o burada değil! Örgüsü elimde kaldı! İskemlesi yanı başımda boş duruyor. Sinirden ve üzüntüden ağlayacağım neredeyse!”

Aşağı indiği sırada arabalar yüklerini boşaltıyorlar. Aziz Giyotinin yetkili kişileri giyimli ve işe başlamaya hazırlar. Bıçak iniyor. Bir kelle halka gösteriliyor. Örgü ören kadınlar işlerine ara verip, “Bir!” diyorlar, ikinci araba da yükünü boşaltıyor. Bir ara daha veriliyor... Yalnızca sayıyor: “iki!”

Evrémonde denilen adam iniyor. Terzi iş da. Elini bırakmamış, söz verdiği gibi hep tutuyor. Durmamacasına inip kalkan bıçağa arkasını çeviriyor. Kızın bakışlarında minnet var.

“Siz olmasanız sevgili yabancı böyle sakin olamazdım. Zayıf ve güçsüzüm. Düşüncelerimi huzur ve umutla bizim gibi ölüme giden Peygamberimize yöneltebiliyorum. Sanırım seni bana Tanrı gönderdi.”

“Ya da seni bana!” dedi Carton. “Gözlerini benden almayın küçüğüm, başka hiçbir şey düşünme.”

“Elini tutabildikçe alırmıyorum. İşlerini çabuk görürlerse bırakınca da aldırılmayacağım.”

“Her şey bir anda olup bitecek, korkma!”

“Kalabalığın içinde yalnız gibiydiler. Göz göze, söz söze, el ele ve gönül gönüle. Bunlar Evrensel Ana'nın çocukları. Çok farklılar ama karanlık yolları birleşmiş. Eve birlikte dönüp onun kucağında dinlenecekler.

“Sana bir soru sorabilir miyim, yüce gönüllü dostum? Ben pek okumuş sayılmam, yanı sıra beni rahatlatacaktır.”

“Nedir sorun?”

“Benim gibi öksüz bir kuzenim var. Tek akrabam var, onu çok severim. Benden beş yaş küçük. Güneydeki bir çiftlikte oturuyor. Bizi yoksulluk ayırdı. Benim başıma gelenlerden habersiz. Ona yazamadım. Ne derim ki!”

“Evet, böylesi daha iyi.”

“Yolda hep onu düşündüm. Cumhuriyet, yoksullar bu denli düşünüyorsa, karınlarını doyurabilecekse, daha az çöksinler diyorsa, uzun yaşayabilir. Yaşlanır bile!”

“Ne var bunda kardeşim?”

“Gözler yaşlarla doluyor, titreyen dudaklar aralanıyor. Yaşam ötesinde onu beklemek çok zaman almayacak mı? Orada sevgi ve güvence bulacağız ama çok beklemeyecek miyim?”

“Böyle bir şey olamaz küçüğüm. Orada ne sıkıntı, ne de zaman var.

“Beni öyle rahatla yorsunuz ki! Ben çok bilgisizim. Sizi öpeyim mi? Zaman geldi mi?”

“Evet.”

Öpüşüyorlar. Birbirlerini kutsuyorlar. Bırakırken kızın eli titremiyor. Yüzü rahat, tatlı pırıl pırıl. Ondan önce gidecek olan gitti. Örgü ören kadınlar sayıyor: “Yirmi iki!”

“Tanı, ben yeniden diriliş ve yaşamım, dedi. Bana inanan ölse de yaşayacaktır. Kim ki bana inanır ve yaşar, o ölümsüz olur.”

sıltılar, bakışmalar daralan çember. Ayak sesleri. Dalga gibi kabarıp durulan bir hareket.

“Yirmi üç.

O gece kentte ondan söz ederken, “oraya gelmiş geçmiş en dingin yüzdü,” dediler. Aynı bıçağa boynunu uzatan olağanüstü bir kadın tam eşiğe geldiğinde, Sydney Carton duygularını yazmak için kâğıt kalem istemişti. Vermiş olsalardı şunları yazardı:

“Barsad, Cly, Defarge, Kin ve Jüri üyelerini görüyorum. Eski despotların yerine geçenlerin saflarındalar. Eskilerin işi bitmeden yenileri de yok edecek şu aletle ölüme gittiler. Bu karanlığın içinden güzel bir kentin, pırıl pırıl güzel insanların çıktığını görüyorum. Gerçekten özgür olma istekleri var olan bu insanlar n çaba ve yenilgilerinde bugünün kötülüklerinin ve bir önceki zamanın kötülüklerinin kendilerini tükettiklerini görüyorum.

“Yaşamımı feda ettiğim kişileri görüyorum. Bir daha göremeyeceğim ülkemde mutlu, huzurlu ve rahatlar. Onu görüyorum. Kucağında adımı taşıyan bir çocuk var. Babasını görüyorum. Yaşlı, iki büklüm ama benliğini bulmuş, hastalarına sadık. Huzurlu. Eski dostları olan iyi ve yaşlı adamı görüyorum. Onları bir on yıl daha dostluğu ile zenginleştirecek ve huzurda gözlerini kapayacak.

“Onların ve soylarından geleceklerin yüreklerinde kutsal bir yerim olacağını görüyorum. Onu görüyorum. Yaşlı bir kadın ve bugünün yıldönümünde ağlıyor. Onları yaşamlarını tamamlamış, toprak ananın kucağında yan yana yatarken görüyorum. Ruhları bile bana saygı ve sevgi duyuyor. Birbirlerine duyduklarından bile fazla. Bunu biliyorum.

“Bağrına bastığı ve adımı taşıyan çocuğu görüyorum. Bir zamanlar avukat olarak benim yürüdüğüm yolda yürüyor. Onu davayı kazanırken görüyorum. Benim adımda onun sayesinde parlıyor. O yola verdiğim zararın silindiğini görüyorum. Onun en adil yargıçlardan biri olduğunu görüyorum. En saygın insanların arasında... Yerine bırakacağı bir altın saçlı çocuğu olduğunu

görüyorum. Bugünün çarpık ından en ufak kalıntı taşımayan bir çocuk. O çocuğa benim öykümü anlatacak...

“Bugüne dek yaptığım iyi, en iyi şey bu. Yakında kavuşacağım huzurun bugüne dek yaşadıklarımın en iyisi olacağını biliyorum.”

BİTTİ